

Jean-Christophe Brisard
Lana Parshina

MOARTEA LUI HITLER

Anchetă în dosarele secrete ale KGB

POLIROM

Jean-Christophe Brisard

Lana Parshina

MOARTEA LUI HITLER

Anchetă în dosarele secrete ale KGB

LA MORT D'HITLER de Jean-Christophe BRISARD et Lana PARSHINA
© LIBRAIRIE ARTHÈME FAYARD 2018

Documents : © Brisard / Parshina / Ego Productions

Photo 6 couleur : © Philippe Charlier

Photo 8 couleur : © National Archives and Records Administration / Brisard

© 2019 by Editura POLIROM, pentru ediția în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto copertă : © Everett Historical/Shutterstock.com

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4 ; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,

sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României :

BRISARD, JEAN-CHRISTOPHE

Moartea lui Hitler. Anchetă în dosarele secrete ale KGB / Jean-Christophe
Brisard, Lana Parshina ; trad. din lb. franceză de Dan Petrescu. – Iași :
Polirom, 2019

ISBN print : 978-973-46-7461-9

ISBN ePub : 978-973-46-7590-6

ISBN PDF : 978-973-46-7591-3

I. Parshina, Lana

II. Petrescu, Dan (trad.)

94

Printed in ROMANIA

Jean-Christophe Brisard
Lana Parshina

MOARTEA LUI HITLER

Anchetă în dosarele secrete ale KGB

Traducere din limba franceză și note
de Dan Petrescu

POLIROM
2019

JEAN-CHRISTOPHE BRISARD este reporter și realizator de documentare, în special despre dictaturi. Dintre volumele publicate, menționăm *Enfants de dictateurs* (First Histoire, 2014), împreună cu Claude Quétel.

LANA PARSHINA este jurnalistă independentă și realizatoare de documentare. Își împarte viața între Rusia și Statele Unite.

Partea I

Ancheta (I)

Moscova, 6 aprilie 2016

Lana e perplexă.

Contactele ei de la nivelul înaltei administrații ruse nu i-au ascuns fragilitatea șanselor noastre de izbândă. Întâlnirea de la ora 11 ne-a fost confirmată, dar asta nu înseamnă nimic în Rusia. Crivățul ne înțeapă obraji cu ace de gheață pe măsură ce ne apropiem de cartierul Arhivelor de Stat ale Federației Ruse. În Rusia, sunt numite GARF (Gosudarstvennii Arhiv Rossiiskoi Federații) – o instituție națională situată în plin centru al Moscovei. Ea concentrează una dintre cele mai mari colecții ale arhivelor țării, cu aproape 7 milioane de documente din secolul al XIX-lea și până astăzi ; în principal, documente așternute pe hârtie, dar și câteva fotografii și documente secrete. Or, noi înfruntăm clima aspră moscovită, ca și la fel de aspra birocrație rusă, tocmai pentru unul din aceste documente secrete. Lana Parshina nu e o persoană total necunoscută în Rusia. Ziaristă, realizatoare de documentare, această tânără femeie ruso-americană este invitată cu regularitate pe platourile televiziunii ca să relateze ceea ce rămâne cea mai bravă faptă de arme a sa : ultimul interviu cu Lana Peters¹. Lana Peters era o bătrână doamnă fără nici un chior, uitată de toți într-un azil pentru săraci din străfundul Statelor Unite. Se ascundea și refuza să stea de vorbă cu ziařiști, dărmite să evoce memoria tatălui ei, un anume Iosif Vissarionovici Djugașvili, zis și Stalin. Lana Peters se numea de fapt Svetlana Stalin[a]² și era fiica preferată a dictatorului. În plin război rece, în anii 1960, fugise și ceruse azil politic de la dușmanul american. Devenea de atunci înaintea simbolul acelor sovietici gata de orice ca să scape de un regim tiranic. Lana Parshina reușise s-o convingă pe năbădăioasa urmașă să-i acorde o serie de convorbiri filmate. Era în 2008. Un succes remarcat în toată Rusia. Într-adevăr, Stalin revine la modă la Moscova de câțiva ani

încoace. Lana Parshina cunoaște la perfecție mecanismele complexe ale mașinăriei administrative și birocratice ruse. Se dă peste cap ca să ajungă să consulte dosarele secrete, sensibile și complexe.

Cu toate astea, în această dimineață de aprilie 2016, o simt neliniștită.

Avem întâlnire cu directoarea de la GARF, Larisa Alexandrovna Rogovaia. Numai ea ne poate permite să consultăm dosarul H. „H” de la Hitler.

Încă de la intrarea în holul principal al GARF ni se arată cam cum stau lucrurile. Un soldat cu mustață într-un stil foarte asemănător celui din anii '70, gen Freddie Mercury, ne cere pașapoartele. „La control !”, se stropșește el de parcă am fi niște intruși. Lana, cu cartea ei de identitate rusă, nu pune nici o problemă. Pașaportul meu francez complică situația. Militarul nu pare să se simtă în voia lui cu alfabetul latin și nu izbutește să-mi citească numele. Brisard devine БРИЗАР în caractere chirilice. Exact așa am fost înscris în fișa sa cu persoanele autorizate din ziua aceea. După un lung control și asistența salvatoare a Lanei, putem în sfârșit intra. Biroul Direcției generale a Arhivelor ? Întrebarea noastră agasează plantonul. Se ocupă deja de alt vizitator, cu aceeași amabilitate. „Drept în spate, după a treia clădire pe dreapta.” Tânăra femeie care ne-a răspuns n-a așteptat să-i mulțumim ca să ne întoarcă spatele și să urce pe niște scări prost luminate. GARF aduc cu un oraș muncitoresc sovietic. Se întind în mai multe imobile cu fațade sinistre în cel mai pur stil sovietic, amestec de constructivism și raționalism. Rătăcim de la o clădire la alta, încercând să evităm bălțile mari de zăpadă înnorioată. „Direcția generală”, indică în litere mari o placă de deasupra unei duble uși batante, în depărtare... O limuzină sumbră barează intrarea. Mai avem vreo 20 de metri de parcurs când o femeie cu un gabarit impozant iese în mare grabă din imobil și se afundă în vehicul. „E directoarea...”, murmură Lana cu un accent de disperare văzând mașina cum se îndepărtează.

E ora 10.55, întâlnirea de la 11 tocmai se volatilizează sub ochii noștri.

Bun venit în Rusia.

Cele două secretare ale direcției GARF și-au repartizat rolurile : una amabilă și cealaltă cât se poate de dezagreabilă. „Ce doriți ?” Chiar fără a pricepe ceva dintr-o limbă, ca în cazul meu cu rusa, simți lesne

asprimea vorbelor. Cea mai tânără din cele două femei – cea mai puțin bătrână, ar preciza impolitețea – nu ne este așadar prietenă. Lana face prezentările: suntem doi ziariști, ea e rusoaică, iar eu franțuz; am venit fiindcă avem întâlnire ca s-o vedem pe directoarea, pe doamna directoare, și apoi ca să consultăm un obiect ceva mai aparte... „N-o s-o vedeți!”, tranșează brusc secretara cea ostilă. „A plecat. Nu e aici.” Asta știm deja, explică Lana: mașina sumbră de-afară, directoarea care uită de noi și se evaporă sub ochii noștri. Spune toate astea fără să se abată de la entuziasmul ei. Să așteptăm este oare o opțiune posibilă? „Dacă n-aveți altceva mai bun de făcut”, conchide secretara părăsind încăperea cu un vraf de dosare sub braț, spre a marca importanța timpului pe care am îndrăznit să i-l răpim. Un orologiu gen „cuc helvet” tronează deasupra biroului ei. Arată ora 11.10. Cealaltă asistentă și-a ascultat colega fără să zică o vorbă. Aerul ei îndurerat nu ne-a scăpat. Lana se îndreaptă către ea.

O convocare la Kremlin, la Președinție. Neprevăzută în agenda directoarei. Evident, când Putin sau, mai sigur, cineva de la cabinetul său telefonează, dai fuga. Secretara, cea binevoitoare, ne explică coborându-și vocea, cu fraze scurte. Glasul îi pare atât de blând, de reconfortant, în ciuda aspectului mai degrabă negativ al informațiilor pe care ni le dă. Cât despre ora reîntoarcerii ei, cine s-o știe?! Ea în nici un caz. Să fie din pricina noastră această convocare de ultimă oră? „Nu. De ce-ar fi din pricina dumneavoastră?”

E trecut de ora 17. În cele din urmă, răbdarea ne este răsplătită. Sub ochii noștri, o ladă de carton tare tocmai e deschisă. E acolo înăuntru, mic, delicat pus la păstrare într-o cutie.

— Ei, asta e? E chiar el?

— *Da!*

— Da, zice că da.

— Mulțumesc, Lana. Și asta-i tot ce-a rămas?

— *Da!*

— Nu-i nevoie să traduci, Lana.

Privită mai îndeaproape, cutia seamănă foarte mult cu o casetă pentru dischete informatice. În fapt, e chiar una de acest fel. Craniul lui Hitler e conservat într-o casetă de dischete! Să fim preciși, e vorba

de o bucată de craniu prezentată de autoritățile ruse ca fiind a lui Hitler. Trofeul lui Stalin ! Unul dintre cele mai bine păstrate secrete ale Uniunii Sovietice, apoi ale Rusiei postcomuniste. Iar pentru noi, încununarea unui an de așteptare și de anchetă.

Trebuie să vă închipuiți scena ca să înțelegeți sentimentul straniu ce ne cuprinde : o sală dreptunghiulară destul de mare pentru a adăposti vreo zece persoane ; o masă, și ea dreptunghiulară, de lemn lăcuit închis la culoare ; pe perete, un șir de desene sub sticlă cu rame roșii. „Afișe originale”, ni s-a precizat. Datează din vremea Revoluției – cea mare, a Rusiei, a lui Lenin, din octombrie sau noiembrie 1917, în funcție de cum se urmează calendarul iulian ori gregorian. Pe ele sunt desenați muncitori semeți cu burți supte. Brațele lor puternice înalță o flamură stacojie în fața lumii. Un capitalist, un asupritor al poporului, li se ivește în cale. După ce i se recunoaște statutul de capitalist ? E îmbrăcat cu un costum de lux, pe cap poartă joben și își exhibă burdihanul gras. Degajă îngâmfarea celor puternici față de cei mai slabi. Pe ultimul afiș, bărbatul cu joben și-a pierdut trufia. Zace la pământ pe spate, cu capul strivit de un baros enorm, cel al muncitorului.

Simbolul, mereu simbolul. Oricât de puternic ai fi, vei sfârși strivit, cu capul zdrobit de rezistența poporului rus. Să fi văzut și Hitler aceste desene ? Mai mult ca sigur că nu.

Spre paguba sa, căci până la urmă și-a lăsat pielea în mâinile rușilor. Mai exact, craniul.

Dar să reluăm descrierea scenei.

Încăperea asta mică, sala de ședință cu iz revoluționar, este situată la parterul GARE, chiar alături de sala secretarelor în care am așteptat noi cu răbdare întoarcerea directoarei, Larisa Alexandrovna Rogovaia. Femeia opulentă, de vreo 50 de ani bătuți pe muchie, nu-și impresionează doar interlocutorii prin prezența-i fizică impozantă. Calmul și harisma ei naturală o deosebesc de funcționarii moscoviți de rând. La întoarcerea-i de la Kremlin, străbătuse secretariatul și intrase în biroul ei fără să ne vadă. Luaserăm loc, Lana și cu mine, în singurele două fotolii din încăpere. O enormă plantă verde de tip ficus le despărțea și stingherea din belșug puținul nostru spațiu vital. Chiar foarte concentrată de-ar fi fost, chiar mergând în pas forțat, îi era cu neputință să nu remarce prezența a două ființe umane în jurul ficusului uriaș. În acel moment, era ora 16. Ne ridicaserăm în picioare dintr-un salt,

speranța revenea. Telefonul tocmai sunase. „În încăperea vecină? Cea de sedință? Peste 30 de minute...” Secretara amabilă repeta ordinele pe care le primea la receptor. Lana se înclină spre mine surâzând. Era pentru noi.

În tăcere, directoarea s-a așezat la capătul mării mese dreptunghiulare. În jurul ei, stând în picioare ca în poziție de drepti, doi angajați. La dreapta, o femeie de o vârstă suficient de înaintată ca să-și fi cerut de mult o pensie binemeritată. La stânga, un bărbat cu fizic spectral, ieșit direct dintr-un roman de Bram Stoker. Pe femeie o cheamă Dina Nikolaevna Nohotovici și e responsabilă cu fondurile speciale. Pe bărbat îl cheamă Nikolai Igorevici Vladimirțev (el își spune Nikolai) și se află în fruntea departamentului de conservare a documentelor de la GARF.

Nikolai a depus cu precauție o cutie mare de carton chiar în fața directoarei. Dina l-a ajutat să-i scoată capacul. Pe urmă s-au dat înapoi, cu mâinile la spate, și și-au ațintit privirile asupra noastră – o atitudine ținând de avertisment din partea acestor doi supraveghetori gata să intervină. Larisa, stând tot jos, și-a pus mâinile de fiecare parte a cutiei ca pentru a o proteja și ne-a pofțit să ne uităm înăuntru.

Acea clipă nu mai credeam s-o putem trăi. Bucata aceea de craniu părea încă inaccesibilă dimineată. După luni și luni de negocieri interminabile, de cereri repetate formulate pe e-mail, în scris prin poștă, la telefon, prin fax (ei, da, acesta rămâne folosit adesea în Rusia), prin viu grai cu niște funcționari încăpățânați, iată-ne în sfârșit față cu acest fragment uman: un rest din calota craniană, mai bine de un sfert judecând din ochi, cel dinspre partea stângă din spate (doi parietali și o bucată de occipital, mai precis) – obiectul atât de jinduit de către istoricii și ziariștii din lumea întreagă. Este oare al lui Hitler, așa cum pretind autoritățile ruse? Sau al unei femei de vreo 40 de ani, cum a afirmat recent un om de știință american? A ridica chestiunea în incinta GARF înseamnă a face politică, a pune la îndoială spusele oficiale ale Kremlinului – o opțiune de neconceput pentru directoarea Arhivelor, absolut de neconceput.

Larisa Rogovaia conduce GARF abia de câteva zile. Îi ia locul fostului director, Serghei Mironenko. Un post cât se poate de politic și sensibil în această Rusie din era Putin. În prezența noastră, Larisa

Rogovaia își cântărește fiecare cuvânt pe care-l întrebuințează. Numai ea răspunde întrebărilor noastre, cei doi angajații n-au dreptul la cuvânt. Întotdeauna concisă, scoate câte două, uneori trei cuvinte, cu o față în permanență crispată. Înalta funcționară pare deja să regrete că a consimțit cererea noastră. Mai precis, n-a consimțit nimic. Ordinul de a ne lăsa să observăm acea bucată de craniu vine de mai sus de ea. Mai sus până unde? Greu de estimat. De la Kremlin? Cu siguranță, dar de la cine din Kremlin? Lana e convinsă că totul vine de la biroul președintelui. Ca în epoca Uniunii Sovietice, Arhivele de Stat au redevenit un loc aproape secret. La 4 aprilie 2016, Vladimir Putin a semnat un decret care stipula că administrarea arhivelor, publicarea lor, accesul la ele și declasificarea lor ținau direct de puterea președintelui Federației Ruse, adică de Putin însuși. Sfârșit al perioadei de deschidere a documentelor istorice, inițiată sub Boris Elțin. *Exit* harismaticul director de la GARF, Serghei Mironenko, prieten al atâtor istorici străini și adept al unui acces aproape liber la sutele de mii de piese istorice din instituția sa. „Mai puține comentarii, mai multe documente. Documentele trebuie să vorbească de la sine”, îi plăcea lui să le răspundă întruna colegilor săi uimiți de această politică de deschidere. S-a terminat! Mironenko e dat la o parte. Cei 24 de ani ai săi de bune și loiale servicii la direcția GARF nu i-au ajutat cu nimic. Dintr-o trăsură de condei, Kremlinul l-a retrogradat – nu dat afară, nu pensionat (la 65 de ani, ar putea s-o ceară), nu mutat la alt serviciu, ci retrogradat. Umiliința se adaugă la dizgrație căci, firește, noua directoare nu este alta decât fosta lui subordonată, scumpa noastră Larisa Rogovaia. Stalin n-ar fi procedat altfel.

Decretul lui Putin datează de pe 4 aprilie 2016, iar noi ne aflăm dinaintea cutiei cu acea bucată de craniu la 6 aprilie 2016. Gândul că Larisa Rogovaia ar da orice ca să ne vadă luându-ne tâlpășița nu ține de paranoia. Tot trupul său își strigă aversiunea față de noi, teama ei de a sfârși ca Mironenko. Atunci, când cerem să se scoată caseta de dischete din cutie, tensiunea urcă imediat cu o treaptă în sala mică. Larisa se întoarce către cele două santinele. Se pornește un scurt conciliabul. Nikolai dă din cap în semn de dezaprobare. Dina apucă o foaie din fundul cutiei, își așează mai bine pe nas ochelarii mici care-i dau un aer viclean și se apropie de Lana.

În aceeași clipă, directoarea îi face semn lui Nikolai că nu și-a schimbat părerea. El încă se îndoiește, șovăie un moment. Apoi, fără nici o tragere de inimă, își bagă brațele slabe în cutie și extrage cu delicatețe caseta de dischete.

„Trebuie să semnați foaia de prezență. Treceți data, ora și identitatea dumneavoastră.” Dina ne arată unde să completăm formularul. Lana se execută cu grijă. O las să-și vadă de treabă și mă apuc să inspectez craniul. Nikolai se interpune. Se plasează în fața mea și-mi semnalează eroarea cu un „tst” agasat. „Completați mai întâi foaia de prezență”, insistă directoarea. Lana se scuză pentru neîndemânarea mea – cea a unui francez, un străin. Nu înțelege, încearcă ea să le explice zâmbind, jenată parcă de un copil turbulent. De ce atâtea precauții, de ce această tensiune? Mironenko trece prin fața ușii deschise a micii săli. Îl recunosc fiindcă l-am văzut de mai multe ori în reportaje, în decursul cercetărilor mele privitoare la Hitler. Un corp greoi, gârbovit își târâie silueta înaltă fără să ne arunce nici măcar o privire. Știe ce facem, inevitabil. Înainte, el îi primea pe ziariști. Craniul, îl știe perfect. E ora 17.30, deja și-a luat paltonul gros, șapca îi ascunde părul alb, ziua de lucru i s-a terminat. Cea a Larisei, nu. „Totul trebuie făcut conform regulilor. Vremurile se schimbă, trebuie să fim prudenți”, indică directoarea în clipa când Mironenko părăsește clădirea. „Am primit undă verde de la administrația centrală ca să vă lăsăm să vedeți craniul, dar avem de dat raportul.” Să spunem că înțelegem, că e normal, evident, nici o problemă, Larisa nu voia să audă altceva din partea noastră. Craniul acesta, sau ce a mai rămas din el, redevine o sursă de discordie, de polemică între Rusia și... o bună parte din restul lumii. Este oare al lui Hitler? Minte Rusia? La întrebarea esențială, cea cu privire la autenticitatea acestor oseminte, Larisa se aștepta. Răspunsul ei constă în două cuvinte: „Știu eu!”. Dina și Nikolai, adjuncții săi, știu și ei. Noi nu știm. „Cum de puteți fi atât de siguri?” Frazele de-a gata, dinainte pregătite, repetate mecanic, Larisa ni le recită la perfecție. Ani de anchetă, de analize, de verificări întreprinse de oamenii de știință sovietici, cei mai buni care există... Acest craniu e chiar el, e Hitler. „În orice caz, oficial e el.” Pentru prima oară, directoarea de la GARF își modulează discursul. Certitudinea se fisurează un pic. „Oficial”: termenul nu e anodin. Nu din punct de vedere științific, ci din punct de vedere „oficial” craniul este al lui Hitler.

Lana a terminat de completat fișa de informare. Nikolai dispare din fața mea ca prin farmec. Caseta de dischete și craniul sunt la dispoziția noastră. Ne apropiem fețele de capacul din plastic. O autocolantă mare, de la marca dischetelor informatice, ne împiedică să vedem bine. Contorsiunile pe care le facem ca să-l vedem pieziș nu duc la nimic. Cu un gest al mâinii, solicit deschiderea capacului, dacă se poate. Cheia, răsucim cheia? Pantomima mea funcționează. Nikolai scoate o cheiță din buzunar și descuie broasca. Apoi își reia locul în spatele nostru, strâns. Dar capacul nu l-a ridicat. Îmi reiau deci pantomima. De astă dată, fac gestul de a deschide, de a ridica, de două ori, încet. Larisa clipește din ochi, Nikolai a priceput și deschide caseta bombă-nind. Craniul se află în sfârșit realmente în fața noastră.

Fragmentul de craniu conservat la GARF și pe care Moscova
i-l atribuie lui Hitler.

Așadar, acest fragment osos stocat într-un spațiu strâmt, într-o banală casetă de dischete din anii '90, ar fi Hitler. Ce ironie pentru acela care voia să zdrobească o parte a Europei și să aservească milioane de ființe umane! Hitler, care se temea ca nu cumva să sfârșească într-o vitrină la Moscova³, expus de inamicul său rus ca un vulgar trofeu! N-are dreptul nici măcar la o punere în scenă demnă de importanța

dobândită în istoria contemporană : aceea de a fi fost întruparea absolută a Răului. Rușii l-au rânduit în cotloanele uitate ale arhivelor lor și, cu bună știință sau nu, îl tratează cu tot atâta stimă câtă ar avea pentru rămășițele unui câine. Și dacă este așa de greu de obținut dreptul de a-l observa, nu e pentru că rușii se tem ca nu cumva să-l deterioreze cineva sau să-i altereze conservarea, ci din motive politice. Nimeni nu mai trebuie să-l examineze și să-i pună din nou în chestiune autenticitatea. Acest craniu este cel al lui Hitler. Fără nici un condițional. Cel puțin pentru ruși.

Ca să fiu sincer, o anume decepție mă încearcă. Țasta să fie elementul cel mai secret din arhivele ruse : o tristă bucată de os stocată într-o casetă de dischete ? Când îmi amintesc că poate e vorba de ultima rămășiță umană a unuia dintre cei mai mari monștri politici pe care i-a cunoscut planeta, un sentiment de dezgust se adaugă decepției mele. Dar trebuie să ne venim în fire. Să ne întoarcem la anchetă și să ne aducem aminte de ce ne aflăm aici : ca să ridicăm vălul de pe ultimele ore ale lui Hitler. Pentru asta, să ne punem întrebările care contează : unde a fost găsit craniul ? De cine ? Când ? Și mai ales cum dovedim că e vorba într-adevăr de Hitler ? Vrem toate acestea. Și pentru început, trebuie să analizăm craniul. „Să-l analizați ?”, se miră Larisa, care surprinde conversația mea în engleză cu Lana. „Da, să-i facem niște teste... ADN-ul, de pildă. Să aducem un specialist, un medic legist...” Lana traduce în detaliu cererea noastră în rusește. Directoarea o ascultă politicos, fără s-o întrerupă. „Astfel, n-ar mai fi nici o îndoială. Nici una. Nu se va mai ridica nici o problemă cu privire la identitatea acestui craniu, dacă e al lui Hitler sau nu. Nu e important ?” Și s-ar pune capăt celor mai nebunești zvonuri despre sfârșitul tiranului – Hitler în Brazilia, Hitler în Japonia, la Polul Sud...

Berlin, mai 1945

Aidoma unui monstru de legendă, unei stafii neliniștitoare, Hitler suscită o mulțime de fantasme. Încă de la căderea Berlinului, la 2 mai 1945, o întrebare devine prevalentă : a murit ? A fugit ? Potrivit supraviețuitorilor din buncărul său, s-a sinucis la 30 aprilie 1945. Apoi a fost ars ca să nu i se găsească cadavrul. Tocmai această absență a corpului declanșează iremediabil o serie de zvonuri privind eventuala-i supraviețuire. La 8 mai 1945, Leonid Leonov, uns autor de regimul sovietic, publică un text avântat în *Pravda* :

Vom cere stăruitor proba materială că strategul-caporal nu s-a preschimbat în vârcolac. Copiii mici din lume pot dormi liniștiți în leagănele lor. Armatele sovietice, ca și aliații lor occidentali, vor să vadă cadavrul Fűhrerului „în mărime naturală”⁴.

Tonul e dat. Câtă vreme această probă ultimă, „în mărime naturală”, va lipsi, fantoma lui Hitler va bântui mințile. Iar mărturiile afirmând că a fost văzut se vor înmulți.

Printre aceste povești, unele se bazează pe fapte tangibile. Una aduce cu un scenariu de film de spionaj. E vorba de periplul lui U-530 – U, adică *Unterseeboot*, „submarin” pe nemțește. În pofida căderii celui de-al III-lea Reich, acest submersibil a refuzat să se predea Aliaților și a atins coastele argentinienne la 10 iulie 1945, poate cu ceva pasageri secreți la bord.

La postul de comandă al U-530 – un ofițer foarte tânăr, poate chiar prea tânăr. Îl cheamă Otto Wermuth și n-are decât 24 de ani. Acest simplu *Oberleutnant zur See* (ofițer de marină de clasa I) a fost propulsat la 10 ianuarie 1945 comandant al unui submarin de luptă. În acel

ultim an al războiului, Kriegsmarine (Marina de Război germană) suferă, ca și restul armatelor Reichului, de o nevoie flagrantă de ofițeri experimentați. Desigur, Otto Wermuth nu e chiar un începător, însă n-a avut vreme să arate de ce era în stare. S-a înrolat în Kriegsmarine încă de la declanșarea războiului împotriva Poloniei, Franței și Regatului Unit, în septembrie 1939. Avea atunci 19 ani și nimic din figura marțială a războinicului arian ridicat în slăvi de regimul nazist. Otto Wermuth seamănă mai degrabă cu un student delicat cu chipul său alungit, o siluetă la fel de suplă, la limita slăbiciunii, și o privire aproape copilărească. Este foarte repede afectat la divizia „U-Boot” a Marinei de Război naziste. Formația sa odată terminată, pleacă în misiune, în septembrie 1941, ca ofițer de bord la postul de observație. În ianuarie 1945, când se pomeneste în fruntea lui U-530, un submersibil de ultima generație cu foarte mare rază de acțiune, Wermuth n-a comandat nici-odată. Vasul ce-i este încredințat îl impresionează : măsoară peste 76 de metri în lungime și poate lua la bord până la 56 de persoane. Cu lansatoarele lui de torpile și de mine, plus tunul de pe punte, este o armă redutabilă. Dar tânărul comandant nu va avea timp s-o dovedească realmente.

Trimis în misiune în largul coastelor americane în aprilie 1945, U-530 trage nouă torpile la sud de Long Island, aproape de golful New York, asupra unor nave aliate. Loviturile sunt toate eșuate. Nici o bombă nu-și nimerește ținta. Wermuth află de capitularea germană și primește ordin de la Statul său Major să se predea. Refuză și decide să fugă spre Argentina, pe atunci o dictatură militară. Chiar dacă, sub presiunea Statelor Unite, conducătorii argentinieni au declarat război Germaniei la 27 martie 1945, ei continuă să resimtă o anumită admirație față de modelul nazist. La 10 iulie 1945, după un periplu de două luni, U-530 acostează la 400 de kilometri sud de Buenos Aires, în orașul Mar del Plata. Wermuth se predă autorităților împreună cu nava și echipajul. Foarte repede, știrea se răspândește și, odată cu ea, bănuiala prezenței lui Adolf Hitler și a soției sale Eva Braun în submarin. În afară de tentația fascismului, Argentina adăpostește în Patagonia și o comunitate germană regrupată în sate în stil bavarez – ingrediente perfecte în favoarea scenariului cu un Hitler refugiat în America Latină.

Abia debarcat, Wermuth este interogată deopotrivă de marina argentiniană și de US Navy. Ofițerul german e bănuie a fi acostat noaptea și

în alte mici orașe, cu câteva ceasuri înainte de a se preda la 10 iulie. A profitat el de escale ca să debarce niscaiva pasageri ori documente ? La 14 iulie 1945, atașatul naval american de la Buenos Aires trimite o notă la Washington ; în ea menționează sosirea unui submarin ce ar fi debarcat două persoane neidentificate.

Aventura lui U-530 ajunge și în presa argentiniană, care publică articol după articol în legătură cu un Hitler aflat în viață. Unul din acele reportaje, din revista *Crítica* de pe data de 18 iulie, afirmă că dictatorul german și-ar fi găsit refugiu la Polul Sud, într-o zonă unde temperatura rămâne suportabilă. Spre a pune capăt zvonurilor, César Ameghino, ministrul de Externe argentinian, este silit să intervină oficial. Chiar în ziua publicării articolului cu pricina, el îi opune o dezmințire categorică : Hitler nu a fost depus de un submarin german pe coasta argentiniană.

FBI va ancheta la rândul-i pista sud-americană, cu atât mai mult cu cât faimosul serviciu secret american primește și el niște rapoarte surprinzătoare. În special, cel referitor la Robert Dillon, un mediocru actor american de la Hollywood. La 14 august 1945, el contactează FBI, căruia îi declară că a întâlnit un argentinian ce ar fi participat la primirea lui Hitler în țara sa. Din nou povestea cu submarinul ! Dillon dă mai multe detalii : Führerul ar fi debarcat împreună cu două femei, un medic și vreo 50 de oameni ; ei s-ar fi ascuns prin dealurile din Anzii de Sud ; Hitler ar suferi de astm și de ulceratii ; de asemenea, și-ar fi ras mustața. După verificarea întreprinsă de serviciile speciale americane, *scoop*-ul lui Dillon va rămâne fără urmare.

Rapoartele de acest tip se vor acumula în birourile FBI de-a lungul anilor. Ele se referă la Hitler, dar și la prezența altor naziști în Brazilia, în Chile, în Bolivia și, desigur, în Argentina. Nu toate aceste zvonuri sunt abracadabrante. Filiere de exfiltrare a criminalilor naziști au existat efectiv. Una dintre cele mai cunoscute este rețeaua Odessa. Ani de zile, aceasta le va permite unor oficiali ai celui de-al III-lea Reich să fugă din Europa. Este la fel de adevărat că Argentina le-a oferit azil multor torționari naziști. Printre cei mai celebri se numără Josef Mengele (medic în lagărul de concentrare de la Auschwitz, vinovat de experimente medicale barbare pe seama prizonierilor), Adolf Eichmann (artizan activ al „soluției finale”) sau Klaus Barbie (șef al Gestapo din Lyon). Dar nici urmă de Hitler.

La 10 ani de la capitularea nazistă, în iulie 1955, justiția germană decide s-o sfârșească o dată pentru totdeauna cu dosarul Hitler. Tribunalul de la Berchtesgaden, orașelul din Bavaria cu 7 000 de locuitori, este desemnat să conducă ancheta. O alegere pur simbolică: dictatorului german îi plăcea mult să se retragă acolo ca să se odihnească. Acolo pusese să i se construiască reședința personală, Berghof. Așadar acest tribunal de provincie avea să statueze juridic cu privire la starea Führerului: mort sau viu. Momentul nu datorează nimic hazardului: coincide cu întoarcerea prizonierilor naziști deținuți de sovietici, martori-cheie ai ultimelor ore din *Führerbunker*, adăpostul antiaerian în care dictatorul și-a sfârșit zilele. Acești apropiați ai lui Hitler fuseseră capturați de Armata Roșie și izolați de îndată în închisorile din Uniunea Sovietică. Mărturiile lor nu fuseseră niciodată făcute publice, nici transmise aliaților occidentali. Cu atât mai puțin justiției germane. În 1955 totuși, Moscova acceptă să elibereze ultimii criminali de război naziști care puteau fi în temnițele ei – un gest politic ce are un anumit cost pentru Germania de Vest; în schimbul lor, Germania se angajează să stabilească relații diplomatice și economice cu URSS. De cum se întorc, justiția germană îi interoghează pe acești înalți demnitari ai celui de-al III-lea Reich. Datorită lor, devine posibil să se tragă concluzia morții prin sinucidere a lui Adolf Hitler și a soției sale, Eva Braun, la 30 aprilie 1945.

La 25 octombrie 1956, soții Hitler sunt declarați oficial morți de către tribunalul de la Berchtesgaden⁵.

De atunci înainte, sfârșitul stăpânului celui de-al III-lea Reich poate fi așternut pe hârtie și intra în cărțile de istorie din lumea întreagă. FBI își stopează și el cercetările. Vreme de un deceniu, serviciile secrete americane au anchetat pretutindeni în lume. Washingtonul acceptă evidența suicidului lui Hitler în buncărul său cu o anumită ușurare. Cu toate astea, esențialul tot lipsește: corpul. Nu există în epocă nici o probă fizică a morții lui.

Până la apariția craniului.

Începutul anului 2000. URSS nu mai există de opt ani deja, de la dizolvarea ei din 25 decembrie 1991, exact. O nouă Rusie încearcă să se reconstruiască pe ruinele unui regim comunist aflat pe ducă deja de ani de zile. Statutul ei de supraputere a dispărut în același timp cu

secera și ciocanul de pe drapelul său. Tratatul de șoc liberal aplicat de Elțin cu o viteză primejdioasă a tulburat echilibrul social și economic deja precar al țării. În ochii lumii, pericolul roșu, cu arsenalul său nuclear supradimensionat, a dispărut de-a binelea, iar noua Rusie nu mai înspăimântă pe nimeni. Rușii se simt umiliți.

În 2000, o speranță se ivește dinspre Kremlin. Un nou președinte tocmai a luat frâiele în mână. Sigur, e tânăr și puțin timid, dar o rupe cu deceniul Elțin printr-o seriozitate și o temperanță bine-venite. Se numește Vladimir Putin și n-are decât 47 de ani. Acest locotenent-colonel din KGB are o singură idee în minte : să redea țării sale întreaga-i splendoare și s-o reazeze în centrul eșichierului geopolitic mondial. Pentru început, va reaminti că Rusia este o mare putere militară și că ea a câștigat războiul contra lui Hitler.

La 27 aprilie 2000, în ajunul celei de-a cincizeci și cincea aniversări a victoriei împotriva Germaniei naziste, Moscova organizează o mare expoziție a arhivelor sale secrete. Denumirea ei nu lasă nici o îndoială asupra intențiilor președintelui rus : „Agonia celui de-al III-lea Reich – Pedepsa”. Ceva nemaivăzut. În total, 135 de documente inedite sunt dezvăluite marelui public – tot atâtea piese pe care istoricii celui de-al doilea război mondial visează să le consulte de o jumătate de veac : rapoarte ale serviciilor secrete sovietice clasate „top secret”, fotografii, obiecte... Tot ce îngăduie ridicarea vălului de pe ultimele clipe ale lui Hitler din buncărul său. Jurnalul lui Martin Bormann, secretar și intim al Führerului, este de asemenea prezentat. „Sâmbătă, 28 aprilie : cancelaria noastră imperială nu mai e decât o grămadă de ruine. Lumea nu mai ține decât de un fir. [...] Duminică, 29 : uragan de foc asupra Berlinului. Hitler și Eva Braun s-au căsătorit”⁶. Fotografii ale copiilor Goebbels, corespondență a oficialilor naziști, precum arhitectul regimului și ministru al Armamentului și Munițiilor, Albert Speer : „Hitler se descompune văzând cu ochii. S-a transformat într-un ghem de nervi și a încetat cu totul să se mai controleze”⁷. Dar punctul de atracție al expoziției se află în altă parte, într-o sală specială. Un articol din cotidianul *Le Monde* descrie scena : „În mijlocul unei încăperi tapisate cu catifea roșie, un fragment calcinat de craniu, găurit de un glonț, tronează într-o vitrină”⁸.

Expoziția este un succes mondial. Toate marile mass-media occidentale se duc s-o vadă. Autoritățile ruse au câștigat pariul. În fine, aproape. Îndoieli privitoare la autenticitatea craniului se ivesc foarte

repede. Întrebările presei îi stingheresc pe organizatori, între care se prenumără și directorul Arhivelor de Stat, faimosul Serghei Mironenko, același Mironenko căruia i-am zărit umbra de-a lungul culoarelor de la GARF. În 2000, nu se strecoară pe lângă pereți, ci se poartă mai curând cu semeție. Domnește ca un țar peste Arhivele rusești. Ziariștii și istoricii îl delectau cu vodcă și alcooluri din ce în ce mai tari ca să-i intre în grații și mai ales ca să obțină autorizația de a se apropia de acea bucată de craniu exhumată din rezervele secrete. În plină expoziție, prea puțină încredere a occidentalilor îl pune pe mândrul Mironenko într-o situație delicată. Cum poate el afirma că acel fragment uman este al lui Hitler? Această întrebare directorul Arhivelor o aude neîncetat. Degeaba răspunde că n-are nici o îndoială asupra autenticității lui, simte prea bine că asta nu-i de-ajuns. Chiar și Alexei Litvin, unul dintre curatorii expoziției din 2000, trebuie să recunoască: „E adevărat că n-am procedat la o analiză ADN, dar toate mărturiile conchid că e vorba într-adevăr de Hitler”⁹. Mărturii? Nu analize științifice indiscutabile? În acel moment, Mironenko își dă seama de riscul de a pierde controlul situației și de a relansa o polemică în jurul dispariției lui Hitler.

În loc să dea înapoi, se avântă și îndrăznește să meargă mai departe. O nouă expertiză? Efectuată de niște oameni de știință occidentali? Nici o problemă! Directorului Arhivelor nu-i prisosește stima de sine. Numai că nu va mai izbuti niciodată să pună la loc capacul pe această cutie a Pandorei pe care tocmai o întredeschide.

Bineînțeles, autoritățile ruse nu vor autoriza aceste analize. Cu toate astea, oferta lui Mironenko face să răsară speranțe și, cu sau fără autorizare, craniul devine ultimul mister de risipit al celui de-al doilea război mondial.

Larisa Rogovaia a fost multă vreme adjuncta lui Mironenko. Astăzi, proaspăta directoare de la GARF utilizează aceeași metodă ca și ilustru-i predecesor: nu se opune niciodată frontal ziariștilor. În jurul mării mese dreptunghiulare suntem patru, în picioare, uitându-ne la craniu: Lana, cei doi arhiviști Dina și Nikolai și cu mine, cu ochii lipiți de acele oseminte aproape înnegrite. Mai puțin Larisa, încă așezată într-un mare fotoliu, imitație de piele neagră. Pare aproape amuzată să ne vadă așa de impresionați și dornici de a merge mai departe. Se aștepta la dorința noastră de a-l expertiza. Ca acum 16 ani, cum o făcuse și

Mironenko, confirmă la rândul ei că analizele asupra craniului sunt absolut de luat în considerare. Adaugă chiar că râvnește la asemenea analize. „Pentru noi, ar fi o mare oportunitate”, pretinde ea, oferindu-ne un prim surăs de când ne întâlniserăm. „Da, ar fi perfect. O să vă susținem în acest sens, puteți conta pe noi.” Dina și Nikolai aprobă în cor : „Asta ne-ar da posibilitatea de a restabili adevărul și de a pune capăt acestei polemici dezastruoase – cea declanșată acum câțiva ani de un așa-zis cercetător american”.

Grimasa subită a Larisei îi disimulează cu greu dezgustul profund. Cei doi amplotiați s-au încordat de parcă li s-ar fi turnat în cap o găleată de apă rece ca gheața. Anevoie încearcă să nu-și piardă cumva cumpățul. De ce această tulburare ? Oare directoarea de la GARF face aluzie la travaliul efectuat de o echipă de cercetători americani în 2009 ? Afacerea făcuse mult zgomot în epocă. Nick Bellantoni, un profesor de arheologie de la Universitatea din Connecticut (Statele Unite), pretindea că prelevase un fragment din craniu. Această prelevare osoasă fusese apoi analizată în laboratorul de genetică al universității sale, iar rezultatul difuzat într-un documentar televizat de un canal american, History Channel. „Structura osoasă pare foarte fină”, o descria arheologul american. „Oasele bărbaților sunt mult mai robuste, iar suturile ce assemblează diferitele părți ale craniului corespund unei ființe umane care avea mai puțin de 40 de ani.” Bellantoni era pe cale de a distruge scenariul autorităților ruse. Sprijinindu-se și pe testul ADN, el pretinde că, în plus, craniul conservat la Moscova ar fi cel al unei femei. Nimic de-a face cu Hitler. Îndoiala renăște. Teoriile complotului și evadării Führerului își găseau un nou ecou odată cu aceste dezvăluiri americane.

Scoop-ul lui Bellantoni a fost imediat reluat în presa din întreaga lume. Informația se rezuma astfel : ani de-a rândul, rușii au mințit ! Pentru Moscova afrontul a fost totodată dureros și umilitor. Nici astăzi treaba nu e înghițită, cu atât mai mult cu cât direcția GARF afirmă că nu l-a văzut nicicând pe acel arheolog american în incinta ei, că nu există nici urmă a vreunei autorizații de prelevare. Dina scoate fișa de prezență completată de Lana. Pe mai multe coloane, câteva nume le precedă pe ale noastre. E vorba de rarii vizitatori care au avut privilegiul de a vedea craniul. În peste 20 de ani, nu sunt mai mulți de 10. Dina ne-o arată ca dovadă a bunei lor credințe. „Toate echipele de ziariști și de cercetători care au văzut craniul au semnat acest document.

Priviți, numele americanului nu figurează în el. N-a venit aici.” În mod curios, trecerea lui prin localurile de la GARF n-a fost consemnată în registre, spre deosebire de vizita noastră. Nick Bellantoni nu neagă această ciudățenie administrativă. Când l-am întrebat pe e-mail, ne-a răspuns pur și simplu că „toate procedurile în vederea travaliului meu în arhivele ruse au fost gerate de producătorii canalului de televiziune History Channel. Deci nu e surprinzător că numele meu nu se află pe acea listă. Pesemne că înregistrarea s-a făcut pe numele canalului History Channel sau pe cele ale producătorilor”. Argument respins de directoarea Arhivelor. Pentru a fi foarte limpede, ea ne-a redactat o scrisoare oficială : „Vă informez că GARF nu au încheiat nici un acord cu vreun canal de televiziune, cu D-l Bellantoni sau cu oricine altcineva pentru a efectua un examen ADN pornind de la un fragment din craniul lui Hitler”. Să fi acționat arheologul american fără autorizare ? Pentru mediile ruse, nu poate fi vorba de altceva. Afacerea luase întorsătura unui scandal național. Arheologul din Connecticut se pomenește în centrul unei polemici aproape ideologice : Vestul împotriva Estului, blocul capitalist împotriva fostului bloc comunist. În 2010, la televiziunea națională rusă NTV (apropiată de puterea rusă), o întreagă emisiune a fost consacrată *scoop*-ului lui Bellantoni. În prezența mai ales a istoricilor ruși ai celui de-al doilea război mondial și a altor personalități populare în vârstă care au cunoscut războiul, americanul încerca să calmeze spiritele și îndeosebi să nu treacă drept un jefuitor de arhive. Pentru început, asigură că a lucrat în perfectă legalitate. „Am primit autorizația oficială a arhivelor ruse, cu care am încheiat un contract ca să ne facem treaba acolo.” Afirmație respinsă de GARF, după cum am văzut deja.

Dar să reluăm firul interviului lui Nick Bellantoni la NTV. Prezentatorul îl interoghează cu privire la analizele pe care le-a efectuat pe craniu :

Ați hotărât să întreprindeți aceste lucrări pentru a preleva personal câteva bucăți din craniu...

Bellantoni : Nu. N-am făcut-o ! [...] Știți, există o mulțime de dificultăți când lucrezi cu niște resturi arse. Pentru geneticieni, explorarea acestei materii e un adevărat coșmar. Este extrem de greu să extragi dintr-un astfel de material marcatorii care fixează sexul. Cromozomii pe care-i conține, noi am reușit totuși să stabilim că sunt ai unei femei. Deci se poate conchide că respectivul

craniu care se află la dumneavoastră îi aparținea unei femei. Era poate al Evei Braun, dar nu suntem siguri.

În platoul emisiunii, printre invitați, o damă înaintată în vârstă se revoltă. O cheamă Rimma Markova. Această actriță celebră fiindcă jucase în filme sovietice întrupează nostalgia după regimul stalinist. În ciuda celor 85 de ani ai ei, nu e lipsită de vehemență :

Cum a putut preleva acele fragmente ? Uite că acum anunță lumii că le-a furat ! Ar trebui să fie băgat la închisoare pentru ce-a făcut.
Bellantoni : Eu sunt doar un om de știință care a fost invitat să examineze craniul respectiv.

Rimma Markova : Spuneți-ne cine v-a dat acele eşantioane – personalul arhivelor sau reprezentanții canalului dumneavoastră de televiziune ?

Mereu aceeași întrebare. Bellantoni e încolțit. Va claca oare în direct ?

Bellantoni : Am fost autorizați să examinăm și să luăm niște eşantioane. Asta făcea parte din contract. Țin să subliniez încă o dată că am lucrat la acest proiect în calitate de om de știință. Dacă doriți mai multe detalii, puneți-le această întrebare responsabililor canalului [History Channel – n. aut.].

Au trecut șapte ani. I-am cerut la rândul meu lui Nick Bellantoni să ne explice cum obținuse fragmentele acelea de craniu. N-a întârziat să ne răspundă :

Echipa noastră a fost autorizată să ia câteva bucățele de os ars care se desprinseseră de craniu. N-am deteriorat craniul și nici n-am luat eşantioane direct din el [...]. Nu eu am adus aceste bucăți în Statele Unite. Ne-au fost remise de producători când ne-am întors la universitate ca să le analizăm. Îmi închipui că bucățile au fost date de oficiali. Puteți verifica la History Channel.

Asta am și făcut.

Joanna Forscher a fost producătoarea documentarului cu Nick Bellantoni despre craniul lui Hitler. Răspunsul ei la întrebările noastre

are meritul de a fi concis : „Mi s-a pus deseori această întrebare și, din păcate, nu pot dezvălui detalii privind modul în care am avut acces la craniu”. Și conchide cu o misterioasă remarcă : „Împrejurările accesului nostru oricum nu mai pot fi reproduse”.

La șapte ani de la intervenția lui Bellantoni și a echipei de la History Channel, misterul rămâne intact. Iar GARF, profund traumatizate.

Larisa strânge din dinți. Furia ei nu pe noi ne privește. Îi fulgeră din ochi pe Dina și pe Nikolai. O chestiune de corupție? Bani dați vreunui funcționar de la Arhive ca să-l lase pe cercetătorul american câteva clipe singur cu „trofeul” lui Stalin? „Nu știm ce s-a întâmplat”, tranșează directoarea ridicându-se în picioare. „Sigur e că totul a fost ilegal, iar noi negăm rezultatele acestor analize.”

Întâlnirea noastră e cât pe ce să eșueze brusc. Trebuie găsit un mijloc de a o prelungi, de a ne lăsa răgaz ca s-o convingem pe directoare de buna noastră credință. Și noi vrem să facem teste pe acest craniu. Cine ne poate face rost de autorizație? Întrebare esențială, singura ce contează și pe care Lana o pune în clipa când Larisa părăsește încăperea. Nici un răspuns. Fără să se descumpănească, ea o urmează pe culoar, n-o slăbește deloc. Ajung acum în secretariat, încă vreo câțiva metri și directoarea va fi intrat în biroul ei. Buna-cuviință rusească ne va împiedica s-o urmărim acolo fără a fi poftiți. „Cum trebuie procedat?”, repetă Lana cât mai politicoasă cu putință. „Ține numai de dumneavoastră? Sau de biroul Președintelui...?” Agasată, Larisa se întoarce. „Sigur că nu de mine”, începe ea înainte de a relua : „Vedeți la Biroul de Investigații! E vorba nici mai mult, nici mai puțin decât de o anchetă criminală asupra unui cadavru, unei bucăți de cadavru. Departamentul de Justiție e cel care poate redeschide această anchetă”. Cenușul zidurilor ce ne înconjoară nu ni s-a părut nicicând mai deprimant ca în clipa aceea. Capcana se închide iarăși. Birocrația rusă, acest copil hidos născut din cei 70 de ani de sovietism, ne așteaptă, gata să ne zdrobească. „Știu, asta poate dura luni de zile, dar o să vă sprijin.” Larisa simte că suntem descurajați. Pare aproape mahnită. „Nu vă faceți griji”, termină ea adresându-ni-se. *Spasiba, spasiba*. Lana îi mulțumește și-mi face semn s-o imit și eu. Din nou chipul directoarei se destinde : „În fapt, cine ar veni să facă analizele? Găsiți pe cineva ireproșabil din punct de vedere științific, și nu pe vreun american. Mai ales nu un american”.

Moscova, octombrie 2016

Războiul din Siria, conflictul din Ucraina cu anexarea Crimeei, eventuala ingerință în alegerile americane... Atâtea crize legate de Rusia, atâtea motive ca regimul lui Putin să se repleze în sine și să complice și mai mult ancheta noastră în arhivele naționale. „Momentul nu e oportun”, ni se repetă în diversele servicii ale tentacularii administrații ruse. Luna viitoare vor fi condiții mai bune, după vacanța de vară, apoi după cea de Sărbătoarea Tuturor Sfinților... Așa au trecut șase luni. Trei noi șederi în cetatea lui Ivan cel Groaznic, trei călătorii dus-întors Paris-Moscova cu ce rezultat ? Nici unul ! Larisa și-a păstrat postul de directoare la GARF, însă nu ne mai răspunde. Secretariatul ei ridică un baraj între ea și noi cu o abilitate care se apropie de miracol. Colega mea Lana a crescut în această țară într-o epocă în care ea se numea încă Uniunea Sovietică. Lana înțelege reacția autorităților ruse : „În ochii compatrioților mei, Occidentul ne vrea răul, ne respinge”, îmi explică ea. „Ancheta noastră privitoare la Hitler nu e anodină. Povestea asta cu craniul este un simbol forte în Rusia, cel al suferinței noastre din timpul celui de-al doilea război mondial, al rezistenței și al victoriei noastre. De la prezentarea acestui craniu marelui public, autenticitatea lui este regulat repusă în chestiune. Acționându-se astfel, ni se fură puțin din trecutul glorios al Uniunii Sovietice.”

Când una dintre aceste repuneri în chestiune provine în plus de la un american susținut de o universitate americană în cadrul unui documentar realizat de o televiziune... americană, pentru ruși asta nu poate fi întâmplător. Nu poate fi vorba decât de o tentativă de destabilizare din partea fostului aliat american. La peste 70 de ani după 1945, Washingtonul și Moscova ar continua deci să-și dispute paternitatea victoriei finale asupra lui Hitler, făcând orice anchetă privitoare la dosarul Hitler atât de sensibilă în Rusia și mai ales atât de complicată.

„*Human factor*”. Lana o ține una și bună. Repetă aceste două cuvinte cu voce tare ca pe o mantra protectoare, o formulă cabalistică. „În țara mea”, insistă ea, „nu trebuie să acționezi rațional, ci să te lași condus de instinct și să pariezi pe punctele slabe ale interlocutorilor noștri.” Factorul uman, prin urmare. Dat fiind că multiplele noastre cereri oficiale n-au dus la nimic, vom miza totul pe tepeu.

Bulevardul Hol’zunova, cartier șic încolăcit într-o meandă a râului Moskva. Sediul GARF, Arhivele de Stat ale Federației Ruse.

Datorită vizitelor la intervale regulate, organizarea săptămânală a serviciului de pază nu mai are nici un secret pentru noi. Marțea e ziua noastră preferată. Atunci controalele la intrare sunt efectuate de o femeie în uniformă mai simpatică. Nu se compară nici cu mustăciosul sever și mărginit de luna, nici cu prostuțul năsos de vinerea. Mică și mereu veselă îndărătul pupitrului ei, paznica de marți dă drumul la ușă și ne lasă să trecem de fiecare dată fără probleme. În acea marți de toamnă umedă, nu-și schimbă bunele obiceiuri. Bănuiește motivul venirii noastre. „Tot Hitler, nu-i așa ? ” Cine oare mai ignoră acest lucru la GARF ? „La ce serviciu vă duceți de astă dată ? ”, întreabă ea verificându-ne numele în registru. „A, Dina, vă duceți s-o vedeți pe Dina Nikolaevna Nohotovici ? ! Știți unde o găsiți, îmi închipui... Drept înaintea, ultima clădire din fundul curții...” Lana termină fraza în locul ei : „...ușa din mijloc, etajul patru, imediat la stânga”. Tonul se vrea destins. Totuși nici Lana, nici eu nu suntem destinși. Mizăm mult pe această vizită.

Dina Nohotovici era de față când ne-am uitat la craniu cu șase luni în urmă, împreună cu directoarea de la GARF. A asistat la scenă împreună cu un coleg de-al ei, palidul Nikolai. Dina n-are vârstă. Timpul a încetat să atace această mână de femeie energică. Oare sălile întunecate ale Arhivelor de Stat ruse ascund o putere magică, un soi de bulă temporală ? De ce nu ? Simplul fapt de a urca pe jos până la biroul ei dă impresia de a plonja într-un trecut revolut, cel al utopiei sovietice totalitare. Fiecare etaj parcurs ne proiectează cu 10 ani în urmă. Pe măsură ce urcăm, uzura treptelor și totodată a pereților se intensifică. Ajunși pe palierul de la etajul patru, ne-am întors în timp cu 40 de ani : iată-ne la mijlocul anilor ’70 – era brejneviană. Fix aceea în care mai trăiește încă și pentru totdeauna șefa Fondurilor speciale de la GARF, Dina Nohotovici.

Ideea unei întrevederi particulare cu această eminentă funcționară de la GARF nu ne-a venit imediat în minte. Prima noastră întâlnire din aprilie trecut fusese lipsită de căldură. Discretă dacă nu mută, pasivă, apoi aproape ostilă față de noi, Dina nu prezenta atunci nici un interes major pentru ancheta noastră. Cel puțin așa ne imaginăm noi. Secretul ei nu ne fusese încă dezvăluit. N-a fost decât foarte recent, în ajunul întâlnirii din acea zi de sfârșit de octombrie. Împreună cu Lana, consultam încă o dată documentele arhivate în localurile de la GARF. O tânără documentaristă se mira că ne vede așa des. Deși excesiv de timidă, în cele din urmă ne-a întrebat de motivul prezenței noastre. Craniul lui Hitler, moartea lui, ancheta... Și așteptarea în vederea unei analize a rămășițelor umane. „Osemintele? Păi ea, Dina, le-a găsit.” Craniul? ! Reacția noastră a fost atât de animată că a speriat-o pe tânăra documentaristă. Puțin ne păsa. Trebuia neapărat să aflăm mai multe. Deci Dina găsisese craniul, dar cum? Când? Unde? ! „Vedeți ce vă spune ea...”, a replicat informatoarea noastră rămânând în defensivă. „Uite, iat-o, întrebați-o direct.” Șefa Fondurilor speciale, noua noastră prietenă Dina, încheia o zi de muncă începută prea devreme ca să nu fie deja obosită. În timp ce bătrâna arhivistă închidea o groasă ușă blindată – una din acele multe uși ce duc la rafturile arhivelor –, Lana și-a pus în practică teoria cu „*human factor*”. Eșec. Dina rezista. Ce mai voiam de la ea? N-avea timp. Nici chef. Lana simțea că-i fuge pământul de sub picioare, nu găsea nici cel mai mic unghi, cea mai mică ieșitură de care să se agațe. Și vanitatea? Ar putea funcționa. „Nu e anormal că nu se vorbește despre dumneavoastră în nici un articol privind craniul lui Hitler?” Îi ceream Lanei să traducă cuvânt cu cuvânt. Se executa la perfecție. Continuam fără s-o las pe Dina să răspundă: „Tocmai ni s-a spus că dacă acest craniu a ieșit la iveală e mulțumită dumneavoastră! Descoperirea pe care ați făcut-o este istorică, fundamentală. Trebuie ca publicul s-o afle.” „*Da, da.*” Dina răspundea cu mai multe afirmații. Încuviința. Culoarul pe care conver-sam nu măsura mai mult de doi metri pătrați. Ducea la trei uși și un lift. Inversul locului ideal pentru a obține o confesiune. „Un ceai, vreți să veniți să bem un ceai într-un salon, un restaurant? Vom fi mai liniștiți ca să discutăm...” Gafă de începător, proastă cunoaștere a culturii ruse, îmi va explica Lana mai târziu greșeala. Un bărbat nu poate invita o femeie la un pahar, chiar dacă ea are vârsta bunicii lui.

O întâlnire în biroul ei, asta da, se poate. Măine ? „De ce nu ? Măine. Dacă vrei. Dar mă îndoiesc că va fi foarte interesant”, se sclifosea Dina ca o fată de liceu.

Dacă nivelul importanței unui funcționar ar trebui judecat după suprafața biroului său, atunci Dina ar putea pretinde la postul de îngrijitoare la toaletă, departe de cel de șefă a Fondurilor speciale din marile Arhive de Stat ale întregii Federații Ruse. Ce păcat o fi putut comite această femeie ca să se pomenească într-o încăpere atât de mică și inconfortabilă ? Cu un plafon jos, prevăzut cu o fereastră atât de strâmtă că un copil cu greu și-ar strecura capul prin ea, biroul ei nu poate primi mai mult de trei persoane fără ca aerul să înceapă să le lipsească. Accesul la el se face direct de pe scări, acolo unde, la celelalte etaje, se situează de obicei toaletele. De aici și „îngrijitoarea de la toaletă”.

O masivă coafură platinată înaltă de vreo 10 centimetri se leagănă ușor în fața noastră deasupra unei mese din conglomerat plastifiat. Dina e așezată și lucrează într-o semi-penumbă. Sosirea noastră nu-i perturbă activitatea. Pieptănătura ei barocă rezistă legilor gravitației și-i rămâne trainic agățată de craniu. Nici o meșă rebelă nu se răzlețește de masa-i capilară. Să fie oare o perucă ? Fără măcar să-și ridice capul, Dina i se adresează Lanei. Îi amintește cât de prețios este pentru ea timpul. În replică, noi o asigurăm că suntem perfect conștienți de asta și ne cerem scuze că o întrerupem din munca ei atât de... Lana nu se dă niciodată înapoi când e să tămâieze pe cineva. Dina o ascultă nu fără neplăcere, apoi se decide în sfârșit să ne privească. „Uitasem de întâlnirea noastră. Așa cum vă spuneam ieri, nu știu dacă vă pot fi de folos în vreo privință, și-apoi mai am o multime de documente de clasat.” Transformarea e frapantă. Emoționantă. Dina s-a împopoțonat ca pentru un bal. Are obraji și buzele colorate. Roz, dacă nu cumva mov sau vinețiu, în orice caz foarte vizibil. Nu, Dina nu ne-a uitat. Ne aștepta. Pentru prima oară de multă vreme, Lana și cu mine ne destin-dem. Convorbirea ar trebui să decurgă bine.

Saigonul a căzut. Trupele din Viêt Cồng au învins după două decenii de război. În acel an 1975, doctrina comunistă triumfă și se răspândește pe toate continentele. Uniunea Sovietică contează mai mult ca niciodată în lume și tratează de la egal la egal cu Statele Unite. La Moscova penuriile alimentare au dispărut de multă vreme, iar epurările

politice se răresc. Viitorul pare în fine luminos pentru sovietici. Leonid Brejnev conduce țara de 11 ani. Arată un chip greoi de aparatcîk, desigur lipsit de geniu, dar mai puțin terifiant decât Stalin. În acea Uniune Sovietică aproape potolită, Dina Nikolaevna Nohotovici, la 35 de ani, își vede viața răsturnându-se de la o zi la alta. GARF încă nu există. Orice administrație de Stat (truism perfect, de vreme ce în Uniunea Sovietică sectorul privat nu există) se pomenește înzorzonată cu o vocabulă sovieto-compatibilă. Administrația pentru care lucrează Dina nu scapă nici ea și se intitulează sobru : „Arhivele centrale de Stat ale Revoluției din Octombrie și ale construirii socialismului”. Era acum 41 de ani. Într-o altă epocă, într-o altă țară, sub un alt regim.

Dina nu se poate împiedica să strângă din buze după fiecare frază. Ochii îi fixează un punct imaginar ce se îndepărtează de momentul prezent, de minusculul ei birou de la GARF și de această Moscova neocapitalistă din secolul XXI. Tace un timp îndelungat. Apoi își începe povestea : „Tocmai fusesem numită responsabilă a departamentului «secret» al arhivelor. Era în 1975. Acest post nu semăna cu nici un altul, fiindcă privea documentele confidențiale din istoria țării noastre, în fine, a Uniunii Sovietice. Pe vremea aceea Statul funcționa perfect, nu duceam lipsă de personal calificat. Uzanța era ca predecesorul meu să vină să-mi comunice informațiile de bază, cele ce trebuiau să-mi permită să-mi duc la îndeplinire misiunea. În mod ciudat, asta nu s-a întâmplat niciodată”. Fostul șef al departamentului „secret” pur și simplu dispăruse – plecat, volatilizat fără urmă, ca și cum n-ar fi existat niciodată. De altminteri, astăzi Dina nu izbutește să-și amintească numele lui. Ce i se întâmplase ? O mutare subită la o altă administrație ? Un accident ? O boală gravă ? Dina n-a aflat niciodată și nici n-a întrebat. Un tropism stalinist – unii ar putea invoca instinctul de supraviețuire – domnea pe atunci în acel „paradis” al poporului. În Uniunea Sovietică cel care dispărea n-are nimic de sperat din partea celor care rămân, amintirea lui e ștersă din memoria colectivă. La mijlocul anilor 1970, Dina n-are de gând să se joace de-a eroinele, predecesorul ei e de negăsit, treaba lui. Se va descurca fără el.

„Eram nerăbdătoare să descopăr ce tip de documente aveam în responsabilitatea mea. Îmi aduc aminte, când am intrat în noul meu birou, că am găsit acolo mai multe seifuri. Cheile mi-au fost remise de serviciul de securitate și am putut să le deschid.” Și astăzi acele

seifuri uriașe, înalte ca niște șifoniere și late ca niște frigidere, tronează în mai toate încăperile de la GARF. Ce ascund? Toate întrebările noastre ca să aflăm au rămas fără răspuns. Sunt poate pur și simplu goale. Ar rămâne pe loc fiindcă sunt prea grele ca să fie mutate altundeva. În 1975, seifurile Dinei slujeau la ceva. „Înăuntru erau documente, dar și niște obiecte. Lucrul cel mai de mirare era că nici unul din acele obiecte nu fusese inventariat. Nu existau nici un cod, nici un registru, nici o clasificare. Pur și simplu nu erau.” Pe vremea aceea, mulți ar fi pus totul repede la loc în seif și ar fi avut mare grijă să uite de el. Nu și Dina. „Eram curioasă să aflu, nu-mi era frică. De ce să mă fi temut? Nu făceam nimic interzis. I-am cerut unei colege să mă ajute și amândouă am început să examinăm acea comoară. Erau niște obiecte ambalate în pânză. Unele erau mai mari decât altele. Când l-am dezvelit pe cel mai mic, trebuie să spun că ne-am speriat destul de tare. Era o bucată de craniu uman.”

Povestea e întreruptă de un straniu zornăit metalic. Zgomotul se apropie de biroul Dinei. E Nikolai. Intră împingând un căruț de supermarket, Nikolai Vladimirțev cel cu piele lăptoasă și atât de chițibușar la manipularea craniului. Nu mai lipsește decât directoarea de la GARF ca să avem echipa completă. Dina nu e surprinsă. Se ridică și ne cere s-o urmărim. Restul convorbirii se va desfășura în încăperea în care observasem craniul cu șase luni înainte, la parterul clădirii. Fără să catadicsească să ne răspundă la saluturi și nici să se scuze fiindcă întrerupe interviul, Nikolai vine după noi cu căruciorul lui ridicol. Ciocănitul roților pe lespezile pardoselii răsună pe culoarele adormite ca o mașină infernală. Ajunși în sala cu masa dreptunghiulară, Dina ia loc și ne poartă să facem și noi la fel. Nikolai își parchează căruțul într-un colț și extrage din el niște dosare uzate și o pânză de bumbac groasă. Scena se derulează fără cuvinte. Dina îi călăuzește mâna tovarășului ei și-i indică unde să pună tot mormanul: dosarele la capătul mesei, pânza uzată drept în fața noastră. „Asta-i... Tot ce am găsit se află aici.” În chiar clipa când Dina ne pune la curent, colegul ei desfăcea pânza cu un gest amplu și grațios și dezvelea... niște picioare de masă. „Apropiați-vă. Aveți dreptul.” Nikolai și-a regăsit darul vorbirii și se arată aproape limbut: „Iată cealaltă dovadă a morții sigure a lui Adolf Hitler, iată urmele lui de sânge pe structurile de lemn ale divanului său”.

Structurile de lemn ale divanului lui Hitler dând la iveală niște scurgeri negricioase. Să fie oare de la sângele lui Hitler?

Oare Larisa, directoarea de la GARF, știe că suntem aici cu niște probe istorice dinaintea noastră? Ea să fi organizat tot acest mic număr de spectacol? Contrariul ar fi de mirare. Nici o hotărâre nu se poate lua fără acordul ei, mai ales după episodul dubios cu arheologul american. N-o las pe Lana să-mi repete chestia cu „*human factor*” și reiau firul întrebărilor adresate celor doi noi prieteni dragi ai noștri, Dina și Nikolai. „Pe lângă craniu, erau într-adevăr și aceste piese din lemn”, confirmă Dina. „La început, când am scos cutiile din seif, n-aveam nici o idee de ceea ce puteau fi. Scotocind, am găsit o hârtie pe care scria: «Aceasta este o bucată din craniul lui Adolf Hitler. Trebuie transferată la Arhivele de Stat». Fără să vrem, scosesem la lumină unul dintre cele mai mari mistere din 1945 încoace”.

Mult timp viața profesională a Dinei s-a rezumat pur și simplu la cultul secretului, la grija infinită de a izola informația și la pedepsele legate de nerespectarea acestor două reguli. Bineînțeles, arhivista nu făcea parte din KGB, însă trebuia să se comporte totuși ca o spioană. Nu de plăcere, ci din obligație. Funcționarii arhivelor din Uniunea Sovietică, în funcție de treaptă și de nivelul lor de acreditare, îndurau cu toții aceeași supraveghere paranoică din partea autorităților, pur și simplu fiindcă aveau acces în centrul de obârșie a regimului: secretele

lui de nemărturisit. Masacrul de la Katîn, miile de ofițeri polonezi executați într-o pădure rusă (cea de la Katîn) la ordinul lui Stalin în timpul celui de-al doilea război mondial, micile aranjamente cu liderul de dreapta al Chinei comuniste, Ciang Kai-shek, împotriva comunistului Mao, sau războaiele intestinale din Armata Roșie... Cel ce controlează arhivele poate să rescrie istoria oficială și să spargă pocnind din degete legende care au plămădit-o. Cum să ne mai mirăm că, spre deosebire de numeroase alte State, Rusia continuă să-și zăvorască trecutul? Astăzi, condițiile pentru o consultare a arhivelor ei rămân insuficient precizate: pe de o parte, documentele deschise, iar pe de alta cele ce pot aduce atingere intereselor superioare ale Statului. Acestea din urmă intră în categoria „sensibil” și nu pot fi consultate fără autorizarea expresă a celui mai înalt vârf al regimului. Altfel spus, aproape niciodată. Iar problema cu documentele rusești e că toate pot să se pomească în categoria „sensibil”.

Dina, cu simplul ei post de arhivistă, a fost nevoită să accepte o viață de paria fără nici măcar un fior al aventurii. Cel puțin până la căderea regimului, la sfârșitul lui 1991. „URSS era din alte timpuri, cu alte reguli”, recunoaște ea bosumflându-se. A reprobare sau a nostalgie? „În 1975, viața nu semăna cu cea de astăzi. Vorbesc de mentalități, de confortul material, de toate... Aveam niște dispoziții de respectat în munca noastră. Și multe lucruri țineau de «secretul de Stat»...” Între acele dispoziții, una din cele mai importante consta în a nu avea încredere în nimeni: nici în colegi, nici în vecini, nici în propria ta familie. Și de a raporta superiorilor și cea mai neînsemnată mișcare subversivă. Să dai peste craniul lui Hitler ascuns într-o cutie din fundul unui seif al arhivelor era ceva subversiv? Potențial, da.

După descoperirea ei, Dina nu mai avea cum să dea înapoi. Trebuia s-o raporteze ierarhiei sale. Foarte repede, se vedește că nimeni din cadrul serviciului ei nu auzise vreodată de acel fragment uman. „Cred că numai predecesorul meu știa că se afla acolo. Dar cum respectivul dispăruse, n-am mai aflat niciodată nimic despre povestea asta.” Asta să fie tot? Dina găsește craniul lui Hitler și povestea se încheie aici? N-a fost recompensată? O promovare, un apartament mai mare într-un cartier destinat cetățenilor merituoși? „Nimic de genul ăsta. Directorul Arhivelor mi-a cerut să nu vorbesc niciodată despre asta. Dumneavoastră nu puteți înțelege, sunteți amândoi prea tineri. Dumneata, Lana, ești într-adevăr rusoaică? Ai cunoscut sistemul sovietic, nu-i așa?”

Lana nu a uitat nimic. Despre URSS vorbește adesea cu emoție, așa cum îți revin în minte amintiri îndepărtate din copilărie. Brejnev se îngărășase și îmbătrânise. Conducea încă țara când se născuse Lana. Era în 1978, doar la câțiva ani după aventura Dinei. „Ambianța era într-adevăr specială în acea epocă”, reia bătrâna arhivistă. „Foarte specială. O informație precum cea privind craniul cu pricina îl putea costa viața pe cel care nu știa să-și țină gura. Hitler și osemintele lui rămăneau clasate «top secret». În toți acei ani, nu mi-am încălcat niciodată datoria de a trece totul sub tăcere.” Nikolai ne-a pus în față un album cu fotografii. Povestea colegei lui o știe probabil pe de rost, încât pare că nu-i mai dă atenție. Înăuntrul albumului, o serie de poze alb-negru lipite cu grijă și înconjurată de un chenar trasat cu cerneală neagră. Fiecare fotografie are dreptul la o legendă mai mult sau mai puțin lungă, scrisă de mână cu cea mai mare grijă.

Albumul anchetei sovietice din mai 1946 privitoare la moartea lui Hitler.
Aici, vederi ale ieșirii de urgență din *Führerbunker*.

Lana mi le traduce. „Intrarea de la Noua Cancelarie Imperială... Grădina Cancelariei... Intrarea în buncăr...” Avem în mâini raportul fotografic al anchetei privind moartea lui Hitler. Datează din mai 1946.

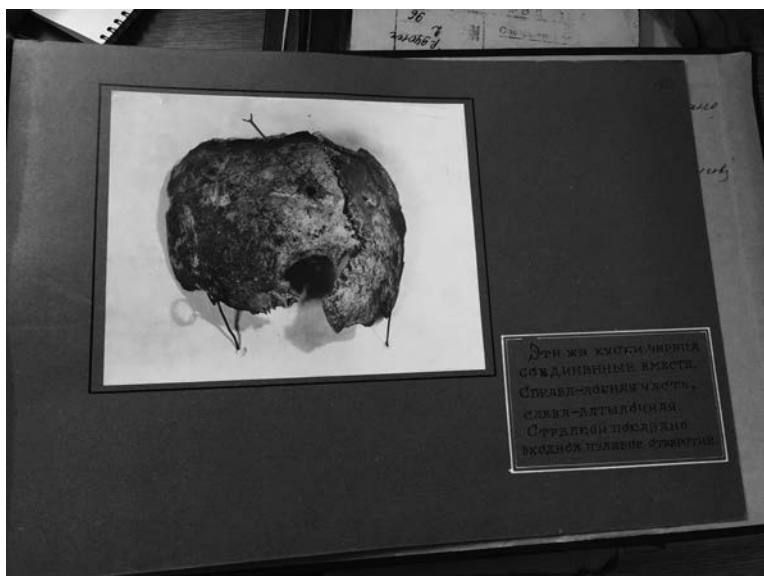
Totul se află acolo, vederile exterioare ale buncărului, interiorul și mai ales locul crimei sau cel puțin al sinuciderii. Dar nu și cadavrul. Divanul pe care ar fi murit Hitler e fotografiat în toate detaliile sale.

Din față, dintr-o parte, pe dedesubt, nici un unghi nu e omis. Brațele de sprijin le-au reținut cu deosebire atenția anchetatorilor. Și nu fără motiv : niște scurgeri întunecate se disting clar pe partea dreaptă a divanului. La pagina următoare, tot fotografii ale brațelor, dar, de astă dată, ele au fost desprinse de divan. Legenda precizează : „*Piese ale canapelei cu urme de sânge. Aceste piese au fost prelevate spre a servi de probe*”. Formele și mărimea lor corespund într-un tot cu cele ale bucăților de lemn aduse de Nikolai. „Sunt aceleași”, confirmă Dina. „Serviciile secrete sovietice le-au smuls din canapea ca să le aducă la Moscova. Sperau să analizeze urmele de sânge de pe ele și să se asigure că era vorba într-adevăr de Hitler.”

Nikolai apucă una din bucățile de lemn și ne arată din ce parte a brațului de sprijin și-au efectuat prelevările oamenii de știință sovietici în mai 1946. Evident, arhivistul nu poartă mănuși sterile. Oare știe că astfel distruge eventualele urme de ADN ? Nu înțelege când îi atragem atenția. Care a fost rezultatul prelevărilor din 1946 ? „Era sânge de tip A”, reia Dina. O grupă sanguină larg răspândită la populația germană (aproape de 40%) și mai cu seamă cea care, potrivit doctrinei naziste, dovedea apartenența la „rasa ariană”. Bineînțeles, Hitler avea această grupă sanguină.

Ultimele pagini ale albumului zăbovesc asupra craniului. Cel atribuit lui Hitler, cel pe care îl putusem vedea câteva clipe în aceeași încăpere ca acum. Într-o fotografie, o săgeată desenată cu roșu indică un orificiu din craniu.

Serviciile secrete sovietice scot în evidență ceea ce aduce cu punctul de ieșire a unui proiectil. Dacă acest craniu este într-adevăr cel al dictatorului nazist, atunci el a încasat un glonț în plin cap – o ipoteză-sacrilegiu în 1975 și extrem de periculoasă pentru Dina. Până la căderea Uniunii Sovietice, Moscova o va ține una și bună : Hitler s-a sinucis cu otravă, arma celor lași în ochii conducătorilor sovietici. Versiunea aceasta, validată de Iosif Stalin, nu mai merge dacă este făcut public craniul cu impact de glonț.

Fotografie a fragmentului de craniu atribuit lui Hitler. Pe fotografie, anchetatorii au indicat cu o săgeată un orificiu provocat poate de o armă de foc.

Dina va trebui să trăiască cu acest secret vreme de decenii. Nu va avea dreptul să călătorească în străinătate, va fi sub supravegherea autorităților și nu va putea să-și schimbe slujba. A petrecut astfel 40 de ani în același serviciu, uzându-se în mijlocul unor documente prăfuite pe care nimeni nu le putea consulta. „Departamentul nostru se numea «departament al fondurilor secrete»”, reia ea. „Aici erau păstrate numai dosare confidențiale. Și nu se punea problema de a declasifica nimic. Nici un funcționar din acest departament n-avea dreptul nici măcar să evoce ceea ce făcea. Nici chiar între noi nu vorbeam de documentele a căror responsabilitate o purtam. De la un etaj la altul, nu exista nici o comunicare.” Agila septuagenară continuă și astăzi să-și îndeplinească misiunea la fel de serios. Însă cheful și plăcerea au părăsit-o de mult. Dina nu mai înțelege prea bine noile reguli din țara ei. Declasificate, reclasificate, ce documente sunt accesibile? Nu mai pricepe nimic. „Prima oară când am putut vorbi liber despre acest craniu a fost la începutul anilor 1990. Superiorii mei au deschis dintr-odată toate

ușile pentru cercetători. Au venit istoricii, apoi, foarte repede, au apărut și ziariștii. Mulți ziariști. Și atunci totul s-a complicat.” Un articol publicat în cotidianul rus *Izvestiia* la 19 februarie 1993 a declanșat un început de criză : „Țin în mâini rămășițele craniului lui Hitler”, scria atunci ziarista Ella Maximova. „Sunt păstrate în cel mai mare secret într-o cutie de carton etichetată «cerneală albastră pentru stilou», alături de niște fragmente, pătate cu sânge, dintr-un divan care se afla în buncăr”. Ea este prima care dezvăluie acest *scoop*. Știrea este imediat reluată în lumea întreagă. De mulți ani, zvonurile pretindeau că KGB nu distrusese corpul Führerului, ci îl ținea ascuns undeva la Moscova. Și acum, un ziar național confirma că legenda spunea în parte adevărul. Dar craniul nu era oare un fals? N-o fi fost una din manipulările de care rușii sunt atât de nesățioși? Unii istorici occidentali s-au revoltat de îndată. Afirmau că era imposibil. Craniul lui Hitler? Prostii!

La rândul ei, presa străină se agita. Voia să vadă. În acea Rusie proaspăt eliberată de zdrențele-i comuniste, banii dictau regulile. Totul se cumpăra, totul se vindea, totul avea un preț. Inclusiv craniul lui Hitler? Unii au pretins că da. Tensiunea a urcat când corespondentul magazinului german *Der Spiegel* a relatat că i se oferise accesul la osemintele lui Hitler și la șase dosare de interogatorii luate martorilor oculari ai ultimelor ore trăite de Führer contra unei mari sume de bani. Și nu în ruble. Rușii s-ar fi arătat prea lacomi și *Der Spiegel* a preferat să se retragă din licitație. „N-am fi dat nici jumătate din cât ne cereau”¹⁰, explica în epocă trimisul publicației germane la Moscova. „Articolele acelea ne-au făcut mult rău”, reia Dina. „Ziariștii... Povestea că nu voiam să arătăm craniul, că ceream bani, e falsă. Tocmai ca să dove-dească acest lucru, autoritățile noastre au hotărât să organizeze mai târziu, în 2000, o mare expoziție privind sfârșitul războiului și să prezinte acolo rămășițele umane ale lui Hitler.” Cu succesul pe care-l știm : alte scandaluri în jurul identificării craniului, apoi decizia autorităților ruse de a pune obiectul la locul lui în ladă și de a nu-i mai lăsa pe ziariști să se apropie de el.

„Desigur, toată lumea vrea să știe dacă e vorba într-adevăr de Hitler.” Nikolai nu izbutește să-și mascheze iritarea ce nu-l părăsește niciodată. „Vreți să studiați craniul, să-l analizați? De ce nu? Eu știu că e chiar al lui. Știu cum s-a omorât Hitler. Am citit toate dosarele anchetei. Încă din 1945 și de la declanșarea investigațiilor, totul e clar.

Dar dacă vrei s-o luați de la capăt, dați-i drumul.” Să fie în sfârșit răspunsul la numeroasele noastre cereri ? Ciudatul arhivist ne transmite oare decizia directoarei sale ? „Putem face testele pe craniu ? Despre asta e vorba ? ” Dina și Nikolai se uită unul la altul. Șovăie care să ia din nou cuvântul. „Sarcina noastră este de a păstra în cea mai bună stare posibilă arhivele, ca generațiile viitoare să le poată consulta. N-avem a efectua examene științifice.” Nikolai nu răspunde limpede. Lana îi atrage atenția cât mai politicoasă cu putință. El reia cu aceeași voce monocordă și slabă : „Toate aceste chestiuni nu ne privesc pe noi”. Surâs. Mereu să-ți păstrezi surâsul. Chiar dacă acum surâsul i se crispează puțin. Către Dina, punându-i la socoteală vârsta și vechimea prin localurile de la GARF, către ea trebuie să ne concentrăm eforturile spre a obține acest răspuns atât de important. „Îmi închipui că e posibil. Da”, admite ea în cele din urmă. Când, cum, de către cine ? Tot atâtea parametri de determinat, tot atâtea puncte de lămurit. Putem să revenim foarte repede cu un mare specialist. L-am ales. E la curent. „Cum se numește ? ”, întreabă Nikolai. „Îl cunoașteți, am explicat totul în corespondența noastră. Se numește Philippe Charlier. Un francez. E doctor în medicină legală. Un nume de referință în Franța. Îl cunoașteți fără doar și poate, identificarea craniului lui Henric al IV-lea el a făcut-o.”

Avem un acord. Lana discută cu cei doi arhiviști o ultimă oară ceea ce tocmai ne anunțaseră. În acest timp, eu consult cu aviditate dosarele pe care Nikolai a avut grijă să le aducă cu el. E vorba de rapoarte ale serviciilor secrete sovietice despre dispariția lui Hitler. În mod excepțional, am dreptul să le fotografiez. „Pe toate ? ”, am întrebat. Nikolai îmi răspunde afirmativ. Nu mă jenez. Fotografiez totul. Dina mă privește cu coada ochiului. Simt că e contrariată. Un străin care fotografiază la liber prețioasele-i documente, nu se poate obișnui cu gândul. Se învârtește în jurul meu, mormăie câteva cuvinte în rusă. Nu pricep nimic și asta îmi convine. Ea repetă aceleași cuvinte. Eu continui. Deodată se enervează și o cheamă pe Lana care încă discută cu Nikolai. Îi vorbește colegei mele precipitat, arătându-mă cu degetul. Lana se întoarce către mine, ușor speriată : „Trebuie să te oprești. N-ai dreptul să faci decât zece poze. Nu mai mult ! ”. Mă prefac că nu înțeleg nimic și continui. Acum Dina o muștruluiește foc pe Lana. De ce zece ?

Încerc să câștig timp și fac pe miratul. Nikolai a spus că nu avem limită. „Uite-așa”, răspunde Lana. „Ea crede că zece sunt de-ajuns.” Cum să te superi pe draga de Dina? Și-a consacrat toată viața profesională păzirii acestor documente secrete. 40 de ani cât le-a ferit de privirile indiscrete nu se șterg cu buretele. Îmi imaginez șocul de a mă vedea pe mine, un francez, un capitalist, jefuind sub ochii ei comoara vieții sale profesionale. A reacționat însă prea târziu, căci am terminat. Totul a fost fotografiat. Dosarele despre Hitler se află de-acum în memoria smartphone-ului meu – mai multe sute de pagini de tradus și mistuit ; o muncă de furnică.

Paris, octombrie-noiembrie 2016

Primele traduceri ale documentelor fotografiate în localurile de la GARF n-au întârziat să sosească. Lana face minuni. Mi le trimite de preferință seara, după ziua ei de lucru. În afară de ancheta privitoare la Hitler, își continuă colaborările cu mass-media ruse. Cât despre mine, eu m-am întors în Franța. Clasez după temă și dată textele traduse. Unele rămân destul de obscure. O mulțime de nume necunoscute și de acronime absconse încurcă frazele cu întorsături administrative. Anchetatorii ruși nu se sinchiseau de poezie. Eficacitatea și precizia le dictau munca. Iată unul dintre primele documente pe care le-am primit :

Top secret

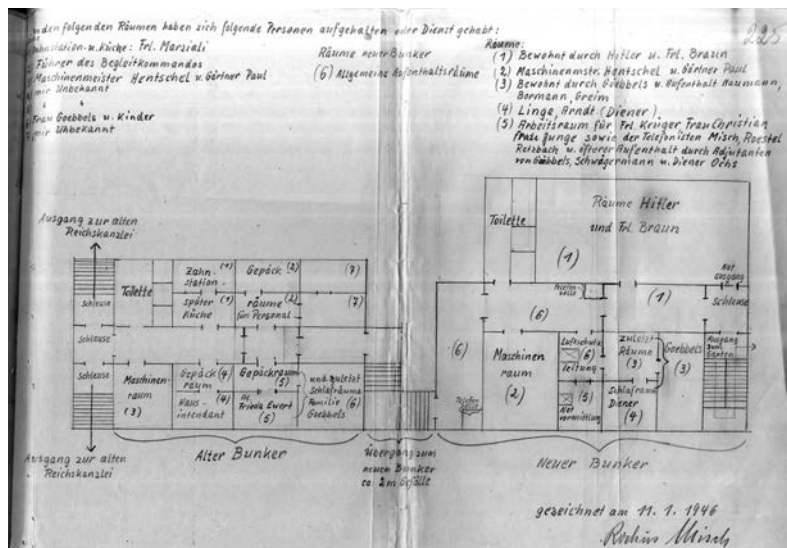
Tovarășului Stalin

Tovarășului Molotov

La 16 iunie 1945, NKVD al URSS v-a prezentat, dumneavoastră și tovarășului Stalin, cu nr. 702/b, copiile primite de la Berlin din partea tovarășului Serov ale protocoalelor interogatoriilor unor membri din anturajul lui Hitler și al lui Goebbels privind ultimele zile ale șederii lui Hitler și a lui Goebbels la Berlin, precum și copiile descrierii și ale actelor examenului medico-legal al presupuselor cadavre ale lui Hitler, Goebbels și soțiilor lor.

Nimic nu lipsește : nici numele istorice majore Stalin, Hitler, Goebbels, nici siglele NKVD și URSS. Și nu era decât începutul. Alte nume și alte sigle la fel de tari ne vor bântui, pe Lana și pe mine, de-a lungul lunilor acestei anchete ca tot atâtea stafii ivite dintr-un trecut blestemat. Dinspre partea germană : Himmler, SS, Göring, al III-lea Reich... Dinspre partea sovietică : Beria, Molotov, Armata Roșie, Jukov...

Pe lângă aceste rapoarte, am strâns o serie de fotografii legendate și câteva desene, între care și niște schițe ale buncărului lui Hitler. Au fost desenate cu creionul pe hârtie de prizonieri, de SS, toți membri ai ultimului cerc al Führerului. Primiseră ordin în acest sens de la serviciile speciale ruse. Obiectivul rușilor era de a înțelege cum se organiza viața în adăpostul antiaerian al inamicului. Totul în ele este adnotat cu precizie: apartamentele dictatorului nazist, camera Evei Braun, baia, sala de ședințe, toaletele...

Planul *Führerbunker*-ului desenat de un prizonier SS, Rochus Misch, la ordinul anchetatorilor sovietici (document de la GARF).

În masa de documente colectate la GARF se află câteva zeci de pagini în germană. Unele interogatorii ale prizonierilor naziști au fost retranscrise de mână direct în limba lor. Mașinile de scris ale Armatei Roșii aveau cel mai adesea caractere chirilice. Din fericire, scrisul traducătorilor sovietici rămâne destul de lizibil, în afară de un caz anume, în care literele seamănă cu niște muște strivite, fără a mai socoti și nenumăratele ștersături. Acest raport aflat la limita descifrabilului le-a stricat ochii celor doi traducători ai mei din germană în franceză.

Primul a abandonat până la urmă. Cât despre al doilea, m-a rugat să nu mai contez pe el în viitor dacă situația se va repeta. Râvna lor n-a fost zadarnică: datorită lor am putut aranja această piesă în marele *puzzle* istoric pe care-l formează Arhivele ruse cu dosarul Hitler. Textul cu „muște strivite” raportează interogatoriul unui anume Erich Rings, unul dintre operatorii radio din buncărul lui Hitler; Rings relatează îndeosebi momentul în care superiorii lui i-au cerut să transmită un mesaj despre moartea Führerului:

Ultima radiotelegramă de acest fel pe care am comunicat-o datează de pe 30 aprilie după-amiază, pe la ora 17.15. Ofițerul care ne-a adus mesajul mi-a spus, ca să fim și noi imediat informați, că primele cuvinte din acest mesaj vor trebui să fie următoarele: „Führer decedat!”.

Dacă Rings spune adevărul, această informație implică faptul că moartea dictatorului german s-a petrecut înainte de ora 17.15, la 30 aprilie 1945. Dar radiotelegrafistul nazist nu i-a mințit oare pe anchetatorii sovietici? Ei aveau să pornească de la ipoteza că da. Neîncrederea ține de însăși esența oricărui bun spion. Ea îi slujește de sprijin în toate împrejurările și-i permite să urce treptele ierarhiei sale în siguranță. Trebuie să-ți pui la îndoială dușmanul cu tot cu declarațiile lui, inclusiv cele obținute prin tortură. Această atitudine sistematică perturbă totuși progresia anchetei. Și ceva mai mult munca mea. Textele pe care le am sub ochi se referă la o perioadă de aproape 12 luni, până la mijlocul anului 1946. Astfel, la aproape un an de la căderea Berlinului de pe 2 mai 1945, ofițerii însărcinați cu dosarul Hitler tot nu-și isprăviseră ancheta. Ei îi cer ministrului de Interne al URSS un răgaz suplimentar, ca și transferarea anumitor prizonieri germani din închisorile ruse la Berlin. Obiectivul este de a practica acolo o reconstituire a ultimelor ore ale lui Hitler.

10 aprilie 1946

Top secret

Ministrului de Interne al Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice, tovarășul Kruglov S.N.

În cadrul anchetei privitoare la dispariția lui Hitler din 30 aprilie 1945, în închisoarea Butîrka [de la Moscova – n. aut.] sunt deținuți: [...].

Urmează o lungă listă de prizonieri naziști, apoi documentul reia :

Cu prilejul anchetării acestor persoane, dincolo de contradicțiile suscitând îndoieli asupra plauzibilității versiunii sinuciderii lui Hitler, ceea ce am semnalat deja, au fost dezvăluite și unele fapte suplimentare care trebuie să fie precizate chiar aici.

Legat de aceasta, credem că se cuvine să fie aplicate următoarele dispoziții :

- Toate persoanele arestate în această chestiune trebuie să fie trimise la Berlin. [...]

- Să i se dea grupului operativ sarcina de a ancheta în termen de o lună asupra tuturor împrejurărilor dispariției lui Hitler și să adreseze un raport în legătură cu aceasta Ministerului de Interne al URSS.

- Generalul-locotenent Botcikov să fie însărcinat să organizeze însoțirea prizonierilor sub escortă și să se aloce în acest scop un vagon special pentru deținuți până în orașul Brest [aflat astăzi în Bielorusia – n. aut.]. Însoțirea prizonierilor sub escortă de la Brest la Berlin va fi asigurată de echipa operativă berlineză.

- Pentru participarea la studierea elementelor probatorii și a locurilor incidentului, să fie trimis la Berlin criminalistul calificat din Direcția Generală a Miliției Ministerului de Interne al URSS, tovarășul Osipov.

Scrisoarea este semnată de doi generali sovietici încartiruiți la Berlin.

Aprilie 1946. De ce ancheta privitoare la Hitler a durat atât de mult ? Ce s-a întâmplat în buncăr ? Rușii au cheltuit o enormă energie în căutarea unui adevăr care le scăpa. Totuși, mai mult decât oricare altă armată aliată (americani, englezii și francezii), trupele sovietice luaseră prizonieri sute de martori direcți ai căderii Berlinului și Führerului – martori puși la grea încercare de temnicerii lor. Înverșunarea în a risipi acest mister o regăsesc în filigran în multe rapoarte și interogatorii. Revin neobosit aceleași întrebări, aceleași amenințări. De ce nu se acceptă simpla evidență ? De ce Stalin și oamenii săi nu pot admite că prizonierii sunt sinceri ? Eu unul aș fi fost un prost membru al poliției secrete sovietice. Ca dovadă, această confruntare între doi prizonieri SS apropiați de Hitler.

Primul se numește Höfbeck și e sergent, celălalt se numește Günsche și e ofițer SS.

Întrebare pentru Höfbeck : Unde vă aflați și ce-ați făcut la 30 aprilie 1945 ? Adică în ziua în care, conform declarațiilor dumneavoastră, Hitler s-a omorât ?

Răspunsul lui Höfbeck : La 30 aprilie 1945, eram afectat la ieșirea de urgență a buncărului de către șeful meu de serviciu, Consilierul de Stat [*Regierungsrat*] Högl, ca șef al unui grup de 9 oameni.

Întrebare pentru Höfbeck : Ce ați văzut acolo ?

Răspunsul lui Höfbeck : Către orele 14 sau puțin mai târziu, apropiindu-mă, am văzut mai multe persoane [...]. Duceau ceva greu, învelit într-o pătură. M-am gândit imediat că Adolf Hitler se sinucisese, căci zăream un pantalon negru și niște încălțări negre atârând dintr-o parte a păturii. [...] Apoi, Günsche a strigat : „Toată lumea afară ! Ei rămân aici ! ”. Nu pot afirma că Günsche era cel care ducea al doilea cadavru. Ceilalți trei camarazi au plecat imediat în fugă, eu am rămas în apropierea ușii. Am văzut două cadavre la aproximativ unul sau doi metri de ieșirea de urgență. Unuia i-am putut vedea pantalonii negri și încălțărilor negre, celuilalt (cel din dreapta) rochia albastră, șosetele și încălțărilor maro, dar nu pot afirma cu certitudine. [...] Cadavrele au fost stropite cu benzină de Günsche, i s-a adus ceva de aprins prin ieșirea de urgență. Reculegerile de rămas-bun erau de scurtă durată, de la 5 la cel mult 10 minute, fiindcă s-a dezlănțuit dintr-odată un tir de artilerie foarte puternic. [...]

Întrebare pentru Günsche : Ce puteți spune despre mărturia lui Höfbeck ?

Răspunsul lui Günsche : Nu către orele 14, ci puțin după orele 16 au fost scoase cadavrele din buncăr pe ieșirea de urgență. [...] Eu nu am ajutat la ducerea cadavrului lui Adolf Hitler, ci am ajuns la ieșirea de urgență puțin după aceea, cu cadavrul D-nei Hitler. Cadavrul lui Adolf Hitler a fost dus de persoanele pe care le-am evocat deja în audierile precedente. [...]

Întrebare pentru Höfbeck : Aveți ceva de obiectat la mărturia lui Günsche pe care tocmai ați auzit-o ?

Răspunsul lui Höfbeck : N-am nimic de obiectat la mărturia lui Günsche pe care tocmai am auzit-o. [...] Trebuie să spun că mărturia mea precedentă poate eventual conține câteva imprecizii, dat fiind că acele evenimente neașteptate m-au perturbat serios.

Imprecizia mărturiilor îi înnebunește pe anchetatori. O fac prizonierii cu bună știință? S-ar putea paria mult că da. Să nu uităm că, pentru naști, comunistii întrupează răul absolut (imediat după evrei, potrivit doctrinei hitleriste, desigur). Să rezisti, să minți sau să deformezi realitatea le poate părea firesc unor oameni îmboldiți de un fanatism nazist încă persistent. Oricum ar fi, răspunsurile lor contradictorii complică stabilirea precisă a evenimentelor care au precedat căderea buncărului lui Hitler.

Lana și cu mine credeam că ne pregătiserăm suficient pentru această cufundare într-unul din ultimele mistere ale celui de-al doilea război mondial. Mare greșală! Nici chiar în cele mai pesimiste scenarii ale noastre n-am fi putut imagina gradul de complexitate al unei asemenea anchete. Vom descoperi repede că strângerea documentelor din stocurile de la GARF nu va constitui partea ei cea mai anevoioasă. Siguranța și optimismul nostru au fost iute tuflite. Dina, șefa Fondurilor speciale de la GARF, a fost cea care ne-a prevenit.

Să revenim la întâlnirea noastră de Sărbătoarea Tuturor Sfinților din 2016, din incinta Arhivelor de Stat ruse. Lana și cu mine eram pe cale de a le mulțumi o ultimă oară Dinei și lui Nikolai pentru răbdarea lor. Încărcaseră deja căruțul cu piesele de lemn din divan și dosarele despre Hitler. Convorbirea se termina cordial. „Am reușit, avem toate documentele despre dispariția Führerului, e o premieră!” Lana se ambala și eu o lăsam. Dina nu-i împărtășea entuziasmul. Nikolai plecase deja fără să spună vreun cuvânt. Îl auzeam trăgându-și căruciorul cu același zornăit delicios pe culoare. „Nu aveți totul”, lansă dintr-odată Dina, aproape cu părere de rău că ne strica plăcerea. Nu tot ce? „Mai sunt bucăți din Hitler și în altă parte în Rusia?”, am întrebat fără să-mi vină prea mult a crede. „E foarte posibil...” Dinei nu-i era ușor să răspundă cu franchețe. „De fapt, da”, a recunoscut ea în cele din urmă. „Dar nu veți putea să le vedeți.” Totul se prăbușea pentru noi. Mereu mușcându-și buzele subțiri și evitându-ne privirile, Dina nu se simțea în apele ei. Lana se porni să-i vorbească cât mai blând cu putință, ca pentru a o liniști, spunându-i că nu era foarte grav, dar că trebuia să ne explice totul.

Avem o parte pozitivă și alta negativă. Cu ce voiam să încep? Lana mă lăsa să aleg. Am părăsit localurile de la GARF și am prins un taxi ca să ne întoarcem la hotel. Să începem cu negativul. „Nu toate rapoartele

sovietice despre moartea lui Hitler se găsesc la GARF. O parte a fost stocată în arhivele FSB.” Tăcere... Există oare o informație mai negativă? Nu e sigur. Aceste trei inițiale înseamnă „Federal´naia slujba bezopasnosti” (Serviciul federal de securitate), adică serviciile secrete ruse. FSB a fost creat în 1995. Într-un fel, s-a tras din KGB, care fusese dizolvat la 11 octombrie 1991, în urma tentativei de lovitură de Stat împotriva lui Mihail Gorbaciov, din august 1991. Metodele FSB nu s-au schimbat fundamental față de cele ale ilustrului său părinte sovietic, bazate pe manipulare și pe atât de necesara violență. Dacă accesul la GARF ni se păruse dificil, cum ar fi oare cel la arhivele de la FSB (ȚA FSB, de la Țentral´nii Arhiv FSB)? Pe Lana aproape că o pufnea râsul, într-atât căutarea noastră lua o întorsătură disperată. „Trebuie să mai știi un lucru”, reluă ea cu un sughiț nervos: „Dina mi-a mai dezvăluit că va trebui în mod sigur să săpăm și prin arhivele militare. În schimb, a fost foarte clară, nu trebuie să așteptăm nimic din partea GARF ca să ne ajute. FSB, arhivele militare și ei se detestă. Trebuie să ne descurcăm singuri.”

Aparatul de taxat al mașinii înșiră rublele cât avea să ne coste cursa. Totul părea foarte simplu pentru șofer: clienți, o adresă, un bun GPS și treaba e gata. Exact inversul anchetei noastre. „Nu vrei să afli și partea pozitivă? Vestea cea bună a Dinei...” Lana simțea ițindu-se în mine un soi de lehamite. Peste un an de cercetări sisifice îi cam venea de hac entuziasmului meu. „Dina m-a încredințat că a prins drag de noi și că o să ne susțină pentru ca examenele științifice ale craniului să se poată face.” Oare Dina avea vreo cât de mică putere de decizie în privința examinării craniului? Lana se puse pe gânduri, apoi scutură negativ din cap. Moscova cu burnița ei fină își bătea joc de noi. Și alții încercaseră să ancheteze pe marginea lui Hitler. Dacă toți eșuaseră, oare să fi fost o întâmplare?

O luptă feroce și aproape disperată? Perfect! Lana nu renunță, dimpotrivă. Mi-a făgăduit să obțină înainte de sfârșitul anului toate autorizațiile, cele necesare pentru a accede la arhivele de la FSB și cele care deschid ușile Arhivelor de Stat Militare din Rusia (RGVA). „Nimeni nu-mi rezistă mie multă vreme. O să le vin de hac prin insistență”, mă asigura ea cu aeru-i fanfaron în holul plecărilor din aeroportul Șeremet´evo de la Moscova. Era acum mai puțin de o lună. De atunci

nu trece zi fără să vorbim la telefon, fără să ne încurajăm. Mie îmi revine munca pe documente, ei cea cu autoritățile ruse. „Aproape am reușit, încă vreo câteva zile și voi avea răspunsul. Pregătește-te, va trebui să fii pe fază.” Lana nu se lasă, nu concepe nici o secundă eșecul. Sunt oare legăturile ei cu puterea rusă atât de solide? Cum o să ajungă ea să convingă niște administrații în mod obișnuit etanșe la genul ăsta de cereri? „De când am lucrat cu Svetlana Stalin[a], pot conta pe unele relații bune cu persoane influente, și-apoi mă cunosc ei, știu că sunt ca un pitbull – nu las niciodată prada să-mi scape. Și, crede-mă, dictatorii simt cu cine au de-a face...”

Partea a II-a

Ultimele zile ale lui Hitler

Începând din luna martie a anului 1945, Hitler decide să se refugieze în buncărul său de sub Noua Cancelarie Imperială, în plin centru al Berlinului. Marea ofensivă finală a Aliatilor fusese lansată cu câteva săptămâni mai devreme. La Est, Armata Roșie, după o primă tentativă eșuată în octombrie 1944 (operațiunea Gumbinnen), a intrat în Prusia Orientală la 20 ianuarie ; occidentalii (în speță, trupele Armatei 1 americane) au pătruns și ei pe teritoriul german încă din 12 septembrie 1944, în apropiere de Aachen ; orașul va cădea la 21 octombrie. Pe măsură ce amenințarea se precizează, Hitler va ieși din adăpostul său din ce în ce mai rar. Ultimele zile din viață și le va petrece la 8,5 metri sub pământ.

Toate amănuntele ultimelor clipe ale Führerului au fost furnizate de supraviețuitorii din buncăr. Ei, bărbați și femei, sunt în principal militari, dar sunt și câțiva civili (în special secretarele sale). Mărturiile lor pot fi suspecte. Să nu uităm că toți au aderat la nazism și, în grade variabile, l-au admirat pe Hitler.

Aceste declarații provin din două surse diferite : interogatoriile conduse de sovietici și/sau de Aliți după arestarea celor în cauză, și memoriile pe care le-au publicat aceștia din urmă după eliberare, plus câteva interviuri.

În primul caz, informația le este extrasă de bunăvoie sau cu forța și defel menită a fi publicată și dezvăluită marelui public ; în celălalt, ea provine liber de la actori, cărora le permite să-și justifice acțiunile față de întreaga lume și, cel mai adesea, să se reabiliteze după apartenența la regimul nazist.

În ambele cazuri, aceste relatări nu rămân defel neutre. Confruntarea celor două surse îngăduie totuși să se obțină o fotografie destul de credibilă a celor din urmă douăsprezece zile cunoscute din viața dictatorului german.

Cel puțin până în după-amiaza de 30 aprilie 1945.

19 aprilie 1945

„Unde sunt rușii? Rezistă frontul? Ce face Führerul?

Când părăsește Berlinul?”

(Înalți funcționari naziști prezenți
în *Führerbunker*-ul berlinez)

În *Führerbunker*, lumea și-a recăpătat surâsul. Ordinul de a părăsi locul n-ar trebui să întârzie! Trebuie scăpat de bombardamente și de berlinezii din ce în ce mai ostili regimului nazist. Plecarea este programată pentru mâine, 20 aprilie, data aniversării lui Hitler. Ce cadou mai bun se poate imagina decât această fugă spre fortăreața de la Berchtesgaden, din munții bavarezi? El va putea astfel să-și serbeze a cincizeci și șasea aniversare sub soarele opalescent al Alpilor săi germani atât de iubiți. Și mai ales își va părăsi buncărul, adevărat maușoleu din beton armat îngropat în grădinile Noii Cancelarii a Reichului. De la mijlocul lui martie, Hitler și-a transferat cantonamentele în acest adăpost antiaerian situat în inima capitalei germane.

Întregul anturaj al dictatorului visează la această fugă. De la militarii din Wehrmacht la cei mai vechi SS, trecând prin înalții funcționari din aparatul de Stat, toți așteaptă doar un semn de la Hitler ca să se pregătească de ducă cu tot calabalâcul. Bineînțeles, graba lor de a părăsi frontul nu e dictată oficial decât de nevoia de a ocroti integritatea fizică a stăpânului Germaniei și de a continua lupta. Rari sunt cei care-și recunosc teama și dorința de a-și salva pielea.

Câți la număr să fie oare cei ce se ascund în adăposturile Noii Cancelarii? Vreo 50-60? Greu de spus. În fiecare zi, alte personalități ale regimului eșuează pe Wilhelmstrasse 77 și cer stăruitor un loc, un

pat într-un dormitor comun sau chiar pe vreun culoar. Tehnic vorbind, ansamblul *Führerbunker*-ului poate primi 200 de persoane. Pentru mai multe, oxigenul riscă să nu mai facă față, în pofida puternicului sistem de ventilație. *Führerbunker*-ul reunește două adăposturi subterane. E mai întâi un *Vorbunker* sau „pre-buncăr”, îngropat la șase metri sub marele hol al Noii Cancelarii. A fost construit în 1935 și se întinde pe aproape 300 de metri pătrați. E alcătuit din 14 încăperi de câte 10 metri pătrați, repartizate de ambele părți ale unui culoar lung de 12 metri. Creat spre a rezista la atacuri aeriene, are un plafon gros de 1,6 metri și ziduri de 1,2 metri, adică exact dublu față de adăpostul de sub Ministerul Aviației de la Berlin. Dar încă nu-i de-ajuns.

După primele bombardamente engleze asupra Berlinului din ianuarie 1943, Hitler a ordonat construirea unui al doilea buncăr, și mai solid, *Hauptbunker*-ul sau „buncărul principal”. El este cu 2,5 metri mai adânc decât *Vorbunker*-ul, adică se află la 8,5 metri sub pământ. Cele două buncăre sunt legate între ele printr-o scară în unghi drept încadrată de uși blindate etanșe, capabile să reziste unui atac cu gaze. Normele de securitate ale *Hauptbunker*-ului strivesc toate recordurile precedente. Grosimea zidurilor lui atinge 4 metri. Este protejat de un plafon din beton de 3,5 metri și se întinde pe ceva mai puțin de 20 de metri în lărgime pentru o lungime de 15,6 metri, adică în total pe 312 metri pătrați¹¹. Pereții despărțitori dintre încăperi sunt construiți să reziste la bombardamente masive – au 50 de centimetri în grosime. Nici un confort superfluu nu e prevăzut: nici parchet pe jos, nici covoare și numai mobilierul strict necesar. Umezeala este constant prezentă la această adâncime. Pompele menite să evacueze apa ce se infiltrează nu înlătură senzația de răcoare umedă. Pereții sunt văruiți în cenușiu sau lăsați goi. Din cauza grosimii despărțiturilor, încăperile sunt și mai mici decât în *Vorbunker*. Nici chiar cele atribuite lui Hitler nu depășesc 10 metri pătrați pe o înălțime de 3 metri. Șase încăperi minuscule se află în fața apartamentelor sale. Singurul lux pentru Führer – o baie personală, un birou și un dormitor. Aceste încăperi, spre deosebire de restul adăpostului, sunt mobilate cu grijă.

„Hitler avea propriul său buncăr cu numai câteva încăperi pentru el însuși, doctorul său, servitorul și personalul absolut necesar echipei sale”¹², își amintește pilotul avionului său personal, Hans Baur, în memoriile sale. Între cei de care Hitler nu vrea să se despartă îi găsim,

în afara medicului său personal, doctorul Morell, pe secretarul său, Martin Bormann, pe aghiotantul Otto Günsche și pe ordonanța sa, Heinz Linge. Mai e și Blondi, cățeaua lui Hitler. Ea e uneori închisă în încăperea în care de obicei se desfășoară ședințele strategice cotidiene.

Eva Braun a sosit în adăposturile Noii Cancelarii la începutul lui aprilie. Hitler nu știa dacă trebuia să se înfurie sau să fie încântat că tovarășa sa de viață avusese îndrăzneala de a se aventura în centrul luptelor¹³. Oricum, îi acceptă prezența aproape de el și ordonă să i se atribuie o cameră nu departe de a lui. Acolo va fi în siguranță, crede el.

Cel puțin pentru moment. Căci cele două buncăre riscă să se transforme curând din refugii într-o capcană mortală dacă ordinul de plecare din capitală nu e repede dat.

Situația militară e catastrofală. Începând de la 16 aprilie, trupele rusești conduse de mareșalii Jukov și Koniev au lansat marea ofensivă asupra Berlinului. Pentru moment, sunt încă departe și luptă la vreo sută de kilometri est de capitala Reichului, pe fluviul Oder. Dar toți ofițerii germani știu că orașul va fi greu de apărat. Foarte întins, cu o mare aglomerație urbană, Berlinul necesită prea multe eforturi în oameni și materiale ca să fie protejat. Hitler n-are cum să nu știe. Cu toate astea, n-a declanșat evacuarea populației civile. În timp ce luptele se întind până la Cartierul General de la Poarta Brandenburg, Berlinul adăpostește încă 2,5 milioane de locuitori.

Într-o primă fază, uzând de discursuri și sloganuri radicale, propaganda nazistă a încercat să transforme Oderul în ultimul meterez natural împotriva invaziei revanșarde a soldaților sovietici. Apă de ploaie contra potopului de oțel siberian, imaginea nu e lipsită de bravură într-o operă wagneriană, însă în acea primăvară a anului 1945 ea ține de sinuciderea colectivă.

Sinucidere – ideea nu-i displace lui Hitler. Nu a lui, ci a poporului lui. O sinucidere ca ultim sacrificiu închinat ideologiei sale ucigătoare.

Pentru a întări hotărârea populației de-a lupta în continuare, dictatorul nazist s-a expus personal: s-a dus la începutul lui martie pe frontul de pe Oder. Va fi cea din urmă ieșire oficială a sa în zona de luptă. Obiectivul era atunci de a le arăta germanilor că Führerul lor controla situația. Sloganele difuzate în ziare și jurnalele de actualități destinate cinematografelor se voiau sobre și marțiale: „Führerul în

persoană se află pe Oder ! ” și „Apărarea Berlinului se decide pe Oder”. Era cu o lună în urmă – o altă epocă, cea a speranței.

Dacă războiul este o chestiune de voință, de sacrificiu și uneori de geniu tactic, el ține foarte adesea de aritmetica cea mai elementară. Stalin a priceput-o prea bine și, pentru a-și zdrobi dușmanul, nu și-a precupețit mijloacele. Împotriva milionului de soldați germani, stăpânul de la Kremlin a adunat mai mult de dublu, 2,1 milioane de oameni. Îndeosebi, rușii sunt mai bine echipați : 41 600 de piese de artilerie, 6 250 de tancuri și 7 500 de avioane de luptă față de 10 400 de piese de artilerie, 1 500 de tancuri și 3 300 de avioane de luptă ale naziștilor.

Generalii lui Hitler cunosc la perfecție aceste fapte. Dacă Armata Roșie trece Oderul, Berlinul nu va rezista decât vreo câteva zile. Dar nu e grav, de vreme ce totul este prevăzut în tabăra nazistă. Lupta va continua în „fortăreața din Alpi” dinspre Bavaria și Austria, într-un triunghi muntos situat între Salzburg, Bad Reichenhall și Berchtesgaden. De la mijlocul lunii martie, secretariatul Führerului a ordonat să se transfere acolo aparatul de Stat nazist. A fost construită o rețea de buncăre special legate prin linii telefonice. Chiar și parcul de automobile al Cancelariei a fost trimis tot acolo.

Mulți ani mai târziu, în timpul captivității lor din închisorile sovietice, Heinz Linge și Otto Günsche, ordonanța și aghiotantul personal al lui Hitler, au dezvăluit acest plan de reperiare :

Încă din primele zile ale lunii aprilie 1945, Hitler convocase la Berlin trei *Gauleiteri* [echivalentul prefecților în administrația nazistă – n. aut.] din Austria – pe Hofer de la Innsbruck, pe Uiberreither de la Klagenfurt și pe Eigruber de la Linz. Hitler a discutat cu ei în prezența lui Bormann [secretarul și consilierul lui Hitler – n. aut.]. Era vorba despre ridicarea unei „fortărețe în Alpi”, în munții austrieci, ca „ultim bastion” pentru continuarea războiului¹⁴.

După căderea Reichului, serviciile secrete britanice îi vor interoga pe intimii lui Hitler pe care-i luaseră prizonieri. Mărturiile lor coroborează fuga prevăzută pentru 20 aprilie. Iată un extras din raportul clasat secret și remis la 1 noiembrie 1945 de generalul britanic Edward John Foord, responsabil cu informațiile militare din Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force (SHAEF). Raportul era destinat omologilor săi din serviciile secrete americane, sovietice și franceze, încartiruiți

la Berlin : „Intenția originală a lui Hitler era de a zbura către Berchtesgaden la 20 aprilie 1945, data aniversării sale, și li se ordonase servitorilor lui să-i pregătească sosirea la acea dată”.

Cu toate astea, Hitler își va schimba dintr-odată planul. În după-amiaza zilei de 19 aprilie, generalul Krebs, foarte noul șef de Stat-Major al armatei terestre, îl informează că blindatele rusești au reușit o străpungere și se află la doar 30 de kilometri nord de Berlin. Situația devine de neapărat pe teren. Hitler urlă de furie la generalii săi. Îi socoate incapabili unii după alții și trage concluzia că trebuie să ia conducerea operațiunilor el însuși. În consecință, trebuie să rămână în inima bății și decalcăză replierea către Berchtesgaden.

Decizia Führerului nu întârzie să circule pe aleile celor două bucări. Știrea îi năucește anturajul și e resimțită ca o tragedie. Pentru locuitorii adăposturilor de la Cancelarie, dar și pentru oficialii prezenți în capitală, e imposibil să fugă dacă Hitler nu pleacă. Se va răzgândi oare ? Heinz Linge asistă la acest balet angoasat al celor mai mari figuri ale nazismului :

Sunau tot timpul Ley, ministrul Economiei Reichului Funk, Rosenberg, Speer, Axmann, Ribbentrop și alții care se mai aflau în Berlin. Întrebările erau mereu aceleași : „Care este situația pe front ? Unde sunt rușii ? Rezistă frontul ? Ce face Führerul ? Când părăsește Berlinul ?”. Günsche le răspundea fără să se lase impresionat : „Frontul de pe Oder rezistă. Rușii nu vor ajunge în nici un caz până la Berlin. Führerul nu vede nici un motiv pentru a părăsi Berlinul”¹⁵.

20 aprilie 1945

*„Ziua de naștere a Führerului, dar, din păcate, starea
de spirit nu îndeamnă la sărbătoare.”*

(Jurnalul intim al lui Martin Bormann¹⁶)

Ordinele sunt precise : Hitler nu vrea nici un fel de sărbătoare la aniversarea sa. Ar fi ridicol și totodată nepotrivit. În ajun, își informează ordonanța, pe Heinz Linge, și-i cere stăruitor ca voința să-i fie respectată de toți cei din buncăr. Dar nu se poate face nimic. *Der Führergeburtstag* („ziua de naștere a Führerului”) rămâne o dată sacră în Germania nazistă, aproape echivalentă cu 25 decembrie. Și-atunci cum să-i împiedici pe cei mai înfocați zeloți ai regimului să-și celebreze eroul ? Se obișnuiește în cercul intim al dictatorului să i se adreseze felicitări de ziua lui încă de la miezul nopții. Sutele de mii de soldați sovietici care năvălesc asupra Berlinului nu vor schimba întru nimic acest obicei. După chipul și asemănarea unor buni elevi dornici să-și atragă bunăvoința dascălului lor, șapte naziști se înghesuie în cei câțiva metri pătrați ai anticamerei dictatorului. Cu uniforme perfect călcate, cu medaliile la vedere și bărbia înălțată, nimic în atitudinea lor nu trebuie să lase să transpară dorința-le arzătoare de a fugi din Berlin. Linge își amintește că erau acolo generalul Hermann Fegelein (cumnatul Evei Braun), generalul Wilhelm Burgdorf, ofițerul SS Otto Günsche (aghiotant personal al lui Hitler), diplomatul Walther Hewel (agentul de legătură al lui Ribbentrop, ministru de Externe al Reichului), Werner Lorenz (reprezentantul șefului presei din Reich), Julius Schaub (aghiotant personal al lui Hitler) și Alwin-Broder Albrecht (aghiotant al lui Hitler pentru marină).

Toți se agită în jurul lui Linge, acest ofițer SS de operetă care n-a cunoscut nicicând frontul altfel decât vizitându-l într-o mașină decapotabilă alături de stăpânul său și care poartă galoane de locotenent-colonel¹⁷, deși nu-i decât un valet. Linge este ultimul din buncăr care păstrează un contact permanent cu Hitler. Toți acei mândri ofițeri, cadre ale partidului nazist, pe el se bazează ca să-l convingă pe Führer să le accepte urările. „După ce a aflat cum stau lucrurile – își amintește Linge –, Hitler m-a privit obosit și deprimat. Eu a trebuit să le spun celor care așteptau că Führerul nu are timp să-i primească.”¹⁸ Dar asta fără a ține seama de fermitatea lui Fegelein. Tânărul și intrigantul general de 38 de ani se simte aproape de neatins de când s-a însurat cu Gretl, sora Evei Braun, la 3 iunie 1944. Hitler nu poate refuza să-i primească dacă rugămintea vine de la Eva, își zice Fegelein. Și are dreptate! Îi cere cumnatei sale să-l convingă pe Hitler să primească omagiile persoanelor sale de încredere. Fără nici o tragere de inimă, Führerul iese și strânge rapid mâinile ce se întind către el. Abia au vreme să-i ureze un „la mulți ani” că deja a pornit-o spre cabinetul său de lucru, adus de spate. Fegelein e mândru. Crede că a făcut mare scofală. Asta-i va putea fi oricând de folos la momentul oportun.

În timpul zilei aceleia de 20 aprilie, alte personalități ale Reichului ajung la Cancelaria sub care se ascund buncărele. Hitler își părăsește adăpostul și urcă la aer liber ca să le întâlnească în saloanele clădirii imperiale. Unul câte unul, acești aparatcici îl salută pe Führer precum feodalii pe suzeranul lor, mai mult din obligație decât din adevărată. Gestapoul supraveghează atitudinea fiecăruia și nimeni nu e ferit de o condamnare la moarte pentru trădare, nici măcar generalii ori miniștrii. Printre vizitatorii de marcă se află cei mai implicați naziști ai regimului: Heinrich Himmler, șeful SS, Hermann Göring, vicecancelar al Reichului, marele amiral Karl Dönitz, mareșalul Keitel și ministrul de Externe Ribbentrop.

Cu brațul înălțat în chip de salut nazist, se complac în a se preface că bărbatul care le trece pe dinainte mai este încă în stare să salveze țara, dacă nu Berlinul. Oficial, Hitler a împlinit 56 de ani, dar aduce mai mult cu o stafie damnată – o stafie care se ascunde în glia umedă a capitalei Reichului său.

Ce s-a ales de omul care electriza milioane de germani cu 12 ani în urmă? A ajuns un bătrân atins de boala Parkinson, abia capabil să

domnească peste un adăpost antiaerian din beton armat. Iată ce scrie despre el Erwin Giesing, unul dintre medicii săi personali, după ce l-a consultat în februarie 1945 :

Mi se părea îmbătrânit și parcă se mai gârbovise. Era livid și avea cearcăne. Vorbea cât se poate de clar, dar foarte încet. Am observat imediat că lui Hitler îi tremurau mâna, respectiv brațul stâng. Acest tremur devenea tot mai pronunțat atunci când Führerul nu își sprijinea brațul pe ceva. Tocmai de aceea, își punea mâinile pe masă sau pe bancă. [...] Dădea impresia unui om sfârșit și absent¹⁹.

Erich Kempka, șoferul său personal, era de față la această a cincizeci și șasea aniversare :

Fără voie, mi-am amintit de anii anteriori, când poporul german sărbătorea această zi și când aveau loc mari recepții și parade²⁰.

Din paradele mărețe de atunci n-a mai rămas nici urmă ! Dispărute fanfarele militare cu muzica lor pompoasă din piața de la Technische Hochschule din Berlin, zdrobite de bombele aliate cohortele de admiratori îngrămădiți pe marginile străzilor cu câte un mic steag cu svas-tica neagră în mână ! Cât despre sutele de diplomați care veneau din lumea întreagă spre a-și arăta credința în omul forte al unei Germanii cuceritoare, unde sunt ei oare ?

Există un document uimitor pentru a rezuma decăderea regimului nazist ; se află în Arhivele Militare de Stat ale Rusiei de la Moscova. Când Armata Roșie a intrat în Cancelaria Reichului la 1 mai 1945, a pus mâna pe o lucrare curioasă. E vorba de o carte mare legată în piele roșie, imprimată cu un vultur care ține o coroană de lauri având în centru o cruce încârligată. Acest document nu e altceva decât o „carte de aur”. Diplomații străini invitați la marile ceremonii trebuiau să-și treacă numele în ea. Printre sărbătorile celebrate erau Anul Nou, sărbătoarea națională germană și, desigur, ziua de naștere a Führerului. Fiecare conviv semna, își declara funcția și uneori înflăcărea față de regimul nazist.

La 20 aprilie 1939, Hitler își sărbătorește cei 50 de ani de viață. Se află la putere de șase ani deja, a anexat Austria, regiunea Sudeților, apoi Boemia-Moravia, îi persecută fără opreliște pe evreii germani și

neliniștește din ce în ce mai tare democrațiile europene. Dar ce contează ? Dictatorul nu rămâne mai puțin frecventabil pentru cei vreo 60 de diplomați veniți să-l omagieze. Semnăturile lor cu grijă caligrafiate se aliniază pe șase pagini ale cărții de aur. Figurează acolo îndeosebi reprezentanții Franței și ai Regatului Unit. Pentru ei va fi ultimul prilej de a-i ura la mulți ani lui Hitler, căci peste mai puțin de cinci luni, la 1 septembrie²¹, se va declara războiul între aceste două țări și Germania.

Să întoarcem paginile. Iată-ne în 1942. Hitler își celebrează 53 de ani. Nu mai neliniștește democrațiile occidentale, ci le îngrozește atunci când nu le distruge. Lista victimelor e lungă : Franța, Belgia, Țările de Jos, Danemarca, Norvegia, Polonia... Führerul se află pe culmile puterii și asta se resimte în afluența diplomaților la aniversarea sa – peste 100 de semnături ocupă 12 pagini. Firește, nu mai sunt ale francezilor, nici ale englezilor și cu atât mai puțin ale americanilor, ci încă ale italienilor, japonezilor, spaniolilor, plus cea a unui fidel al sărbătorilor naziste, nunțul apostolic al papei Pius al XII-lea.

20 aprilie 1945 – ultima dată înscrisă în impozanta culegere de semnături.

Nu mai sunt litere de tipar groase la început de capitol. Ne imaginăm că secretariatul personal al Führerului a dus lipsă de timp. În locul lor, o simplă dată mângălită în grabă pe margine : 20.4.45. Și cinci semnături de diplomați. Cinci. Ale cui ? Numele lor sunt abia lizibile, într-atât de nervos pare scrisul. Cele care se pot descifra sunt următoarele : un ambasador afgan, un thailandez, un chinez. Unde sunt ceilalți ambasadori, cei care erau onorați să participe la sărbătorile regimului ? Au dispărut. Nici măcar reprezentantul Vaticanului n-a mai cutezat să-și pună semnătura în această carte de-acum blestemată. Nunțului apostolic nu-i scăpase totuși nici o ceremonie nazistă începând din 1939. Era încă prezent la revelionul de Anul Nou, pe 1 ianuarie 1945. Scrisul său trasat cu sânge când subțire, când mai gros pe aceste pagini marcate de infamie atestă niște legături diplomatice de-acum foarte stânjenitoare.

În acest 20 aprilie 1945, toată lumea fuge de Hitler. Toți cei care pot sau care îndrăznesc.

Chiar dintre naziști, inclusiv din primul cerc al înalților demnitari, între care unul din cei mai emblematici ai regimului : mareșalul Göring.

Hermann Göring a venit, desigur, până la Berlin. Conform temperamentului său excesiv, își declară cu ardoare încă o dată atașamentul profund, fidelitatea eternă și certitudinea în victoria viitoare. Apoi o șterge cât mai iute în munții de la Obersalzberg. Nu de teama luptelor din Berlin, ci, pretextează el, pentru a pregăti în Alpii bavarezi contraofensiva. Plecarea precipitată a avântatului mareșal nu trece neobservată în buncăr. „După un timp surprinzător de scurt, Göring a ieșit iarăși din biroul Führerului, părăsind buncărul”, scrie șoferul personal al lui Hitler, Erich Kempka. „Încă în aceea zi, Göring a plecat din Berlin, pentru a nu se mai reîntoarce niciodată”²².

Fuga lui Göring îi șochează pe ceilalți locuitori ai buncărului, dar mai ales îi înspăimântă. Oare ei vor avea timp să aștepte decizia lui Hitler de a părăsi Berlinul? Plutonierul-adjutant Rochus Misch era telefonist în *Führerbunker*. El lasă o mărturie despre primejdia ce pândește :

În 20 aprilie, ziua celei de-a cincizeci și șasea aniversări a lui Hitler, tancurile sovietice ajunseseră la periferiile capitalei. Orașul era practic încercuit. În ajun, sau în ziua aceea, cineva a coborât în buncăr pentru a anunța că se auzea vuietul tirurilor de artilerie²³.

Înspre partea trupelor rusești, acest 20 aprilie este o dată angoasantă. Și dacă zvonurile privind o armă nazistă specială, o nouă armă capabilă să răstoarne cursul războiului, ar fi adevărate? Propaganda germană afirmă că arma aceasta va fi dezvăluită de ziua dictatorului. „Cineva văzuse niște camioane acoperite cu prelate care ascundeau de privirile lumii arma secretă în chestiune”, relatează Elena Rjevskaja, traducătoare de germană în Armata Roșie. „În așteptarea miracolului, o psihoză de masă cuprinsese toate rândurile populației. [...] «Toți cei care cred în Führer stau ținându-și cât e ziua de lungă lângă aparatele de radio...»”²⁴ Dar nu venea nimic. Arma cea nouă era bomba atomică. Inginerii naziști lucrau la ea de ani de zile. Atacurile aeriene ale Aliatilor de câteva luni încoace asupra siturilor industriale germane au încetinit considerabil proiectul nebunesc al lui Hitler. Ministrul Armamentului și Munițiilor, Albert Speer, va estima în memoriile sale că „în ipoteza unei maxime concentrări a tuturor resurselor țării, Germania ar fi putut dispune de o bombă atomică în anul 1947, nicidecum în august 1945, odată cu americanii”²⁵.

21 aprilie 1945

„Începuse cea din urmă luptă.”

(Erich Kempka, șoferul personal al lui Hitler²⁶)

Blindatele rusești sunt la doar câțiva kilometri de Berlin. Capitala se pomenește sub o triplă amenințare sovietică : la nord, la est și la sud. La vest, în schimb, orașul e cruțat deocamdată. Ofensiva anglo-americană e în întârziere și primele ei trupe sunt situate la 500 de kilometri de periferia berlineză. Hitler profită ca să-și transfere unitățile de pe frontul vestic înspre ruși.

Situația nu rămâne mai puțin catastrofală. Obuzele sovietice ating de-acum grădinile Cancelariei. Deflagrațiile bombelor sparg geamurile palatului hitlerist, crapă zidurile de marmură de parcă ar fi fost de carton și răsună până în adăposturile subterane. O dată mai mult, anturajul lui Hitler îl imploră să fugă. Încă mai e timp. Aeroportul de la Gatow, din sud-vestul Berlinului, rămâne accesibil. Hans Baur, aviatorul obișnuit al lui Hitler, s-a cantonat în buncăr de câteva săptămâni, pentru a fi gata să-l evacueze pe Führer în orice moment. Mai multe avioane au fost special pregătite și așteaptă doar undă verde ca să decoleze. Bormann, fidelul între fideli, secretarul lui Hitler, îndeamnă și el la o plecare imediată. În ajun, a luat chiar inițiativa de a accelera transferul Cartierului General berlinez către Obersalzberg.

Speranța se stinge din nou odată cu decizia lui Hitler de a lansa un contraatac. Spre a-l duce la bun sfârșit, contează pe generalul SS Steiner, un militar cu caracter forte și cu pielea bătută de cei doi ani petrecuți pe frontul rus. Lui îi revine sarcina grea de a împiedica încercuirea fatală a Berlinului. Pentru a izbuti, Steiner nu duce lipsă de atuuri. Hitler a strâns pentru sine mii de oameni bine echipați și căliți

într-o nouă armată pe care a botezat-o *Armeeabteilung Steiner* (Armata detașată Steiner). Führerului îi este evident că aceste trupe de șoc vor spulbera asaltul Armatei Roșii. Ca și în 1940, când cu Bătălia pentru Franța, Hitler le va demonstra domnilor din Wehrmacht cum se duce la bun sfârșit un război²⁷. Însă lucrurile s-au schimbat în cinci ani. Unitățile germane, tot fiind decimate, nu mai există decât în delirurile autocratice ale lui Hitler. Trupele menite să se alăture armatei lui Steiner sunt pur virtuale – au dispărut în vuietul luptelor sau sunt blocate de trupele sovietice și incapabile să se miște înspre Steiner.

Asta Hitler refuză s-o vadă, iar anturajul său nu îndrăznește să-l dezmință. Oricum ar fi, Führerul decide să rămână cât mai aproape de lupte, adică în buncărul său. Nici vorbă să părăsească Berlinul în plină bătălie. Totuși acceptă ca lucrurile sale personale și arhivele militare să fie transferate în siguranță în „fortăreața din Alpi”. Cu același prilej, declară că aceia care doresc să plece sunt liberi s-o facă. Știrea se răspândește pe dată în cele două buncăre și declanșează un început de panică. Candidații la plecare știu că cele câteva avioane Condor cva-drimotoare și cele câteva Junkers trimotoare încă funcționale nu vor putea îmbarca pe toată lumea. Se face o listă cu fericii aleși. Oamenii aproape că se bat să figureze în ea :

Toți voiau să plece. Veneau întruna alți oameni care trebuiau să ajungă neapărat la Obersalzberg pentru că-și aveau, chipurile, familia în Bavaria sau proveneau ei înșiși din această regiune și doreau s-o apere la fața locului. De fapt, toți căutau doar să plece cât mai repede din Berlin²⁸.

Toate avioanele vor ajunge cu bine. Toate, mai puțin unul. Cel care conținea documentele personale ale lui Hitler este doborât de aviația americană.

Norocul l-a părăsit definitiv pe șeful nazist.

22 aprilie 1945

„Războiul e pierdut!”
(Adolf Hitler²⁹)

Încă de dimineată, salvele artileriei ruse își reiau și mai abiter cadența ucigătoare asupra Cancelariei. Chiar și la vreo zece metri sub pământ, bombardamentele răsună înfundat și în cele din urmă îl trezesc pe Hitler pe la ora 10. Führerul se plânge de vacarm. Cine îndrăznește să-i perturbe astfel somnul? Toți cei din *Führerbunker* știu că el nu se trezește decât la ora 13.

Hitler suferă de insomnii de mai multe luni și nu se culcă decât către orele 4-5 dimineată. Toată lumea din jurul lui a trebuit să se adapteze repede la noul ciclu de somn al stăpânului Germaniei. De vreme ce nu izbutește să doarmă, el s-a decis să profite de nopțile-i albe. Așadar organizează foarte natural ședințe militare între 2 și 3 dimineată. Secretarele nu sunt scutite, căci sunt poftite cu regularitate să-și ia ceaiul împreună cu el. Și asta în toiul nopții. Un ritm de viață epuizant.

Să fie trezit la ora 10, Hitler nu admite. Se plânge ordonanței sale, ofițerul SS Linge. „Ce e zgomotul ăsta?”, se interesează el. Oare e bombardat cartierul Cancelariei?

Linge îi răspunde pentru a-l liniști că e vorba doar de DCA³⁰ germană, apărarea antiaeriană, și de câteva tunuri rusești cu bătaie lungă.

Realitatea e cu totul alta. Apărarea din jurul Berlinului cedează sub presiunea rușilor. La sud, au deschis o breșă și se năpustesc înspre periferiile orașului. La nord și la est, blindatele Armatei Roșii zdrobesc totul în cale.

Dar asta va înceta curând, din moment ce Steiner și armata sa au început negreșit să-i atace pe agresori. E doar o chestiune de timp, își

închipuie Hitler. La ora 16, în timpul unei ședințe militare, Statul său Major îndrăznește să-i anunțe teribilul adevăr : că din lipsă de mijloace – oameni și material –, ofensiva lui Steiner n-a avut loc. Și mai ales că nu va avea loc niciodată.

Reacția dictatorului, potrivit martorilor, este... înfricoșătoare. Nicolaus von Below, ofițerul adjutant al Führerului pentru Luftwaffe, era de față :

Hitler se înfurie. Le-a ordonat tuturor participanților să părăsească încăperea, cu excepția lui Keitel, Jodl, Krebs și Burgdorf, iar apoi s-a lansat într-o tiradă furioasă împotriva generalilor săi și a „trădării permanente” a lor. Eram așezat chiar lângă ușă în încăperea alăturată și i-am auzit aproape fiecare cuvânt. A fost o jumătate de oră groaznică³¹.

Furia dictatorului e de așa natură încât generalii din Wehrmacht și din SS prezenți acolo reacționează ca niște școlari speriați – lasă capul în jos și evită privirea dascălului. Credinciosul Linge, care împărtășește intimitatea Führerului, nu scapă nici el de furia lui :

Ei, vedeți, domnule Linge ? [...] Și cei din SS mă trădează. Acum, pentru mine, nu mai este decât un lucru de făcut : voi rămâne la Berlin și voi muri aici³².

Să moară aici ! Ideea că Führerul ar putea muri încremenește asistența. Goebbels este pus la curent și vine în buncăr în mare grabă. Încearcă în primul moment să-l readucă la rațiune. Văzând că nu reușește, schimbă foaia. După obiceiul său, își imită stăpânul și declară cui vrea să-l audă că și el va rămâne la Berlin cu orice preț. Ajunge chiar să găsească ideea cu sacrificiul suprem absolut genială. În asistență, descurajarea se ia la întrecere cu dezgustul. Ofițerii nu înțeleg complexitatea morbidă a lui Goebbels. Să se sinucidă înseamnă să abandoneze poporul german. Este o opțiune imposibilă ! Nu cu inamicul la porțile capitalei. „Ce ordonați ? ”, îl întreabă, aproape îl imploră generalii pe Hitler. De-atâția ani, au fost într-atât de obișnuiți să-și asculte orbește șeful încât li se pare cu neputință, de neconceput, să aibă ei inițiative.

Imediat după război, în iunie 1945, generalul Jodl, capturat după aceea de englezi, va da amănunte despre acea criză din 22 aprilie. „Nu mai am nici un ordin să vă dau”³³, răspundea Hitler. „Dacă vreți un

șef, îndreptați-vă către Göring. El vă va da acum ordine.” Göring ? ! Jodl, ca și ceilalți ofițeri din Statul-Major refuză să fie conduși de unul dintre cei mai corupți și mai incompetenți oameni ai Reichului. „Nici un soldat nu va accepta să se bată pentru el !”, strigă ei. „Păi cine vorbește de continuarea luptei ? Acum nu mai e vorba de luptă, reia Hitler cu o voce gravă. Trebuie negociat... și Göring e mai bun ca mine la treburi din astea.”³⁴

Ca un brav ofițer bavarez, Jodl pocnește din călcâie și-i transmite informația generalului Koller, reprezentantul lui Göring în buncăr. Koller pleacă imediat după aceea către Obersalzberg, ca să-l prevină de hotărârea Führerului.

Goebbels asistă la scenă. Nici nu poate fi vorba să-l lase pe dușmanul său de moarte, grăsanul Göring, să ia puterea. E drept că, în decretul semnat cu mâna sa la 29 iunie 1941, Hitler l-a numit pe Göring succesorul său oficial. Dacă Hitler avea să moară, noul Führer va fi automat... Göring. Pentru Goebbels devine vădit că Führerul trebuie convins să continue războiul. Trebuie totuși să mai fi rămas o speranță, o opțiune militară. Goebbels se încrede în Jodl. Îl întreabă dacă mai e posibil să se împiedice căderea Berlinului :

I-am răspuns că este posibil, dar numai în cazul în care vom retrage toate trupele de pe Elba și le vom arunca în luptă pentru apărarea Berlinului³⁵.

Goebbels îl informează imediat pe Hitler. Mai e speranță, îi spune el. Așadar nu armata lui Steiner va elibera Reichul, ci aceea a unui alt general, Walther Wenck, aflat în fruntea Armatei a XII-a. Aceasta este alcătuită din vreo 15 divizii totalizând aproape 70 000 de oameni, în majoritate elevi ofițeri și cadeți, prea puțin instruiți și prost echipați.

Hitler acceptă să creadă în această nouă himeră.

Goebbels a câștigat partida contra lui Göring.

23 aprilie 1945

„Știi că Göring este un element putred.”

(Adolf Hitler³⁶)

Criza din ajun a lăsat urme înăuntrul celor două buncăre. O parte a generalilor și a conducătorilor aparatului nazist a părăsit adăpostul de parcă ar fi fugit dintr-o zonă contaminată de un virus mortal. Cercul intimilor se reduce și mai mult. Nu rămân decât ultimii susținători neclintiți, îndârjiți Reichului precum Goebbels, care i s-a alăturat Führerului în ajun împreună cu soția și copiii³⁷, credincioasa Eva Braun și servilul Martin Bormann.

De când a luat hotărârea de a rămâne la Berlin până la capăt, Hitler pare să se fi potolit, ca ușurat de o povară. Desigur, sănătatea-i fizică rămâne fragilă, mâna stângă îi tremură tot mai tare și se plânge cu regularitate de dureri la ochiul drept. Linge trebuie să-i administreze zilnic o pomadă oculară conținând 1 % cocaină³⁸. Sănătatea sa mentală, potrivit mărturiilor locuitorilor din buncăr, nu este însă alterată.

O radiogramă va zdruncina totuși din greu fragila seninătate a lui Hitler. Mesajul sosește la finele după-amiezii de la Obersalzberg și este semnat de Göring. Comandantul-șef al Luftwaffe a fost informat cu privire la decizia lui Hitler de a-i lăsa posibilitatea să negocieze în numele său – lucru de negândit în vremuri normale, într-atât e de obișnuit Hitler să decidă totul el însuși. Moștenitorul regimului trage de aici concluzia că stăpânul său nu mai e liber nici în mișcările și nici chiar în acțiunile lui. Să fi căzut el deja în mâinile rușilor? Sau e incapabil, tehnic vorbind, să-și mai comunice ordinele diverselor State-Majore ale armatei germane? Oricum ar fi, din străfundul postului său de comandă din Alpii bavarezi, socoate că Hitler nu mai e în

măsură să conducă Reichul și că trebuie să-i ia el locul. Prudent, Göring își informează stăpânul de intenția sa, lăsându-i și posibilitatea de a-i calma temerile și deci de a opri totul. Iată conținutul radiogramei :

Dacă până la orele 10 seara nu primesc un răspuns din partea Voastră, voi considera că nu dispuneți de mijloacele de comunicație necesare și, prin urmare, conform principiului care stă la baza decretului Vostru, am să pot acționa în interesul țării și poporului nostru. [Îmi cunoașteți sentimentele față de Dumneavoastră în acest ceas, cel mai grav din viața mea. Dumnezeu să Vă aibă în pază. Al Vostru sincer și devotat, HERMANN GÖRING]³⁹.

Abia ajunge mesajul la buncăr că Bormann îl și interceptează. Secretarul Führerului exultă. Va putea în sfârșit să se descotorosească de Göring, insul pe care-l consideră de ani de zile incapabil și totodată corupt. Se înfățișează dinaintea lui Hitler cu radiograma în mână, urlând că e lovitură de Stat, ultimatum, trădare. Și sugerează o plecare imediată către Obersalzberg pentru a pune ordine în Reich și a-l băga la răcoare pe Göring.

Bormann s-a interesat : în acel 23 aprilie, sud-vestul Berlinului e încă liber, se poate găsi o trecere ca să scape. Albert Speer, arhitectul și ministrul Armamentului și Munițiilor Reichului, e martor al scenei. Inițial, fanfaronada lui Bormann n-are nici un efect asupra lui Hitler. Dar sosește o a doua radiogramă de la Göring :

Chestiune importantă ! De transmis numai prin ofițeri ! Radiograma nr. 1899. Robinson către Prințul Elector, 23.04, ora 17.59. Ministrului Reichului von Ribbentrop. L-am rugat pe Führer să-mi dea instrucțiuni până la 23.04, ora 22. În cazul în care, la această dată și la această oră, ar deveni evident că Führerul și-a pierdut libertatea de acțiune în conducerea treburilor Reichului, va intra în vigoare decretul său din 29.06.1941. Din acel moment, eu voi prelua, după cum indică decretul, toate funcțiile sale. Dacă, până la ora 24 din 23.04.45, nu primiți nimic de la Führer, sau direct, sau prin intermediul meu, vă rog să veniți pe calea aerului și să mă contactați imediat. Semnat : Göring, Reichsmarschall⁴⁰.

Bormann exultă : iată o nouă dovadă a duplicității lui Göring. „Trădare ! ”, argumentează el în fața lui Hitler aflat sub șoc. „Trimite

deja telegrame membrilor guvernului pentru a-i anunța, *mein Führer*, că vă va prelua funcțiile la noapte, la ora 24.” Speer își aduce aminte de reacția Führerului :

Roșu la față, cu privirile rătăcite, Hitler părea să-și fi uitat anturajul. „Știu că Göring este un element putred. O știu de multă vreme”, repeta el. „El a dus Luftwaffe de răpă. Era corupt. Exemplul lui a făcut ca în Statul nostru să se instaleze corupția. Și pe deasupra mai e și morfinoman⁴¹ de ani de zile. Știu asta de multă vreme.”⁴²

Göring nu va avea oportunitatea de a-și pleda cauza. Bormann se însărcinează să redacteze radiograma destinată dușmanului său :

Către Hermann Göring, Obersalzberg. Prin acțiunea dumneavoastră, v-ați făcut vinovat de înaltă trădare față de Führer și de național-socialism. Trădarea se pedepsește cu moartea. Cu toate acestea, datorită serviciilor făcute Partidului, Führerul nu vă va aplica pedeapsa supremă, cu condiția să renunțați la toate funcțiile pe care le dețineți, din motive de sănătate. Răspundeți cu *da* sau *nu*⁴³.

Comandantul unităților SS de la Obersalzberg primește în același moment un alt mesaj de la Bormann. În el se spune că Göring a trădat, că trebuie arestat imediat și că, dacă Berlinul avea să cadă în zilele ce veneau, Göring va trebui să fie executat⁴⁴.

O jumătate de oră mai târziu, răspunsul lui Göring ajunge la bucuria Cancelariei : își dă oficial demisia din toate funcțiile, pe motivul unei grave boli de inimă.

24 aprilie 1945

„Soldați, răniți, berlinezi, cu toții la arme!”
(Apel al lui Goebbels în presa berlineză)

Berlinul e aproape încercuit. Aeroportul de la Schönefeld din periferia de la sud-est a căzut. Jukov și Koniev își accelerează înaintarea. Cei doi mareșali sovietici își pun în joc cariera cu această bătălie. Câștigă cel care va cuceri primul Berlinul și-l va prinde pe Hitler.

În fiecare oră, mii de germani pier sub bombardamentele rusești – în principal civili, femei și copii, prinși cu toții în capcana capitalei. În armata germană, vârsta legală pentru a purta o armă s-a lărgit considerabil. Adolescenții și pensionarii sunt înrolați și ei și împinși pe acest câmp de bătaie apocaliptic.

A refuza să te bați, a voi să te predai rușilor ca s-o isprăvești cu un război dinainte pierdut înseamnă un sfârșit nu mai puțin tragic.

Grupuri de fanatici naziști cutreieră zi și noapte străzile Berlinului în căutarea unor „trădători” pe care-i împușcă sau îi spânzură în public.

La adăpost în mica sa odaie din *Führerbunker*, Goebbels debordează de energie. Capitala Reichului este pe punctul de a cădea și totuși ministrul Propagandei își înmulțește comunicatele delirante și amenințătoare. Îi cheamă pe toți berlinezii, valizi ori răniți, să vină să îngroașe grupurile de combatanți naziști. Cei ce șovăie nu sunt decât niște „feciori de curvă”⁴⁵. Dinspre partea sa, radioul german difuzează fără încetare mesaje ca : „Führerul gândește pentru voi, misiunea voastră este să-i executați ordinele ! ”, sau : „Führerul înseamnă Germania”⁴⁶.

Cotidianul nazist *Panzerbär* („Ursul blindat”, aluzie la ursul-emblemă istorică a Berlinului) publică în prima pagină la 24 aprilie 1945 ceea ce va fi ultima declarație publică a lui Hitler :

Țineți minte :

Oricine propagă, sau pur și simplu e de acord [cu ele], dispoziții apte să diminueze fermitatea noastră, este un trădător ! Acesta trebuie numaidecât împușcat sau spânzurat ! ⁴⁷.

De la aproape 10 metri sub pământ, Hitler și ultimii lui fideli nu-și pot imagina infernul pe care-l trăiesc berlinezii. Și, pentru motive evidente, nu îndrăznesc să iasă la aer liber. Numai ofițerii SS însărcinați cu securitatea adăpostului antiaerian și a ocupanților lui sunt într-un du-te-vino cu exteriorul. Dar părerea lor despre toată situația nu e cerută de nimeni și, de altminteri, ei înșiși nu se gândesc nici o clipă să-i dea seamă lui Hitler despre asta. Cât despre încercarea de a părăsi adăpostul, chiar și acești soldați căliți se înfioară numai gândindu-se la ea. Din 20 aprilie, legea marțială e în vigoare în tot Berlinul. Rochus Misch, telefonistul buncărului, nu scapă nici el de această angoasă :

Mă temeam și să nu fiu arestat de Gestapo dacă m-ar fi prins prin ruinele orașului⁴⁸. [...] Împreună cu Hentschel [colегul său de la standardul telefonic al buncărului – n. aut.], eram convinși că poliția secretă ne-ar fi omorât dacă ar fi pus mâna pe noi⁴⁹.

Führerbunker-ul se transformă pe ceas ce trece în giulgiu pentru ocupanții lui.

Totuși viața se organizase încetul cu încetul între zidurile groase de beton. Știrile proaste zilnice se succed unele după altele cu monotonie. Tragedia hitleristă își joacă de minune ultimul act. Sunt doar câteva zeci de actori, însă ei își interpretează partitura cu o absurdă perfecțiune. În acest microcosm al unui al III-lea Reich în agonie, o faună jalnică încearcă să supraviețuiască : sunt militari convinși că supunerea oarbă față de șeful lor îi absolvă de orice responsabilitate, politicieni uniți în ura pe care și-o nutresc reciproc și o tânără generație de germani nazificați încă din școală și devotați până la moarte. Numai Hitler mai izbutește să-i țină la un loc pe acești bărbați și pe aceste femei cu nervii făcuți harcea-parcea și să-i împiedice să se ucidă unii pe alții.

Dacă unii încep să se îndoiască, cea mai mare parte continuă să-i consacre un cult total Führerului. El a calculat, a prevăzut, a organizat totul, gândesc ei. Înfrângerile repetate nu pot fi decât o capcană în care vor cădea rușii. Fără doar și poate. Dovadă – Hitler pare foarte destins.

Se joacă cu ciobănescul său german, faimoasa Blondi, care tocmai a făcut pui⁵⁰. Căței aleargă și scheaună pe culoare, printre grămezile de cizme și căști. De altminteri, aproape tot buncărul face oficiu de grădiniță de când Goebbels i-a cerut soției sale, mândra blondă Magda, să vină alături de el cu tot cu cei șase copii ai lor. Li s-a găsit loc în *Vorbunker*: patru încăperi au fost rechiziționate numai pentru ei și mama lor. Joseph Goebbels, în ce-l privește, locuiește în sfânta sfintelor, în *Hauptbunker*. E doar la câțiva metri de scumpii săi micuți: Helga, de doisprezece ani, Hildegard, de unsprezece, Helmut, de nouă ani, Holdine, de opt, Hedwig, de șapte și Heidrun, de doar patru ani. Toți poartă prenume care încep cu litera H – H de la Hitler. Este o mică mulțumire pe care cei doi Goebbels i-o pot aduce Führerului.

Cum oare niște copii în vârstă de la patru la doisprezece ani își pot petrece timpul într-un buncăr bombardat zi și noapte? Se joacă. Se ciorovăiesc. Năvălesc într-o încăpere sau în alta tipând. Uneori, soldați sunt siliți să-i certe și să-i alunge din sălile de operațiuni militare. Alții găsesc răgaz să-i învețe vreun cântec, neapărat unul întru gloria celui pe care-l numesc afectuos „unchiul Führer” [*Onkel Adolf*]. Copiii nu par neliniștiți. S-au obișnuit foarte repede cu bubuitul bombelor și cu fundațiile din beton care se zguduie, mult mai mult decât adulți precum medicul personal al lui Hitler, doctorul Morell. Acestui șarlatan⁵¹ obez cu o igienă îndoielnică și cu privire piezișă îi intrase literalmente frica în oase. Nemaисуportând, stăruie și obține dreptul de a pleca, într-atât inima sa, încredințează el, nu mai rezista canonadei dezlănțuite de artileria rusă⁵². Micii Goebbels se cam amuză de aerul sever și îngrijorat al militarilor SS care-i înconjoară. În chip naiv, nu-și pot închipui că „unchiul Führer” i-ar minți. Oare nu le-a spus el că în curând niște soldați drăguți vor veni și-i vor alunga pe ruși la ei acasă și că, începând de mâine, vor avea permisiunea să se ducă la joacă în grădină, la aer liber⁵³?

Magda Goebbels încearcă să-și facă de lucru și ea. Această figură aproape wagneriană a femeii naziste⁵⁴ se sforțează prin toate mijloacele să nu se prăbușească nervos. Are 43 de ani și nu mai crede de mult în poveștile delirante pe care i le servește soțul ei. Nu se mai prefacă că aderă la gogoșile cu victoria sigură și preștiința Führerului. A înțeles perfect că buncărul le va fi mormânt, ei și copiilor ei. Și-a găsit rapid o ocupație ca să nu-și piardă mințile, o obsesie menajeră ce poate părea

absurdă în astfel de momente dramatice, dar care o readuce în lumea celor vii : să le țină copiilor hainele curate. Și bine rânduite. Precum Walkiriile atât de dragi imaginarului nazist, acceptă sfârșitul tragic care-i va înghiți familia. Se gândește că de va fi ca al III-lea Reich să dispară, preferă să dispară și ea, iar pe copiii ei să-i ferească de o viață trăită într-o lume fără nazism⁵⁵. O singură teamă o paralizează – cea de a fi ucisă prea curând, înainte de a putea să le ia viața ea însăși scumpilor ei micuți. Sau, mai rău, să-i lipsească îndrăzneala în ultimul moment și să nu-și găsească forța necesară pentru sextuplul infanticid pe care trebuie să-l comită. Atunci, cu regularitate, cu o privire aproape dementă, cere în jur, în buncăr, ajutorul cuiva, un sprijin ca să-și ucidă copiii când va veni momentul.

25 aprilie 1945

„Adolf, bietul de tine, bietul de tine! [...] Toți te-au părăsit! Toți te-au trădat!”
(Eva Braun⁵⁶)

Ofensiva armatei lui Wenck nu duce la nimic. Avântatul general e stopat la nivelul Potsdamului, la o jumătate de oră în sud-vestul capitalei. Centrul Berlinului se află acum la discreția trupelor de șoc sovietice. Noua Căminarie, acea clădire masivă desenată și construită cu șase ani înainte de arhitectul regimului, Albert Speer, rezistă uimitor de bine potopului de obuze rusești. Totuși artileria Armatei Roșii își concentrează tirul asupra bârlogului Führerului. Dinspre partea lor, americanii efectuează un raid aerian de amplasare asupra Obersalzbergului⁵⁷. Principala opțiune de repliere a liderilor naziști dispare.

Pe culoarele din *Führerbunker*, disciplina atât de strictă de obicei lasă loc unei ambianțe de sfârșit de epocă. Bărbații își permit să fumeze și să bea alcool, lucru de negândit în mod normal, într-atât asceticul Hitler i se opunea⁵⁸. Secretarele Führerului, Gerda Christian și Traudl Junge, nu mai au nimic de făcut (celelalte două secretare, Christa Schroeder și Johanna Wolf, au părăsit buncărul la 22 aprilie) și stau de vorbă cu dieteticiana personală a Führerului, Constanze Manziarly, adesea alăturându-li-se și Eva Braun la o ceașcă de ceai. Frau Goebbels se ține deoparte. Toți o evită, într-atât pare de aproape de demență și e gata să izbucnească în hohote de plâns de fiecare dată când aduce vorba despre copiii ei.

Eva Braun, dimpotrivă, se arată a fi foarte mulțumită în buncăr. Tânăra femeie de 33 de ani strălucește ca niciodată. Savurează cu pasiune aceste clipe istorice. În sfârșit, metresa lui Hitler poate exista

pe față. Hitler e prea slăbit ca să nu aibă nevoie de ea. Eleganta bavarăză nu-și părăsește surâsul și-i place să-i primească pe vizitatorii de marcă ai buncărului. Evident, confortul rămâne sumar și ea își cere scuze dinainte. Astfel, când Speer vine să-și ia rămas-bun de la Führer, Eva Braun îl invită la un pahar. Pentru această ocazie, izbutește chiar să obțină șampanie Moët & Chandon frapată. În locul sălii de recepții cu volume prometeice a Cancelariei, trebuie să se mulțumească cu o mică odaie cu pereți orbi și miros înțepător caracteristic betonului. Din fericire, Eva a decorat-o extrem de plăcut : „O aranjase cu gust, folosind mobila costisitoare pe care i-o proiectasem cu ani în urmă pentru cele două camere ale ei din apartamentul de la Cancelarie”, povestește Albert Speer.

De fapt, în acest buncăr, dintre toate persoanele sortite morții, numai ea dădea dovada unui admirabil calm suveran ; în timp ce toți ceilalți erau fie stăpâniți de o exaltare eroică, precum Goebbels, fie preocupați numai de supraviețuire, ca Bormann, fie stinși, ca Hitler, sau prăbușiți ca doamna Goebbels, Eva Braun părea de o seninătate aproape perfectă⁵⁹.

Și nu fără motiv – tână femeie era pe punctul de a obține ceea ce Hitler, ibovnicul ei, îi refuza de multă vreme : căsătoria ! Așteptându-și noaptea nunții, își petrecea timpul dichisindu-se, afișând toalete de efect, servindu-le ceaiul vecinelor ei de nenorocire și mâhnindu-se că războiul se vădea atât de sângeros pentru nemți. Cât despre propria-i moarte, nici o problemă, e pregătită. Dar cum să moară decent ? „Vreau să fiu un cadavru frumos”, îi mărturisește ea lui Traudl Junge⁶⁰. Nici vorbă să-și tragă un glonț în gură și să-și facă fața drăguță să explodeze ca un pepene prea copt. Ar fi totodată groaznic de pocită, și apoi cum ar putea fi recunoscută ? argumentează ea. Căci e evident că trupul îi va fi fotografiat de învingători și înfățișat lumii întregi, iar pe urmă introdus în cărțile de istorie. Unica soluție, conchide ea, este otrava – cianură⁶¹. Se pare că toți ofițerii din buncăr posedă așa ceva, într-o capsulă. Inclusiv Hitler⁶².

26 aprilie 1945

*„Rămâneți în viață, mein Führer,
aceasta este voința fiecărui german!”*
(Hanna Reitsch, as al aviației germane)

Toți generalii îl abandonează. Hitler s-a trezit din somn prost dispus. De toți ofițerii din Wehrmacht, ca și de cei din SS, avea oroare. În ochii săi, sunt în cel mai bun caz incompetenți, în cel mai rău – trădători și lași. Buncărul e împresurat. Acum e rândul aeroportului de la Tempelhof să cadă în mâinile rușilor. Nu mai rămân decât pistele de la Gatow, din sud-vestul orașului. Cât timp vor mai rezista oare? Rușii și-au îndeșit atacurile. Un mic aeroplan cu două locuri, un Fieseler-Storck, izbutește totuși să aterizeze. Îl pilotează generalul de aviație Robert Ritter von Greim. E însoțit de Hanna Reitsch, camarada lui cu 20 de ani mai tânără – îi slujește de navigator⁶³. Ea tocmai și-a sărbătorit cei 33 de ani și nu voia pentru nimic în lume să rateze prilejul de a-l revedea pe Hitler. Și-apoi, cea care este considerată ca fiind un as al aviației civile germane nu se teme să facă slalom printre obuzele DCA sovietice. Greim și Reitsch se aflau la Rechlin, o bază nazistă aflată la 150 de kilometri în nord, când, cu două zile în urmă, au primit un ordin răspicat de la Statul-Major al Reichului: „Veniți imediat la Berlin! Führerul vrea să vă vadă”.

Sosind la Gatow, von Greim îi întreabă pe ofițerii naziști: de ce își riscă el viața venind la Berlin? Secret de Stat, i se răspunde. „Dar ordinul mai este de actualitate?”, se enervează generalul de aviație. „Mai mult ca oricând. Trebuie să ajungeți la buncăr cu orice preț.”

Numai vreo 30 de kilometri despart aeroportul de la Gatow de *Führerbunker*, însă drumurile amenință să cadă sub controlul dușmanului. Nu le rămâne deci decât calea aerului ca să se apropie de Führer. Trebuie să decoleze din nou cu micul lor avion. De bine, de rău, cuplul de aviatori încearcă să se fofileze printre obuzele sovietice care străpung cerul berlinez⁶⁴. După câteva minute, aparatul care zboară în razmot e atins de o mitralieră. „M-a rănit”, țipă von Greim înainte de a leșina. Un glonț a străpuns carlinga și i-a perforat piciorul⁶⁵. Hanna Reitsch, așezată în spatele lui, îi trece peste umăr și apucă manșa⁶⁶. Cunoaște Berlinul ca pe buzunarul ei fiindcă l-a survolat de nenumărate ori. Dar nu a pilotat niciodată sub focul celei mai puternice artilerii din lume. La Gatow, un ofițer nazist i-a asigurat că o pistă improvizată a fost amenajată ca să poată ateriza aproape de buncăr, lângă Poarta Brandenburg. Hans Baur a organizat totul: stâlpii de iluminat au fost retrași de pe câteva sute de metri, spre a permite avionului să nu-și rupă aripile la aterizare. Ingenioasă idee! De bine, de rău, Reitsch reușește să aterizeze în plină stradă, dar puțin mai departe de locul prevăzut de Baur. Elicea avionului se mai învâрте când deja câțiva soldați sovietici dau să se apropie. Din fericire, un vehicul nazist sosește în trombă ca să recupereze pilotul și rănitul⁶⁷.

Ajung în buncăr către ora 18, teferi și aproape nevătămați. Prima care-i întâmpină este Magda Goebbels. Apucată de o criză nervoasă, izbucnește în plâns văzându-i. Crede oare că vin ca să-i exfiltreze? Von Greim nu-i dă atenție, și-a venit în fire, dar piciorul îi sângerează abundant. Este imediat transportat într-o mică sală de operație. Hitler nu zăbovește să vină să-l vadă. În sfârșit un bărbat curajos, exultă el⁶⁸. Restul dialogului dintre von Greim și Hitler a fost relatat de Hanna Reitsch serviciilor secrete americane în octombrie 1945, după ce a fost făcută prizonieră.

Hitler : Știți de ce v-am cerut să veniți?

Von Greim : Nu, *mein Führer*.

Hitler : Pentru că Hermann Göring a trădat și ne-a abandonat, pe mine și Patria-mamă. Fără de știrea mea, a stabilit relații cu inamicul. Acțiunea lui era lașitate curată. Și, contrar ordinelor mele, a fugit la Berchtesgaden. De acolo mi-a trimis o telegramă nerespectuoasă. Spunea că-l numisem într-o zi succesorul meu și că

acum, dat fiind că nu mai eram în măsură să conduc Reichul de la Berlin, era gata s-o facă el de la Berchtesgaden în locul meu. Și-a încheiat telegrama indicând că, dacă nu primea răspuns din partea mea până la ora 21.30 [în textul lui Göring e vorba de ora 22 – n. aut.] de după data telegramei, va deduce că răspunsul meu este afirmativ.

Hanna Reitsch, care-l admiră pe Führer fără să fi aderat vreodată la partidul nazist, descrie scena ca fiind „dramatic de sfâșietoare”. După ea, Hitler are lacrimi în ochi când evocă trădarea lui Göring⁶⁹. Pare profund tulburat, aproape ca un copil. Apoi, ca adeseori, dispoziția i se schimbă radical într-o clipită. Ochii îi revin la viață, își încruntă sprâncenele și strânge nervos din buze. „Un ultimatum!”, începe să urle ca un dement.

Un ultimatum! ! N-am fost cruțat de nimic. Nici un jurământ nu mai e respectat, nu mai există onoare, nici o dezamăgire nu m-a ocolit, nici o trădare pe care să n-o fi cunoscut, iar acum aceasta, care le pune capac la toate. Nu mai rămâne nimic – mi-a fost dat să le îndur pe toate!⁷⁰.

Von Greim și Reitsch nu îndrăznesc să-l întrerupă. Sunt împietriți față cu revărsarea de ură a omului pentru care tocmai își riscaseră viața.

Ignorau cu totul „trădarea”. Von Greim este general în Luftwaffe și, în această calitate, depinde direct de „trădătorul” Göring, atotputernic ministru al Aviației germane până la 23 aprilie.

Imediat am pus să fie arestat Göring pentru trădare față de Reich, reia Hitler cu calm. L-am demis din toate funcțiile sale și l-am exclus din toate organismele noastre. De aceea v-am chemat la mine.

Von Greim se ridică anevoie în capul oaselor pe patul său improvizat, piciorul îl face să sufere cumplit. Își disimulează un rictus de durere.

Vă declar aici de față succesorul lui Göring ca *Oberbefehlshaber* [comandant-șef] al Luftwaffe.

Iată așadar de ce Hitler i-a cerut lui von Greim să vină în buncăr! O astfel de numire ar fi putut să fie perfect ordonată de la distanță. Dar Hitler nu-și dă absolut deloc seama de situația din afara adăpostului

și continuă să nu-i pese de viețile compatrioților lui, inclusiv când e vorba de ultimii săi generali încă fideli.

Acum, că anunțul a fost oficial făcut, von Greim nu mai are decât să plece la Rechlin. Nu e nici o clipă de pierdut, îi dă de înțeles Führerul. Rana de la picior? Un accident nefericit, dar suportabil în vreme de război! „Duceți-vă înapoi și conduceți contraofensiva aeriană”, îi ordonă Hitler. Numai că acum cerul berlinez vorbește pe rusește. A efectua o aterizare de urgență pe o stradă bombardată e ceva, a decola de pe ea e altceva. Ce contează pentru Hitler? Ordinele lui prevalează asupra realității de pe teren. Baza aeriană de la Rechlin își trimite deci cei mai buni piloți, ultimii, ca să-l recupereze de la Berlin pe proaspătul șef al Luftwaffe. Unul după altul, avioanele germane sunt doborâte de ruși. Von Greim și Reitsch vor trebui să-și prelungească șederea în buncăr – o perspectivă care-i încântă în cel mai înalt grad, într-atât eventualitatea de a muri în preajma Führerului lor le apare ca un privilegiu suprem.

Seara mai târziu, Hitler o convoacă pe tânăra femeie pilot. Ea are aceeași vârstă ca Eva Braun, dar un caracter diferit. Hannei Reitsch nimic nu-i place mai mult decât aventura, riscul și fiorii care le însoțesc. Fiind pilot de încercare pentru Luftwaffe, propaganda regimului s-a servit de ea pentru a ilustra vitejia și curajul unei nemțoaice din al III-lea Reich. A devenit astfel singura femeie din imperiul nazist care a primit Crucea de Fier [cu diamante], cea mai înaltă decorație militară a țării, și asta din mâinile lui Hitler⁷¹. Era într-o altă epocă, atunci când Germania nazistă înspăimânta întreaga Europă și puneă pe fugă una după alta armatele care o înfruntau. Hitler subjugă atunci bărbați și femei⁷² cu verbul său răzbunător. Se spunea că privirea lui te penetra ca o lamă din cel mai dur oțel⁷³. În acel 26 aprilie, îl recunoștea oare Hanna Reitsch pe cel care-o fermecase într-atâta? Bărbatul sau mai degrabă spectrul din fața ei să fie cu adevărat Hitler? Iată ce mărturișește ea serviciilor secrete americane în legătură cu acea convorbire :

Cu un glas foarte firav, mi-a spus : „Hanna, dumneata faci parte dintre cei care vor muri împreună cu mine. Fiecare din noi posedă o capsulă de otravă ca aceasta”. Pe urmă mi-a dat o fiolă.

Pentru intrepida aviatore, e lovitura de grație. Se prăbușește pe un scaun și izbucnește în plâns. Își dă seama pentru prima dată că situația

e disperată. „*Mein Führer*, de ce rămâneți aici ? ”, îl întreabă ea. „De ce privați Germania de viața dumneavoastră ? Când ziarele au anunțat că aveți să rămâneți la Berlin până la sfârșit, poporul a fost împietrit de oroare. «Führerul trebuie să trăiască și astfel va putea trăi și Germania», iată ce spune poporul. Rămâneți în viață, *mein Führer*, aceasta este voința fiecărui german ! ”.

Cum a reacționat Hitler la o asemenea declarație de dragoste, la un asemenea act de devoțiune ? Scena se desfășoară fără nici un martor și nu există decât Hanna Reitsch care s-o relateze. Oare vrea ea să-l înfățișeze pe Hitler drept un om de bun-simț, un șef de Stat preocupat de viitorul poporului său, un umanist ? Cu siguranță. Îi atribuie niște spuse intens empatice, pe care nici un alt membru al cercului său intim nu le-a relatat niciodată în alte ocazii. Dar să continuăm să vedem acest episod, după cum l-a povestit Hanna Reitsch. Cu calm și profunzime, dictatorul nazist îi răspunde tinerei femei că el nu poate scăpa de soarta sa, că a optat să rămână la Berlin pentru a-i apăra mai bine pe cei aproape trei milioane de berlinezi prinși în capcană de atacurile sovietice :

Rămânând, mă gândeam că toate trupele din țară ar lua exemplul de la mine și ar veni să ajute orașul. Speram ca ele să facă eforturi supraomenești ca să mă salveze și astfel să salveze trei milioane de compatrioți.

Hitler sacrificându-se pentru binele poporului său ? Până în prezent, nu s-a sinchisit niciodată de soarta berlinezilor. Dimpotrivă : atunci când consilierii lui îl implorau să-și părăsească buncărul ca să se refugieze în Alpii bavarezi și, în consecință, să cruțe Berlinul de un lung asediu distrugător, refuzase întotdeauna.

Traudl Junge, una dintre secretarele personale ale Führerului încă prezente în buncăr, își amintește de o Hanna Reitsch fascinată de Hitler : „Era una din acele femei care-l adora pe Hitler necondiționat, fără nici o rezervă. [...] Radia acea dorință fanatică și obsesivă de a muri pentru Führer și idealurile lui”⁷⁴.

Hanna Reitsch incapabilă de cea mai mică obiectivitate în privința lui Hitler ? Ceea ce e sigur e că îl părăsește pe Führer cu un flacon de otrăvă în mână și se duce să-l vadă pe von Greim, ținut la pat cu piciorul lui rănit. Îl va anunța că războiul e pierdut.

27 aprilie 1945

„Eva, trebuie să-l părăsești pe Führer...”
(Hermann Fegelein, general SS și cumnat
cu Eva Braun)

Imposibil să dormi. În ciuda grosimii plafoanelor și a pereților, *Führerbunker*-ul vibrează din toate părțile. Artileria rusă și-a urmat cadența infernală toată noaptea. Hitler a înțeles : contraatacul lui Wenck e blocat și generalul său are nevoie de trupe proaspete. Dar de unde să le ia ?

Cât despre locuitorii din adăpost, ei își pierd speranța și cedează nervos unii după alții. Cei care nu cad pradă alcoolului se întreabă cu glas tare despre cel mai bun mod de a o sfârși o dată pentru totdeauna. Alții se închid în camera lor ca să plângă feriți de priviri. Hitler simte că pierde controlul. Decât să țină un al nu știu câteleva briefing militar, decide să organizeze o ședință ceva mai specială. O numește sobru „ședința sinucidere”. Calm, dinaintea unui anturaj uluit, își detaliază planurile pentru ca nimeni să nu-și rateze sinuciderea când vine momentul. În clar, de îndată ce soldații ruși vor pune piciorul în grădina Cămarilor, fiecare trebuie să-și pună capăt zilelor. Nici vorbă ca vreunul din apropiații săi să fie capturat viu. Spre a se feri de o asemenea catastrofă, cei care vor șovăi vor putea conta pe zelul fidelilor SS sau al membrilor Gestapoului ca să-i ajute. Ședința se termină cu veșnicele saluturi naziste și cu zgomotoase promisiuni de respectare a cuvântului dat până la capăt.

Odată acestea stabilite, Hitler se enervează : un zgomot insuportabil răsună în tot buncărul. Nu e vorba de bombe, ci de altceva. Linge,

ordonanța sa, îi spune că ventilația adăpostului are dificultăți de funcționare. Führerul se îngrijorează – fără ea nu se poate respira. Un enorm incendiu face prăpăd afară, chiar deasupra buncărului. Flăcările provoacă acea rezistență în sistemul de aerare. Hitler ascultă explicațiile ordonanței sale cu calm și perplexitate. Un incendiu în grădinile Cancelariei? E oare cu puțință? Pentru prima oară de la 20 aprilie și mica festivitate de ziua sa improvizată în marele hol al Noii Cancelarii, Führerul cere să iasă din adăpost. Vrea să vadă cu ochii lui ce se întâmplă. Anevoie, se îndreaptă către scara ce duce la suprafață și urcă treaptă cu treaptă, agățându-se de rampa metalică. Linge se ține strâns în spatele lui, pentru a preveni o eventuală cădere. Ușa blindată groasă care dă spre grădină e închisă. Linge se grăbește s-o deschidă, când un obuz tocmai explodează la doar câțiva metri. Deflagrația sparge timpanele. Când valetul se întoarce ca să se asigure că Führerul e bine, acesta a dispărut, a coborât deja în bârlogul lui. Nu va mai ieși de acolo.

Generalul SS Fegelein în schimb a ieșit din buncăr și nu scontează să mai revină. Absența reprezentantului oficial al lui Himmler pe lângă Hitler nu e remarcată decât seara, în momentul unei ședințe de Stat-Major. Führerul e cuprins de o mânie reținută: știe că Fegelein nu aderă la voința sa de suicid colectiv. Acest cartofoar inveterat și afemeiat are doar 38 de ani și o poftă arzătoare de viață îl incită să comită inconceptibilul: să fugă. Hitler face din asta o afacere personală, vrea ca Fegelein să fie regăsit pe dată! Erich Kempka, șofer personal al Führerului și deopotrivă responsabil cu parcul de automobile din buncăr, știe unde se ascunde. Afirmă că Fegelein, pe la ora 17, i-a cerut să-i pună la dispoziție ultimele două vehicule în stare de funcționare. „Din motive militare”, i-a explicat el. Treizeci de minute mai târziu, vehiculele și șoferii lor se întorc în buncăr, dar fără generalul SS. După o anchetă rapidă, se dovedește că Fegelein s-a refugiat în apartamentul său privat din Berlin. Hitler și Bormann urlă că e trădare. Sunt trimiși de urgență soldați la adresa lui Fegelein. Îl găsesc în pat cu o femeie care nu e soția sa, Gretl, sora Evei Braun. În cameră, soldații pun mâna pe niște valize pregătite pentru o călătorie lungă, dar și pe niște saci plini cu aur, bancnote și bijuterii. Fegelein nu se apără. E beat mort și abia se ține pe picioare⁷⁵.

Dar ce contează? În calitate de cumnat al Evei Braun, oare nu face el aproape parte din familia Führerului? S-a însurat cu Gretl Braun în

iunie 1944 cu unicul scop de a se proteja de primul cerc al Führerului, Bormann, Goebbels și consorții, care-l detestă. Aceștia au înțeles foarte repede că el n-a crezut niciodată în nazism și nici în cultul ființei superioare, acel german arian atât de drag lui Hitler. Lui Fegelein îi plac prea mult femeile, viața și banii ca să se complacă într-o doctrină la fel de severă pe cât de ucigătoare.

Și-apoi nu era el unul dintre preferații lui Hitler? Nu el l-a felicitat primul de ziua lui la 20 aprilie? Totul îi va fi iertat. Asta înseamnă a nu-l cunoaște prea bine pe Führer. Dacă, într-o primă instanță, nu e vorba decât de a-l pedepsi afectându-l la o unitate de luptă în plin Berlin, până la urmă Hitler se răzgândește. Fegelein va fi judecat de un consiliu de război improvizat pentru dezertare. Pedepsa pe care o risca era moartea.

Eva Braun nu vrea să facă nimic ca să-și apere cumnatul. Merge chiar până la a-i dezvălui lui Hitler că o sunase în ajun la telefon. Iată ce i-ar fi spus: „Eva, trebuie să-l părăsești pe Führer dacă nu poți să-l convingi să plece din Berlin! Nu fi proastă, acum e o chestiune de viață și de moarte!”⁷⁶.

Nu era nevoie de mai mult spre a-i pecetlui soarta generalului SS în chip definitiv. Dar nici vorbă să fie judecat un om beat. Fegelein e băgat într-o celulă sub pază. Judecarea sa va aștepta până când se va trezi din beție.

28 aprilie 1945

*„Deschiderea negocierilor cu Himmler
pentru a se pune capăt războiului în Europa.”*

(Agenția Reuters⁷⁷)

Ziua începe prost. Pe la ora 9, un ofițer SS dintr-o unitate de luptă vine să-i dea raportul lui Hitler. El află astfel că primele comandouri rusești se apropie de Wilhelmstrasse, la ceva mai mult de un kilometru de Cămin. Iar Wenck tot nu vine. Chestiunea nu e de a ști dacă buncărul va cădea, ci când va avea loc căderea. De îndată ce știrea se răspândește, fiecare om din adăpost cere să-și primească mica fiolă de cianură⁷⁸. Nu sunt câte trebuie pentru toată lumea și numai câțiva aleși au onoarea să le capete. Soldații care formează ultima gardă apropiată a Führerului vor trebui să se sinucidă cu arma din dotare. Cât despre a preveni unele ajutoare eventuale din exterior, e zadarnic, căci ultimele linii telefonice au fost tăiate. Pentru a se informa de mișcările trupelor inamicului, operatorii din buncăr ascultă undele radio – în special cele de la BBC. Datorită postului britanic, o nouă trădare îi este dezvăluită Führerului – o trădare și mai dureroasă decât cea a lui Göring. Chiar cu un sunet abia audibil, informația care e repetată periodic la BBC nu lasă loc îndoielii: Himmler le-ar fi propus Aliatilor capitularea celui de-al III-lea Reich. BBC citează o depeșă a agenției engleze Reuters, conform căreia șeful suprem al SS, Heinrich Himmler, le-a oferit o pace separată anglo-americanilor. Articolul agenției Reuters poartă titlul „Deschiderea negocierilor cu Himmler pentru a se pune capăt războiului în Europa” și spune: „Propunerea lui Himmler de capitulare numai față de britanici și americani, nu și față de ruși, care a provocat

senzația *week-end*-ului, este percepută ca deschidere a manevrelor ce vor pune capăt rapid războiului în Europa”. Târgul e următorul : Hitler avea să fie destituit, Himmler urma să-i ia locul, al III-lea Reich fiind menținut, iar armata germană avea să li se alăture Aliaților pentru a-i combate pe bolșevici. În buncăr, asta e prea de tot. Pe cât atitudinea lui Göring nu mirase cu adevărat pe nimeni, tot pe-atât cea a lui Himmler, omul „soluției finale a chestiunii evreiești”, cel mai fidel dintre fideli, distruge ultimele certitudini ale regimului nazist.

Hitler reacționează ca un dement. Hanna Reitsch își amintește : „...își ieșise din minți, ca un nebun. Chipul i se congestionase și-i devenise de nerecunoscut. Apoi se prăbușise într-o stare de prostrație totală”⁷⁹. În buncăr s-a lăsat o liniște deplină. La fel cum făcuse cu Göring, Hitler îl demite imediat pe Himmler din toate funcțiile sale și-l exclude din partid.

Fegelein va plăti pentru trădarea șefului SS. Din moment ce este oficial reprezentantul său pe lângă Hitler, condamnarea lui la moarte e validată pe loc. Pentru Führer, cumnatul Evei Braun avea inevitabil cunoștință de proiectele lui Himmler de a lua el puterea și a negocia cu inamicul. Tentativa-i de fugă era în ochii lui o dovadă clară. „Seara târziu, câțiva polițiști de la RSD [Serviciul de Securitate al Reichului – n. aut.] s-au dus după Fegelein. Abia parcurseseră câțiva metri pe culoar, când unul din ei a ridicat pistolul-mitralieră și i-a descărcat o rafală în spate”⁸⁰.

În urma acestor multiple trădări, un sentiment de paranoia se răspândește în tot buncărul. Cine va fi oare următorul ? Fiecare se supra-veghează, scrutează cea mai mică aluzie la vreo fugă, la vreo critică a șefului suprem. Afară, la suprafață, centrul Berlinului e un câmp de ruine. Furia rusească continuă să se abată asupra capitalei Reichului. Puternicele tancuri sovietice trec direct prin imobilele din Potsdamer Platz, vecină cu buncărul. Rezistența germană, compusă din câțiva soldați și îndeosebi de o miliție de civili, *Der Deutscher Volkssturm* („Furtuna poporului german”), nu izbutește decât să încetinească vreo câteva zile inexorabila înfrângere.

Volkssturm a fost creat în toamna anului 1944 la o idee a lui Himmler. Întregul popor trebuie să ia parte la război⁸¹. În primă instanță, această ridicare în masă⁸² îi privește pe toți bărbații valizi, de la 16 la 60 de ani. Apoi, mai ales la Berlin, chiar și răniții, chiar și

copiii și bătrânii sunt chemați să îngroașe trupele aruncate pradă inamicului. Nefiind corect echipate nici în privința armelor, nici a uniformelor, milițiile din Volkssturm sunt considerate de sovietici ca fiind alcătuite din francitiori și de aceea nu beneficiază de cadrele protectoare ale convențiilor internaționale în caz de război. În clar, chiar dacă se predau, sunt împușcate⁸³.

Pentru ultima oară, locuitorii din refugiu îl imploră pe Hitler să evadeze. Artur Axmann, șeful *Hitlerjugend*, vrea să facă pe salvatorul. Se dă peste cap ca să-l exfiltreze pe Führer. Datorită unui comando de oameni aleși pe sprânceană gata să-și dea viața pentru el, fuga e încă posibilă. Pe aeroportul din Gatow mai rămăsese un avion în stare să zboare. Pista improvizată pregătită chiar alături de Cancelarie e încă sub control german. Hans Baur confirmă: e periculos, e riscant, dar posibil. Numai un cuvânt, un gest din partea lui Hitler și evadarea se pune în funcțiune.

Hitler șovăie, ascultă, însă e foarte obosit. Cu trupul bolnav, cu nervii fragili, va putea el oare suporta fie și doar șocul? Pentru Hanna Reitsch, acest om de 56 de ani nu mai e decât un bătrân aflat la capătul vieții. „Chiar dacă i s-ar fi netezit un drum de la buncăr spre libertate, nici măcar atunci n-ar fi avut energia necesară pentru a se folosi de el”, estimează ea⁸⁴. Hitler e perfect conștient de această realitate. Ultima lui speranță de a ieși viu din buncăr este de a câștiga Bătălia Berlinului.

29 aprilie 1945

*„Mein Führer Adolf Hitler, doriți s-o luați de soție pe
domnișoara Eva Braun?”⁸⁵*

(Walter Wagner, ofițer nazist de stare civilă)

E miezul nopții.

Hitler e foarte agitat. Crede că a găsit soluția de a scăpa din ghearele sovieticilor. N-a ales oferta lui Axmann de a fugi sub bombe. Cu un mers decis, se duce în camera în care se odihnesc noul șef al Luftwaffe, von Greim, și Hanna Reitsch. Depoziția tinerei femei cu privire la acest episod este clasată „confidențial” de autoritățile americane. Iată ce conține ea :

„Von Greim încremenește când îl aude pe Hitler dându-i ordinul de a părăsi buncărul chiar în seara aceea”, povestește ea. Deși foarte proaspătul feldmareșal de aviație (Hitler tocmai îi oferise această promovare) este încă rănit și prins în capcana Berlinului, el își vede atribuită misiunea absurdă de a inversa cursul istoriei și de a contracara sau cel puțin de a încetini ofensiva rusească. Întru aceasta, trebuie mai întâi să ajungă la baza aeriană de la Rechlin, la 150 de kilometri spre nord, și-apoi, de acolo, să îndrepte raidurile aeriene germane asupra forțelor sovietice din jurul Berlinului. Hitler nu se îndoiește defel de reușita planului său, astfel că, bizuit pe aceasta, îi mai încredințează o sarcină lui von Greim – mai personală, chiar foarte personală : „Al doilea motiv al plecării dumneavoastră la Rechlin este că Himmler trebuie oprit”⁸⁶. În clipa când rostește numele Reichsführerului SS, lui Hitler prinde să-i tremure glasul, buzele și mâinile-i sunt aproape apucate de convulsii. Totuși insistă. Von Greim trebuie să-l prevină pe

marele amiral Dönitz, la Cartierul său General de la Plön, aproape de granița daneză, că Himmler trebuie arestat : „Un trădător nu-mi va succeda niciodată ca Führer⁸⁷. Trebuie să plecați de aici ca asta să nu se întâmple ! ”.

Întregul Berlin este copleșit de soldații Armatei Roșii. La sol, sunt acum peste două milioane care prefac în cenușă capitala nazistă, iar cerul este brăzdat de aproape o mie de avioane de vânătoare cu stea roșie. Von Greim și Hanna Reitsch încearcă să-l facă pe Hitler să judece mai rațional. Dacă-i împinge la plecare, le semnează condamnarea la moarte. „Ca soldați ai Reichului – se enervează Hitler –, ține de datoria dumneavoastră sacră de a încerca și cea mai mică posibilitate. E vorba de ultima noastră șansă. E de datoria dumneavoastră și a mea să n-o irosim.” Discuția s-a încheiat. El comandă, iar soldații săi i se supun⁸⁸. Însă Hanna Reitsch nu e soldat. Tânăra femeie este o civilă înzestrată cu un caracter puternic. „Nu, nu ! ”, strigă ea. În ochii ei, toate acestea nu sunt decât pură nebunie. „Totul e pierdut, a încerca să schimbăm asta acum e delirant.” În pofida oricărei așteptări, von Greim o întrerupe. Proaspătul feldmareșal nu vrea să intre în istorie ca omul care a șovăit să-i sară în ajutor Führerului. Chiar dacă nu există decât o șansă dintr-o sută de a izbândi, ea trebuie valorificată, declară el privindu-și drept în ochi tânăra camaradă.

Pregătirile de plecare nu le iau mai mult de câteva minute. Von Below, reprezentantul Luftwaffe în buncăr, își încurajează noul șef : „Trebuie să reușiți. De dumneavoastră depinde ca adevărul să-i fie dezvăluit poporului nostru, onoarea Luftwaffe și a Germaniei să fie salvată în fața lumii.” Locuitorii din adăpost au aflat de proiectul lui Hitler. Toți îi invidiază pe претенdenții la plecare. Unii le dau scrisori scrise în grabă ca testamente improvizate pentru apropiații lor. Hanna Reitsch va declara mai târziu militarilor aliați care au interogat-o că le-a distrus pe toate – inclusiv pe cea a Evei Braun pentru sora sa Gretl – ca să nu cadă în mâinile inamicului. Pe toate, minus două : două scrisori ale soților Goebbels pentru Harald Quandt, fiul mai mare pe care Magda îl avusese din prima ei căsătorie. Harald are atunci 24 de ani și este singurul din familie care n-a venit în buncăr. Și nu fără motiv, căci căzuse prizonier la Aliați în 1944, în Italia⁸⁹. Magda Goebbels nu-i dă Hannei Reitsch numai scrisoarea, ci îi oferă drept amintire și un inel bătut cu diamante.

Doar 30 de minute s-au scurs de la ordinul lui Hitler. Greim și Reitsch sunt gata. Urcă la suprafață și sar într-un vehicul blindat ușor pus la dispoziția lor. Mai puțin de un kilometru îi desparte de Poarta Brandenburg. Acolo îi așteaptă, sub o prelată de camuflaj, un mic avion, un Arado 96⁹⁰. Pe străzi, tirurile de mortier rusești răsună într-un ritm sacadat înnebunitor, cerul se luminează ca făcând ecou sutelor de imobile arzânde ale capitalei. Aerul saturat de cenușă înnegrește fețele și irită gâtul. În mașina care face slalom pe străduțele pline de cadavre, Hanna Reitsch e zvârlită de la o portieră la alta. Abia face câte o grimasă de durere, într-atât rămâne de concentrată. Știe că nu e vorba decât de partea cea mai simplă a evadării lor.

Peste câteva secunde va prelua comenzile avionului pe care-l zărește în depărtare. Acesta este plasat drept în mijlocul bulevardului, pe Axa Est-Vest, lângă cel mai celebru monument din Berlin, Poarta Brandenburg.

Arado 96 nu e un avion de război, Luftwaffe îl folosește în principal pentru antrenamentele piloților săi elevi. Nu e foarte rapid, doar 330 km/oră (pe când avionul Messerschmitt 109 depășește 650 km/oră), dar dă dovadă de o maniabilitate redutabilă. Hanna Reitsch cunoaște prea bine acest model ; cu el se simte în stare de toate performanțele. Îi rămâne totuși să poată decola de pe o stradă pavată și plină de dărâmături. Avantaj : această pistă improvizată n-a fost transformată în șvaițer de loviturile obuzelor. Dezavantaj : are numai 440 de metri lungime. Hanna Reitsch se instalează la comenzi și abia îi lasă răgaz lui von Greim⁹¹ să se așeze în spate⁹². N-are dreptul decât la o singură încercare. Rușii, cum aud vâjăitul celor 465 de cai-putere ai micului Arado, înțeleg pe dată situația. Poate-i chiar Hitler care evadează ! Cu zecile, ca niște demoni, escaladează cu toată graba ruinele arzânde și se năpustesc înspre avion. Însă e prea târziu. Aparatul se smulge deja de la sol și urcă aproape la verticală ca să scape de tirurile mitralierelor. Ajuns deasupra imobilelor, alt pericol se ivește : spoturi uriașe ale apărării antiaeriene sovietice scormonesc nervos cerul. Apoi un tir de baraj ca un clocot de metal caută să pună capăt incredibilei lor evadări. În mod miraculos, avionul nu suferă decât câteva lovituri fără consecințe. La 20 000 de picioare altitudine, nu mai poate fi atins. Isprava depășește înțelegerea. Este însă mai ales inutilă. 50 de minute mai târziu, pe la ora 2 dimineață, von Greim și Reitsch ajung la baza aeriană de la Rechlin. Așa cum i-a ordonat Führerul, noul comandant-șef

al Luftwaffe lansează toate avioanele disponibile către Berlin. Vor fi, evident, prea puține ca să schimbe cursul războiului.

Von Greim nu rămâne la Rechlin ca s-o constate. Nu se gândește decât să-și îndeplinească și a doua misiune : arestarea lui Himmler. Pentru aceasta, Reitsch și cu el pleacă pe calea aerului la Cartierul General al marelui amiral Dönitz de la Plön, la 300 de kilometri nord-vest de Rechlin⁹³. Dönitz, unul din ultimii fideli ai lui Hitler, n-a fost informat de trădarea lui Himmler și mai cu seamă are alte griji decât să-l aresteze pe șeful SS. Este ceea ce-i explică lui von Greim. Pentru acesta, eșecul e total.

În cele din urmă, la 2 mai Himmler se va afla față în față cu emisarii lui Hitler la Plön. Șeful SS sosește acolo ca să participe la un briefing militar cu Dönitz⁹⁴. Aviațoarea îl interceptează înainte să intre în sedință :

— O clipă, vă rog, Herr Reichsführer, e ceva de cea mai mare importanță.

— Desigur, răspunde Himmler aproape jovial.

— Este adevărat, Herr Reichsführer, că i-ați contactat pe Aliați cu propuneri de pace fără să fi primit ordin de la Hitler ?

— Sigur că da.

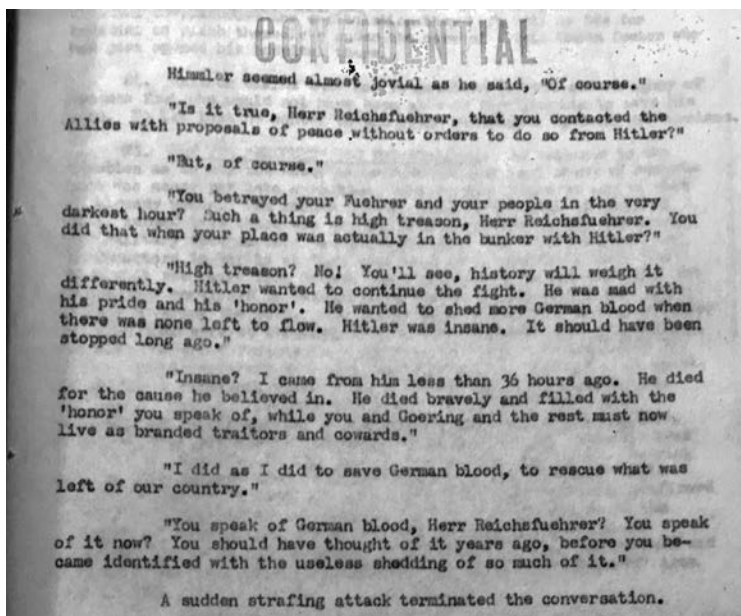
— L-ați trădat pe Führer și ați trădat și poporul în cele mai grele momente ? Asemenea lucru este înaltă trădare, Herr Reichsführer. Ați făcut aceasta când locul dumneavoastră era de fapt în buncăr, alături de Hitler ?

— Înaltă trădare ? Nu ! Veți vedea, istoria va judeca altfel. Hitler voia să continue lupta. Era obsedat de mândria sa și de „onoare”. Voia să mai curgă sânge german când nici nu mai era de unde. Hitler era dement. Ar fi trebuit să fie oprit de multă vreme.

— Dement ? Am venit de la el acum mai puțin de 36 de ore. A murit pentru cauza în care a crezut. A murit vitejește și plin de „onoarea” de care vorbeți, în timp ce dumneavoastră și lui Göring, și tuturor celorlalți, v-a fost dat să trăiți stigmatizați ca trădători și lași.

— Am făcut ce am făcut ca să cruț sângele german, să salvez ce-a mai rămas din patria noastră.

— Vorbiți de sângele german, Herr Reichsführer ? Acum vorbiți ? Ar fi trebuit să vă gândiți la el cu ani în urmă, înainte de a vă fi dat singur seama de inutila lui vărsare⁹⁵.

Depoziția Hannei Reitsch dinaintea serviciilor secrete americane,
exemplar păstrat la GARF.

Reitsch afirmă în fața serviciilor secrete americane că i-a ținut piept șefului SS și că disputa lor n-a fost stopată decât de un atac al Aliaților asupra Cartierului General al lui Dönitz.

A spus Himmler acestea? Posibil. Le-a repetat de mai multe ori și altor înalți demnitari naziști. Dar această bruscă luciditate privind nebunia distrugătoare a lui Hitler nu-i va permite să scape. Urmărit de Aliați, va fi prins la 22 mai 1945, pe când încerca să fugă în Bavaria. Se va sinucide a doua zi cu o capsulă de cianură – la fel cu aceea pe care i-o dăduse lui Hitler.

Să revenim la Berlin, pe 29 aprilie. Hitler nu-și închipuie că ordinul său de lichidare a lui Himmler nu va fi nicicând respectat. Tocmai a aflat de succesul evadării nemaipomenite a șefului Luftwaffe împreună cu Hanna Reitsch. Iată în sfârșit un semn că situația se schimbă și nu e totul pierdut.

Acum se poate consacra liniștit ceremoniei ce se pregătește sub ochii săi.

De câteva minute, niște soldați își fac de lucru febril în mica sală unde Hitler obișnuiește să-și țină sedințele militare. Sub supravegherea lui Linge, scot scaune, mută mobile cu o anumită precipitare. Să fie oare, în sfârșit, pregătiri în vederea plecării?

Pe culoar apare un necunoscut în uniformă nazistă. Se numește Walter Wagner și vine direct de afară. Este escortat de doi bărbați cu un aer sever. Locuitorii adăpostului își pun întrebări: cine o fi? Are vreo legătură cu trădarea lui Himmler? Adjutantul Rochus Misch chestionează un camarad: „Mi-a spus, pe un ton laconic, că era vorba de un ofițer de stare civilă. Am făcut ochii mari. «Da, e un ofițer de stare civilă, fiindcă Hitler se va căsători!»”⁹⁶.

Eva Braun jubilează. De câteva zile își imploră amantul s-o ia de soție. Nu se poate resemna cu ideea de a muri fără să poarte oficial numele celui pe care-l iubește – acel bărbat întâlnit la München în 1929⁹⁷. Pe atunci nu avea decât 17 ani și lucra în atelierul fotografului agreeat de Hitler, Heinrich Hoffmann⁹⁸. Foarte repede formează un cuplu. Ea îi pomenește de căsătorie. El îi răspunde că nu-și aparține sieși, că are deja o soție, care este Germania. Astăzi Germania nu-l mai satisface. Ca și cu o metresă nedemnă de dragostea lui, a hotărât să rupă jurămintele și, de aici încolo, e liber să se unească cu Eva Braun.

Alegerea martorilor la căsătorie fiind limitată de evenimente, ei vor fi Joseph Goebbels și Martin Bormann. Nici un martor feminin. Eva Braun n-are dreptul să-și spună părerea și-i acceptă de bine, de rău prezența lui Bormann, acest om pe care tare-l mai detestă. Amândoi își dispută de ani de zile afecțiunea lui Hitler; sunt geloși pe influența pe care o pot avea asupra stăpânului. Bormann, ca mulți dintre apropiații lui Hitler, o judecă sever pe tânăra femeie: îi lipsește profunzimea, se arată prea frivolă, mai preocupată de culoarea ojei unghiilor ei decât de politică. Hanna Reitsch, poate fiindcă era în secret îndrăgostită de Führer, merge până la o înfățișa drept o semi-idioată egoistă și infantilă⁹⁹.

Către ora 1 dimineată, viitorii soți pătrund în sala de recepție. Hitler e foarte palid la față, ca aceia care n-au mai văzut lumina zilei de mai multe zile. Poartă tunică sa militară obișnuită, boțită toată de orele petrecute de el lungit pe pat. Singură cochetărie, și-a agățat de ea insigna de aur a partidului, Crucea de Fier clasa I și medalia răniților de război

din prima conflagrație mondială. Eva Braun e surâzătoare și îmbrăcată cu o rochie frumoasă de mătase albastru-închis. Pe deasupra, și-a pus o capă de blană cenușie și pufoasă¹⁰⁰. Cei doi miri se țin de mână și iau loc în fața lui Walter Wagner. Acesta tremură de frică. Tot nu-i vine să creadă că se află dinaintea stăpânului Germaniei. Cu glas nesigur, funcționarul începe să citească cele două pagini-tip despre obligațiile căsătoriei sub cel de-al III-lea Reich. Pe măsură ce înșiră aceste obligații, Walter Wagner își dă seama că nu pot fi îndeplinite. Format și condiționat spre a respecta *ad litteram* regulile promulgate de regimul nazist, nu știe cum să procedeze. Lipsesc o mulțime de documente oficiale, precum cazierul judiciar curat (de care Hitler nu s-ar fi putut prevala, de vreme ce fusese condamnat la cinci ani de închisoare după puciul său ratat din 1923), certificatul de la poliție privind bunele moravuri sau garanția loialității politice față de Reich a viitorilor soți. Aporia este totală pentru funcționar. Cu toate astea, Führerul nu poate aștepta. Finalmente, bărbatul se hotărăște să facă o excepție și stipulează negru pe alb în actul de căsătorie că soții au relevat împrejurările excepționale ale războiului pentru a fi scutiți de obligațiile și de termenele obișnuite. Așadar numai în virtutea bunei-credințe a mirilor funcționarul le validează originile pur ariene și faptul că nu sunt purtători de boala ereditară¹⁰¹.

Vine apoi întrebarea esențială. Wagner își dreg glasul și se lansează: „*Mein Führer* Adolf Hitler, doriți s-o luați de soție pe domnișoara Eva Braun? Dacă da, vă rog să răspundeți: «Da, doresc.»”¹⁰².

Ceremonia nu va dura decât zece minute – exact cât mirii să răspundă afirmativ, să semneze documentele oficiale și să fie felicitați. Eva nu se mai numește Braun, ci Hitler¹⁰³. Mireasa e atât de emoționată încât greșește semnând documentul de stare civilă: începe să semneze cu un B majuscul ca pentru Braun, înainte de a-și veni în fire. B este șters neîndemânatic și înlocuit cu un H de la Hitler.

Recepția care urmează nu se prelungește mai mult de câteva minute¹⁰⁴. Camera Führerului a fost aleasă spre a-i primi pe cei câțiva invitați de marcă încă prezenți în buncăr: generali obosiți, funcționari naziști deprimați și trei femei aflate în pragul unei crize de nervi – Magda Goebbels și cele două secretare personale ale lui Hitler. Toți au dreptul la câteva cești de ceai și chiar la șampanie¹⁰⁵. Numai Traudl Junge, cea mai tânără secretară (are doar 25 de ani), nu se bucură de acest rar

moment de destindere. Abia ce are vreme să-și prezinte felicitările proaspătului cuplu că se și eclipsează, cu un aer anxios.

„Führerul era nerăbdător să vadă cât anume transcrisese”, mărturisește ea în memorii. „Revenea mereu în camera mea uitându-se să vadă unde ajunsese, nespunând nimic, dar aruncând priviri neliniștite la ceea ce-mi mai rămăsese de dactilografiat din notele mele stenografiate.”¹⁰⁶ Traudl Junge e pe cale să treacă pe curat ceea ce-i dictase Hitler chiar înaintea ceremoniei de căsătorie: testamentul său. Mai precis, testamentele: unul de ordin personal, al doilea, mai lung, politic. În testamentul său personal, Hitler începe prin a-și justifica mariajul inopinat cu Eva Braun – ca și cum, în ochii lui, era necesar să explice un gest destul de curent, până la urmă, pentru un bărbat care trăiește marital cu o femeie de atâția ani :

Deoarece în toți acești ani de luptă nu m-am putut decide să-mi asum responsabilitățile întemeierii unui cămin, acum, înainte de a pune capăt existenței mele pământești, am hotărât să o iau de soție pe tânăra care, după ani îndelungați de credincioasă prietenie, a venit, din propria ei voință, să-mi fie alături în acest oraș practic asediat, cu scopul de a împărtași același destin cu mine¹⁰⁷.

Un gest generos, dar care are un preț: moartea! În paragraful ce urmează, el indică faptul că soția sa îl va urma în mormânt. Cu acest prilej, deși evocă sinuciderea, nu pomeniște nicicum cuvântul precis :

Pentru a scăpa de infamia destituirii sau a capitulării, eu însumi și soția mea alegem moartea. Este voința amândurora ca trupurile noastre să fie imediat incinerate acolo unde mi-am îndeplinit cea mai mare parte din munca zilnică în decursul celor 12 ani pe care i-am pus în slujba poporului meu¹⁰⁸.

Eva Braun, cu toate că e direct vizată de aceste cuvinte, nu participă la redactarea testamentului. Să fie oare măcar la curent cu „cadoul de nuntă” pe care i-l pregătește soțul ei ?¹⁰⁹.

Traudl Junge își recitește notele încă o dată. Își dă seama de dimensiunea istorică a sarcinii sale și n-are dreptul să greșească. Cu treizeci de minute mai devreme, când Hitler îi ceruse să-l urmeze în încăperea zisă de „conferințe” a buncărului [sau „sala hărților”], se aștepta să

retranscrie noi ordine militare. După cum obișnuia, începuse să se instaleze dinaintea mașinii sale de scris, cea special concepută cu litere mari, ca Hitler să le poată citi fără efort. „Stenografiati, vă rog, direct pe blocnotes”, i-a indicat el atunci, contrariindu-i astfel obiceiurile. Apoi, după un scurt moment de reflecție, se lansase : „Iată testamentul meu politic...”.

După război, Traudl Junge nu va mai conțeni să-și împărtășească în presă, în memorii și în fața Aliaților decepția pe care i-a inspirat-o acest text. Aștepta multe de la el, ca de la un epilog capabil să dea un sens tuturor suferințelor declanșate de nazism, să facă intelectual acceptabilă nebunia sângeroasă a unui dezastru programat încă de la redactarea volumului *Mein Kampf* din 1924. În loc de asta, secretara aude aceeași logoree nazistă pe care o cunoaște prea bine și mereu formulările atât de specifice limbii celui de-al III-lea Reich. Acest limbaj nazist, un intelectual evreu german, filologul Victor Klemperer, l-a teoretizat și i-a dat un nume : LTI (de la *Lingua Tertii Imperii*). Victor Klemperer observă expansiunea și generalizarea acestui nou mod de exprimare în decursul celor doisprezece lungi ani ai celui de-al III-lea Reich. Rămas în Germania, trebuie să se ascundă și scapă ca prin minune de lagărele morții. Abia după căderea regimului își va putea publica, în 1947, lucrarea consacrată acestei LTI. Potrivit lui, ea respectă niște reguli perfect stabilite. Obiectivul ei este de a se adapta omului nou pe care regimul pretinde să-l creeze pentru veacuri și veacuri în șir¹¹⁰. LTI e făcută atât pentru a înspăimânta dușmanul, cât și pentru a galvaniza poporul. Vocabularul pune în valoare acțiunea, voința, forța. Cuvintele sunt repetate ca un duruit de tobă¹¹¹, răspicate cu emfază și agresivitate – cuvinte care permit banalizarea celor mai groaznice acte de cruzime. Astfel, nu e vorba de a ucide, ci de „a purifica”¹¹². În lagărele de concentrare nu sunt eliminate niște ființe vii, ci niște „unități”¹¹³. Cât despre genocidul evreilor, el devine doar o „soluție finală”¹¹⁴.

Testamentul politic al lui Hitler este el singur unul dintre cele mai elocvente exemple ale acestui limbaj. Führerul începe prin a se prezenta drept victimă, apoi dă vina foarte repede pe dușmanul lui dintotdeauna : evreul.

Nu este adevărat că eu sau oricine altcineva din Germania am fi vrut războiul din anul 1939. Acesta a fost voit și provocat exclusiv

de acei oameni de Stat străini care aveau ei înșiși origine evreiască ori au acționat în slujba intereselor evreiești. [...] Pot să treacă și secole, dar din ruinele orașelor și monumentelor [noastre] va renaște ura împotriva adevăraților răspunzători, cărora trebuie să le mulțumim pentru toate acestea : evreimea internațională [*internationales Judentum*] și ucigașii ei plătiți¹⁵.

Traudl Junge se silește să restituie cât mai fidel stilul Führerului pornind de la notele ei. Sub privirea febrilă a șefului, continuă să bată la mașina de scris cât mai repede cu putință. Pasajul care urmează evocă, fără s-o pomenească explicit vreodată, soarta pe care regimul le-a rezervat-o milioanei de evrei :

Am explicat foarte clar faptul că evreimea, adevărata vinovată pentru această luptă criminală, va trebui să-și asume răspunderea dacă popoarele Europei vor fi din nou considerate pachete de acțiuni care pot fi vândute sau cumpărate la bursă sau [la] alte instituții financiare de către acești conspiratori internaționali. Mai mult, n-am lăsat nici o îndoială asupra faptului că nu vor muri de foame milioane de copii ai popoarelor ariene din Europa, nu vor muri milioane de adulți și sute de mii de femei și copii în orașele arse și bombardate până la nimicire, fără ca adevărații vinovați să ispășească pentru aceste crime, chiar [dacă] prin întrebuințarea unor mijloace mai umane împotriva lor¹⁶.

În pofida consecințelor fatale ale conflictului provocat și atârnat de politica-i agresivă, Hitler nu regretă nimic.

După șase ani de război care, cu toate înfrângerile, vor rămâne în istorie drept manifestarea luptei celei mai glorioase și mai eroice pentru existență a unei națiuni, nu pot părăsi acest oraș care este capitala acestui Reich. Deoarece forțele noastre armate sunt prea reduse ca să reziste atacurilor inamicului și fiindcă rezistența noastră a fost slăbită de niște creaturi la fel de oarbe pe cât de lipsite de caracter, țin să-mi împărtășesc soarta cu milioanele de alți oameni care și-au asumat-o și ei pe a lor. În plus, nu vreau să cad în mâinile inamicului care are nevoie de un nou spectacol organizat de evrei pentru înveselirea maselor isterizate de ei.

De aceea, m-am hotărât să rămân în Berlin și aici îmi voi alege moartea prin voința mea liberă în momentul în care voi considera că poziția Führerului și a Cancelariei înseși nu va mai putea fi menținută¹¹⁷.

În partea a doua a testamentului, el își confirmă oficial deciziile privitoare la excluderile¹¹⁸ lui Himmler și Göring, pe care-i anatemizează :

Trecând peste lipsa lor de loialitate față de mine, Göring și Himmler au adus prejudicii imense țării și națiunii întregi purtând tratative secrete cu inamicul, fără încuviințarea mea și împotriva voinței mele¹¹⁹, precum și prin tentativele lor de a pune mâna în mod ilegal pe conducerea Statului¹²⁰.

Pe urmă, ca succesor al său în fruntea celui de-al III-lea Reich, îl numește pe marele amiral Dönitz. Acesta nu primește titlul de Führer, ci de președinte al Reichului¹²¹. Cât despre Goebbels, el devine cancelar. În totul, o duzină de ministere le sunt atribuite ultimilor fideli, fără a fi uitate Statele-Majore ale armatelor terestră, aeriană și navală – tot atâtea posturi virtuale, câtă vreme Statul și mașina de război naziste se află pe marginea imploziei.

Hitler încheie cu un ultim sfat :

Dar, mai presus de orice, le recomand conducătorilor națiunii și subordonaților lor respectarea neabătută a legilor rasiale și rezistența neîndurătoare la otrăvurile răspândite în toate națiunile de evreimea internațională¹²².

Traudl Junge e pe punctul de a termina, când este întreruptă de un Goebbels vădit tulburat – tocmai aflate de numirea sa drept cancelar. O refuză categoric, căci ea înseamnă că trebuie să-i supraviețuiască stăpânului său. Aceasta nu e cu putință. Cu riscul de a complica și mai mult sarcina secretarei, șeful propagandei germane decide să-i dicteze propriul lui testament pe loc. „Sunt Gauleiterul Berlinului și locul meu e aici. Dacă Hitler moare, viața mea nu mai are nici un sens”¹²³, se lamentează el cu ochii în lacrimi. „Bateți, Frau Junge, bateți ce vă dictez.” Stilul e la fel de tipic nazist. E vorba de loialitatea sa față de Hitler și de hotărârea de a nu supraviețui căderii național-socialismului

în Germania. Își înglobează toată familia în dorința-i de a muri. „Bormann, Goebbels și Führerul însuși continuau să vină să vadă dacă terminasem”, povestește Traudl Junge. „În cele din urmă, aproape mi-au smuls ultima coală din mașina de scris, s-au întors în sala de conferințe, au semnat cele trei copii și chiar în aceeași noapte le-au trimis prin curieri în diferite direcții.”¹²⁴

E ora 4 dimineată când Goebbels, Bormann și generalii Burgdorf și Krebs semnează testamentul lui Hitler ca martori. Trei copii sunt înmânate unui grup de trei mesageri. Fiecare primește sarcina grea și primejdioasă de a duce prețiosul document în afara Berlinului: unul marelui amiral Dönitz, în nordul țării, altul mareșalului Schörner (comandantul grupului central al armatei germane), atunci retras în regiunea cehă, iar al treilea la Cartierul General al partidului nazist, la München.

Epuizat, Führerul se duce să se culce. Odihna îi va fi însă de scurtă durată.

Un nou atac rusesc asupra buncărului îl trezește în trombă la ora 6 dimineată. În jurul lui se aud țipete stridente; unii sunt convinși că deja Cancelaria e încercuită. Ieșirea de siguranță s-ar afla sub focul mitralierelor. Va rezista ea oare mult timp? Hitler se uită la capsulele de cianură pe care le ține tot timpul în buzunar. O bănuială îl chinuiește. Oare nu Himmler i le-a dat? Și dacă ar fi o capcană? Ar fi fost de-ajuns să se înlocuiască otrava mortală cu un somnifer puternic și dușmanii săi l-ar fi prins de viu. Pentru a avea cugetul împăcat, vrea să testeze una pe cineva. Dar pe cine?

Se va opri la cățeaua lui, credincioasa Blondi, ciobănescul german pe care-l iubește nemăsurat. Ca s-o facă să înghită otrava, trebuie să intervină îngrijitorul câinilor din Cancelarie. Animalul se zbate. Mai multe persoane îl apucă spre a-i ține botul căscat și a-i sparge fiola înăuntru cu un clește. Peste puțin, Blondi e scuturată de convulsii și, după câteva minute de suferințe intense, expiră sub privirile stăpânului ei. Hitler se uită la animal fără să rostească un cuvânt. S-a convins, era vorba într-adevăr de cianură¹²⁵.

Ocupanții buncărului nu izbutesc să se resemneze și să aștepte o moarte sigură fără să încerce să fugă. Dar mai întâi au nevoie de autorizarea lui Hitler, fără de care ar sfârși în mod cert cu un glonț al Gestapoului în cap. Mai mulți tineri ofițeri obțin undă verde de la

Führer. „Dacă-l întâlniți pe Wenck afară – le cere el –, spuneți-i să se grăbească, altfel suntem pierduți.”¹²⁶ Colonelul Nicolaus von Below de la Luftwaffe se hotărâște și el să-și încerce norocul. Părăsește buncărul în noaptea de 29 spre 30 aprilie și se îndreaptă către vest. Două scrisori i-au fost încredințate : una a lui Hitler pentru mareșalul Keitel, cealaltă a generalului Krebs pentru generalul Jodl. Exact ca Hanna Reitsch în ajun, von Below abia a părăsit Cancelaria că și arde cele două scrisori – de teamă ca nu cumva să cadă în mâinile inamicului, pretinde el. Mai sigur, ca să-și disimuleze mai bine identitatea în caz de arestare de către ruși. Până la urmă, îl vor captura englezii, mult mai târziu, la 7 ianuarie 1946. Oricum, războiul era pierdut, va argumenta el dinaintea militarilor britanici care-l vor interoga. Și atunci, ce importanță mai aveau acele scrisori ? Înainte de a le distruge, von Below va avea totuși grijă să le citească și le va reda conținutul din memorie britanicilor din Intelligence Bureau (serviciile secrete militare) de la Berlin, în martie 1946. Iată, după von Below, ce-i scria Hitler mareșalului Keitel :

Bătălia pentru Berlin se apropie de sfârșit. Și pe celelalte fronturi sfârșitul e foarte aproape. Eu mă voi sinucide mai degrabă decât să mă predau. L-am desemnat pe marele amiral Dönitz ca Președinte al Reichului și Comandant suprem al Wehrmachtului. Aștept din partea dumneavoastră să rămâneți la posturi și să-i dați succesorului meu același sprijin sânguinos pe care mi l-ați oferit mie. [...] Eforturile și sacrificiile poporului german din acest război au fost atât de mari încât nu pot crede că au fost zadarnice. Scopul trebuie să fie în continuare cucerirea pentru poporul german a teritoriilor din Est¹²⁷.

Hitler își declară limpede hotărârea de a se sinucide. Așa cum observă cu justețe ofițerul britanic care semnează raportul privitor la von Below, nimic nu dovedește că Hitler chiar a scris aceste cuvinte ; însă „ele coincid cu alte probe obținute de la alte surse”.

Dacă pentru von Below noaptea de 29 aprilie marchează sfârșitul săptămânilor de tortură mentală din *Führerbunker*, pentru Hitler coșmarul continuă. El primește în crucea nopții o veste zdrobitoare, ca o prevestire a soartei pe care Istoria i-o rezervă. Află că aliatul său fidel, cel care l-a inspirat mult la începuturile sale¹²⁸, Benito Mussolini, a

murit. *Il Duce* a fost executat în ajun de niște partizani italieni, pe când încerca să fugă din nordul Italiei deghizat în soldat german. Nu atât decesul aliatului său îl înspăimântă pe Hitler, cât similitudinea celor două destine ale lor. Dictatorul italian a fost doborât ca un câine împreună cu metresa lui Clara Petacci, după un simulacru de proces. Apoi cadavrele le-au fost expuse la Milano, în Piazza[le] Loreto, spânzurate de picioare. Mulțimea s-a dezlănțuit și le-a mutilat sălbatic trupurile. Numai intervenția soldaților aliați, care tocmai eliberaseră țara, a permis stoparea acestor scene de isterie colectivă. Mussolini va fi îngropat pe ascuns în aceeași seară, într-un cimitir din Milano¹²⁹.

Hitler e îngrozit. Nici vorbă să sufere și el asemenea umilire. Îi mărturisește lui Hans Baur, pilotul avionului său :

Rușii vor face totul ca să mă prindă viu. Sunt în stare să utilizeze gaze somnifere ca să mă împiedice să mă omor. Obiectivul lor este să mă exhibe ca pe un animal de bălci, ca pe un trofeu de război, după care voi sfârși ca Mussolini¹³⁰.

30 aprilie 1945

„Unde vă sunt avioanele?”

(Hitler către pilotul său personal, Hans Baur)

„Wenck ? Unde e ? ” La ora 1 dimineată, mereu aceeași întrebare în cele două buncăre. Hitler se impacientează. Când îl va elibera atacul lui Wenck ? Führerul nu va mai putea rezista multă vreme. De mai multe săptămâni, își petrece nopțile umblând pe culoarul din bârlogul său în căutarea somnului pe care nu și-l mai găsește. De altfel, noaptea, ziua, toate aceste noțiuni au devenit abstracte din pricina vieții duse sub pământ, departe de orice lumină naturală. Aerul umed al buncărului agresează pielea și căile respiratorii. Oare tot el tulbură și mințile, îi face pe cei mai tenaci atât de fragili ? Sau certitudinea că un infern absolut le este hărăzit acestor naufragiați ai celui de-al III-lea Reich ?

Rarele contacte cu exteriorul îngustează și mai mult aria posibilităților. Soldați acoperiți de colb, cu priviri speriate de propria-le supra-viețuire, vin regulat la raport. Bătălia e pierdută, spun ei în substanță. Rușii strivesc totul în cale. Înaintează către clădirea Reichstagului (Adunarea Reichului) și se află doar la vreo 300 de metri de Noua Cămară. Altfel spus, în bătaia tirului unei puști.

Pe la ora 2, răspunsul așteptat de toată lumea sosește în sfârșit prin cablu : armata lui Wenck continuă să lupte vitejește, dar nu va putea să ajungă la Berlin și cu atât mai puțin să-l salveze pe Hitler.

Așadar s-a sfârșit.

„Cât timp putem rezista ? ” Întrebarea Führerului nu se mai referă la Germania în ansamblu și nici chiar la Berlin, ci numai la buncărul său. Câte zile sau chiar ore mai sunt până la asaltul final ? Ofițerul

care stă în fața lui¹³¹ ia poziția de dreptși și răspunde fără nici o șovăială : „Maximum două zile”.

Acum e ora 2.30. Toate femeile încă prezente în cantonamentul din Noua Cancelarie, în principal servitoare, au fost adunate într-o sală de mese ; sunt vreo zece, bine înfipite pe picioare. Nici una nu știe de ce au fost sculate cu noaptea-n cap. Deodată, Hitler pătrunde în încăpere. E urmat de Bormann. Scena e detaliată într-un raport al serviciilor secrete britanice întocmit la 1 noiembrie 1945, pe baza relatărilor martorilor oculari¹³². Dictatorul pare absent, cu privirea sticloasă, ca și când ar fi sub influența unor medicamente, a unor droguri¹³³. Vine să le salute rând pe rând strângându-le mâna, apoi strecoară câteva cuvinte abia inteligibile despre trădătorul Himmler, gravitatea situației și mai ales despre hotărârea sa de a evacua zona. Le eliberează astfel de jurământul lor de fidelitate față de el. Singurul său sfat : să fugă mai degrabă spre vest, fiindcă estul e în totalitate controlat de sovietici. Căderea în mâinile lor, le reamintește el, înseamnă în mod sigur că vor fi violate și vor sfârși ca târfe pentru soldați¹³⁴. Își încheie fraza, apoi părăsește subit încăperea împreună cu Bormann. Participantele se pomenesec singure. Pentru câteva secunde, rămân încremenite. Führerul lor tocmai le-a abandonat în voia tristei lor soarte.

Acum vin la rând ofițerii, generalii și cercul intim să primească aceleași consemne. În acest timp, Eva Hitler își rânduiește lucrurile în mica ei cameră. O convoacă pe Traudl Junge. Aceasta își ia carnetul de note, crezând că și ea vrea să-i dicteze testamentul. Nici pomeneală. Afundată într-un dulap plin de rochii și de mantouri din blană, îi face semn tinerei secretare să se apropie. „Frau Junge, aș dori să vă ofer această capă drept cadou de adio”, spune Eva Hitler. „Întotdeauna mi-a plăcut să fiu înconjurată de femei bine îmbrăcate ; vreau să v-o dau și s-o purtați cu plăcere.”¹³⁵ Capa din blană de vulpe argintie nu era alta decât cea pe care o purtase la căsătorie.

La ora 8 dimineață, ordinul de evacuare a Cartierului guvernamental este în sfârșit oficial – Hitler tocmai i l-a dictat lui Bormann¹³⁶. Imediat se organizează mici grupuri. Fiecare vrea să-și încerce norocul. Unii optează s-o apuce spre sud-vest, alții spre nord. Degeaba rușii împânzesc capitala, căci nu cunosc Berlinul și încă și mai puțin rețeaua lui de canalizări subterane ori meandrele metroului berlinez. Scăparea

rămâne posibilă. Aviatorul Hans Baur debordează de entuziasm. În sfârșit, va fi și el de folos la ceva. Aleargă la Führer și-i declară că e în măsură să-l scoată din Berlin. Știe de unde să facă rost de avioane în capitală. Baur s-a gândit la toate. Pe urmă îl va pune pe Hitler la adăpost departe de aici. Le rămân încă vreo câteva țări prietene, precum Japonia, Argentina, Spania... „Sau dacă nu, la vreunul din șeicii arabi care v-au fost întotdeauna prieteni, dată fiind atitudinea dumneavoastră față de evrei.”¹³⁷

Pentru a-i mulțumi înflăcăratului său pilot, Hitler îi lasă moștenire marele tablou care tronează în biroul lui. Îl reprezintă pe Frederic cel Mare, celebrul rege al Prusiei, întrupare tipică a despotului zis luminat – o referință politică și militară pentru Führer¹³⁸. Baur e nebun de bucurie. Mulți din buncăr cred că e vorba de un Rembrandt și că valoarea sa e inestimabilă. De fapt, potrivit lui Heinz Linge, este opera lui Adolph von Menzel, un pictor german mort în 1905 și foarte popular în țara lui. „M-a costat 34 000 de mărci în 1934”, adaugă Führerul cu precizia unui contabil. O sumă care echivalează cu aproximativ 400 000 de euro de astăzi. „Vi-l dăruiesc.” Apoi, cu voce joasă, îl întreabă: „Unde vă sunt avioanele ?”¹³⁹.

Heinz Linge, servitorul personal al Führerului, se agită și el. Încă din zorii zilei, stăpânul său i-a mărturisit că sosise „momentul adevărului”. L-a sfătuit să fugă spre vest și chiar să se predea anglo-americanilor. Îi confirmă hotărârea sa privind portretul lui Frederic cel Mare. Ține în mod absolut ca, inclusiv în aceste momente de mare dezordine, voința să-i fie respectată. Tabloul acesta devine o adevărată obsesie pentru Führer. Vrea să-l protejeze de jaful care va urma după căderea buncărului¹⁴⁰. Linge își ia angajamentul de a se ocupa personal de aceasta.

Liniștit, Hitler se duce să se odihnească vreo câteva ore în camera lui. Se întinde în pat îmbrăcat și le cere gărzilor SS să se posteze în fața ușii.

Către ora 13, iese din cameră ca să ia prânzul în compania soției sale, a celor două secretare și a nutriționistei¹⁴¹. De mai multe zile deja, refuză să stea la masă cu bărbați. În jurul mesei mici, toate încearcă să-și păstreze o atitudine demnă. Totuși conversația lânzește. Nimeni n-are chef de glume, așa cum era cazul până în ajun.

Odată prânzul terminat, Eva Hitler părăsește masa prima. Secretarele se eclipsează și ele ca să fumeze o țigară. Sunt ajunse din urmă de Günsche, austerul aghiotant al Führerului. El le anunță că șeful vrea să-și ia adio de la ele. Cele două tinere își strivesc țigările și-l urmează pe impresionantul ofițer SS – e înalt de 1,93 m – până la un mic grup. Ultimii fideli așteaptă acolo, pe culoar: Martin Bormann, soții Goebbels, generalii Burgdorf și Krebs, precum și Linge. E aproape ora 15 când ușa anticamerei se deschide. Hitler iese încet și se îndreaptă către ei. Se repetă aceeași ceremonie. Mâna lui moale și caldă apucă mâinile ce se întind spre el. Murmură câteva cuvinte și pleacă de îndată. Eva Hitler se arată mai însuflețită ca niciodată. Părul proaspăt coafat îi strălucește splendid. Și-a schimbat rochia¹⁴² și o poartă pe cea care-i place soțului ei cu deosebire, o rochie neagră cu o margine de trandafiri brodați în jurul gâtului. Le îmbrățișează o ultimă oară pe secretare, le cere să scape de acolo cât mai iute cu putință și îl urmează pe Hitler. Linge închide ușa și se postează în fața apartamentelor Führerului. De-acum fiecare este încredințat propriei lui soarte.

1 mai 1945

*„Hitler a murit. S-a luptat până la ultima suflare
pentru Germania, împotriva bolșevismului.”*

(Alocuțiunea marelui amiral Dönitz
la Radio Hamburg¹⁴³)

Unde e Hitler? În toiul nopții, pe străzile din Berlin cuvintele sfichiuesc prin aer ca o rafală de mitralieră. Soldații ruși au învățat pe de rost această propoziție în germană: „*Wo ist Hitler ?*”. Unde e Hitler? Pentru Statul-Major al Armatei Roșii, miza este aproape vitală. Mareșalii Jukov și Koniev, care conduc asaltul împotriva capitalei germane, au primit de la Stalin două misiuni: să cucerească orașul înainte de sosirea anglo-americanilor și să-l prindă pe Hitler. Nici Jukov și nici Koniev nu concep să-l dezamăgească pe stăpânul de la Kremlin.

Au priceput foarte repede că Hitler se ascundea undeva pe lângă Noua Cancelarie. Apărarea îndârjită a naziștilor în jurul Cartierului Imperial le-a oferit un indiciu major; apoi mai erau și toate acele mărturii ale prizonierilor civili și militari: „Hitler a declarat că va rămâne în oraș până la capăt”, spuneau ei. „S-ar fi închis într-un buncăr.”

A-l prinde ține de ineluctabilul *acum*. Simbolurile puterii germane cad unul după altul. Ieri-seară, pe la ora 22, Reichstagul a fost cucerit. Steagul Uniunii Sovietice flutură în prezent peste ruinele domului său. La sol, luptele continuă cu o intensitate crâncenă. În 15 zile, Bătălia Berlinului a ucis deja cel puțin 20 000 de civili și 200 000 de militari din ambele tabere¹⁴⁴. E ora 1 dimineață și ultimii metri până la clădirile

guvernamentale sunt smulși cu prețul sângelui a sute de soldați. Ultimele regimente SS apără cu fanatism ruinele fumegânde ale Noii Cancelarii¹⁴⁵.

Dintr-odată, ca prin magie, se face liniște : nici un foc de armă, nici un urlat. Întregul cartier se cufundă într-un calm ireal. Doi bărbați în uniforme de Wehrmacht înaintază pe dibuite în mijlocul pietrelor calcinate și al molozului inform a ceea ce fusese una dintre cele mai frumoase străzi din Berlin. Generalul de infanterie Hans Krebs vorbește destul de bine rusește. Acestei competențe lingvistice și statutului său de șef al armatei terestre le datorează faptul că-și riscă viața în inima celei mai aprige zone de luptă din Berlin. Ordinul pe care l-a primit în *Führerbunker* a fost clar : trebuie să încerce o negociere cu sovieticii. Alături de el, un ofițer, colonelul von Dufving, e însărcinat să-l asiste și, dacă va fi necesar, să-l protejeze. Firește, câteva ore mai înainte, fusese încheiat un acord între cei doi beligeranți ca să fie lăsat liber să treacă, dar oare rușii îl vor respecta ?

Cei doi ofițeri germani sunt rapid conduși la postul de comandament sovietic cel mai apropiat, cel al Armatei a VIII-a conduse de generalul Ciuikov. Provenit din straturile populare, neobosit și intransigent cu inamicul, acesta este un fiu de țăran rus, un colos cu maniere rustice. Hans Krebs intrupează, la rândul-i, aristocrația militară germană. Bărbierit la sânge, și-a pus cea mai frumoasă uniformă a sa cu Crucea de Fier scoasă în evidență și o tunică lungă de piele, impecabilă. Supremă cochetărie, poartă un monoclu la ochiul stâng. Cei doi bărbați au cam aceeași vârstă, rusul 45 de ani și neamțul 47. Însă totul îi opune. Ciuikov are părul negru vâlvoi, fruntea săpată de riduri adânci printre care se amestecă niște cicatrici firoase, sprâncenele groase și severe, nasul turtit, pielea îngroșată și moale din pricina alcoolurilor tari și mai ales niște dinți incredibili, toți falși, dintr-un metal argintiu. Surâsul lui în formă de grimasă arată cu atât mai amenințător. Krebs stă țeapăn față cu puterea animalică pe care o degajă inamicul său. În fotografiile făcute de sovietici în timpul negocierilor se ghicește angoasa generalului german. Krebs comite o primă eroare : ia poziția de dreptți și execută cel mai frumos salut militar de care e în stare. E convins că se află în prezența mareșalului Jukov. Ciuikov se amuză de confuzie și se întoarce către ofițerii săi¹⁴⁶ râzând. Krebs izbuteste să prindă câteva cuvinte schimbate de ruși dinaintea lui, în special când Ciuikov lansează un tunător : „Tre’ să le venim de hac la toți ăștia !”, care nu prevestește nimic bun.

În cele din urmă, generalul rus îi telefonează lui Jukov și-i spune : „Eu personal n-aș sta la palavre. Capitulare necondiționată și cu asta basta”. În timpul convorbirii telefonice, atitudinea soldaților sovietici îi neliniștește pe cei doi nemți. Ura lor este palpabilă. Krebs e chiar violent atacat de un colonel ; acesta vrea să-i smulgă pistolul pe care-l poartă la centură. Câțiva ofițeri trebuie să intervină ca să-l calmeze. În ce-l privește pe Jukov, el confirmă că nici o negociere nu e de conceput în absența Aliatilor.

Krebs joacă atunci ultima carte care-i mai rămâne. Arată un document pe care-l scoate din geanta lui von Dufving. E vorba de o scrisoare a lui Goebbels adresată „conducătorului poporului sovietic”. Acolo stă scris că Hitler și-a pus capăt zilelor în ajun și că le-a lăsat puterea lui Dönitz, lui Bormann și lui Goebbels.

Hitler mort ! Rușii nu se așteptau la asta. Jukov primește știrea pe loc. Informația e prea gravă, decide să-l sune imediat pe Stalin. La Moscova e ora 4 dimineață și dictatorul sovietic doarme. „Îți cer să-l trezești”, urlă Jukov la ofițerul de serviciu. „E ceva urgent care nu poate aștepta până mâine.”¹⁴⁷ Vestea sinuciderii îl contrariază pe stăpânul de la Kremlin. „A avut parte de ce-a căutat, netrebnicul ăsta. Păcat că n-am putut să-l prindem viu. Unde se află cadavru ? ”¹⁴⁸

În acest timp, la ora 15.18, o radiogramă urgentă ajunge la Statul-Major al marelui amiral Dönitz de la Plön. Este semnată de Goebbels și de Bormann :

Către Grossadmiral Dönitz (Personal și Secret).

A se transmite numai printr-un ofițer.

Führer decedat ieri 15.30. În testamentul din 29 aprilie, vă încredințez postul de președinte al Reichului, i-l atribuie Reichsministerului Dr.¹⁴⁹ Goebbels pe cel de cancelar al Reichului, Reichsleiterului Bormann pe cel de ministru al Partidului, Reichsministerului Seyss-Inquart pe cel de ministru de Externe. Din ordinul Führerului, un exemplar al testamentului v-a fost trimis de la Berlin dumneavoastră, altul dus Feldmarschallului Schörner, iar altul pus în siguranță în afara Berlinului, ca să fie păstrat pentru public. Reichsleiter Bormann va încerca să ajungă la dumneavoastră chiar astăzi, ca să vă informeze în legătură cu situația. Modul și

momentul comunicatului către forțele armate și către opinia publică sunt lăsate la discreția dumneavoastră.

Confirmați primirea mesajului.

Semnat : Goebbels, Bormann¹⁵⁰.

Câteva ceasuri mai târziu, pe la ora 19, Radio Hamburg își oprește programul și difuzează un fragment din *Crepusculul zeilor* de Wagner. Apoi un comunicat este citit de mai multe ori ; el arată că Hitler rămâne susținut de trupele sale în Berlin¹⁵¹. Două ore mai târziu, o voce sumbră îi previne pe ascultători că urmează să se difuzeze un anunț solemn. Pe fondul unei muzici de funeralii, vocea lui Dönitz răsună :

Bărbați și femei germane, soldați ai Wehrmachtului german : Führerul nostru, Adolf Hitler, a căzut. Națiunea germană își pleacă cu profundă durere și respect capul, în reculegere și doliu. El a văzut pericolul bolșevismului din timp și și-a dedicat întreaga existență luptei împotriva lui. Și-a pus toată viața în slujba Germaniei. Dar mai presus și dincolo de aceasta, devotamentul lui în lupta împotriva talazului bolșevic avea scopul de a sluji întregii Europe și lumii civilizate...¹⁵².

Sfârșitul zilei în *Führerbunker*-ul din Berlin. Generalul Krebs s-a întors. Rușii au refuzat categoric încetarea focului – cer o capitulare fără condiții. Mai ales vor corpul lui Hitler, ca să dovedească faptul că e într-adevăr mort și că nu a fugit.

2 mai 1945

„Hitler a fugit!”

(Agenția de presă sovietică TASS)

Ediția ziarului *Pravda* din 2 mai, după o depeșă a agenției de presă sovietice TASS :

Ieri-seară târziu, radiodifuziunea germană a difuzat comunicatul așa-zisului „Cartier General al Führerului”, afirmând că Hitler a murit în după-amiaza zilei de 1 mai. [...] Aceste mesaje ale radiodifuziunii germane nu sunt pesemne decât un nou vicleșug al fasciștilor : difuzând știrea morții lui Hitler, fasciștii germani speră să-i dea posibilitatea de a părăsi scena și a trece în clandestinitate.

Partea a III-a

Ancheta (II)

Moscova, decembrie 2016

Proximitatea Pieței Roșii se face simțită. Decorațiunile de Crăciun saturate de ghirlande încadrează o pădure de mici castele dreptunghiulare slăvind arta populară rusă. Într-un torent neîntrerupt, moscoviții îmbrăcați cu scurte în culori vii fac slalom printre prăvălii. Se îmbulzesc râzând pe lungă stradă pietonală Nikol'skaia, în direcția zidurilor cărămizii ale turnurilor Kremlinului. Cei mai zgribuliți sau mai puțin infoliiți găsesc o oază de căldură dincolo de una dintre intrările somptuoase de la Gum, centrul comercial istoric al Moscovei. E imposibil să nu remarci acel pachet de piatră și sticlă din fața mausoleului lui Lenin. Templul hiperconsumăției burgheze n-are nimic de-a face cu sinistrul sarcofag de marmură mohorâtă al liderului Revoluției ruse. Ca spre a-l sfida și mai mult pe bătrânul Vladimir Ilici, Gum chiar s-a împodobit cu mii de lumini de sărbătorile de la sfârșitul anului și își exhibă vitrinele de vis debordând de mărci de lux occidentale. Câțiva turiști străini foarte fericiți să-și testeze virtuțile calorifice ale căciulilor bravează vântul polar. Uimiți parcă de propria-le rezistență la frig, se fotografiază înălțându-și telefoanele mobile la capătul unor fragile prăjini telescopice. În curând vine Crăciunul.

Cadoul nostru ne așteaptă la celălalt capăt al cartierului turistic.

Iată-mă înapoi pe pământul rusesc. După un telefon al Lanei de săptămâna trecută, m-am decis. „E OK”, mă anunța ea, „am primit undă verde, vino cu primul zbor Paris-Moscova.” Ne aflăm deci, Lana și cu mine, în plin centru, aproape de Kremlin.

În ce consta cadoul încă nu știm în momentul în care străbatem în contrasens mulțimea de pe strada Nikol'skaia.

Întunecimea zilelor de iarnă ruse face mușcăturile gerului și mai aprige, chiar dacă, la numai -15°C, clima rămâne acceptabilă pentru

un moscovit. Apariția mașinilor cu faruri albastrii marchează sfârșitul părții pietonale a străzii. O piață monumentală cum știu prea bine rușii să le facă ni se întinde dinainte. În centrul ei – o platformă acoperită de zăpadă. Apoi, mai departe, o clădire în nuanțe pastelate de portocaliu, de inspirație italiană. Rigoarea unei arhitecturi despuiate de fiorituri decorative îi dă o dimensiune statuară imediat recunoscutibilă. Iată așadar faimoasa Piață Lubianskaia, cu imobilul ei atât de trist celebru : Lubianka.

Lubianka egal KGB, KGB egal teroare. Dacă istoria Uniunii Sovietice posedă părți umbroase, Lubianka e cu siguranță soarele ei negru. Vreme de decenii, adresa strada Bol ʼșaiia Lubianka nr. 2 a adăpostit serviciile secrete ale regimului comunist, KGB. Nu numai serviciul administrativ, cel care, cu o simplă ștampilă, te trimitea în deportare în lagărele siberiene ; nu, în Lubianka se ascund și săli de interogatoriu, precum și o închisoare. Pentru generații întregi de sovietici, a pătrunde în această clădire echivala cu o sentință capitală sau cel puțin cu certitudinea de a dispărea pentru mulți ani. Unii dintre cei mai importanți naziști, întemnițați după căderea Reichului, au îndurat cele mai groaznice ceasuri de tortură între aceste ziduri groase. De la 11 octombrie 1991, KGB nu mai există, a fost înlocuit parțial în 1995 de FSB. Sediul său se află tot pe strada Bol ʼșaiia Lubianka, la nr. 2. Chiar acolo avem noi întâlnire, o întâlnire pentru a încerca să consultăm rapoartele secrete despre moartea lui Hitler care n-au fost încă declassificate – în special cele privind descoperirea corpului presupus a fi fost al Fűhrerului. La peste 70 de ani de la căderea celui de-al III-lea Reich, dosarul Hitler rămâne în parte confidențial și de resortul serviciilor secrete.

Înțeleseserăm destul de repede mulțumită interlocutorilor noștri de la GARF, Arhivele de Stat ruse, că una din cheile misterului Hitler se afla în inima FSB. Ca un *puzzle* uriaș împrăștiat de un copil capricios, piesele „dosarului H” au fost repartizate în diferite servicii guvernamentale ruse. Oare special pentru ca un asemenea secret să nu fie lăsat în mâinile unei singure administrații ? Sau pur și simplu ca rezultat al unui război mocnit între niște birocrați prea grijulii cu piesele lor de arhivă ? URSS, apoi Rusia de astăzi s-au priceput să creeze și să mențină aceste certuri între administrații, ilustrare perfectă a unui sistem paranoic. Oricum ar fi, consultarea acestor documente ține de un joc de depistare a indiciilor ale cărui reguli variază de la un interlocutor

la altul. Stalin n-ar renega aceste metode. Arhivelor de Stat le revine bucata din craniul pretins al lui Hitler, Arhivelor de Stat Militare din Rusia – dosarele de poliție ale martorilor ultimelor zile ale Führerului, iar ȚA FSB – dosarul privind descoperirea și autentificarea corpului. O repartizare haotică pentru cine năzuiește la o anumită simplitate în consultarea documentelor, adică pentru istorici și ziariști. Multiplicând capcanele și responsabilii care trebuie convingși, cea mai mărunță anchetă despre dispariția dictatorului german devine rapid infernală și mai ales epuizantă – ca timp și bani.

Sunt deja trei luni de când am făcut cerere la FSB. Era în octombrie trecut. Trei luni de așteptare. De tăcere. De nimic. Apoi un răspuns : „Nu. Nici nu vă gândiți. Imposibil”. Lana cunoaște suficient mentalitatea rusă ca să nu se oprească la primul refuz. S-a pus deci să trimită alte e-mailuri. Pe urmă să se ducă la fața locului. Talentul ei de bază este să convingă. Pentru a ne spori șansele, se îndreaptă către serviciul de media al Ministerului de Externe. Acolo Alexandr Orlov e însărcinat să se ocupe de ziarisții străini aflați în misiune pe teritoriul sovietic. El e acela care mi-a obținut legitimația temporară de presă fără de care n-aș putea efectua această anchetă. Alexandr vorbește franceza și e la curent cu cercetările noastre legate de Hitler. Obligatoriu, are contacte cu FSB. Lana e convinsă și-l solicită. Rezultatul se lasă așteptat, apoi se concretizează printr-un apel de la Alexandr : „Da. Săptămâna viitoare. Miercuri !”.

În ajunul întâlnirii, când tocmai sosisem la hotelul meu moscovit, Lana mă anunță că până la urmă nu va avea loc miercuri. Totul s-a anulat. De fapt, nu anulat, ci decalat. Decalat până când ? Poate până joi. La telefon, Lana negociază, argumentează. „A venit special de la Paris”, îi explică ea lui Alexandr. „Când se întoarce acasă ziaristul francez ?”, o întreabă acesta din urmă. „Ah, vineri. La ce oră are avion ? 13.30 ! Atunci întâlnirea va avea loc vineri la ora 10. Persoana care vă va primi se numește Dmitrii. Să fiți punctuali !”

Dincolo de surpriza unui răspuns pozitiv și chiar a bucuriei, o chestiune ne frământă : de ce ? De ce acest brusc reviriment al autorităților ruse ? De ce FSB ne-ar livra niște secrete atât de bine păzite de peste 70 de ani ? De ce nouă ? Ca să fim sinceri, Lana și cu mine ne-am îndoit foarte repede de importanța noastră pentru ei. Nu că am fi pus la îndoială seriozitatea demersului nostru și temeiurile reputației noastre profesionale, însă asta nu putea fi de-ajuns.

Bineînțeles, Lana lucrase cu răbdare și îndârjire pe lângă diversele angrenaje birocratice ale administrației ruse, ca să nu mai vorbim și de susținerea repetată a prietenilor ei sus-puși în sferele puterii „putiniene”. Această combinație părea perfectă spre a ne înlătura obstacolele din cale la Arhivele de Stat (GARF). Ea ne permitea să obținem relativ ușor undă verde de la serviciile în cauză și mai ales să avem siguranța de a consulta niște documente pe care puțini cercetători, îndeosebi străini, putuseră să le aibă în mână. Însă arhivele FSB țin de o altă lume, o lume închisă, cu atât mai mult de la reluarea puterii în țară de către Putin. În epoca lui Elțin, în anii 1990, totul se putea obține dacă se mobilizau mijloacele financiare; astăzi a devenit imposibil. De altminteri, ansamblul interlocutorilor întâlniți de noi în cursul acestei anchete ne-a încredințat de nenumărate ori: dosarul Hitler ține direct de Kremlin. Nici o decizie nu poate fi luată fără acordul celei mai înalte somități de Stat sau cel puțin fără a o informa.

Ipoieza cea mai credibilă care ne-a venit în minte nu era în favoarea noastră; se rezuma într-un cuvânt: manipulare. Și dacă a ne lăsa să consultăm dosarele despre moartea lui Hitler slujea propaganda puterii ruse? Exact ca în epoca lui Stalin, imediat după război, Moscova e suspicioasă astăzi față de Occident, de Europa și în primul rând față de Statele Unite. Tensiunile diplomatice între Casa Albă și Kremlin se înmulțesc de vreo zece ani încoace și nu e defel nevoie să fii mare specialist ca să simți răcirea relațiilor dintre țările occidentale și Rusia. Or, ancheta noastră despre Hitler se petrece tocmai în acest context tensionat. Ea îi dă oportunitatea Moscovei să reamintească lumii întregi că Armata Roșie a fost cea care i-a învins cu adevărat pe naziști și l-a făcut pe Hitler să cedeze. Dovadă – trofeul suprem din cel de-al doilea război mondial: resturi din cadavrul Führerului, în speță o bucată din craniul său. Faptul de a scoate astăzi în evidență aceste elemente reamintește că Rusia este o mare națiune, o putere de care trebuie să se țină seama din nou.

Și ce ar fi mai potrivit pentru a lansa mesajul decât o echipă de ziariști internaționali? Or, Lana e ruso-americană, iar eu sunt francez.

Asta este ipoteza noastră. În lipsa certitudinii, ea ne incită să rămânem vigilenți.

S-ar putea crede că rănilor celui de-al doilea război mondial se cicatrizează pe măsură ce ultimii actori ai acestei drame sucombă de

bătrânețe sau de vreo boală. Ultimele zile ale *Führerbunker*-ului și ale locuitorilor lui sunt cunoscute de zeci de ani. Detaliile și mărturiile nu lipsesc, nici lucrările de referință. Se știe cine, dintre locuitorii din adăpostul lui Hitler, a fost arestat de sovietici, cine de englezi sau de americani. Cei care au murit acolo, de asemenea. Există probe vizuale pentru toți, în afară de Hitler și Eva Braun.

Pentru a ne pregăti întâlnirea cu FSB, Lana și cu mine am recapitulat faptele istorice indiscutabile ale căderii Berlinului.

La 2 mai 1945, primele trupe sovietice iau cu asalt *Führerbunker*-ul. În apartamentele lui Hitler, găsesc câțiva răniți prea epuizați ca să mai fugă și trei cadavre. E vorba de generalii Krebs și Burgdorf, precum și de șeful gărzilor de corp ale lui Hitler, Franz Schädle. Toți trei au preferat să se sinucidă. Nici urmă de Hitler. În ajun, un mesaj oficial semnat de Goebbels și de Bormann, remis Statului-Major al Armatei Roșii, menționează sinuciderea Führerului¹⁵³. Imediat informat, Stalin dă ordinul expres de a se găsi corpul inamicului său. Toate serviciile secrete ale Uniunii Sovietice, ca și unitățile militare de elită sunt puse la curent cu noua lor misiune.

Așa se face că, la câteva ore de la cucerirea *Führerbunker*-ului, cadavrele membrilor familiei Goebbels sunt găsite, fotografiate și filmate. Acestea sunt faptele dovedite.

Să revenim un moment la cazul Goebbels. Nici un mister nu există în jurul lui. Sinuciderea sa e confirmată de existența a numeroase documente și mai cu seamă a fotografiilor și a înregistrărilor filmate. Fanaticul șef al Propagandei naziste s-a sinucis și i-a dus cu sine în supremu-i delir pe soția sa și pe cei șase copii ai lor. Se întâmpla la 1 mai 1945. După cum primiseră ordin de la Goebbels în persoană, ultimii SS din buncăr i-au ars cadavrul lui și Magdei, soția sa. Apoi și-au luat picioarele la spinare în speranța de a scăpa de Armata Roșie. În graba lor, au uitat sau n-au mai avut vreme să se ocupe și de corpurile copiilor. Acestea, contrar față de ceea ce fusese prevăzut, nu vor fi arse.

Sovieticii vor găsi corpurile soților Goebbels încă de când intră în buncăr. Iată ce spune despre aceasta un raport clasat „top secret” al NKVD, Comisariatul poporului (echivalent cu un minister) de Interne. Este datat 27 mai 1945. A fost trimis direct unuia dintre oamenii cei mai puternici și mai temuți din URSS, șeful NKVD, Lavrentii Beriia.

Pe 2 mai 1945, la Berlin, la câțiva metri de adăpostul antiaerian aflat pe terenul Cancelariei Reichului unde în ultimul timp era instalat marele Cartier General al lui Hitler, au fost descoperite cadavrele carbonizate ale unui bărbat și unei femei ; în plus, trebuie notat că bărbatul e de statură scundă, piciorul drept i se află în poziție semipliată într-un pantof ortopedic¹⁵⁴ carbonizat, iar pe cadavrul său se găsesc resturile uniformei partidului NSDAP și insigna partidului deteriorată de foc. Cadavrul femeii avea asupra lui un portțigaret de aur atins de foc, insigna de aur a partidului și o broșă de aur deteriorată de foc.

La căpătâiul celor două cadavre zăceau două pistoale Walt[h]er n. 1.

Copiii Goebbels au fost găsiți abia mai târziu. Ofițerul care semnează acest raport, generalul-locotenent Alexandr Vadis, e un bărbat călit, deprins cu ororile războiului de exterminare pe care naștii l-au dus împotriva țării sale. Vadis nu e un oarecine, el conduce la Berlin o unitate a foarte secretului și foarte violentului Smerș, serviciul de contraspionaj militar sovietic care a funcționat între aprilie 1943 și mai 1946. Cu toate astea, în raportul său își maschează cu greu uluirea :

La 3 mai al anului în curs, într-o încăpere aparte din buncărul Cancelariei Imperiale au fost descoperite șase cadavre de copii așezate în paturi – cinci fete și un băiat îmbrăcați cu cămăși de noapte ușoare și purtând semne de otrăvire. [...]

Faptul că acele cadavre descoperite ale unui bărbat, unei femei și ale celor șase copii sunt în realitate al ministrului imperial al Propagandei, Dr. Goebbels, ale soției și copiilor săi, este confirmat de mărturiile mai multor prizonieri. Se cuvine să notăm că mărturia cea mai definitorie și convingătoare este cea a dentistului Cancelariei Imperiale, „Sturmbannführer SS” Kunz Helmut, care a fost direct implicat în uciderea copiilor lui Goebbels.

Interogat fiind despre aceasta, Kunz a declarat că încă din 27 aprilie nevasta lui Goebbels i-a cerut s-o ajute să-și omoare copiii, adăugând : „Situația e grea și, în chip vădit, va trebui să murim”. Kunz și-a dat consimțământul pentru această faptă.

La 1 mai 1945, ora 12, Kunz a fost convocat la infirmeria buncărului lui Goebbels, situată pe terenul Cancelariei Imperiale, și din nou nevasta lui Goebbels, apoi Goebbels însuși i-au propus să le omoare copiii, declarând : „Hotărârea a fost deja luată, căci Führerul a murit și trebuie să murim și noi. Altă soluție nu există”.

După care nevasta lui Goebbels i-a dat lui Kunz o seringă plină cu morfină, iar acesta din urmă le-a făcut injecții copiilor, injectându-i fiecăruia 0,5 ml de morfină. 10-15 minute mai târziu, când copiii s-au pomenit pe jumătate adormiți, nevasta lui Goebbels i-a introdus fiecăruia în gură câte o fiolă spartă conținând cianură.

Astfel au fost uciși toți cei șase copii Goebbels, în vârstă de patru până la paisprezece ani [de fapt, Helga, cea mai mare, avea numai doisprezece ani – n. aut.].

După uciderea copiilor, nevasta lui Goebbels, însoțită de Kunz, a intrat în cabinetul lui Goebbels și l-a informat pe acesta din urmă că totul se terminase în privința copiilor, după care Goebbels i-a mulțumit lui Kunz pentru ajutorul dat la uciderea copiilor și l-a expediat pe ușă afară.

După cum mărturisește Kunz, după uciderea copiilor, Goebbels și soția lui aveau să se sinucidă și ei¹⁵⁵.

Rușii vor accepta să le trimită aceste informații confidențiale aliaților anglo-americani. Goebbels e un trofeu de anvergură pentru Kremlin, un trofeu ce se cade a fi exhibit în fața întregii lumi. Din lipsă de suficientă benzină și de timp pentru a duce până la capăt cremațiunea, soții Goebbels rămân ușor de identificat. Armata Roșie se grăbește să difuzeze fotografii și imagini filmate ale prăzii lor de război. Cadavrele copiilor au fost scoase din camera în care se aflau și instalate în grădina Cămarilor, în apropiere de rămășițele părinților lor. Cele două corpuri înnegrite de flăcări, monstruoase grămezi de cărnuri, zac alături de firavii copii îmbrăcați în pijamale albe. Par abia ațipiți. Punerea morbidă în scenă e teribil de eficace. Sovieticii vor să le ia mințile tuturor. Mesajul lor e limpede : priviți de ce sunt în stare liderii naziști ! Priviți acest regim monstruos pe care noi l-am învins !

Fotografii, imagini filmate, nimic nu lipsește pentru a acredita moartea familiei Goebbels. Desigur, ministrul german al Propagandei întrupa el singur o mare parte a nebuniei totalitare a regimului nazist, iar cadavrul său simbolizează căderea nazismului. Desigur, el a fost în răstimp de câteva ore cancelarul celui de-al III-lea Reich, după moartea lui Hitler. Atunci de ce sovieticii n-au difuzat oare imagini filmate asemănătoare și n-au făcut publice documente aidoma pentru piesa majoră a regimului nazist, Führerul ? Nici astăzi nu există vreo probă vizuală oficială a cadavrului calcinat al lui Hitler sau al celui al soției sale.

Se poate oare crede că serviciile Armatei Roșii n-ar fi avut timp să fotografieze sau să filmeze resturile celui mai mare inamic al lor? Dacă nu pentru presă, măcar pentru Stalin! Cu atât mai mult cu cât încă de la căderea Berlinului, la 2 mai 1945, la cea mai mică bănuială de descoperire a corpului lui Hitler au fost filmate imagini și făcute fotografii. În unele se pot vedea niște soldați sovietici înfățișând cu mândrie un bărbat mort care arbora o mică mustață și semăna vag cu dictatorul german. Pe acești „pseudo-Hitleri” Statul-Major rus vrea să-i autentifice. De aceea le cere ofițerilor naziști pe care-i luaseră prizonieri să-i identifice. Un diplomat sovietic ce-l întâlnise pe Hitler în timpul vieții e trimis de Moscova ca să participe la identificări. Până la urmă, rezultatul se dovedește de fiecare dată negativ¹⁵⁶. Oficial, nici unul dintre corpurile scoase la lumină nu e al lui Hitler.

Foarte repede, zvonurile cele mai demențiale vor fi puse în circulație. Dictatorul a murit cu adevărat sau a fugit¹⁵⁷? Tăcerea persistentă a autorităților sovietice nu va face decât să le amplifice și să declanșeze *misterul Hitler*.

Un mister pe care noi sperăm să-l deslușim în arhivele FSB, la șapte decenii de la căderea Berlinului, cu condiția să fim lăsați să autentificăm documentele pe care le vom putea examina. Încrederea este o presupozitie preferabilă, dar nu obligatorie în Rusia.

În această stare de spirit cu bună știință prudentă, ne îndreptăm spre localurile ȚA FSB. Spre deosebire de celelalte trotuare care mărginesc Piața Lubianskaia, cel din dreptul fațadei Lubiankăi rămâne surprinzător de gol: nici un pieton; doar doi polițiști în uniformă, cu bastoanele în mâini. Sosirea noastră nu trece neobservată. Cu coada ochiului, ei ne observă. Evident, nimic nu indică unde se situează intrarea în clădire. Cu ochii pe sus și un mers șovăielnic, aducem cu niște turiști rătăciți. Unul dintre cele două plontoane se îndreaptă spre noi, cu un aer agasat. „Fotografiatul e interzis pe acest trotuar”, începe el prin a ne preveni. „Nu zăboviți pe aici, zonă sensibilă, camere peste tot”, continuă el arătând cu vârful bastonului numeroasele camere fixate pe marginile ferestrelor. Răspunsul nostru îl miră: dacă ne aflăm aici e pentru că vrem să intrăm înăuntru, nu să fotografiem, doar să intrăm. „Sunteți siguri?”, insistă polițistul ca și cum i-ar părea rău pentru noi. Apoi pleacă, lăsându-și în jos gulerul pufoaicei groase: „În definitiv,

intrarea e pe acolo”. Ușa se află în centrul imobilului, încadrată de un bloc greu de granit sumbru, cenușiu, trist, având deasupra doar stema fostei Uniuni Sovietice. Dacă această intrare a fost aleasă pentru a impresiona vizitatorul, obiectivul e atins la perfecție.

Dmitrii ne așteaptă deja înăuntru. Un soldat în ținută de gală se aține între el și noi. E înalt probabil de vreo doi metri. Fără să spună un cuvânt, întinde scurt o mână în direcția noastră. „Pașapoartele !”, explică Dmitrii, cu un zâmbet înghețat. Exact în acea clipă, Lana habar n-are dacă voi putea obține autorizația de a trece prin filtrul de control de siguranță. Un străin în localurile FSB, ziarist pe deasupra, înseamnă a cere mult într-o Rusie aflată în plină criză diplomatică internațională. Oare un ziarist rus ar putea fi invitat să intre în localurile DGSE¹⁵⁸ de la Paris ? Nu e sigur. Tot trimițând e-mailuri și telefonând, Lana a găsit argumentele nimerite pentru a convinge FSB. Dar totul se poate opri în ultimul moment. Cu câteva zile mai înainte, ambasadorul rus din Turcia a fost ucis în direct la televiziune de un turc, în numele jihadului din Siria. Dmitrii era cât pe ce să anuleze totul atunci. Cine știe dacă de dimineață și până acum Kremlinul nu s-o fi răzgândit ? Atunci ancheta noastră privind dispariția lui Hitler s-ar opri aici, pe palierul din sediul FSB, la numai câțiva metri de elementele confidentiale.

Lubianka, Moscova, decembrie 2016

Regulile sunt clare. Nu ne atingem de nimic. Nu filmăm nimic fără autorizație și așteptăm. Lana ascultă, clatină din cap, apoi îmi traduce recomandările înșirate de Dmitrii în lift. Interlocutorul nostru se vrea amabil. Eforturile lui sunt perceptibile. Cele ale bărbaților care ne întâmpină la etajul al treilea, mult mai puțin. Ca și Dmitrii, au o ținută strictă : costum negru, cravată neagră, cămașă albă. Spre deosebire de amfitrionul nostru, chipurile lor rămân impasibile : nici agresive, nici bănuitoare, cu atât mai puțin binevoitoare – adevărate mutre de personaje negative scoase dintr-un film de spionaj din anii 1950. Dmitrii o ia înainte către un culoar așternut cu o mocheta în culori șterse care-i dau o patină fără vârstă și amplifică ambianța de „seceră și ciocan” a locului. Acum sunt trei ofițeri FSB care ne încadrează. Nimeni nu vorbește. Iluminatul mediocru nu răzbește până la capătul întregului coridor interminabil. De unde suntem noi, nici măcar nu-i zărim capătul. În principiu, traversează probabil întregul imobil, adică mai multe zeci de metri. La intervale regulate, pereții sunt străpunși de uși lambrisate cu lemn de culoare deschisă. Nici una nu e deschisă. Nici un nume, doar numere spre a le deosebi. Numai la acest etaj, pe această fațadă, trebuie să fie vreo douăzeci de uși pe fiecare latură. Dar barem sunt și funcționari înăuntru ? Liniștea e totală. Apropiindu-mă de o ușă, încetinesc și ciulesc urechile. Nimic. Nici o șoaptă. Numai pașii noștri răsună, în pofida grosimii apreciabile a mochetei. Overlook Hotel din *Shining*¹⁵⁹ ar părea aproape primitiv și dezirabil față de acest etaj de la Lubianka.

„Aici e. Intrați ! Faceți-vă comozi.” Micul nostru grup dă peste doi noi adepți ai ținutei „costum-negru-cravată-neagră-cămașă-albă”.

Așteptau tăcuți în fața uneia dintre ușile lambrisate. Aceasta are particularitatea de a fi deschisă. Invitația de a te așeza și a te face comod nu se refuză. De altfel, nimic nu se refuză aici și nici o întrebare nu se pune fără să se fi reflectat bine mai înainte la ea. Încăperea în care suntem poftiți să ne instalăm e un birou de vreo zece metri pătrați. Fereastra a fost cu grijă obturată de perdele. O masă rotundă, o bibliotecă cu geamuri de sticlă și niște etajere de calitate mediocră, câteva steaguri rusești, un televizor, o canapea din piele urâtă și chiar un mini-brad sintetic clipind nervos : interioarele administrațiilor rusești seamănă într-adevăr toate între ele. Cu excepția, aici, a blazonului FSB, mândru afișat pe un perete : o spadă acoperită de un scut bătut cu vulturul bicefal al stemei rusești ne reamintește tocmai că nu ne aflăm într-o administrație oarecare a Federației. Dmitrii a dispărut. Timpul se macină lent, dar sigur. Un bărbat, mai degrabă scund și îndesat, ni s-a alăturat în birou. Nu spune nimic, nu răspunde la întrebările Lanei. Se uită la noi, ne supraveghează pe față fără să-și dea osteneala de a se preface. Afară, pe culoar, grupul întâlnit înainte discută. Câteva voci se aud mai tare decât celelalte, mai cu seamă cea a unei femei. Tocmai sosise și nu pare să se bucure de prezența noastră. Oare ce vor accepta să ne arate ? Ce ordine au primit ? Ca să mă lămuresc, decid să arunc o privire. Abia ce m-am făcut că mă îndrept spre ușă, că supravegheatorul nostru se și interpune. Improvizez : „Pipi ! Toaleta ?”. Aerul meu inocent nu-l înduioșează pe cerber. Repet cererea : „Toaletă ? WC ?”. Știu că mă înțelege. Ezită, îmi face semn să aștept, apoi iese. O clipă după aceea, apare Dmitrii și-mi indică să-l urmez. Iată-mă din nou pe culoar. Trec pe lângă grupul pe care-l auzeam discutând aprig. Sunt cel puțin șapte bărbați și o femeie. Toți și-au ținut imediat gura la trecerea mea. Femeia poartă o rochie strictă de culoare închisă. Părul blond tuns sever la nivelul cefeii aduce un pic de culoare în acest univers monocrom. Mai înaltă decât majoritatea colegilor ei, cu umeri cel puțin la fel de largi, îmi arată clar că prezența noastră între aceste ziduri este o insultă la adresa principiilor ei. Chiar cu spatele, simt că nu mă scapă din ochi. O altă ușă, tot fără nici o mențiune ; Dmitrii o deschide. Uite și toaleta.

„Vor aduce dosarele dintr-o clipă în alta.” Reîntoarcerea mea în birou e întâmpinată de o Lana triumfătoare. În timpul absenței mele,

i-a fost confirmat că documentele secrete aveau să ne fie înfățișate. Cu atât mai bine, fiindcă nu-mi mai rămâne decât o oră și jumătate înainte de a trebui să fug la aeroport. Dintr-odată, întregul grup întâlnit pe culoar irumpe în micul birou. Femeia intră prima. Duce în brațe dinainte-i mai multe dosare, de parcă ar fi niște relicve sacre, precum și o cutie mare de pantofi. În spatele ei, doi bărbați depun cu delicatețe un manechin de croitorie acoperit cu o husă.

Totul se desfășoară foarte repede acum. Femeia așează dosarele și cutia pe masă, cei doi bărbați termină de instalat manechinul la stânga noastră, ceilalți se mulțumesc să observe. Unii au luat loc pe scaune, alții rămân în picioare. Sunt atât de mulți că nu au toți loc în încăpere. Noi contemplăm scena fără a cuteza să deschidem gura, de teamă să nu se oprească totul.

„Regulile sunt următoarele...” Cu un glas ferm care nu tolerează nici o contestare, femeia cu păr blond expune una câte una condițiile ce vor încadra consultarea documentelor. Lana ascultă concentrată, cu brațele încrucișate la spate ca o elevă în fața profesorului. Îmi traduce treptat, în șoaptă: „Fotografiile sunt autorizate, dar numai pentru documente. Total INTERZIS să se fotografieze vreun membru al FSB aici de față...”. Cuvântul *interzis* e rostit atât de apăsător de funcționara serviciilor secrete încât îl înțeleg chiar pe rusește. „De altfel, vom supraveghea fiecare fotografie pe care o veți face. Numai piesele selecționate de serviciile noastre sunt accesibile. Le veți recunoaște lesne după semnele puse în dosare.” O ochire rapidă îmi îngăduie să estimez numărul acelor semne și deci numărul de documente care ne-a fost alocat. Trebuie să fie mai bine de zece. E un bun început, îmi zic eu ca să mă încurajez. „V-am adus de asemenea și probele fizice ale capturării corpului lui Hitler de către trupele noastre.” Lana abia prididește să traducă această ultimă propoziție că, aidoma unui duet de magicieni de cabaret, cei doi bărbați de lângă manechinul de croitorie îi scot husa. Efectul de surpriză e garantat. Se ivește o tunică galben-mustar. Pare veche, dar perfect conservată. Pe unul din buzunarele exterioare, în dreptul pieptului, pe stânga, sunt agățate trei insigne: un medalion încercuit cu roșu și alb având în centru o svastică, o medalie militară și o ultimă insignă întunecată reprezentând o cască

militară deasupra a două spade încrucișate. „E vorba de tunica lui Hitler”, afirmă interlocutoarea noastră de la FSB. Cele trei insigne sunt perfect identificabile: medalionul nu e altul decât însemnul oficial al partidului nazist, medalia militară – o Cruce de Fier clasa I, iar ultima – decorația decernată răniților din primul război mondial. Exact cele pe care Hitler obișnuia să le poarte. „Unde a fost găsită această haină?” Întrebarea noastră o irită imediat pe tânăra femeie. Oare vom îndrăzni noi să punem la îndoială autenticitatea tunicii? Asta ar însemna nici mai mult, nici mai puțin decât că-i socotim pe ei mincinoși. Dmitrii intervine: „A fost recuperată la fața locului de către trupele sovietice, în cartierul Cancelariei Reichului”. Îi aparține ea realmente lui Hitler? Sau e vorba doar de o punere în scenă, desigur, perfect credibilă, însă neverificabilă? La limită, prea puțin contează. Nu ne aflăm aici ca să contemplăm niște bucăți de stofă, ci ca să obținem dovezi irefutabile ale morții lui Hitler din 30 aprilie 1945 și mai cu seamă amănunte despre descoperirea corpului său de către sovietici. Nici Lana, nici eu nu resimțim vreo satisfacție oarecare față de aceste obiecte naziste. Dimpotrivă. Lipsa noastră de entuziasm la vederea costumului și a medaliilor îl incită pe Dmitrii să accelereze programul. Îi face semn colegei sale să-și continue demonstrația. Cu un oftat adânc, aceasta ne îndeamnă să ne apropiem de masa rotundă. Dosarele se află chiar în fața noastră. Caseta mică ce seamănă leit cu o cutie veche de pantofi, cam în același stil ca aceea de la GARF cu fragmentul de craniu, a fost pusă mai departe, unde n-o putem atinge. „Pe asta o s-o vedeți mai încolo!” Privirea mea ațintită la cutie n-a trecut neobservată. „Uitați-vă, astea sunt dosarele. E vorba de documente confidențiale privind cadavrul lui Hitler.” Să deschidem, să vedem, să fotografiem, repede, cât mai repede cu putință. Mai am numai câteva minute înainte de a trebui să plec. Barem am dreptul să mă așez ca să le consult? Pun întrebarea. Lana nu poate traduce, e ocupată cu Dmitrii. Încerc în engleză cu interlocutoarea mea. Evident că mă înțelege. „Da, da”, se mulțumește ea să-mi răspundă. Deschid primul dosar, respectând cu grijă consemnul cu semnele puse. Mă feresc și de cea mai mică eroare.

E vorba de un raport bătut la mașină. Hârtia e de proastă calitate, aproape zgrunțuroasă. Niște îndoituri arată că a fost împăturită în patru. Marginile sunt uzate și ușor zdrențuite, așa cum se întâmplă când un document e transportat într-un buzunar prea mic. Unele litere n-au fost decât pe jumătate imprimate de la bun început ; banda mașinii de scris trebuie să fi fost roasă – tot atâtea detalii care dau loc presupunerii că acest text n-a fost dactilografiat într-un birou, în condiții normale ; să fi fost printre ruinele unui Berlin devastat de bombardamente ?

Mă uit imediat la dată. Chiar dacă nu înțeleg limba rusă, știu s-o citesc. „An 1945, luna mai, ziua a 5-a.” Raportul arată cine a scos la lumină cadavrele cuplului. Informația se vrea concisă, precisă, fără nici o interpretare, nici măcar despre identitatea corpurilor.

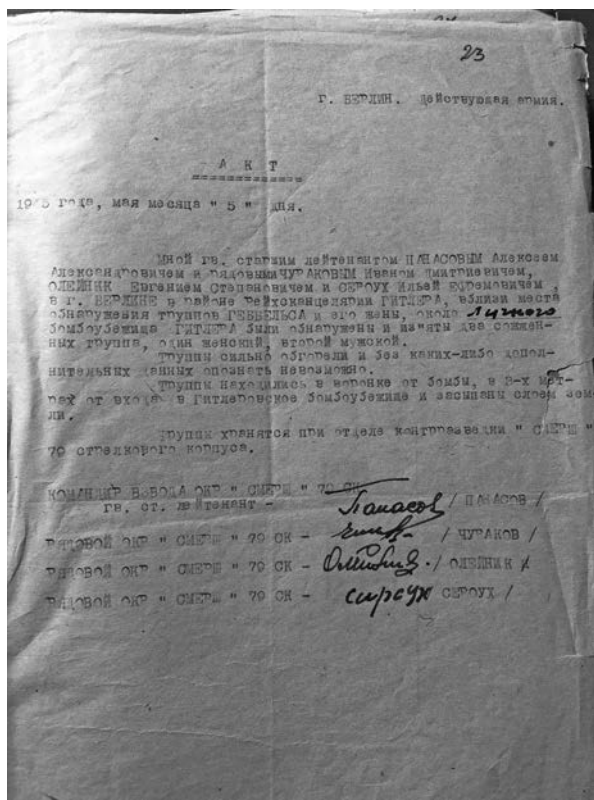
Eu, locotenent șef al gărzii PANASOV Alexei Alexandrovici, și soldații CIURAKOV Ivan Dmitriievici, OLEINIK Evghenii Stepanovici și SEROUH Iliia Efremovici, în orașul BERLIN, aproape de Cancelaria Reichului lui HITLER, în proximitatea locului descoperirii cadavrelor lui GOEBBELS și-al nevestei sale, lângă adăpostul antiaerian personal al lui HITLER, am descoperit și sechestrat două cadavre arse, unul de femeie, al doilea de bărbat.

Corpurile descoperite erau foarte deteriorate de foc și imposibil de recunoscut sau identificat fără cercetări aprofundate.

Cadavrele se aflau în craterul unui obuz, la aproape 3 metri de intrarea buncărului lui Hitler și erau acoperite cu pământ.

Cadavrele sunt stocate în departamentul de contraspionaj „SMERȘ” al corpului de armată 79.

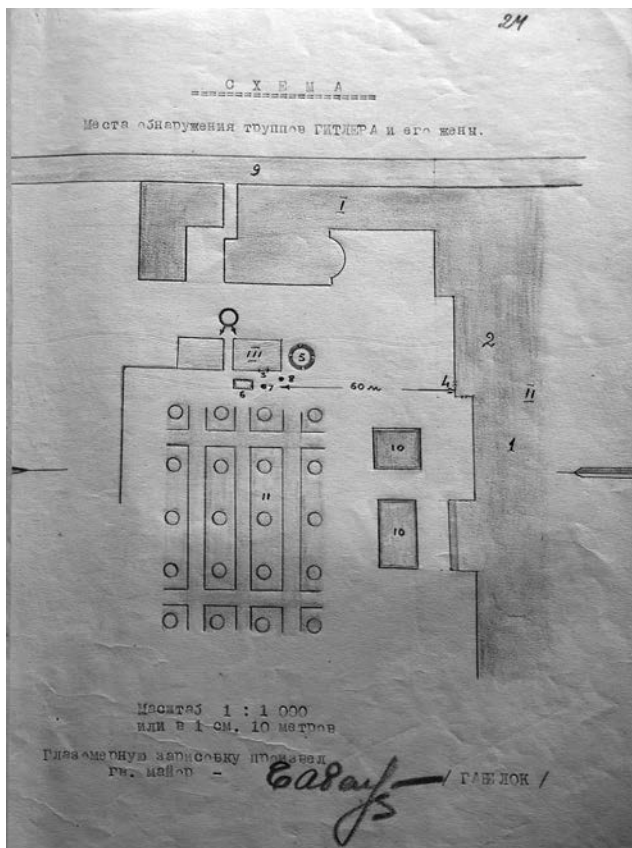
Textul se termină cu patru semnături manuscrise ale celor patru soldați care au făcut această descoperire.

Raportul original al serviciilor secrete sovietice privind descoperirea, la 5 mai 1945, a cadavrelor unui cuplu în fața buncărului lui Hitler. Și astăzi, acest document este încă păstrat în arhivele FSB.

Documentul următor este un plan cu grijă desenat de mână și colorat. Hârtia pare de o calitate la fel de proastă ca și la cel precedent, dar acesta n-a fost îndoit și nici degradat. Sus, cu litere mari, scrie: „Plan”. Apoi, imediat dedesubt: „Locul descoperirii cadavrelor lui Hitler și-al nevastei sale”. E vorba de un desen al grădinii Noii Cancelarii a Reichului realizat cu o minuție extremă și cu respectarea proporțiilor. Mici puncte numerotate sunt diseminate pe el. Reprezintă locurile exacte unde au fost arse corpurile soților Goebbels, ca și cele presupuse

ale lui Hitler și soției sale. În ce privește gaura de obuz, sovieticii vorbesc de o „pâlnie” în care cele două cadavre, al Führerului și al Evei Braun, fuseseră îngropate. Documentul este semnat de comandantul gărzii Gabelok, la 13 mai 1945.

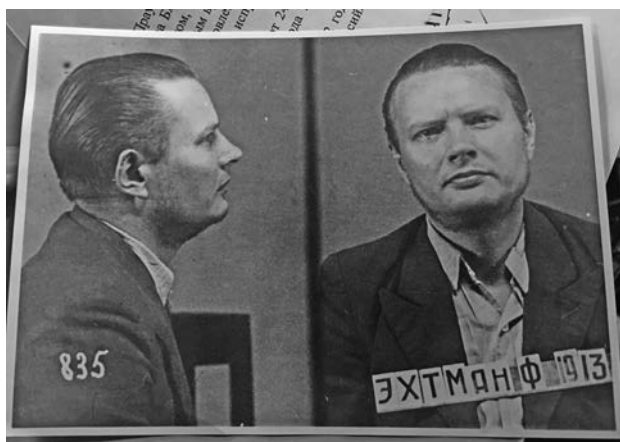

Planul descoperirii probabilelor corpuri ale lui Hitler, Evei Braun și soților Goebbels în fața ieșirii de urgență din *Führerbunker*, la Berlin. Planul a fost desenat la 13 mai 1945 de anchetatorii sovietici. Numărul 6 indică locul în care au fost găsite cadavrele calcinate al unui bărbat și al unei femei.

Numărul 7 – locul incinerării cadavrelor soților Goebbels. Numărul 8 – locul incinerării probabile a lui Hitler și a soției sale (ȚA FSB).

Ce s-a întâmplat între primul document, semnat la 5 mai, în care nimic nu indică faptul că trupurile descoperite sunt ale lui Hitler și Evei Braun, și cel din 13 mai, în care identificarea lor pare certă? Doar opt zile despart cele două rapoarte. Abia termină să mi le traducă Lana, că eu îmi și emit cu glas tare în franceză îndoielile și întrebările. Cum au putut rușii să autentifice cu certitudine cadavrele carbonizate? Mă întorc spre funcționarii de la FSB care ne înconjoară. În chipul cel mai diplomatic, încerc împreună cu Lana să aflu mai multe. Pentru început, le mulțumim. Datorită lor avem dovada că autoritățile credeau că l-au găsit pe Hitler încă din 5 mai 1945. Însă asta nu poate fi de-ajuns pentru ancheta noastră. Ambianța se tensionează în birou încă puțin. Interlocutorii noștri nu se așteptau poate la asemenea reacție. „De partea cui ești tu?”, o interpelează sever tânăra femeie pe Lana. „Ești rusoaică sau americană?” Lana se străduiește să rămână cât mai surâzătoare posibil. De când a câștigat prin tragere la sorți în 1997 *greencard*-ul de rezidentă americană și apoi și-a obținut pașaportul american, s-a obișnuit cu acest gen de remarci. Trădătoare de patrie. Nici mai mult, nici mai puțin! „Documentele astea nu vă sunt de-ajuns?”, reia funcționara de la FSB. „Sunteți aici ca toți acei ziariști americani ce refuză să creadă că noi l-am găsit primii pe Hitler. Căutați să dați de un *scoop*.” Convorbirea noastră ia o întorsătură nesănătoasă. Îndărătul nostru se ridică glasul, tonul urcă. Un bărbat chel se ridică brutal de pe scaun și iese din încăpere. Să fie semnul că totul s-a isprăvit deja? Ne rămân totuși atâtea documente de consultat și acea cutie care ne sfidează de la capătul mesei. O las pe Lana să încerce s-o îmbuneze pe cea care se opune în mod clar prezenței noastre și mă întorc către Dmitrii. Sunt sigur că vorbește engleza ori franceza. „Avem o problemă?” În loc de răspuns, îmi face semn să am răbdare. După câteva minute lungi, bărbatul chel se înfățișează dinaintea mea și-mi întinde un plic mare din hârtie groasă. „*Open, open!*” Mă execut în timp ce Lana se explică tot mai înfrigurat cu compatrioata sa. Semi-compatrioata, ar trebui să spun.

Niște fotografii de identitate, nu de identitate, mai curând antropometrice, de un negru pe alb bătând în sepia. E vorba de copii mărite. Una reprezintă un bărbat destul de tânăr, cu părul pieptănat pe spate, aproape ca dat cu gel. Numele i se afișează în litere mari chirilice: Echtman F., urmat de o dată: 1913.

Fotografii antropometrice făcute de anchetatorii sovietici lui Fritz Echtmann, tehnicianul protezist al lui Hitler (ȚA FSB).

În cealaltă, o femeie tot în floarea vârstei, cu o bluză în carouri. Numele ei transcris în rusește este Goizerman K., după care vine altă dată : 1909.

Fotografii antropometrice făcute de anchetatorii sovietici asistentei dentistului personal al lui Hitler, Kätke Heusermann (ȚA FSB).

În realitate, e vorba de Fritz Echtmann (cu doi de *n*) și de Käthe Heusermann, cei doi germani care au participat la identificarea dentară a corpurilor găsite în fața buncărului. Fritz Echtmann, în calitate de tehnician protezist, lucra cu Hugo Blaschke, dentistul personal al lui Hitler ; Käthe Heusermann era asistenta lui Blaschke. Două fișe biografice însoțesc fotografiile. Din ele aflăm că în 1951 au fost amândoi condamnați de Uniunea Sovietică la câte zece ani de muncă silnică – unul pentru că „a fost protezistul dentar al lui Hitler și al cercului său de apropiați”, altul „pentru a-i fi slujit pe Hitler, pe Himmler și pe alți responsabili fasciști”. În schimb, nimic despre concluziile expertizei lor macabre, nici o fotografie a dinților în chestiune. Bărbatul chel care mi-a înmănat plicul din hârtie groasă îmi remarcă enorma decepție nu fără o anumită satisfacție. Oare asta-i tot ce au să ne dea ? Timpul pe care-l mai avem zboară. Nu ne mai rămâne decât o jumătate de oră. Viza mea expiră în seara asta, iar ei știu că avionul meu spre Paris decolează după-amiază. Pe când ne pierduserăm nădejdea de a obține niște informații concrete, niște dovezi formale, „prietena” noastră severă și taciturnă își scoate o pereche de mănuși din latex dintr-un buzunar al fustei – niște mănuși ca acelea utilizate de chirurghi. Fără să spună un cuvânt, apucă în sfârșit „cutia de pantofi”, o așează în mijlocul mesei și o deschide dându-i peste cap capacul. Ca atrași de un magnet, Lana și cu mine ne aplecăm imediat deasupra conținutului ei. Abia izbutim să pricepem cu ce aveam de-a face că deja tânăra femeie manipulează fără nici un menajament obiectele ce se găsesc înăuntru. Mă aud strigând „stop !”. Nu știu cine, ea ori eu, e mai surprins de îndrăzneala mea. Cu toate astea, mă ascultă și pune totul la loc. Vreau să dobândesc timpul necesar pentru a descoperi și a înțelege ceea ce avem sub ochi. Atâta pagubă dacă ratez avionul. Discret, îi fac semn Lanei să se lanseze într-un număr pe care-l puseserăm la punct împreună. Principiul e simplu : Lana se apucă să vorbească și vorbește neconținut. Trebuie să le ocupe mințile interlocutorilor noștri ca să mă lase să observ, să fac fotografii așa cum vreau eu, atâtea câte trebuie. E simplu și, grație dispoziției ieșite din comun a Lanei de a vorbi ore întregi, al naibii de eficace. Fără să se lase rugată, ea dă drumul unui monolog destinat asistenței.

Cutia e umplută cu vată albă și groasă, în straturi suprapuse. Pe ea sunt dispuse trei obiecte care ocupă tot locul. Cel mai mare e alcătuit dintr-o tijă metalică lată, curbată și împreunată cu o membrană de piele de grosimea unei glezne. Imediat mă duce mintea la aparatul ortopedic pe care-l purta Goebbels din pricina piciorului său chircit. Al lui să fie? Ansamblul e înnegrit și mult deteriorat, ca și când ar fi fost ars de un foc violent, dar scurt.

Mai e și un mic obiect de metal aurit tot foarte degradat de foc. E vorba de o cutie pentru țigări. Interiorul e la fel de marcat de arsuri, dar se distinge foarte clar o semnătură gravată. Seamănă ca două picături de apă cu cea a lui Hitler. Recunosc acel soi de striatie ca un fulger barat jos de o mică linie și acel H majuscul atât de caracteristic. Dedesubt, o dată: 29.X.1934. Să fi fost un cadou al lui Hitler pentru Magdalena Goebbels? E oare acel „portțigaret” menționat în raportul NKVD din 27 mai 1945? Acolo se spunea: „Cadavrul femeii avea asupra sa un portțigaret de aur atins de foc...”. Corespunde. Dacă e autentic, obiectul a fost semnat la 29 octombrie 1934. La acea dată, Hitler concentra de puțină vreme toate puterile în Germania. Odată cu moartea mareșalului-președinte Hindenburg de la 3 august, se pomeneste totodată cancelar și președinte al Statului german. Atunci devine *der Führer*.

Cutie conținând, potrivit arhivelor FSB, proteza lui Joseph Goebbels, precum și portțigaretul de aur al Magdei Goebbels dăruit de Hitler.

Se poate distinge și o cutiuță cu presupușii dinți ai lui Hitler.

Dar să revenim la Moscova. Mă concentrez asupra ultimului obiect, care mă intrigă cel mai tare : o cutiuță pătrată cu un capac transparent. Pe una din margini, se poate citi în rusă și în franceză : „25 țigări nr. 57, Societatea Bostanjoglo”. În chip vădit, e vorba de o cutie de *cigarillos*. Îi pot zări conținutul prin capacul transparent. Nici un fir de tutun, ci tot vată pe care au fost aruncate de-a valma niște resturi ale unui maxilar uman, un maxilar spart în mai multe bucăți. Fără ca eu să rostesc vreun cuvânt, mâinile înmănușate ale funcționarei de la FSB deschid delicat cutia și scot una câte una părțile din acest maxilar. Dinaintea mea se aliniază 24 de dinți agățați de țesuturi osoase înnegrite, dinți în cea mai mare parte artificiali sau acoperiți de implanturi și de punți din aur. Nu disting decât câțiva dinți naturali, poate trei sau patru. Ceilalți sunt fie din porțelan, fie metalici. Bărbatul sau femeia căreia îi aparținuseră avea dantura într-o stare catastrofală. „Iată dovada pe care o căutați.” Cu brațele încrucișate și privirea mereu la fel de severă, autoarea demonstrației zilei se hotărăște în fine să mi se adreseze în engleză. Îmi permit să-i cer să-mi confirme : „Aceștia sunt dinții lui Hitler ?”. „Da”-ul pe care-l primesc în loc de orice alt răspuns e presupus a-mi da satisfacție. Nu mă satisface însă. În orice caz, nu mi-e de-ajuns. De vreme ce suntem aici, o să fotografiez pe îndelete sub toate unghiurile posibile acești dinți și aceste resturi de maxilar dimpreună cu ei¹⁶⁰.

În timp ce Lana continuă să inunde cu palavre restul asistenței, eu izbutesc să mă fac înțeles singur de supraveghetoria mea. Îi cer să poziționeze în fața obiectivului meu fragmentele umane, unul câte unul : din față, din spate, pe deasupra, pe dedesubt, nu vreau să omit nimic. Și mai ales nu acea punte atât de aparte care leagă doi dinți trecând în arc pe deasupra unui al treilea.

Ședința foto a luat sfârșit. Spiritele se destind. Îi salvez pe Dmitrii și pe colegii săi de logoreea Lanei și le mulțumesc. Și-au respectat promisiunile. Cel puțin în parte, căci tot n-am văzut vreo fotografie de epocă a cadavrului lui Hitler sau al Evei Braun. „Nu există așa ceva”, tranșează Dmitrii. Bineînțeles, nu credem o iotă. Dar nu-i bai. Ancheta noastră avansează. Încetîșor, jocul de *puzzle* începe să se închege la loc. Expertiza efectuată de protezistul dentar personal al lui Hitler și de asistenta lui e cea care i-ar fi convins pe sovietici în mai 1945 că puseseră într-adevăr mâna pe cadavrul dictatorului nazist.

„Înainte de a pleca, priviți asta...” Dmitrii ne întinde un dosar pe care încă nu-l consultaserăm. Îl deschide la unul din semnele poziționate în prealabil. „Iată ce s-a făcut cu corpul lui Hitler după ce a fost autentificat în mod formal.”

Cu aviditate, descifrez câteva cuvinte din document. Sus în dreapta, „Top Secret”, titlul general, „Act”, data, „4 iunie 1945”, și semnăturile, precum și ștampila de la finele paginii. Lana îmi traduce restul :

În urma cercetărilor anterioare, la 5 mai 1945, la câțiva metri de locul unde au fost găsite corpurile lui Goebbels și nevastei sale, în craterul exploziei unei bombe au fost descoperite două cadavre puternic arse : cadavrul Reich-Cancelarului Germaniei Adolf HITLER și cadavrul nevastei sale Eva BRAUN. Aceste două corpuri au fost transportate la departamentul de contraspionaj „SMERȘ” al Armatei a 3-a de asalt, în cartierul Buch din Berlin.

Toate aceste cadavre aduse în departamentul „SMERȘ” al Armatei a 3-a de asalt au fost supuse unui examen medico-legal și prezentate spre identificare persoanelor care le cunoșteau bine de când mai erau vii.

După ce au trecut prin examenul medico-legal și prin ansamblul procedurilor de identificare, toate cadavrele au fost îngropate în apropiere de cartierul berlinez BUCH.

Pe motivul redesfășurării departamentului de contraspionaj „SMERȘ”, cadavrele au fost scoase și transportate mai întâi în împrejurimile orașului Finow [la 60 km în nordul Berlinului – n. aut.], apoi, la 3 iunie 1945, în apropiere de orașul Rathenow [la 80 km vest de Berlin – n. aut.], unde au fost înmormântate definitiv.

Cadavrele se află în niște lăzi de lemn și sunt înhumate la o adâncime de 1,7 metri și puse în următoarea ordine :

De la Est la Vest : HITLER, BRAUN Eva, GOEBBELS, Magda GOEBBELS, KREBS, copiii GOEBBELS.

În partea de Vest a gropii se află de asemenea un coș cu cadavrele câinilor, dintre care unul îi aparținea personal lui Hitler, iar celălalt lui BRAUN Eva¹⁶¹.

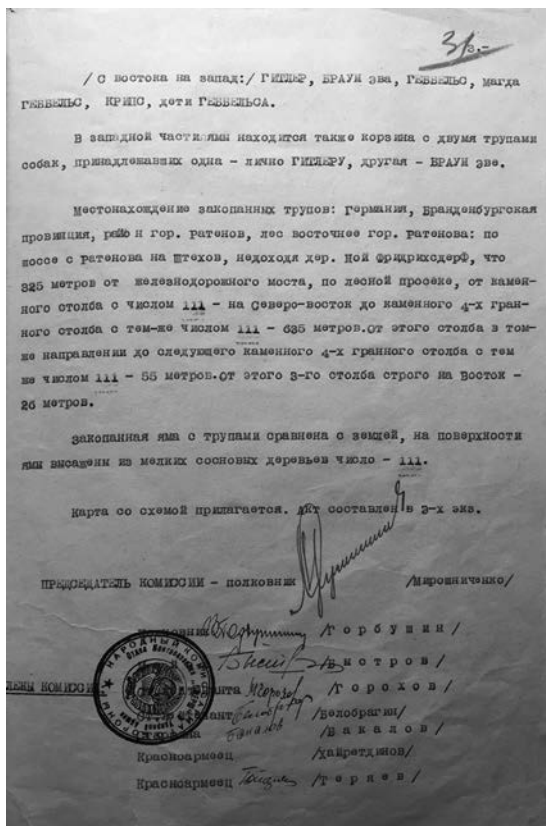
Amplasarea cadavrelor îngropate este următoarea : Germania, provincia Brandenburg, împrejurimile orașului Rathenow, pădurea de la Est de orașul Rathenow, pe autostrada de la Rathenow la Stechow, puțin înainte de satul Neu Friedrichsdorf, la 325 metri de la podul căii ferate, într-o poiană din pădure, de la stâlpul de piatră cu

numărul 111 – la Nord-Est până la borna de piatră cu același număr 111 – 635 metri. Apoi de la această bornă în aceeași direcție până la borna de piatră următoare cu același număr 111 – 55 metri. De la această a treia bornă drept spre Est – 26 metri.

Groapa cu cadavre a fost netezită la nivelul solului, pe suprafața ei au fost plantate mici răsaduri de pini formând numărul 111.

Harta cu schița este anexată la prezenta.

Actul de față a fost întocmit în 3 exemplare.

Originalul raportului secret al contraspionajului sovietic privind înhumarea secretă a lui Adolf Hitler și a soției sale, Eva Braun, la 4 iunie 1945, în pădurea de lângă Rathenow.

Harta desenată de mână, cu grijă colorată în verde și roșu, am dreptul s-o fotografiez de asemenea. Ea indică foarte precis unde au fost înhumate rămășițele conducătorului nazist. Orașul Rathenow n-a fost ales la întâmplare de către sovietici. Acest târg de peste 10 000 de locuitori în 1945 și situat în zona controlată de Armata Roșie este ușor și rapid accesibil din Berlin.

Originalul hărții desenate de contraspionajul sovietic la 4 iunie 1945, indicând locul de înhumare a soților Hitler, a familiei Goebbels și a generalului Krebs (ȚA FSB).

Astfel, dacă e să dăm crezare acestui document, la 4 iunie 1945 cadavrul lui Hitler fusese găsit, identificat și îngropat în cel mai mare secret în zona sovietică a Germaniei învinse. Totuși, Stalin afirmă oficial lumii întregi și în primul rând aliaților săi anglo-americani că Hitler e cu siguranță încă în viață și că a fugit¹⁶²! De ce o astfel de atitudine?

Înainte de a da un răspuns la această întrebare, trebuie să ne afundăm din nou în timpul zilelor care au succedat căderii Berlinului, începând de la 2 mai 1945...

Berlin, 2 mai 1945

Capitala celui de-al III-lea Reich tocmai a căzut. Cu câteva ore înainte, pe la 8.30, comandantul militar german al Berlinului, generalul Helmuth Weidling, dăduse ordin trupelor sale să înceteze luptele – o hotărâre luată în urma anunțului sinuciderii lui Hitler. Weidling estimează că dispariția Führerului îi dezleagă pe oamenii săi de jurământul de a lupta până la moarte : „La 30 aprilie 1945, Führerul s-a sinucis, lăsându-i de izbeliște pe toți cei care i-au jurat credință. [...] Cu fiecare ceas în care luptați nu faceți decât să prelungiți cumplitele suferințe ale populației civile din Berlin și ale răniților noștri”, scrie el în declarația-i publică. „De comun acord cu Înalțul Comandament al trupelor sovietice, vă ordon să încetați imediat lupta.”¹⁶³

Pentru Statele-Majore aliate, o nouă cursă contra cronometru începe atunci. Cine va pune primul mâna pe dictatorul nazist ? Este el realmente mort sau nu e la mijloc decât un șiretlic al naziștilor ? Sovieticii au avantajul terenului : orașul se află sub controlul lor până la Conferința de la Potsdam din 17 iulie 1945. Berlinul va fi atunci împărțit în patru zone, câte una pentru fiecare Aliat : Statele Unite, Regatul Unit, Franța¹⁶⁴ și, desigur, Uniunea Sovietică. Cartierul Cămarilor în care se situează *Führerbunker*-ul va rămâne în sectorul de sub comenduirea rusă.

Neștiind cu certitudine faptele și mai degrabă decât să și le închipuie în lipsa probelor, anchetatorii sovietici, americani, englezi și, într-o mai mică măsură, francezi, nu vor înceta vreme de luni de zile să interogheze, să contrainterogheze și să verifice. Și punând mereu aceeași întrebare : ce s-a întâmplat în *Führerbunker* la 30 aprilie ? Toți naziștii care, de aproape sau de departe, au fost martorii ultimelor ore ale lui Hitler devin surse de informații esențiale și, cel puțin la sovietici, prizonieri imediat băgați la răcoare. Serviciile secrete ale URSS refuză

aproape sistematic să le împărtășească ceea ce știu și aliaților lor. Abia se sfârșește războiul că deja circumspecția și chiar neîncrederea câștigă teren.

Arhivele ruse din această perioadă oferă o imagine impresionantă a acestor investigații purtate cu mare urgență într-un Berlin ocupat. Stalin vrea să rămână unicul învingător al Germaniei naziste și nu concepe nici o secundă să-și împartă cu cineva victoria ori trofeul suprem : cadavrul Führerului. Pentru anchetatorii sovietici, miza devine dublă : să-l găsească pe Hitler și să ajungă primii la el.

Moscova își trimite în misiune cele mai bune elemente din serviciile secrete și din Armata Roșie. Acei bărbați și acele femei știu că doar în câteva zile își pun în joc cariera și chiar viața.

Prima etapă : găsirea martorilor.

La 2 mai 1945 dimineată, în vreme ce majoritatea trupelor germane din Berlin capitulează, cartierul Noii Cancelarii tot nu e securizat. În ciuda înverșunării și determinării lor de a muri mai degrabă decât să depună armele¹⁶⁵, ultimii fanatici naziști sunt în cele din urmă măturați de rafalele mitralierelor și de grenade. Imediat, adăposturile subterane sunt inspectate de trupele Armatei a 3-a de șoc sovietice. Ele descoperă acolo femei și bărbați buimăciți, aproape surzi de la bombardamentele din ultimele zile. Sunt răniți, obosiți, înfomețați. Unii poartă haine civile, alții uniforme ale armatei germane. Haosul e total. Cum să fie reperați în acea mulțime membrii din cercul apropiaților lui Hitler ? Se instituie un cordon de control. Nimeni nu trebuie să poată ieși fără a fi interogat. Dar totul se desfășoară foarte rapid, iar riscurile de atentat-suicid rămân foarte reale. După câteva ore, sovieticii sunt siliți să admită ceea ce era evident : apropiații lui Hitler evadaseră cu toții.

Cu excepția soților Goebbels, a lui Krebs, a lui Burgdorf și a lui Schädle care s-au sinucis, toți ceilalți au părăsit buncărul în noaptea precedentă. Era greu de aflat cu certitudine câți mai rămăseseră în adăpostul lui Hitler – maximum vreo 30, între care cel puțin patru femei, trei secretare și bucătăreasa personală a Führerului. Evadarea a început pe la ora 23. Spre a limita riscurile de a fi capturați, s-au împărțit cam în zece mici grupuri. La intervale de câte 30 de minute, au ieșit din Cartierul guvernamental trecând în tunelurile subterane ale metroului. Odată ajunși la aer liber, în vacarmul bombelor și al luptelor de stradă,

unii și-au încercat norocul luând-o spre vest, alții luând-o spre nord. Cu câteva rare excepții, nu vor izbuti să rămână în libertate mult timp. Cei mai mulți vor cădea peste câteva ore în mâinile Armatei Roșii. Ceilalți vor fi arestați de englezi sau de americani. În confuzia generală, se alătură miilor de prizonieri germani, dându-se drept simpli soldați. Heinz Linge, ordonanța lui Hitler, făcuse echipă cu Erich Kempka, șoferul personal al Führerului. Cei doi se pierd repede unul de altul înaintând prin mijlocul străzilor în flăcări. Linge decide să se refugieze în tunelurile metroului. La nivelul unui pasaj care duce la suprafață, crede că aude niște soldați germani : „...am auzit pe cineva strigând [de afară]: «Camarazi, puteți să ieșiți din tunel! Vin tancuri germane!»”, relatează Linge în memoriile sale. „Am ieșit din tunel, am zărit în fața mea un militar german care mi-a făcut cu mâna și m-am apropiat de el. Deodată, m-am pomenit înconjurat de tancuri rusești”¹⁶⁶. Soldatul german era pus acolo de momeală, ca să-i prindă pe fugari. Linge se grăbește să-și smulgă însemnele SS de pe uniformă, vulturul de argint și svastica, precum și gradul. Stratagema funcționează, fiindcă soldații ruși, bucuroși foarte de încheierea luptelor, îl vor trata chiar cu țigări. Adevărata-i identitate nu va fi descoperită decât peste câteva zile, din cauza imprudenței unui alt membru eminent al gărzii restrânse a lui Hitler : pilotul său de avion personal, Hans Baur.

Cât despre Erich Kempka, el a avut mai mult noroc. La 2 mai, în cursul fugii sale, după ce l-a părăsit pe Linge, și-a schimbat iute uniforma SS cu niște haine civile. La câteva ore după aceea, când e controlat de Armata Roșie, se poate lesne da drept muncitor german. Izbutește să iasă din Berlin și ajunge la München după câteva săptămâni. Până la urmă, va fi capturat de forțele americane care ocupau acea parte a Germaniei.

Bormann, secretarul personal al lui Hitler și cu siguranță cel mai apropiat confident al său, rămâne de negăsit. Zvonurile nu pregetă să se răspândească. A fugit împreună cu Hitler, pretind unii ; a fost ucis în timpul evadării, afirmă alții. În cele din urmă, cadavrul îi va fi găsit în decembrie 1972 la Berlin, în cursul unor lucrări de refacere a drumurilor. În 1973, va fi identificat datorită unei examinări comparative a dinților cu fișa sa dentară. Apoi, în 1998, s-au efectuat teste cu mostre de ADN prelevate din presupusele oseminte ale lui Bormann și comparate cu cele ale copiilor săi [avusese unsprezece]. Rezultatele au fost pozitive.

În decursul lunii mai 1945, sovieticii vor face mai mulți prizonieri dintre naziștii din *Führerbunker* decât toți Aliații luați la un loc. Totuși anchetarea lor nu rămâne mai puțin complexă, îndeosebi din pricina certurilor interne care bântuie cu furie în cadrul diferitelor corpuri de armată și al numeroaselor servicii secrete sovietice. Fiecare își păstrează pentru sine cu mare grijă prăzile de război și nu consimte ca „prețioșii” săi prizonieri să fie interogați de altcineva decât de propriile-i servicii. Responsabil cu prima anchetă privind moartea lui Hitler este Alexandr Anatol´evici Vadis, șeful unității Smerș a Frontului 1 bielorus. Frontul 1 bielorus, condus de mareșalul Jukov, este unul dintre principalele corpuri de armată sovietice lansate în Bătălia Berlinului. Smerș a fost creat în 1943 special pentru urmărirea dezertorilor, a trădătorilor și a altor spioni din sânul Armatei Roșii. *Smerș* este contragerea a două cuvinte rusești: *smiert´șpionam*, care se pot traduce prin „moarte spionilor”. Foarte repede, Smerș devine un serviciu de contraspionaj supus direct autorității lui Stalin. Vadis este exact un om al stăpânului de la Moscova. În mai 1945, acest strălucit ofițer are 39 de ani și poartă gradul de general-locotenent. Vadis nu e un debutant. A integrat serviciul de securitate al Armatei Roșii în 1930, contraspionajul sovietic în 1942, apoi Smerș în anul următor. Stalinist convins, dotat cu un simț redutabil al intrigilor politice, a știut cum să scape de succesivele epurări militare care au precedat războiul împotriva Germaniei. Stalin îl socoate unul dintre cele mai bune elemente ale sale în materie de contraspionaj. În mod cât se poate de logic, Vadis capătă toată puterea necesară ca să-și ducă la bun sfârșit ancheta. N-are de dat socoteală nimănui de la fața locului, la Berlin. Interlocutorii lui sunt direct Stalin și cei mai apropiați susținători ai săi, între care șeful securității URSS, Lavrentii Beriia. Nimeni altcineva nu e informat cu privire la misiunea lui. Chiar și învingătorul lui Hitler, mareșalul Jukov, e ținut deoparte. Nu va ști niciodată nimic de treburile lui Vadis. De altfel, încă din după-amiaza de 2 mai, când *Führerbunker*-ul e definitiv securizat de soldații Armatei Roșii, băieții de la Smerș din Frontul 1 bielorus îi preiau controlul, îi expulzează fără menajamente pe militarii sovietici de acolo și interzic accesul la el chiar și generalilor.

Raportul atât de așteptat de Moscova, Vadis îl trimite la 27 mai 1945. În pofida mijloacelor ce-i fuseseră atribuite, acest *missus domnicus* al lui Stalin n-a făcut vreun miracol. Din lipsă de timp, n-a fost

în măsură să-i interogheze pe ultimii martori ai sfârșitului lui Hitler. În schimb, virtuozul spion poate înfățișa rezultatul autopsiei efectuate asupra presupusului cadavru al dictatorului nazist.

Înainte însă, explică în ce împrejurări a fost localizat corpul :

La 5 mai, pe baza mărturiilor unui deținut, polițistul din poliția de securitate a Cancelariei Imperiale, Oberscharführer [plutonier – n. aut.] Mengershausen, două cadavre incinerate, al unui bărbat și al unei femei, au fost descoperite și exhumate în orașul Berlin, în cartierul în care este amplasată Cancelaria Imperială, aproape de ieșirea de urgență a buncărului lui Hitler. Cadavrele se aflau într-un crater format de un obuz și au fost acoperite cu un strat de pământ. Erau grav calcinate, astfel că fără date suplimentare nu puteau fi supuse unei identificări.

Precum se întâmplă adesea cu serviciile secrete sovietice, este necesar să se verifice cu o extremă precauție informațiile conținute în rapoartele lor. Aici, Vadis minte.

Elena Rjevskaja era traducătoare în cadrul echipei Smerș a Frontului 1 bielorus, Lev Bezîmenskii la fel, dar direct pe lângă Frontul 1 bielorus. Amândoi se aflau la Berlin pe 2 mai 1945. După ei, presupusul cadavru al lui Hitler n-ar fi fost descoperit la 5 mai 1945, ci în ajun. Și defel la indicațiile Oberscharführer Mengershausen, ci din întâmplare, datorită soldatului sovietic Ciurakov. După Rjevskaja și Bezîmenskii, Ciurakov, însoțit de locotenent-colonelul Klimenko din Armata a 3-a de șoc, s-ar fi întors să inspecteze locul în care fuseseră descoperiți soții Goebbels la 2 mai. E ora 11 dimineață în acea zi de 4 mai când, chiar alături, dintr-un crater de obuz, Ciurakov îi strigă ofițerului Klimenko : „Tovarășu’ lent-colonel, sunt niște picioare aicea ! ”¹⁶⁷. Se sapă atunci și se dezgroapă nu un cadavru, ci două. Klimenko nu-și imaginează nici o clipă că astea ar putea fi resturile lui Hitler și ale soției sale. Dă deci ordin să fie reîngropate. Acționează astfel căci în ajun un alt corp fusese deja identificat de câțiva prizonieri naziști ca fiind cel al lui Hitler. La ora 14, Klimenko află că, până la urmă, autentificarea n-a fost concludentă : nu era Hitler¹⁶⁸. A doua zi, la 5 mai, Klimenko le ordonă oamenilor săi să dezgroape din nou cele două cadavre găsite în ajun și își informează superiorii ierarhici.

Această versiune a descoperirii presupuselor corpuri ale lui Hitler și Evei Braun coincide în parte cu documentul secret din arhivele FSB pe care l-am putut examina – cel cosemnat la 5 mai 1945 de același soldat Ciurakov, privind descoperirea a două corpuri calcinate. În schimb, nicăieri nu e menționat locotenent-colonelul Klimenko. Elena Rjevskaja își pune și ea întrebări despre uimitoarea discreție a ofițerului. Acesta i-a răspuns pur și simplu : „N-am făcut niciodată vreun raport cuiva în legătură cu acele cadavre”¹⁶⁹.

Cât privește corpurile arse scoase la lumină în acel 4 mai 1945, Elena Rjevskaja afirmă că le-a văzut : „Rămășițele umane, desfigurate de foc, înnegrite și oribile, erau învelite în păături cenușii, pline de țărână”¹⁷⁰.

Oare Vadis a fost barem informat de condițiile în care au fost descoperite cele două cadavre ? În calitate de șef netăgăduit al contraspi-onajului la Berlin, are datoria de a ști totul. Dar, chiar dacă știe această versiune, hotărârea sa de a o ascunde rămâne de înțeles. Nu dorește să pomenească Kremlinului de rocambolesca descoperire. Își ia însă un risc considerabil modificând adevărul, cu atât mai mult cu cât totul fusese deja consemnat într-un raport trimis la Moscova. Vadis ignoră acest amănunt căci, după cum aveau obiceiul, autoritățile sovietice izolează informațiile unele de altele, chiar și în cadrul serviciilor secrete.

Ceea ce Vadis trece de asemenea sub tăcere e faptul că cele două cadavre fuseseră furate Armatei a 5-a de șoc, care se trezise că i se încredința de către Moscova controlul cartierului Cancelariei – furate de membrii unității sale Smerș. Aceștia au avut inițiativa de a nu lăsa militarilor din Armata a 5-a de șoc o pradă atât de prețioasă. Discret, în noaptea de 5 spre 6 mai, rămășițele umane sunt învelite în păături și puse în niște lăzi de muniții. Elena Rjevskaja a participat la această răpire :

Eram obligați să părăsim de urgență Cancelaria Reichului, deoarece Cartierul guvernamental, ca și întreg Berlinul de altfel, trecuse sub comanda Armatei lui Berzarin, iar lângă Cancelarie se și instalaseră santinele, pentru a nu îngădui nimănui să intre acolo. [...] Totuși, nu se cuvenea să lăsăm în mâinile unei alte armate „trofee” noastre, să abandonăm o misiune pe care să n-o ducem noi înșine până la capăt. Și atunci am fost siliți să recurgem la o „operațiune” aparte. În zorii zilei, la ora patru dimineața, căpitanul Deriabîn și șoferul

său, pătrunzând în Cămară, răpiseră cadavrele lui Hitler și al Evei Braun. Înfășurându-le în cearșafuri [*sic* !], ocolind santinelele, săriseră gardul și ajunseseră în stradă, unde-i aștepta o mașină cu două lăzi din scândură¹⁷¹.

Iată ilustrarea perfectă a absurdelor conflicte interne din cadrul unităților sovietice. Pentru comandourile Smerș, dacă acele corpuri sunt într-adevăr cele ale cuplului Hitler, nimeni altcineva din Berlin în afară de ele nu trebuie să știe. La 6 mai, cele două lăzi sunt depozitate în noul Cartier General al Smerș, în suburbia berlineză Buch.

Despre acest „furt”, evident că Vadis nu spune nici un cuvânt în raportul său. Se cade să păstreze secretul cu privire la existența acestor corpuri.

Dar să-i reluăm raportul despre interogatoriul lui Mengershausen, pe care l-a condus la 13 mai 1945 :

Mengershausen a declarat că recunoscuse cadavrele bărbatului și femeii ca fiind cele ale Cămarului Reichului din Germania, Hitler, și nevestei sale, Eva Braun. A adăugat că a văzut el însuși cum au fost arse cadavrele lor la 30 aprilie, în următoarele împrejurări : la 30 aprilie, încă de la ora 10 dimineață, Mengershausen era la serviciul de protecție al Cămarului Imperial, patrulând pe culoarul unde se găseau bucătăria și sala de mese a Cămarului Imperial. Paralel, avea și sarcina de a supraveghea grădina buncărului lui Hitler, care se afla la 80 de metri de clădirea în care era Mengershausen.

În timpul patrulării, s-a întâlnit cu ordonanța lui Hitler, BAU[E]R, care l-a informat despre sinuciderile lui Hitler și nevestei sale Braun.

La o oră după întâlnirea cu BAU[E]R, ieșind pe terasa situată la 80 de metri de adăpostul lui Hitler, Mengershausen i-a văzut pe Sturmbannführer GÜNSCHE, aghiotantul personal, și pe Sturmbannführer LINGE, servitorul lui Hitler, părăsind adăpostul prin ieșirea de urgență și ducând în brațe cadavrul lui Hitler pe care l-au pus la distanță de un metru și jumătate de ieșire. Apoi s-au întors înăuntru și după câteva minute au adus cadavrul nevestei sale Eva Braun și l-au așezat aproape de cadavrul lui Hitler. Alături de cadavre se aflau două bidoane cu benzină. GÜNSCHE și LINGE au început să stropască astfel cu benzină cadavrele și apoi le-au dat foc.

Când cadavrele s-au carbonizat, doi oameni din garda personală a lui Hitler (ale căror nume nu le cunoaște) ieșiți din adăpost s-au

apropiat de cadavrele arse, le-au pus într-o gaură săpată de impactul unui obuz și le-au acoperit cu un strat de pământ¹⁷².

Vadis își bazează toată demonstrația pe unica mărturie a unui soldat german, Harri Mengershausen. Scena descrisă de acesta cu atâta precizie se desfășoară totuși departe de el, la 80 de metri – o distanță respectabilă care poate face orice identificare riscantă. Inevitabil, Vadis a observat el însuși acest lucru, așa cum o dovedește urmarea raportului său :

Fiind interogat în scopul de a se afla cum a recunoscut cadavrele scoase din buncăr ca fiind cele ale lui Hitler și nevastei sale Braun, deținutul Mengershausen a declarat : „L-am recunoscut pe Hitler după chip, statură și uniformă”.

Plutonierul SS izbutește chiar să dea câteva detalii vestimentare : Hitler purta un pantalon negru, o cravată, o cămașă albă. Cât despre Eva Braun, ea era îmbrăcată cu o rochie neagră : „Am văzut-o de mai multe ori cu acea rochie”, precizează Mengershausen. „În plus, îi cunoșteam bine chipul. Era oval, fin, cu nasul drept și subțire și păr deschis la culoare. Astfel, cunoscând-o bine pe Frau Braun [*sic* !], pot să afirm că a fost scos din adăpost chiar cadavrul ei.”

Încă o dată, Vadis nu-și imaginează nicidecum că-și va convinge superiorii doar cu mărturia unui subofițer SS. O știe prea bine, dar, ca într-un bun roman polițist, întreține suspensul. Atuul lui, cel care trebuie să-i slujească de probă supremă, iată-l :

Faptul că într-adevăr cadavrele descoperite sunt ale lui Hitler și nevastei sale este confirmat de depozițiile făcute de Heusermann, asistentă tehnică a dentistului Blaschke care-i îngrija pe Hitler, pe nevasta sa Braun [*sic* !], pe Goebbels și familia lui, ca și pe alți conducători ai Reichului.

Käthe Heusermann, comoara lui Vadis, martorul-cheie al său ! E vorba de acea femeie tânără ale cărei fotografii antropometrice și biografie ne-au fost remise de serviciile FSB. Identificarea corpului omului cel mai căutat de pe planetă se sprijină integral pe umerii unei asistente medicale de vreo 30 de ani.

Nu e oare încă o dată o mărturie cam fragilă? Vadis n-are încotro. Degeaba au răscolit serviciile sale în tot Berlinul, dentistul Blaschke e de negăsit. După Heusermann, s-ar fi refugiat la Berchtesgaden, departe de zona controlată de sovietici. E adevărat. Blaschke va fi capturat de americani. În lipsa dentistului, Vadis trebuie să se mulțumească cu asistenta lui. De aceea se străduiește să pună în valoare calitatea expertizei efectuate de Käthe Heusermann :

Cu prilejul interogatoriului, ea a dezvăluit că îl asistase în mai multe rânduri pe doctorul Blaschke la tratamentul dinților lui Hitler și ai Evei Braun. În plus, a descris în detaliu starea dinților de pe maxilarele superior și inferior ale lui Hitler...

Abia după verificarea cunoștințelor reale ale tinerei femei cu privire la dosarul medical al lui Hitler i-au fost prezentate maxilarele :

După ce a identificat aceste punți și dinții ca aparținându-i lui Hitler, Heusermann a declarat : „Afirm că punțile și dinții care-mi sunt prezentați îi aparțin lui Hitler în funcție de următoarele indicii : pe maxilarul superior prezentat văd o tăietură clară lăsată de freză când se tăiase puntea de aur care se găsea după al patrulea dinte. Cunosc bine această urmă, fiindcă operația a fost efectuată în toamna lui 1944 de către doctorul Blaschke cu participarea mea, pentru a-i extrage lui Hitler al șaselea dinte. În plus, există aici toate caracteristicile punților și dinților lui Hitler în privința cărora făcusem depoziii în cursul interogatoriului”.

Demonstrația lui Vadis se oprește aici. Mai citează însă un martor, pe Fritz Echtmann, celălalt prizonier german menționat de FSB la vizita noastră. Protezist dentar, el lucra și cu dentistul lui Hitler. Vadis se slujește de el ca să identifice dinții Evei Braun.

Și resturile celor două corpuri unde sunt? Vadis insistă pe larg asupra maxilarelor, dar rămâne curios de lapidar în ce privește autopisia cadavrelor :

După examinarea cadavrului carbonizat al lui Hitler și a cadavrului nevestei sale Braun [*sic* !], expertiza medico-legală a constatat că

din cauza numeroaselor deteriorări ale corpului și ale capului provocate de foc, [alte] semne vizibile de grave răni mortale n-au fost descoperite. În cavitățile bucale ale lui Hitler și Braun au fost găsite resturi de fiole sparte conținând cianură. La analiza de laborator a acestora din urmă, a fost constatat că erau identice cu cele detectate în cadavrele lui Goebbels și ale membrilor familiei sale.

Atât și nimic mai mult. Totuși o expertiză medico-legală merită îndeobște mai mult de câteva rânduri la sfârșitul raportului.

Detaliile acestei autopsii sunt confidentiale încă și astăzi. Nici la GARF, nici la ȚA FSB n-am putut să-i consultăm concluziile complete.

Cel mult am izbutit să pescuim niște informații risipite prin alte rapoarte confidentiale. Cunoaștem astfel echipa care a efectuat studiul medico-legal sub responsabilitatea medicului legist al Frontului 1 bielor, locotenent-colonelul Faust Șkaravskii¹⁷³. Știm de asemenea că examinarea a avut loc la nord-est de Berlin, în cartierul Buch, la 8 mai 1945, în chiar ziua semnării capitulării germane.

Cât despre rezultatele autopsiei, iată ce am găsit într-un raport al NKVD datat 19 ianuarie 1946 :

Presupusul cadavru al lui Hitler

(act din 8 mai 1945)

Pe trupul considerabil deteriorat de foc nu s-au descoperit semne vizibile de leziuni grave sau ale vreunei maladii mortale.

Prezența în cavitatea bucală a unor resturi de fiolă din sticlă spartă, mirosul evident de migdale amare emanând din cadavru și rezultatele analizei medico-legale a viscerelor cu detectarea cianurii au făcut comisia să tragă concluzia că în cazul de față moartea a fost cauzată de otrăvirea cu cianură.

Presupusul cadavru al Evei Braun

(act din 8 mai 1945)

Pe cadavrul sever carbonizat, se descoperă urmele de rănire prin schije a cavității toracice, cu hemotorax, afectare a pulmonului și pericardului, precum și șase schije metalice minuscule.

Pe deasupra, în cavitatea bucală se descoperă resturi de fiolă din sticlă spartă.

Luând în considerare prezența fiolei, mirosul de migdale amare care s-a făcut simțit la autopsia cadavrului, ca și rezultatele studierii medico-chimice a organelor cadavrului care a detectat în acestea cianură, comisia trage concluzia că, în pofida prezenței răni grave a cavității toracice, cauza directă a morții era otrăvirea cu cianură. Comisia ia notă totodată că, din pricina schimbărilor puternice ale cadavrelor provocate de foc, unica probă în chestiunea identificării cadavrelor poate fi adusă de analiza dinților, a coroanelor și a protezelor intercalate care s-au conservat în cavitatea bucală¹⁷⁴.

Pentru a obține mai multe detalii ale autopsiilor, trebuie să apelăm la Lev Bezîmenskii, acel interpret bilingv rus-german care a servit în Armata Roșie. În 1968, ca ziarist, acest cetățean sovietic scrie o carte de răsunet despre moartea lui Hitler și izbutește s-o publice în Germania Occidentală. Europa se află în plin război rece și URSS este condusă de Leonid Brejnev. A publica o astfel de lucrare nu e de conceput decât dacă autoritățile sovietice și-au dat acordul și mai cu seamă dacă au avut vreun interes s-o facă. Această precizare își are importanța ei. Bezîmenskii spune adevărul sau preia propaganda regimului comunist¹⁷⁵? Oricum ar fi, el explică în cele mai mici detalii cum au găsit forțele sovietice corpul lui Hitler și cum au reușit să-l identifice.

Își permite chiar luxul de a-și ilustra spusele cu documente inedite, precum fotografiile soldaților ruși aflați în fața buncărului lui Hitler. Legenda precizează că sunt pe cale de „a dezgropa cadavrele lui Hitler și Evei Braun”. Se pot vedea de asemenea două poze ale membrilor comisiei de autopsiere perfect aliniați, având dinainte corpul generalului Krebs și pe cel al lui Joseph Goebbels. În schimb, nici o fotografie a autopsiei lui Hitler sau a Evei Braun – responsabilul cu autopsierea, Faust Șkaravskii, pretinde că i s-a interzis să fotografieze¹⁷⁶. Bezîmenskii publică totuși două clișee de proastă calitate, pe care se discern două lăzi de lemn umplute cu o masă întunecată informă. Dacă e să le credem legendele, aceste fotografii reprezintă resturile cuplului Hitler.

În plus față de aceste piese iconografice istorice, Bezîmenskii pretinde că a obținut și integralitatea rapoartelor de autopsie a corpurilor descoperite în *Führerbunker*.

Cele ale familiei Goebbels, al generalului Krebs, a doi câini ciobănești germani și, desigur, cele care ar fi Hitler și Eva Braun.

Tonul folosit în cartea sa se vrea a fi dinadins politic. Astfel, Bezîmenskii scrie că, „întâmplător, dovezile medicale resping declarațiile frecvente în studiile istorice occidentale despre faptul că generalul Hans Krebs, ultimul șef de Stat-Major al armatei terestre germane, a murit ca un soldat împușcându-se cu arma sa. [...] Concluziile medicale spun: «Mort prin otrăvire cu cianură»”¹⁷⁷.

Tot ce trebuie figurează în acest pasaj: în opoziție aproape ideologică față de Occident, adevărul sovietic se întemeiază aici pe fapte științifice și risipește manipulările occidentale. Apoi vine denigrarea inamicului nazist. Astfel, Krebs s-a omorât cu otrăvă, atitudine demnă de un laș în ochii sovieticilor. Pentru Moscova, un adevărat militar nu se poate sinucide decât cu un glonț.

Obligație și mai stringentă pentru un șef militar¹⁷⁸.

Nu e o surpriză că autopsia corpului atribuit lui Hitler dă, după Bezîmenskii, următoarele rezultate:

Bărbatul măsoară 165 de centimetri (după declarațiile medicului său personal, doctorul Morell, Hitler măsoara 176 de centimetri și cântărea 70 de kilograme – n. aut.), iar vârsta sa se situează între 50 și 60 de ani (estimare bazată pe dezvoltarea generală, mărimea organelor, starea incisivilor inferiori și a premolarului drept)¹⁷⁹. Cioburi de sticlă provenind de la o fiolă medicală au fost găsite în gură. Legiștii insistă asupra „mirosului tipic de migdale amare emanând din corpuri și asupra examenelor medico-legale ale organelor interne, care au stabilit prezența cianurii...”.

Comisia ajunge la concluzia că „moartea respectivă a fost cauzată de otrava pe bază de cianură”¹⁸⁰.

Echipa medicală sovietică mai constată și absența unei părți din craniu – acea parte stângă din spate ce ar corespunde bucății stocate astăzi la GARF.

După Bezîmenskii, medicii pretind că au simțit un miros puternic de migdale amare de la acele corpuri carbonizate și care au fost îngropate, în ipoteza că e vorba într-adevăr de cele ale lui Hitler și soției sale, cinci zile mai înainte. Să fie oare cu puțință ca cianura să degaje cu atâta persistență un astfel de miros? Și de ce Bezîmenskii nu retranscrie rezultatele analizelor toxicologice ale organelor celor două cadavre? El se mulțumește să scrie: „Testele chimice ale organelor interne au stabilit prezența cianurii”.

Prea puțin contează pentru fostul traducător al Armatei Roșii. Obiectivul este de a înfățișa drept sigură cauza morții bărbatului examinat : otrava. Nici un moment nu e indicată existența vreunui impact de glonț. Dacă acela este într-adevăr corpul lui Hitler, dictatorul s-ar fi sinucis așadar înghițind o capsulă de cianură.

Lucrul e dovedit : Hitler era un laș ca și șeful său de Stat-Major, generalul Krebs, și, bineînțeles, Goebbels.

Această voință a Kremlinului de a-i înfățișa pe conducătorii naziști ca pe niște „sub-oameni” se regăsește încă din momentul când i se anunță lui Stalin sinuciderea lui Hitler. Nici vorbă ca inamicul său să poată trece drept erou. Astfel, dacă dictatorul german a rămas în Berlin până la capăt, în ciuda bombardamentelor, nu e fiindcă avea curaj, ci din cauza nebuniei sale distructive¹⁸¹.

Generalul-locotenent de la Smerș, Alexandr Vadis, nu spune nici el altceva în raportul său din data de 27 mai 1945, adresat lui Beriia, mâna dreaptă a lui Stalin.

Beriia ia act de el, apoi i-l transmite direct lui Stalin.

Cât despre dovezile că e vorba într-adevăr de Hitler, adică dinții, ele sunt trimise în secret la Kremlin¹⁸².

Dosarul H e pe punctul de a se închide. Stalin va putea vesti lumii întregi că l-a găsit pe Hitler, că e mort, mort ca un laș în gaura-i de șobolan.

Numai că un om tocmai dezvăluise serviciilor secrete NKVD că Vadis și Smerș greșeau. Acel om nu e altul decât Otto Günsche, garda de corp a lui Hitler. A fost și el capturat de sovietici după încercarea sa de evadare din buncăr și identificat foarte repede. Primul lui interogatoriu va repune totul în discuție. El este categoric : Führerul și-a tras un glonț în cap !

Moscova, martie 2017

În mod normal, numai familia e autorizată să consulte acest dosar. Vladimir Ivanovici Korotaev o repetă încă o dată. Chiar dacă a fost declassificat și și-a pierdut statutul de „secret de Stat”, dosarul militar „Otto Günsche” rămâne confidențial. „Exceptând cazul în care un membru al familiei lui cere în mod formal să-l vadă”, insistă el închizând brusc plicul de carton brun, cu sigla MVD SSSR (Ministerul de Interne, URSS). Pe copertă, scris cu litere mari de tipar, se poate citi : „Dosar Personal : Günsche Otto Hermann” – același Otto Günsche care a fost aghiotantul personal al lui Adolf Hitler până la moartea sa, unul dintre rarii martori ai ultimului act al dramei din *Führerbunker*. Vladimir Korotaev este director adjunct la „Rossiiskii Gosudarstvennii Voennii Arhiv”, adică la Arhivele de Stat Militare ale Rusiei, un organism de Stat în care sunt stocate aproape 7,3 milioane de documente privitoare la forțele armate sovietice și apoi ruse, ca și la serviciile de informații militare. Acolo se găsesc și toate documentele oficiale ale celui de-al III-lea Reich confiscate de forțele sovietice la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, între care dosarele personale ale conducătorilor naziști, jurnalul intim al lui Goebbels și agenda de lucru a lui Himmler. Încă de la prima noastră întâlnire, Vladimir s-a arătat mai mult decât politicos, aproape amabil¹⁸³. Acest bărbat de vreo 50 de ani, cu păr cărunt și barbă scurtă, vorbește încet și puțin. În schimb, posedă o capacitate de a asculta destul de rară. Cât timp mă adresez lui, ochii săi de un albastru ușor clorat nu mă părăsesc o clipă. Chipul lui nu traduce nici o emoție, nici o reacție, ca o mască de ceară.

Lana îl contactase cu câteva săptămâni mai devreme, după vizita noastră în localurile FSB. Înainte de a pleca de la Lubianka, îi cerusem sfatul lui Dmitrii, „ofițerul de caz” al serviciilor secrete ruse care se

ocupa de noi. Cum să abordăm arhivele militare ? Știa el vreun nume pe care să ni-l sugereze ? Poate un număr de telefon ? Un „descurcați-vă singuri” a fost tot ce a consimțit să ne ofere. „Noi n-avem nimic de-a face cu militarii, aici e FSB. Ați greșit adresa.” Cine a spus că rușii nu erau tâfnoși ? „De ce vreți să vă pierdeți timpul în arhivele militare ?” Un vechi reflex de ziarist mă îboldea să nu-mi divulg toate informațiile, mai ales unui eminent membru al FSB. Oare n-avea el să intervină ca să ne blocheze accesul la dosarele militare ? Noi încercam să pătrundem în arhivele armatei ruse la sfaturile Arhivelor de Stat ale Federației Ruse (GARF). „Dacă vreți mai multe informații despre Günsche, duceți-vă acolo”, ne indicase Dina Nikolaevna, arhivista fără vârstă care păzea craniul lui Hitler. „Ca să consultăm fișele francezilor luați prizonieri de Armata Roșie în 1945.” Improvizatia e o artă fragilă. Dmitrii n-a reacționat la răspunsul pe care i l-am dat. Ne-a salutat o ultimă oară și ne-a însoțit până la ieșire, până pe trotuar, ca să fim preciși, mult în afara clădirii.

Arhivele militare. Epitetul de „militar” nu ne-a preocupat, Lanei și mie, o neliniște suplimentară. Exista oare o instituție rusească la fel de puțin înclinată să comunice cu ziaristi străini ca FSB ? Da, armata. Cum aveam noi să pătrundem, Lana cu dubla-i naționalitate rusă și americană, eu cu naționalitate franceză, în acele arhive ? În pofida oricărei așteptări, n-a fost așa de complicat. Mama unei prietene a Lanei lucrase odinioară ca istoric în Arhivele de Stat Militare ale Rusiei. Firește, astăzi era pensionară, însă își păstrase relații excelente cu direcțiunea actuală. Ea i-a strecurat Lanei numele lui Vladimir Korotaev. Vladimir s-a lăsat convins încă de la prima convorbire telefonică. Nu impune nici o condiție, nu cere nici o autorizație specială a vreunei autorități oficiale. N-are de dat seamă de cererea noastră nici Kremlinului, nici superiorilor săi. „Spuneți-mi doar ce căutați în legătură cu cel de-al III-lea Reich”, ne-a răspuns el simplu. „Pe Hitler ? Iarăși Hitler ?” Tonul directorului adjunct s-a schimbat pe loc. Lana insista. Își mlădia glasul, făcându-l în același timp blând și rugător. El îi răspunde până la urmă sec : „Peste o zi sau două. Lăsați-mi răgazul de a găsi dosarele potrivite”. Patruzeci și opt de ore mai târziu, Vladimir o sună pe Lana : găsise totul. Întâlnirea putea să fie fixată. Săptămâna viitoare. Spre sfârșitul zilei, la ora 17. La Moscova, serviciile publice își închid birourile devreme. La ora 17, cei mai mulți funcționari ruși sunt de mult plecați. O întâlnire atât de târzie nu datora nimic întâmplării.

Vladimir se asigura că nimeni n-avea să se intersecteze cu noi în locurile arhivelor. Urma să fie singur.

E deja trecut cu 15 minute de ora 17 și taxiul nostru stă lipit la disperare pe podul Patriarșiei, în plin centru al orașului. Șoferul și-a luat până și gândul de a înainta și a conectat un DVD la bricheta electrică de la bord. Ne oferă o mostră deplorabilă de muzică pop locală, cu clipuri pline de fete tinere încântate să se unduiască în șorturi. Ambuteiajele fac viața imposibilă la Moscova, repetă Lana monologând. Epoca bulevardelor goale e revolută de când Rusia a sucombat la cântul sirenelor liberalismului. Vechile Lada și alte Volga sovietice au lăsat locul unor automobile asiatice ieftine și unei sumedenii de limuzine scumpe și de 4×4 obeze europene.

Cât mai e ca să ajungem la biroul lui Vladimir? „O oră...”, răspunde șoferul ciocănindu-și GPS-ul. „Poate ceva mai puțin sau ceva mai mult...” O zăpadă topită tipică pentru sfârșitul iernilor rusești acoperă alene geamurile și accentuează aspectul deprimant al situației noastre. Deodată, Lana iese din vehicul strigându-mi s-o aștept. Având în vedere starea traficului, asta n-ar trebui să fie prea complicat. Peste mai puțin de zece minute, în care cu greu am înaintat cu vreo 50 de metri, reapare cu părul albit de fulgi și o pungă de plastic în mână. „Cu asta ne vom face iertați”, triumfă ea agitând în aer o sticlă de coniac armenesc. „Toată lumea se dă în vânt după așa ceva în Rusia”, mă încredințează.

Ne pare foarte rău, de o mie de ori iertare. Repet pe rusește cuvintele pe care Lana încearcă să mă facă să le învăț. Țin să i le rostesc cât mai corect posibil de îndată lui Vladimir. E trecut de ora 18. Imobilul Arhivelor de Stat Militare din Rusia, foarte tipic social-comunist, se înalță numai beton și ferestre opace într-un lugubru cartier periferic. E gol. Sau așa pare. Din exterior, nu se vede nici o lumină la cele vreo zece etaje. Numai parterul e încă luminat.

Ușa grea a holului s-a închis îndărătul nostru cu un vacarm intimidant. Plăci de marmură gri acoperă intrarea de la sol până pe pereți, dând impresia unui naos de biserică părăsită. Se poate imagina și ceva mai bun pentru a înlesni circulația căldurii. Sosirea noastră zgomotoasă are cel puțin meritul de a face să se ivească un cap de după impozantul comptoar din lemn care barează trecerea către scări. Capul îi aparține unei femei în uniformă care se ridică încet, de parcă simplul fapt de a se mișca i-ar cere un efort dureros. Prezența ei, chiar taciturnă, ne

reconfortează : ne dovedește că imobilul nu e abandonat după căderea Uniunii Sovietice. Mobilarea foarte „vintage” ar putea lesne pretinde contrariul, precum acel telefon din bachelită oranj-brun sau acel orologiu din plexiglas cu limbile sale în formă de săbii – obiecte din vremea comunistă care continuă să-și îndeplinească la perfecție menirea : orologiul arată ora exactă și telefonul funcționează. Amfitrioana noastră o dovedește sub ochii noștri : „Doi. Da, sunt doi, domnule director adjunct. Nu, nu pot să-i las să urce. Trebuie să veniți să-i luați dumneavoastră. Da. Da. Așteaptă”. Comunicarea a fost scurtă. Femeia-soldat închide delicat vechiul aparat telefonic și ne face semn să avem răbdare.

„Ne pare rău, Vladimir, suntem mâhniți. Cu adevărat încurcați.” Barem a înțeles bolboroseala mea ce voia să aducă a rusă ? Directorul adjunct al Arhivelor de Stat Militare din Rusia ne-a lăsat să așteptăm vreo zece minute. Pe urmă a sosit cu un aer contrariat. În loc de răspuns la scuzele noastre, a schițat un zâmbet posomorât, s-a întors și a pornit-o către scările pe care venise. Lana m-a împins de spate ca să-l urmez. „Totul e în regulă”, îmi șoptește, „nu și-a pus paltonul. Înseamnă că n-o să plece imediat”.

Dosarul Günsche, imposibil ! Jurnalul intim al lui Goebbels, de ce nu ? Dar Günsche, cu siguranță nu. Vladimir insistă, nu e nici vorbă să consulțăm dosarul personal al ofițerului SS Otto Günsche.

Cu toate astea, dosarul e acolo, în fața noastră. Vladimir l-a scos din raftul unde e păstrat și l-a pregătit special pentru această întâlnire. L-a deschis, ne-a prezentat câteva fotografii de identitate din epocă, apoi nimic. Sau pe-aproape. Ca printr-o întâmplare nesperată, o providență miraculoasă, directorul adjunct s-a ridicat brusc și ne-a cerut să binevoim a-l scuza. „Mă duc să caut alte dosare într-una din rezervele noastre. Durează vreo zece minute. Așteptați-mă aici...” L-am privit plecând fără să spunem un cuvânt. Apoi Lana mi-a surâs și mi-a zis : „Dă-i bătaie !”.

Întorc paginile găfăind, cu mâini stângace. Otto Günsche se află sub ochii noștri : viața-i de militar SS, de gardă de corp personală a lui Hitler și de prizonier sovietic – tot atâtea documente istorice inedite. Ancheta noastră ia o nouă întorsătură. Günsche este unicul membru din ultimul cerc al lui Hitler care n-a acceptat niciodată să-și scrie biografia. Omul era de felul lui tăcut și a refuzat să se destăinuie în interviuri. Cu excepția ziaristului american James O'Donnell, căruia i-a răspuns la câteva întrebări, până la moartea sa în 2003, la vârsta de 86 de ani, Günsche a fugit de mass-media. Unicele sale declarații le-a oferit serviciilor secrete sovietice. În fine, nu chiar *oferit* ; *cedat* mai degrabă, și asta sub constrângere.

Prima pagină a dosarului său personal nu e altceva decât fișa de identitate întocmită de direcția Ministerului de Interne la 4 iunie 1950, adică deja la cinci ani după capturarea sa la Berlin. E vorba de un formular-tip pentru toți prizonierii din Uniunea Sovietică. Doar că pe acesta a fost adăugat de mână, cu roșu și foarte mare : „Supraveghere specială”. Înmatriculatul 4146 Günsche Otto nu e un prizonier precum ceilalți. În afara informațiilor de bază ca data nașterii (1917), locul de naștere (Jena, Germania), înălțimea (193 centimetri), locul de detenție (lagărul de prizonieri de război nr. 476), este indicat de mână că prizonierul necesită un nivel de pază întărit. Este specificat și că Günsche se află într-o stare de sănătate acceptabilă și că în închisoare „nu există boli infecțioase”. Celelalte pagini sunt roase pe la colțuri, de mărimi diferite, unele abia puțin mai mari decât niște pagini de carnet de buzunar. Cele mai multe sunt redactate direct de mână, parcă de urgență. De fiecare dată semnatarul își indică gradul și funcția. Descoperim aici o întreagă ierarhie cu denumiri complexe : avem „șef adjunct în munca operativă”, „director de compartiment”, „șef al departamentului special”... Deseori adnotările privesc numai niște denunțuri ale comportărilor belicoase ale prizonierului Günsche față de Uniunea Sovietică. Rapoartele nu conțin atunci decât câteva rânduri și cer pedepse adecvate. Un enorm „aprobat” adăugat de mână în diagonală completează de fiecare dată ansamblul.

Cel mai adesea Günsche e denunțat de cei cu care-și împărtășește traiul de fiecare zi, prizonieri germani, foști naziști. Organizarea carcerală sovietică favorizează și gratifică zelul acestor delatori ca acel om, un oarecare Nokri. El scrie „domnului șef” al unității sale de prizonieri, brigada a 14-a din lagărul nr. 476. Lagărul cu regim special nr. 476 este situat în *oblast* Sverdlovsk, în plină regiune a Uralilor, reputată pentru asprimea climei. Acest lagăr este unul dintre cele mai mari din Uniunea Sovietică.

Vocabularul, ca și scrisul delatorului sunt lipsite de siguranță. Nokri e neamț și scrie foarte prost în rusește.

Am primit astăzi de la postul de pază al lagărului ordinul de a purcede la stivuirea lemnului în curtea de gospodărie a zonei. [...] Günsche Otto a luat cuvântul în camera în care stau cei 74 de oameni din brigada a 14-a. El a spus : „Nu mă duc. Rușii știu prea bine că eu refuz treburi din astea”. A spus așa de parcă era eroul nostru, un om aflat deasupra autorităților sovietice. [...] Vă rog, Domnule Șef, să pedepsiți sever această persoană.

Sentința cade câteva săptămâni mai târziu, după o anchetă rapidă. Potrivit documentului pe care-l avem în mâini, s-au stabilit următoarele :

Condamnatul Günsche, în trecut aghiotant personal al lui Hitler, exprimă printre condamnați opinii antisovietice revanșarde și preamărește fostul regim hitlerist. Se străduiește să muncească prost în producție.

S-a hotărât închiderea condamnatului Günsche ca element deosebit de primejdios într-o celulă, în izolare totală, pentru o durată de „6” luni.

Semnat : Anchetator șef din branșa nr. 5

căpitan P. Olenov

Dosarul lui Günsche conține vreo sută de foite de acest tip. Una îi atrage atenția Lanei. E bătută cu grijă la mașină cu mențiunea „secret” indicată sus în dreapta. O șampilă cu cerneală indigo și stema Uniunii Sovietice completează aspectul oficial, ba chiar solemn, al documentului. „E verdictul din procesul lui”, îl descrie Lana. Emană de la tribunalul militar al regiunii Ivanovo, la 300 de kilometri nord-est de Moscova. Datează de pe 15 mai 1950.

Ancheta judiciară și materialele cauzei au definit următoarele elemente : Acuzatul GÜNSCHE, nazist convins și partizan devotat lui Hitler în politica sa, de-a lungul întregului său serviciu în fosta armată germană, era un partizan activ și participant la punerea în aplicare a proiectelor criminale ale lui Hitler în vederea realizării pregătirilor de război împotriva Uniunii Sovietice.

Înainte de venirea lui Hitler la putere, în 1931 GÜNSCHE a aderat la organizația fascistă de tineret „Hitler-Jugend”, apoi în 1934, la vârsta de 17 ani, a intrat ca voluntar în corpul SS „Leibstandarte Adolf Hitler”, în cadrul căruia a participat la întărirea regimului fascist în Germania.

În 1936, GÜNSCHE s-a distins cu deosebire în serviciul său și a fost transferat în corpul gărzii personale a lui Hitler.

În perioada războiului Germaniei împotriva URSS, GÜNSCHE a servit în armata germană în cadrul diviziei „Leibstandarte SS Adolf Hitler”, mai întâi drept comandant de pluton, apoi drept comandant de companie al diviziei blindate.

Aflându-se pe teritoriul vremelnice ocupat din URSS în cadrul diviziei sale, el a comis atrocități contra civililor și a prizonierilor de

război sovietici. Divizia SS avea ca lozincă : „Avem nevoie de spațiul rus fără ruși”, îndemnând la distrugerea totală a populației ruse. Executând această comandă criminală, divizia a împușcat în regiunea Jitomir 285 de civili, a spânzurat 8 persoane, a torturat până la moarte 73 de persoane, a făcut să moară de foame 25 196 de prizonieri de război sovietici.

Din ianuarie 1943 până la 30 aprilie 1945, GÜNSCHE, ca fascist convins, a servit drept aghiotant personal al lui Hitler, apoi cumulând în martie și aprilie 1945 această funcție cu cea de Comandant al Cancelariei Imperiale.

În calitate de aghiotant personal al lui Hitler, GÜNSCHE a participat la toate ședințele ținute de Hitler cu privire la aspectele războiului purtat împotriva URSS și a popoarelor dornice de pace și democratice.

În calitate de aghiotant personal al lui Hitler, GÜNSCHE îi executa diferitele ordine și instrucțiuni cu caracter criminal. [...]

Pe baza acestor piese, Tribunalul Militar l-a recunoscut pe GÜNSCHE vinovat de infracțiunea prevăzută în art. 1 al Decretului din 19/IV-1943 și în conformitate cu art. 319 și 320 din Codul de procedură penală,

L-A CONDAMNAT :

pe GÜNSCHE Otto Hermann, în baza art. 1 din Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS din 19/IV-1943 și în conformitate cu art. 2 din Decretul din 26/V-1947 „Despre abolirea pedepsei cu moartea”, la detenție într-un Lagăr de Reeducare prin Muncă pentru o durată de DOUĂZECI ȘI CINCI (25) de ani.

Durata detenției lui GÜNSCHE începe la data de 6/IV-1950.

Otto Günsche are atunci 32 de ani și e prizonier la sovietici de aproape 5 ani. Fotografia de identitate care însoțește judecata arată un om îmbătrânit precoce, slăbit, dar cu privirea încă dură, aproape amenințătoare, ca o sfidare lansată autorităților ruse. Ofițerul SS arată oare astfel că nu se lasă tras pe sfoară ? Că procesul său nu-i decât o mascaradă și condamnarea sa nu lăsa loc nici unei îndoieli ?

Condamnarea la 25 de ani de lagăr nu e oare mai rea decât o execuție ? Cum se poate supraviețui unei asemenea pedepse de Gulag ? În ce stare fizică și mentală se iese din ea ? Günsche va avea 57 de ani când își va fi ispășit condamnarea. Fostul apropiat al lui Hitler nu izbuteste să se resemneze cu această făgăduință a unei existențe de ocnaș. „Verdictul poate fi supus recursului în fața curților de apel ale Tribunalului Militar al trupelor MVD din circumscripția Moscova”, îi

este indicat în scris. Are 62 de ore ca s-o facă. Câteva pagini mai departe, găsim rezultatul recursului său. La 21 octombrie 1950, adică la cinci luni după proces, Günsche este din nou convocat dinaintea judecătorilor săi.

239.
 РАССЕКРЕЧЕНО

СПРАВКА

На жители села Церпенилейзе, района Бернау - ВЕЛЕР Густава

ВЕЛЕР Густав, 1886 г. рождения, уроженец с.Доротентоль, крайс Гренвальде /Померания/, немец, член СА, женат, происходит из крестьян, проживает с.Церпенилейзе, района Бернау, работает кровельщиком.

ВЕЛЕР Густав, имеющий сходство с Гитлером, проживал до 1944 г. в г.Берлин по улице Ционскирхтрассе, 23, а с 1944 г. по настоящее время проживает в с.Церпенилейзе.

ВЕЛЕР Густав в 1924 г. был осужден на 3 года тюремного заключения, за подделку денежных знаков, которое он отбыл. В январе месяце 1932 года ВЕЛЕР вступил в члены СА, откуда через 2 месяца был исключен потому, что он не выполнил приказание подстричь волосы. ВЕЛЕР Густав, с приходом Гитлера к власти, в 1933-1934 г.г. неоднократно вызывался органами гестапо, где ему предлагали в связи с тем, что он похож на Гитлера, подстричь волосы и обрить усы, но он этого не делал. В 1934 г. ВЕЛЕР был вызван вызван лично Гимлером, который также предлагал ему снять волосы и обрить усы, за что обещал ему 1000 марок. При этом Гимлер, по словам ВЕЛЕР, угрожая ему, заявил:

"Если Вы еще будете носить волосы так, как наш Фюрер, то Вы исчезнете навсегда."

В результате частных визитов в гестапо ВЕЛЕР Густав пытался отравиться легальным газом.

ВЕЛЕР в национал-социалистической партии не состоял и ком-прометированный материал по нему не добыто.

НАЧАЛЬНИК ОПЕРСЕКТОРА ПРОВИНЦИИ
БРАНДЕНБУРГ - ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ

/П.ФОКИН/

22 января 1946 г.

Ancheta sovietică privitoare la o sosie a lui Hitler (GARF).

Și iată raportul :

În plângerea sa de casare, Günsche pretinde că n-a comis crime și cere anularea sentinței.

Negăsindu-se, în circumstanțele cazului, motive de anulare sau de modificări ale condamnării,

S-A HOTĂRÂT :

Să rămână în vigoare sentința privitoare la condamnatul Günsche Otto Hermann și să nu se dea urmare cererii sale de casare.

Sturmabführerul (comandant) SS se pregătise pentru moarte, deportare, condiții grele de închisoare când s-a decis să fugă din buncărul lui Hitler. Dar în mod sigur nu se aștepta la incredibilul tratament pe care Stalin avea să-l rezerve intimilor Führerului.

1 mai 1945, în *Führerbunker*. Generalul Krebs a eșuat. Tentativa de mediere cu Statul-Major sovietic începută în seara din ajun n-a izbutit. Speranța unui armistițiu se risipește. Rușii cer o capitulare fără condiții. Sfârșitul e apropiat și ineluctabil pentru ultimii refugiați din buncărul imperial. Toată ziua, fiecare se pregătește pentru o operațiune aproape imposibilă : fuga. Pe la ora 22, primul grup se lansează într-o cursă disperată. Günsche face parte din el. Cele două secretare și nutriționista lui Hitler îl însoțesc, la fel și secretara lui Bormann. Sunt escortați de vreo sută de soldați. Toată noaptea, împreună, încearcă zadarnic să forțeze liniile sovietice. La 2 mai dimineată își găsesc refugiu în pivnița unei berării de pe Schönhauser Allee, în plin centru al orașului. Nici unul dintre acești fugari nu știe că generalul Weidling, comandantul trupelor germane din Berlin, a dat deja ordinul de capitulare¹⁸⁴. După-amiata, soldații ruși încercuiesc berăria. „Războiul s-a terminat. Comandantul vostru a semnat încetarea luptelor”, strigă ei. Günsche și alți ofițeri germani ezită. Însă trebuie să accepte evidența : luptele au încetat efectiv, nu mai au de ales. Înainte de a se preda, ofițerii germani le ajută pe cele două secretare ale lui Hitler, Gerda Christian și Traudl Junge, pe bucătăreasa lui, Constanze Manziarly, și pe Else Krüger, secretara lui Bormann, să părăsească discret adăpostul. Pentru tinerele femei e mai bine să încerce totul decât să cadă în mâinile sovieticilor. Hitler le-a prevenit că vor fi automat violate¹⁸⁵. Gerda Christian va reuși să ajungă în Bavaria, unde va fi arestată de armata

americană în martie 1946. Traudl Junge, după un lung periplu prin Germania, va reveni să se ascundă în Berlin, unde va fi capturată la începutul lui iunie 1945 de Armata Roșie. Constanze Manziarly nu va mai fi niciodată găsită. Gerda Christian va susține că a văzut-o lăsându-se arestată de niște soldați ruși la 2 mai 1945. Până în ziua de azi, nici o urmă a acestei femei nu e înregistrată în arhivele ruse. Cât despre Else Krüger, ea va sfârși în mâinile britanicilor.

E ora 22 din 2 mai 1945 când Günsche se predă fără să lupte.

Interogatoriile se vor înălța. Foarte repede, statutul său de SS-Sturm-bannführer atașat serviciului personal al lui Hitler îi dă dreptul la un tratament special. Günsche se pomenește astfel în mâinile Comisariatului Poporului pentru Afaceri Interne, NKVD. Acest organism de Stat concentrează puterile poliției din țară, administrează Gulagul și serviciile secrete interne. Își adresează rapoartele direct generalului Kobulov, șeful adjunct al Administrației Centrale pentru Prizonieri de Război și Internați (GUPVI), și locotenent-colonelului Parparov, șeful său de departament operativ. La interogatoriul din 18 și 19 mai 1945, el îi anunță că Hitler și-a tras un glonț în cap – informație extrem de perturbantă pentru serviciile secrete sovietice, căci ea repune în discuție ipoteza unei sinucideri prin otrăvire, ipoteză oficial reținută și susținută de generalul-locotenent de la Smerș, Alexandr Vadis.

„Sturm-bannführer Linge se afla în fața ușii de intrare a buncărului, în apropierea ușii biroului lui Hitler. Către ora 16, la 30 aprilie 1945, el a auzit un foc de armă.”¹⁸⁶ Răspunsurile lui Günsche sunt consemnate așa cum le-a formulat el, fără înflorituri ori interpretări. Kobulov și Parparov își notează fiecare declarație cu precizie. Ceea ce aud îi surprinde și-i încântă totodată : au cu ce să-i desființeze pe colegii și totuși rivalii lor de la Smerș. Kobulov și Parparov detestă acest serviciu de contraspionaj care se crede atotputernic. Amândoi sunt oamenii lui Lavrentii Beriia, temutul responsabil al NKVD. Beriia nutrește o ură mortală față de Smerș și de conducătorul lui, generalul Abakumov. Stăpânul NKVD se teme de acest serviciu secret ce scapă controlului său. Căci dacă, oficial, Smerș depinde de NKVD, în fapt Abakumov îi raportează adesea direct lui Stalin, ocolindu-l pe Beriia. Concurența între serviciile secrete sovietice nu poate dura mult timp. Regimul stalinist nu-i păstrează decât pe cei mai buni. Iar Beriia e ferm hotărât să rămână cel mai bun.

În mai 1945, Lavrentii Pavlovici Beriia are 46 de ani. Acest pur produs al Revoluției sovietice, originar din Georgia ca Stalin, se află în vârful carierei. Cu înfățișarea-i prefăcută de mic birocrat și un *pince-nez* ridicol¹⁸⁷, pare a nu face doi bani. Și totuși... E adjunctul lui Stalin în cadrul guvernului, unul din membrii Comitetului Național pentru Apărare și conduce informațiile externe, în plus față de poliția secretă. Urât, disprețuit, Beriia e mai cu seamă temut. Violent, nemilos, sadic, vicios¹⁸⁸, psihopat, alcoolic, legenda neagră a „primului copoi” al puterii staliniste nu e cu totul uzurpată, dar trebuie nuanțată. E adevărat că posedă un talent cert de a conduce episoadele de tortură, ba chiar de a-i tortura personal pe prizonierii cei mai recalcitranți. Faptul că a semnat, între 1941 și 1944, ordinele de deportare a „popoarelor dușmane”, adică a aproape unui milion de cetățeni sovietici proveniți din rândul minorităților (cecenii, inguși, germani de pe Volga, tătari din Crimeea...), nu l-a perturbat. Stalin îi bănuia de colaborare cu naștii. Vor fi trimiși în Siberia și în Asia Centrală, în condiții inumane. La numai patru ani după deportarea lor, procentul de mortalitate se ridică la 20%. Aproximativ 200 000 n-au rezistat tratamentelor pe care NKVD li le-a rezervat. Asumarea masacrului a peste 25 000 de ofițeri polonezi în pădurea de la Katîn o admite fără să crâcnească. Nikita Hrușciiov va spune despre el că pentru a parveni la acest nivel de putere în URSS „a urcat diversele trepte trecând peste un număr enorm de cadavre”¹⁸⁹. Dar dacă Beriia poate fi în mod obiectiv socotit un monstru, el nu e mai puțin un politician înzestrat cu un instinct de supraviețuire fenomenal. A înțeles foarte repede că faptul de a fi georgian ca Stalin și de a-i fi de o fidelitate cvasi-maladivă nu-l făcea de neatins. În orice moment putea fi eliminat din sistem. Lui Stalin nu-i place oare să repete că în serviciile secrete nu există decât două opțiuni : „promovarea sau plutonul de execuție” ? Fraza aceasta îi umblă inevitabil prin cap când constată sporirea puterii fostului său subordonat, generalul Abakumov.

Lui Viktor Semionovici Abakumov nu-i lipsește nimic ca să-l irite. Mai tânăr – are cu nouă ani mai puțin –, moscovit din naștere în vreme ce Beriia e un bădăran, fiu de țărani prăpădiți georgieni, șeful Smersș etalează un fizic de cuceritor cu privirea deschisă și profundă. Cu o claie de păr negru ca smoala, cu umeri pătrați, își poartă uniforma ca unul din acei eroi cu care se fălește atâta propaganda sovietică – exact

contrariul lui Beriia. Scund de statură – Abakumov îl depășește cu un cap –, aproape chel, miop cu o tendință de îngrășare, cel pe care Stalin îl prezintă cu plăcere drept „Himmler” al său¹⁹⁰, cu referire la Heinrich Himmler, călăul SS al lui Hitler, nu poate rivaliza din punct de vedere fizic cu concurentul său direct. Înrolat în forțele speciale ale Armatei Roșii încă de la vârsta de 13 ani, Abakumov urcă progresiv treptele carierei militare, apoi intră în serviciile de informații. Acolo devine specialist în supravegherea dușmanilor din interior. Tehnologiile ascultărilor clandestine n-au nici un secret pentru el. Beriia nu pregetă să remarce acest element strălucit. În 1938, îi accelerează cariera în cadrul NKVD și-l numește drept unul dintre adjuncții săi. Speră atunci să facă din el omul său devotat. Dar asta înseamnă a nu ține cont de Stalin, care-l smulge din ghearele lui Beriia și-l promovează în 1943 șef la Smerș. De aici înainte, Abakumov devine pentru patronul NKVD un concurent periculos și deci un dușman de moarte.

Cu zeci de mii de bărbați și de femei în serviciul său, Beriia se fălește că e cel mai informat om din țară și curând, datorită victoriei finale împotriva Germaniei naziste, dintr-o bună parte din Europa. Este așadar normal ca nimic din ce se petrece la Berlin să nu-i scape chiar stând la Moscova, la 2 000 de kilometri distanță. Descoperirea cadavrului presupus a fi al lui Hitler a aflat-o aproape instantaneu. Descoperire a cărei glorie îi revine unei echipe de la Smerș. Pentru Beriia, „amenințarea Abakumov” se precizează și mai mult. Postul său e în joc. Din fericire, odată cu arestarea acelui Günsche îi rămâne în mână o frumoasă carte de jucat. Mulțumită acestui uriaș SS cu maxilar pătrat, acestui ucigaș de evrei și de comuniști, Beriia îi va dovedi încă o dată lui Stalin că-i rămâne indispensabil.

„Cum s-a sinucis Hitler ?”, îl întreabă agenții Kobulov și Parparov pe Günsche.

„Potrivit lui Linge, Hitler și-a tras un glonț în tâmplă.”

Traducătorul ce asistă la interogatoriu are consemn să utilizeze cuvintele exacte care să retranscrie cât mai îndeaproape gândirea prizonierului. În caz de eroare, i se reamintește că riscă o pedeapsă de întemnițare într-un lagăr special din Siberia.

Fără nici o emoție aparentă, Günsche povestește că sinuciderea dictatorului german a avut loc cu puțin înainte de ora 16, la 30 aprilie.

Întrebare : Când ați intrat prima dată în încăperea în care a avut loc sinuciderea ? Și ce ați văzut ?

Răspuns : Am intrat în încăperea la ora 16.45. Am văzut covorul de pe jos ușor mișcat și o pată de sânge. Pe masă erau mai multe cutiute cu fiole de otrăvă. Pe divan, lângă perete, alături de ușă, se afla o pereche de încălțări. Lângă divan, două pistoale zăceau pe jos. Unul de calibrul 7,65 milimetri, iar celălalt de 6,35 milimetri. Pistoalele acestea i-au fost date lui Hitler de un om al lui Axmann [Artur Axmann, șef al organizației Hitlerjugend – n. aut.], a cărui identitate n-o știu. În anticamera în care se afla cadavrul lui Hitler se putea simți un miros foarte puternic de migdale.

Cine spune adevărul ? Günsche și teoria morții prin împușcare ? Smerș care asigură că s-a omorât cu cianură ? Nu cumva amândouă ? Nu cumva toate astea sunt doar o mare înșelătorie și Hitler e bine mersi în viață ?

Beriia nu mai știe. Abakumov, patronul Smerș, a făcut să-i parvină raportul în care conchide că Hitler s-a otrăvit. Lui, Beriia, nu lui Stalin. De astă dată, Abakumov respectă calea ierarhică. Dar nu e oare un mijloc să-l asocieze și pe Beriia cu această anchetă ca astfel să fie legați unul de altul în cazul unor eventuale reproșuri ale „Tătucului popoarelor” ? Și al unei noi epurări a serviciilor secrete ?

Stalin nu e omul care să acorde ușor încredere cuiva. Nu e nici omul care să ierte cu ușurință. Victoria sa asupra Germaniei naziste i-a sporit puterea și popularitatea în Uniunea Sovietică. Pe scena internațională, apare de asemenea ca unul dintre oamenii forte ai noii ordini mondiale ce se schițează, chiar dacă, pentru mulți, nu suscită atât admirație, cât teamă. Puțin îi pasă. Cu teama știe să se joace, are talentul necesar. În timpul războiului, a dovedit că nimeni nu putea să scape de hotărârile sale cele mai severe, nici măcar propria-i familie. Fiul său cel mai mare, Iakov, are deja 34 de ani în 1941, când e somat să intre în Armata Roșie și să se bată cu naziștii¹⁹¹. E capturat încă de la 16 iulie 1941. Sora lui, Svetlana, a povestit cu ani mai târziu acest episod tragic :

Fratele meu nu era un mare combatant. Era prea blând pentru asta. S-a dus la război fiindcă așa voia tata. Când a fost luat prizonier de nemți, regimul nazist l-a umilit. L-a dus să facă înconjurul

Germaniei, era prezentat ca un animal de bălci. Vă dați seama, fiul lui Stalin ! Era perfect pentru propaganda nazistă. La sfârșitul lui ianuarie 1943, feldmareșalul german Paulus e capturat de trupele noastre la Stalingrad. Nemții au crezut că tata avea să-l dea la schimb cu Iakov. Asta însemna să nu-l cunoști pe tata¹⁹².

În cele din urmă, fiul mai mare al lui Stalin își va găsi moartea câteva săptămâni mai încolo, la 14 aprilie 1943, într-un lagăr de prizonieri din Germania¹⁹³.

Mesajul stăpânului de la Kremlin e clar : nici un tratament de favoare pentru nimeni, oricine ar fi. De altminteri, era deja prevăzut ca, dacă Iakov ar fi supraviețuit sau chiar dacă ar fi evadat, să fie trimis în Siberia, într-un lagăr special. „Așa erau tratați soldații sovietici care trecuseră prin lagărele de prizonieri de la nemți”, mărturisește Svetlana Stalin[a]¹⁹⁴. „Nu se mai bucurau de încredere.”

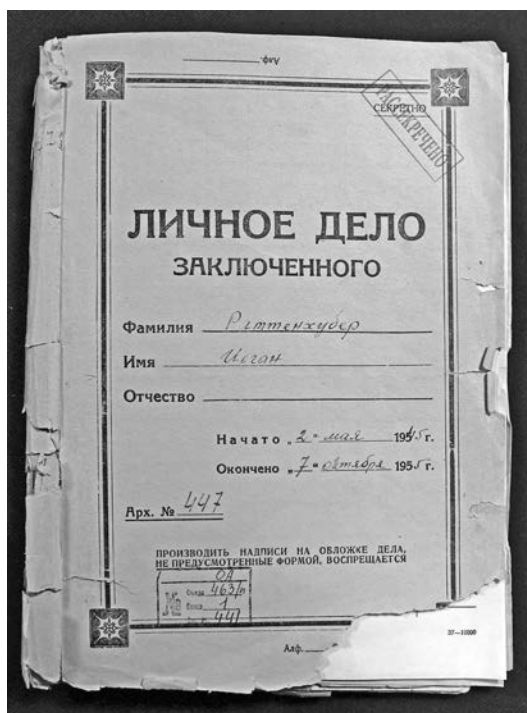
Abakumov și Beriia au amândoi în memorie soarta lui Iakov. Cunosc intransigența și cruzimea stăpânului lor și mai ales paranoia sa maladivă. Cea mai mică eroare din partea lor li se poate dovedi fatală. Și e foarte evident că raportul privitor la moartea lui Hitler conține erori sau cel puțin mari lacune. În acel sfârșit de mai 1945, Beriia e sigur de asta. Șeful NKVD recitește cele 13 pagini ale interogatoriului ofițerului SS Günsche luat de oamenii săi la 18 și 19 mai 1945. Oare trebuie avertizat Stalin și semănată îndoiala în cugetul său ? Nimic nu e mai primejdios. Beriia optează pentru prudență, o prudență extremă. Păstrează pentru sine lucrarea oamenilor săi și se mulțumește să-i transmită dosarul lui Stalin fără nici cel mai mic comentariu. Nici pozitiv, nici negativ.

La 27 mai 1945, Stalin are în mână darea de seamă a Smerș. Pentru Kremlin, moartea lui Hitler e oficială.

Günsche, în ce-l privește, tocmai începe să priceapă că nu va scăpa ușor din temnițele serviciilor secrete. E transferat de la Berlin la Moscova. Direcția – închisoarea specială de la Lubianka, aflată sub controlul NKVD.

Aceeași Lubianka unde am fost autorizați noi să descoperim dinții presupuși ai lui Hitler. Eram atunci la etajul III. Interogatoriile prizonierilor SS aveau loc la etajul I sau II. Nu ne puteam împiedica să ne

întrebăm dacă urletele lor ajungeau până în încăperea în care ne-am aflat. Pe măsură ce înaintăm în ancheta noastră, această senzație înspăimântătoare de a trezi niște stafii nu ne părăsește aproape deloc. Atâta sânge, atâtea lacrimi, cruzime și sălbăticie înconjoară ca un halou întunecat cercetarea noastră. Adevărul din jurul dosarului Hitler continuă și astăzi să se ascundă într-o păclă dezgustătoare, sub pretext de secrete de Stat, de lupte de influență geopolitică. Au trecut deja 70 de ani și chestiunea rămâne sensibilă. Oare stafia lui Hitler va sfârși vreodată să bântuie Occidentul ?

Dosarul justiției militare sovietice referitor la generalul SS Johann Rattenhuber (Arhivele de Stat Militare din Rusia).

Aceste reflecții mă năpădesc în timp ce parcurg dosarul lui Günsche în biroul directorului adjunct al Arhivelor de Stat Militare din Rusia.

Lana întredeschide ușa și aruncă o privire rapidă pe culoar. Nici un zgomot. Clădirea rămâne adormită adânc. Puteam continua să răsfoim documentele confidențiale. Apuc un alt dosar. Încă un ofițer german. Îi descifrez cu greu numele : Rattenhuber, Johannes.

Nu, nu Johannes, ci Johann. Descopăr fotografiile unui bărbat de vârstă matură, cu părul aproape în întregime alb ; poartă încă uniforma-i germană. Poza a fost pesemne făcută la numai câteva ore de la capturarea lui, la începutul lui mai 1945. Ținându-și capul drept, cu privirea fixă și rece, acest militar are în chip vădit obișnuința de a comanda și a fi ascultat. Câteva pagini mai încolo, dau peste alte poze. Să fie oare același om ? Fotografia datează din 1950. Nu mai e decât un moșneag, o palidă copie a mândrului ofițer german ce fusese. Cu fața emaciată, cu pielea tăbăcită de o expunere prea îndelungată la frig, cu o barbă cu fire zbârlite, cu părul tuns grosolan. Cine era ? Îi cer Lanei să-și părăsească postul de observare ca să-mi traducă documentele. Pedigriul lui se întinde pe mai multe pagini.

Dosarul militar al lui Johann Rattenhuber, responsabil cu securitatea lui Hitler (Arhivele de Stat Militare din Rusia).

RATTENHUBER Johann, născut în 1897, originar din satul Oberhaching (Bavaria), de naționalitate germană [...].

După luarea puterii în Germania de către Hitler, Rattenhuber a fost numit în 1933 aghiotant al șefului Gestapo, fascistul Himmler, apoi, în același an 1933, a fost numit în postul de șef al gărzii personale a lui Hitler, reorganizată în 1934 în așa-zisul „Serviciu Imperial de Securitate” [...].

În perioada războiului criminal purtat de Germania hitleristă împotriva Uniunii Sovietice, Rattenhuber și subordonații lui asigurau securitatea trenurilor lui Hitler care se duceau pe frontul sovieto-german în 1941-1943, atunci când Hitler, în colaborare cu corpul generalilor săi, elaborează planurile de aservire și de exterminare a sovieticilor.

Interogat în cursul audienței, acuzatul Rattenhuber s-a recunoscut vinovat de aceste capete de acuzare și a invocat faptul că nu acționa decât la ordinele șefilor săi.

Acest argument cu „nu făceam decât să execut ordinele”¹⁹⁵ l-au utilizat și alți naziști în cursul proceselor lor. În special Adolf Eichmann, acel înalt responsabil SS de punerea în aplicare a „soluției finale”, exterminarea evreilor din Europa. Scuză sistematic respinsă, ca aici de către judecătorii sovietici :

Argumentul acuzatului, după care în activitățile sale practice ar fi fost condus de niște ordine, este abuziv, dat fiind că Rattenhuber ocupa el însuși posturi înalte în „Serviciul Imperial de Securitate” de pe lângă guvernul fascist din Germania și în organizația criminală SS. În activitățile sale criminale, el a dat dovadă de vrednicie și de inițiativă personală¹⁹⁶, pentru care a fost recompensat de conducătorii fasciști.

În consecință, Rattenhuber e condamnat. Dar la câți ani ?

Lana urmărește cu degetul rândurile documentului ca să ajungă la sentință : 25 de ani ! Ca Günsche. În „lagăre de reeducare prin muncă”. E adăugat că tot ceea ce posedă Rattenhuber în momentul arestării i-a fost confiscat.

Mă întorc spre Lana. S-a oprit brutal din traducere. Face ochii mari. Ce a citit de o șochează așa ? Reia cu voce tare un pasaj din proces care-i scăpase :

...În afara mărturisirilor personale ale acuzatului, vinovăția sa a fost confirmată în cursul ședinței și de mărturiile lui : Eckold, Mohnke, Mengershausen...

Mengershausen, plutonierul SS care, după Smersș, le-a indicat soldaților ruși unde se afla cadavrul lui Hitler.

„A, Rattenhuber ! E o piesă importantă din dosarul Hitler.” Vladimir ne-a făcut să tresărim. Fără nici un zgomot, a revenit în încăpere. Ne privește pe Lana și pe mine mai degrabă mândru de micul lui efect. Aducem cu niște copii prinși asupra faptului, cu degetele încă pline de dulceață. Nu pare surprins și chiar se amuză de jena noastră. „Rattenhuber era un general foarte apropiat de Hitler, responsabil de securitatea sa. Aceste documente nu le puteți fotografia. Să vă uitați la ele, de ce nu ? Dar nu mai mult”, ne mustră el bombănind. Lana se împodobește cu cea mai dulce privire a ei și gângurește câteva cuvinte al căror înțeles îmi scapă. Izbutește să-l atingă la punctul sensibil, dacă e să mă iau după surâsul ce-i luminează chipul lui Vladimir. Directorul adjunct aruncă în cele din urmă pe masă dosarele pe care se duse să le caute.

Sunt alții și mai importanți decât Rattenhuber. Trei oameni-cheie, Vladimir e sigur. „Linge, valetul său...”, începe el lăsând să alunece spre noi o mapă cartonată. Deschide alta, își pune ochelarii de presbit : „Ăsta e al lui Baur, pilotul său de avion personal. Uitați-vă...”. Toate dosarele justiției militare se îngrămădesc acum în fața noastră. „Cu Günsche, aghiotantul lui Hitler, iată, aveți tot ! ”

Oare acești oameni sau, în orice caz, mărturiile lor îl vor face pe Stalin să se îndoiască ? Din pricina lor va subzista oare misterul Hitler vreme de ani de zile ?

Linge, ordonanța (Arhivele de Stat Militare din Rusia).

Baur, pilotul de avion (Arhivele de Stat Militare din Rusia).

Günsche, aghiotant (Arhivele de Stat Militare din Rusia).

Toți erau în serviciul personal al lui Hitler și toți erau prezenți la căderea *Führerbunker*-ului. Toți au căzut în mâinile sovieticilor.

Interogatoriile, trimiterea lor în lagăre speciale, totul e notificat. Împreună cu documentele de la GARF, cele transmise de FSB și cele descoperite acum în arhivele militare, avem elementele de a reconstrui *puzzle*-ul. În acest stadiu, un lucru ni se pare sigur : Stalin era informat în cele mai mici detalii despre ultimele momente ale *Führer*ului. Cu toate astea, nu va înceta să pretindă față de Aliați că trupele sale nu l-au găsit pe Hitler.

Moscova, mai 1945

Hitler nu e mort !

La 26 mai 1945, Stalin îi primește la Moscova pe reprezentanții președintelui american Harry Truman. Vin pentru a pregăti viitoarea conferință ce trebuie să se țină între Aliați în iulie la Potsdam, la vreo 30 de kilometri sud-vest de Berlin. Truman tocmai îi succedase lui Roosevelt, mort la numai 63 de ani, pe 12 aprilie 1945, de o hemoragie cerebrală. Dacă mandatul lui debutează sub auspicii cum nu se poate mai favorabile (capitularea germană din 8 mai cade chiar în ziua aniversării sale), Harry Truman trebuie să arate de ce e în stare și aliaților săi, îndeosebi celui mai puternic și mai imprevizibil dintre ei, Iosif Stalin. Nu întâmplător îl trimite el la Moscova pe Harry Hopkins, consilier diplomatic al lui Roosevelt și fin cunosător al regimului sovietic. Stalin îl cunoaște bine, căci a avut de tratat cu el în timpul celor mai întunecate momente ale războiului. Ambasadorul Statelor Unite în URSS, Averell Harriman, îl însoțește. La 26 mai, Stalin încă n-a primit raportul de la Smerș cu autopsia corpurilor găsite în fața buncărului. Raportul acesta va fi pe biroul său abia în ziua următoare. Totuși are cunoștință de procesul de identificare și de probabilitatea foarte mare ca să fie vorba într-adevăr de Hitler. Cu toate astea, Stalin uită să-și informeze vizitatorii americani. Merge chiar până la a le înșira o fabulație care va atârna greu în relațiile dintre cele două mari puteri. Lui Harry Hopkins, care-i face parte de speranța sa de a se găsi corpul Führerului, îi răspunde : „După părerea mea, Hitler n-a murit, ci se ascunde pe undeva. Medicii sovietici cred că au identificat corpurile familiei Goebbels și pe cel al șoferului personal al lui Hitler [Erich Kempka – n. aut.], dar eu personal mă îndoiesc. Cred că Bormann, Goebbels, Hitler și probabil Krebs au scăpat și se ascund”¹⁹⁷. Stalin

schitează scenarii cu privire la fuga conducătorilor naziști. Numeroase țări pot să-i primească sau să-i ajute, argumentează el, precum Japonia și Elveția. Ah, Elveția, acea bancă devenită Stat, plină ochi de aurul nazist ! Nu ne putem închipui tot ce-i mai rău cu acești bancheri ? Cât despre Japonia, nenumăratele ei insule nu oferă oare tot atâtea ascunzători inexpugnabile ? Diplomații americani sunt mirați. Cum ar fi putut Hitler să ajungă pe coastele japoneze ? Stalin are răspuns la toate. Cu un submarin ! Harry Hopkins își permite să se îndoiască. Îi semnalează amfitrionului său că, firește, a auzit deja de un proiect despre niște submarine germane mari, dar că, după câte știe el, nici unul n-a fost descoperit vreodată. Ce contează realitatea ? Posibilul, probabilul, afirmă Stalin, trebuie să fie de-ajuns ca să-i convingă pe emisarii președintelui Truman, precum ei se și grăbesc să se arate. De vreme ce dictatorul e cu siguranță în viață, își permit să insiste asupra dorinței lor celei mai vii ca el să fie găsit. Stalin încuviințează : „Am dat ordin serviciilor mele secrete să caute acele submarine. Până în ziua de astăzi n-au găsit nimic, totuși eu cred că e posibil ca Hitler să acoliții lui să fi plecat cu unul din aceste submarine către Japonia”.

La 6 iunie, are loc o nouă întâlnire între Hopkins, Harriman și Stalin. Acesta din urmă îi anunță că tot nu l-a găsit pe Hitler, dar că rămâne convins de fuga lui. Hitler e bine mersi în viață, adaugă el. Totuși, la acea dată, raportul de la Smerș îi fusese remis de cel puțin o săptămână. Era raportul ce conchidea, datorită autopsiei, că dușmanul său se omorâse prin otrăvire. Stalin a validat aceste dovezi, din moment ce n-a cerut o contraexpertiză. Fusese de asemenea informat că oamenii săi reînhumaseră, la 3 iunie 1945, cadavrele lui Hitler, Eva Braun, ale familiei Goebbels și generalului Krebs în apropiere de Rathenow¹⁹⁸.

Din nefericire pentru Kremlin, o primă breșă în secretul privind dosarul lui Hitler va apărea curând.

În aceeași zi, la 6 iunie, dar la Berlin, este improvizată o conferință de presă în localurile administrației militare sovietice. Participă reporteri americani, englezi și francezi. Îl ascultă pe un ofițer din Statul-Major al mareșalului sovietic Jukov, care-i anunță că Hitler a fost găsit și identificat aproape sută la sută. În aceeași zi, *New York Times* titrează : „Identificarea corpului lui Hitler aproape sigură după ruși”.

Stalin reacționează imediat și încearcă să-și reentre în mână. Îl trimite pe unul dintre fideli săi, Andrei Vișinski, la Jukov, ca să organizeze o nouă conferință de presă, oficială de astă dată. Aceasta are loc trei zile mai târziu, la 9 iunie. Mândrul și marțialul Jukov ia cuvântul atunci cu glasul său de bariton. Toți ziariștii occidentali și ruși bazați la Berlin sunt prezenți. „Nu am descoperit nici un cadavru care să poată fi identificat ca fiind cel al lui Hitler.” În asistență se răspândesc murmure. Reporterii care nu erau ruși așteaptă traduceri, ca să fie siguri că au înțeles bine spusele învingătorului în Bătălia Berlinului. Jukov își trage sufletul și continuă sub privirea apăsătoare a trimisului special al lui Stalin: „Hitler și Braun își păstrau niște oportunități pentru a fugi din Berlin. Au putut foarte bine să decoleze în ultimul moment, căci mai dispuneau de o pistă de aviație”. Murmurele se amplifică. Niște mâini se ridică pentru a pune întrebări. „Toate acestea rămân foarte misterioase”, recunoaște Jukov, „tot ce pot spune este că n-am identificat corpul lui Hitler și că eu unul nu știu nimic despre ce i s-a întâmplat... Acum este rândul dumneavoastră, al britanicilor și al americanilor, să-l găsiți.” Consilierii lui Stalin nici nu puteau născoci ceva mai bun ca să-i destabilizeze pe Aliați. Hitler a fugit, e rândul vostru să-l prindeți sau să ne spuneți dacă e viu ori mort. De vreme ce până-n ziua aceea nu există un corp, Hitler n-a murit. Jukov a ieșit deja din sală. Un ofițer sovietic răspunde presei în locul lui. El emite ipoteze, explică, informează sau mai degrabă dezinformează. Zvonurile despre moartea lui? Fanteziste. Unde s-ar ascunde? De ce nu în Spania, la Franco, fascistul ăla¹⁹⁹?

În această amplă înșelătorie, gloriosul mareșal Jukov a jucat rolul idiotului util. Totul dă de crezut că nu era la curent cu raportul Smerș. Chiar și el e ținut la o parte de cel mai mare secret al acestui sfârșit al celui de-al doilea război mondial.

Presa internațională preia noua versiune rusească: „Jukov declară că Hitler încă trăiește, poate, în Europa. Se însurase puțin mai înainte cu metresa lui. Împreună au putut să fugă din capitala germană cu un avion...”.

Spaniei îi ajung la urechi declarațiile ruse și se simte obligată să nege orice implicare în presupusa evadare a dictatorului german. La 10 iunie, ministrul de Externe spaniol afirmă în mod oficial că „Hitler, însurat sau nu, viu sau mort, nu se află pe solul spaniol, nici n-ar fi

autorizat să vină, iar dacă ar pătrunde în Spania n-ar primi nici un fel de azil”.

Totuși îndoiala persistă. Serviciile secrete aliate le cer sovieticilor acces la *Führerbunker*, ca și partajarea informațiilor.

Eisenhower, generalul american și comandantul-șef al forțelor aliate din Europa, îl întreabă personal pe Jukov dacă Hitler mai trăiește sau nu. La 18 iunie 1945, pe când susține o conferință de presă la Pentagon în Arlington, Virginia, un ziarist se grăbește să-i pună întrebarea care le stătea tuturor pe limbă :

— Credeți că Hitler e mort ? Sunteți convins că e mort ?

— Bun, ca să vorbim deschis, n-o mai cred. Am crezut-o la început. Credeam că toate dovezile erau destul de clare. Dar când am avut aceea conversație cu prietenii mei ruși, am descoperit că ei nu credeau la fel și am înțeles că la Berlin se declarase greșit asta. Nu știu. Singurul lucru de care sunt sigur este ceea ce am declarat în conferința mea de presă de la Paris : dacă nu e mort, va trebui să suporte o viață îngrozitoare pentru un om care a fost dictatorul arogant a 250 000 000 de persoane. O viață de hăituit ca un criminal, cu teama permanentă de a fi prins. Să sufere la rândul lui agoniile celor damnați dacă e în viață²⁰⁰.

Sigur pe îndoiala pe care a reușit s-o instileze, Stalin persistă în teoria sa cu un Hitler în viață și pe fugă în timpul Conferinței de la Potsdam, care se ține între 17 iulie și 2 august 1945. Îi minte astfel rând pe rând pe toți aliații săi occidentali. Le explică de astă dată că dacă dictatorul german nu e în Spania, atunci se ascunde cu certitudine în Argentina. Ceea ce e cert, adaugă el, este că nu se află în zona germană de sub controlul sovietic. Aceste declarații zdruncină în cele din urmă certitudinile serviciilor secrete anglo-saxone și le incită să-și accelereze propriile anchete. Dacă Stalin ar fi vrut să-și slăbească aliații cu aceste cercetări inutile, mai bine decât atât n-ar fi nimerit.

Argentina, Japonia, Spania, chiar Chile – tot atâtea piste false lansate cu bună știință de sovietici ca să uzeze agențiile de informații americane și britanice. Conferința de la Potsdam se termină cu „mis-terul Hitler”. Stalin radiază. Din cei trei mari care au luptat și învins

Germania, el e ultimul încă pe picioare. Roosevelt e mort, iar Churchill, după pierderea alegerilor, demisionează din postul de prim-ministru în toial conferinței, la 26 iulie²⁰¹. Cât despre dictatorul german, Stalin, care e convins că oamenii săi l-au găsit și identificat, știe exact unde l-au îngropat serviciile sale secrete – foarte departe de America de Sud și de Japonia. Mai precis, în micul oraș Rathenow, la numai o oră de mers cu mașina de la Potsdam. Orice urmă de mormânt a fost meticuloș ștersă și localizarea lui a devenit un secret de Stat împărtășit de numai o mână de oameni. Ca să-și amintească unde e situat mormântul, agenții ruși au întocmit o hartă cu niște indicații demne de cele ale piraților lui Stevenson²⁰². Am avut în mâini aceste documente confidențiale din arhivele FSB: „Groapa cu cadavre a fost netezită, pe suprafața ei au fost plantate mici răsaduri de pini formând numărul 111. Cadavrele se află în niște lăzi de lemn și sunt înhumate la o adâncime de 1,7 metri. Sunt puse în următoarea ordine : de la est la vest : Hitler, Braun Eva, Goebbels, Magda Goebbels, Krebs, copiii Goebbels”.

Acest secret de Stat, Stalin nu-l va dezvălui niciodată.

Manipularea stăpânului de la Kremlin îi va împinge pe aliații săi să se spească anchetând în zonele germane controlate de ei.

Trei luni. Englezii n-au avut nevoie decât de trei luni. Încă de la 1 noiembrie 1945, ancheta lor privitoare la ce i s-a întâmplat lui Hitler e terminată. I-a fost încredințată unui tânăr istoric britanic de 31 de ani, Hugh Trevor-Roper. Acest strălucit profesor de istorie format la Oxford se alătură armatei la intrarea în război a Regatului Unit contra Germaniei naziste, mai exact, serviciilor secrete externe ale Angliei, *Secret Intelligence Service*. Pe când credea că stagiul său în cadrul armatei se va termina în același timp cu războiul, este solicitat în vara lui 1945 să redacteze un raport despre dispariția Führerului. Sarcina e imensă, dar Trevor-Roper primește tot ajutorul posibil de la Londra ca să-și ducă la bun sfârșit ancheta. Va putea astfel să-i interogheze pe toți prizonierii naziști deținuți în zona engleză, dar și în zonele americană și franceză. În ce privește zona rusă, mai bine să nu conteze pe ea. Cel mult va avea dreptul să viziteze *Führerbunker*-ul, aflat tot în mâinile sovieticilor. Trevor-Roper își termină raportul la sfârșitul lui octombrie 1945²⁰³. O mare conferință de presă e prevăzută pentru

1 noiembrie, în cursul căreia marile linii ale lucrării sale sunt expuse sub titlul de *Ultimele zile ale lui Hitler și ale Evei Braun*.

El trage concluzia sinuciderii lui Hitler prin împușcare, și nu prin otrăvire. Un dosar mai complet e trimis serviciilor secrete ale celorlalte trei puteri prezente la Berlin : americanii, sovieticii și francezii.

Berlin

1 noiembrie 1945

De la : General de brigadă E.J. Foord

Către : General de brigadă B. Conrad, american

General-maior Sidnev, sovietic

Colonel Puel, francez

Documentul alăturat privește moartea lui Hitler și a Evei Braun. El va putea fi discutat la viitoarea reuniune a Comitetului Serviciilor de Informații.

În optica aluziilor constante care au fost făcute recent în presa britanică în legătură cu Hitler, pare judicios să publicăm o versiune scurtă pentru presă. Aceasta se va face astăzi la ora 17.

Versiunea alăturată nu este destinată presei, căci conține mai multe precizări decât cea distribuită presei.

Indicând că vor face publică sinuciderea lui Hitler, britanicii pun presiune asupra rușilor. Obiectivul este de a stopa campania de dezinformare inițiată de Moscova. Serviciile engleze recunosc totuși în preambul că nu s-au putut sprijini decât pe un număr limitat de martori.

Cei mai importanți sunt cei care au fost intimii lui Hitler în timpul ultimelor zile ale vieții sale, care au trăit cu el în buncăr și care au luat parte la executarea hotărârilor sale, între care și cele privind eliminarea corpului său. Acele persoane erau : Dr. Goebbels, Martin Bormann și Dr. Ludwig Stumpfegger (chirurgul lui Hitler și al echipei sale).

Toți acești oameni sunt fie socotiți morți, fie dați dispăruți. Alți naziști importanți au supraviețuit totuși. Unii se află în mâinile forțelor occidentale și sunt interogați. Sunt cei care au părăsit buncărul

foarte devreme, ca Albert Speer, arhitectul preferat al lui Hitler și ministru al Armamentului și Munițiilor, sau Ritter von Greim, ultimul ministru al Aviației, ca și cei prezenți în momentul presupusei morți a lui Hitler. În vara lui 1945, doar câțiva dintre aceștia din urmă au fost luați prizonieri de anglo-saxoni, în special secretara lui Bormann, Else Krüger, și mai cu seamă șoferul personal al Führerului, Erich Kempka.

El este cel care-i informează despre sfârșitul dictatorului nazist²⁰⁴.

Englezii nu disimulează relativa slăbiciune a surselor lor. În mod subtil, indică în documentul lor că știu unde sunt deținuți martorii majori încă în viață. La ruși :

Mai multe detalii ar putea fi obținute de la alții care se găseau în buncăr la 30 aprilie, între care Oberführer Hans Baur, pilotul personal al lui Hitler, care este acum prizonier într-un spital rusesc.

La fel și cu servitorii lui Hitler :

Între ei, cei mai importanți sunt Stubaf Günsche, aghiotantul său personal, și Stubaf Linge, ordonanța sa personală [...]. Toți au participat la cremația corpului lui Hitler și al Evei Braun. Günsche e dat dispărut, iar Linge este poate prizonier de război la ruși (un martor crede că l-a văzut într-un cortegiu de prizonieri pe Müllerstrasse în Berlin, la 2 mai).

La acea dată, Günsche e deja băgat la răcoare la Moscova și interogată cu regularitate, la fel ca și Linge.

Șeful RSD [Serviciul de Securitate al Reichului – n. aut.], generalul de brigadă SS Johann Hans Rattenhuber, se afla el însuși în buncăr și ar fi un martor de prim-plan dacă ar mai fi în viață. A dat în mod sigur ordine privitoare la înhumarea rămășițelor umane ale corporilor (dacă ne luăm după comunicatul de război rus din 7 mai, Rattenhuber a fost capturat de ruși).

Rattenhuber trăiește într-adevăr și împarte aceeași închisoare – Lubianka – cu Günsche și Linge la Moscova.

În pofida lipsei de mărturii, serviciile secrete britanice ajung la concluzia că Hitler s-a sinucis :

Pe 30 aprilie la ora 14.30, Hitler și Eva Braun și-au făcut ultima apariție vii. S-au plimbat prin buncăr și și-au salutat anturajul direct, pe secretare și asistenți, apoi s-au retras în apartamentele lor, unde s-au sinucis amândoi – Hitler trăgându-și el însuși un glonț în gură, Eva Braun (deși i se dăduse un revolver) înghițind una din acele fiole cu otrăvă distribuite tuturor în buncăr.

Travaliul englezilor îi pune pe responsabili sovietici din Berlin într-o situație foarte inconfortabilă. Teoria sinuciderii prin otrăvire pe care au validat-o în jurul Kremlinului se vede combătută. Raportul britanic se adaugă afirmațiilor lui Günsche și Rattenhuber făcute la NKVD încă din luna iunie, apoi de Linge câteva săptămâni mai târziu. Opțiunea unui suicid al lui Hitler cu o armă de foc revine din ce în ce mai des în interogatorii. Și dacă oamenii de la Smerș, cei care au condus energic ancheta asupra lui Hitler în mai-iunie 1945, s-au înșelat în privința formei suicidului, iar Hitler s-ar fi omorât într-adevăr cu un glonț în tâmplă sau în gură? Ar însemna că trupul autoposiat nu era cel bun !

Generalul rus Ivan Serov este reprezentantul NKVD și comandantul suprem adjunct al administrației militare sovietice în zona germană de sub controlul rusesc. În clar, Serov e unul dintre cei mai înalți responsabili sovietici din Germania. Beriia personal l-a ales, pentru capacitățile sale de muncă ieșite din comun și mai cu seamă pentru fidelitatea-i neștirbită. La mijlocul lunii noiembrie, Beriia primește o telegramă urgentă de la Serov. Acesta îi comunică situația delicată cu care sunt confrunțați Vadis și Smerș :

Top secret

Telegramă

De la BERLIN

Moscova, NKVD URSS – tovarășului BERIIA L.P.

Șeful informațiilor britanice, generalul de brigadă FOORD, și directorul informațiilor americane, generalul de brigadă CONRAD, i-au trimis șefului grupului operativ din orașul Berlin, tovarășul

general-maior SIDNEV, o seamă de documente referitoare la moartea lui HITLER și a Evei BRAUN.

Totodată, generalul de brigadă FOORD și generalul de brigadă CONRAD îi cer generalului SIDNEV să le comunice datele serviciului de informații rus cu privire la moartea lui HITLER.

Ei arată de asemenea că intenționează să discute chestiunea morții lui Hitler la reuniunea mixtă a direcției generale a serviciilor de informații care are loc în mod normal în prezența generalului SIDNEV.

În acest context, vă rog să dați indicații în ce privește comportarea generalului SIDNEV la viitoarea reuniune a direcției generale mixte a serviciilor de informații pe această temă.

I. SEROV

20 noiembrie 1945

Beriia rămâne în încurcătură. Faptul de a împărtăși documente clasificate ca „secrete” cu niște străini, fie ei și aliați de război, nu face parte din cultura sa. Dar ocazia de a-l elimina pe unul dintre concurenții săi, în speță pe Abakumov, șeful Smerș, e atât de atrăgătoare ! Remițându-le dosarul Hitler englezilor și americanilor, știe că erorile comise de Smerș vor ieși la lumina zilei.

Șovăind, Beriia îi cere avizul lui Molotov, prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Externe :

COMISARIATUL POPORULUI
PENTRU AFACERI INTERNE

TOP SECRET
exemplarul nr. 1

20 noiembrie 1945

Nr. 1298/b

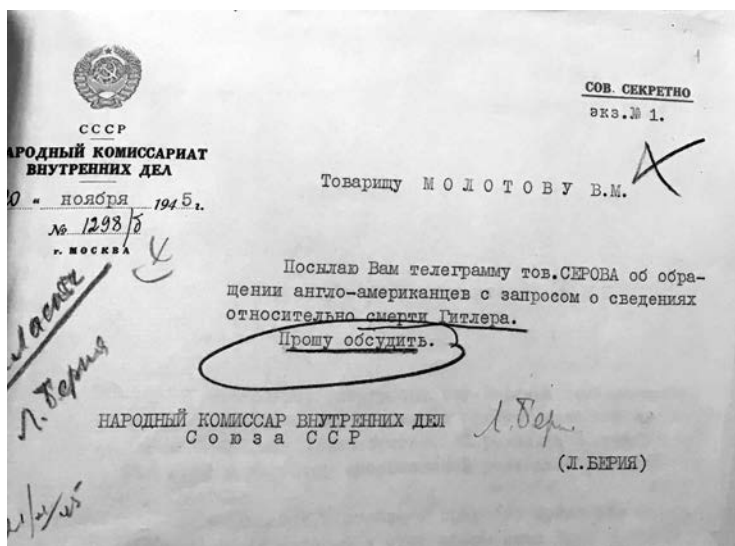
Moscova

Tovarășului MOLOTOV V.M.

Vă trimit telegrama tovarășului SEROV privind cererea anglo-americanilor de a le prezenta informații despre moartea lui Hitler.

Vă rog să discutați această chestiune.

Ultima frază este încercuită și subliniată cu creionul. Vine apoi semnătura cu stilou roșu a lui Beriia.

Scrisoarea secretă a lui Beria către Molotov cu privire la cererea Aliților de a avea acces la dosarul despre Hitler, datată 20 noiembrie 1945 (GARF).

Molotov nu vede nici o obiecție la cererea Aliților. Răspunsul său pozitiv îi oferă lui Beria un alibi ideal. Șeful NKVD nu va putea fi acuzat de Stalin că l-a pus pe rivalul său într-o poziție de nesușținut. Se grăbește să-și prevină agentul de la Berlin, pe generalul Serov :

Tov. SEROV

Nu avem obiecții legate de remiterea englezilor și americanilor a informațiilor pe care le posedăți despre rezultatele anchetei asupra împrejurărilor dispariției lui Hitler.

În plus, luați notă de faptul că Aliții pot cere să interogheze anumite persoane care se află la dispoziția serviciilor noastre : GÜNSCHE, RATTENHUBER, BAUR și alții.

Gândiți-vă bine și hotărâți sub ce forme li se pot remite aceste informații Aliților.

Semnat : L. Beria

Serov nu va remite nici o informație, fiindcă Smerș refuză să colaboreze²⁰⁵. Conflictul dintre cele două servicii secrete sovietice izbucnește.

Pentru Beriia e prea mult. Vrea să lanseze o nouă anchetă referitoare la ultimele ore ale lui Hitler, dar de astă dată o anchetă condusă direct de oamenii săi. Înainte de asta însă, oare nu trebuie să-l pună la curent pe Stalin? Abakumov rămâne unul dintre protejații stăpânului de la Kremlin, a-l ataca frontal nu e o opțiune. O scrisoare explicând situația ar fi de-ajuns ca să aranjeze lucrurile, își spune Beriia. Îi cere asistentului său, Merkulov, să treacă la treabă și să găsească termenii potriviți pentru acest mesaj de cea mai mare importanță.

În fapt, asistentul trebuie să redacteze nu una, ci două scrisori. Mai exact, două versiuni ale aceleiași scrisori. Într-una, Beriia propune să li se livreze Aliaților o traducere a raportului secret al Smerș, în cealaltă îi lasă pe anchetatorii occidentali doar să inspecteze grădina buncărului la locul în care au fost arse corpurile.

La 19 decembrie 1945, Merkulov îi remite cele două versiuni lui Beriia :

Top secret

Tovarășului BERIIA L.P.

Îndeplinind dispoziția dumneavoastră, vă prezint spre aprobare două variante alăturate ale notei redactate pe numele tovarășului STALIN și al tovarășului MOLOTOV, referitoare la cererea englezilor și americanilor de schimb de materiale în chestiunea privind soarta lui Hitler și a lui Goebbels.

Totodată vă înaintez :

Trimise de tov. SEROV, documentele remise de britanici cu traducerea dactilografiată a acestor materiale în rusește ;

Actele de identificare și actele examenului medico-legal ale presupuselor cadavre ale lui Hitler, Goebbels și ale soțiilor lor, precum și protocoalele interogatoriului luat anturajului apropiat al lui Hitler și al lui Goebbels, exemplarul nr. 3.

(V. Merkulov)

19 decembrie 1945

Beriia are în mână toate cărțile. Ce versiune să aleagă ? Și cui s-o trimită ? Lui Stalin sau lui Molotov, ministru al Afacerilor Externe ?

Reflectează ore întregi. Revede textele, șterge, adnotează mereu și mereu. Cu Stalin nici o eroare nu e posibilă, fiecare detaliu contează și poate influența cariera oricui, chiar și pe cea a lui Beriia, dacă nu

cumva și existența lui. Astfel, cadavrul lui Hitler și cel al Evei Braun devin „presupusele cadavre”.

Iată versiunea finală :

Top secret

Tovarășului STALIN I.V.

La 16 iunie 1945, NKVD al URSS v-a prezentat, cu nr. 702/b, copiile primite de la Berlin din partea tov. SEROV ale protocoalelor interogatoriilor unor persoane din anturajul lui Hitler și al lui Goebbels, privind ultimele zile ale șederii lui Hitler și a lui Goebbels la Berlin, precum și copiile descrierii și actelor examenului medico-legal al presupuselor cadavre ale lui Hitler și Goebbels și ale nevestelor lor.

În noiembrie din același an, un reprezentant al serviciului englez de informații din Berlin, apoi un reprezentant al serviciului american de informații au trimis pe adresa șefului grupului operativ al NKVD din Berlin, generalul-maior SIDNEV, materialele anchetei efectuate de aceste servicii în această privință, care corespund în principalele lor caracteristici cu ale noastre (copiile materialelor englezești și americane traduse în rusește anexate).

Referindu-se la faptul că anumite persoane care erau martore ale ultimelor zile ale lui Hitler sunt arestate de autoritățile sovietice și că ele pot completa sau confirma materialele aflate în posesia englezilor, englezii au cerut să li se remită materialele din posesia noastră.

Reprezentantul serviciului american de informații din Berlin a cerut și el să poată inspecta, împreună cu reprezentanții noștri, locul din apropierea Căminării Reichului unde, conform datelor deținute de americani, au fost îngropate cadavrul lui Hitler și cel al nevestei sale (la vremea lor, preținsele cadavre ale lui Hitler și nevestei sale, după o expertiză medico-legală, au fost transferate în alt loc și îngropate nu departe de Căminarie).

Cerem examinarea acestei chestiuni.

L. BERIIA

În ultimul moment, Beriia se răzgândește.

Decide să-i trimită scrisoarea numai lui Molotov. Tovarășul Stalin nu va primi niciodată acest mesaj.

Cât despre Aliți, ei nu vor avea nicicând acces la raportul Smerș. Vor putea doar să viziteze grădina *Führerbunker*-ului.

Dar nu aici e esențialul. Acum, când Molotov e informat de îndoielile Aliților că sovieticii n-ar fi descoperit corpul lui Hitler și cauzele morții sale, Beriia creează condițiile ideale de a-și lansa contraancheta. Aceasta se justifică pe deplin. Va fi secretă, minuțioasă și va răspunde definitiv la enigma dispariției lui Hitler.

Nume de cod al operațiunii : „Mit”.

Arhivele de Stat Militare din Rusia, Moscova, martie 2017

Alarma n-a sunat. Aerul este așadar în continuare respirabil. Vladimir Korotaev a verificat că ventilația funcționa bine și permitea circulația oxigenului. Sistemul de protecție a sălilor în care sunt depozitate arhivele poate el să pară arhaic, dar se dovedește al naibii de eficace. Spre a evita orice risc de incendiu, oxigenul este pur și simplu expulzat din încăpere în fiecare seară, în momentul închiderii birourilor.

Acest proces de punere în siguranță nu va debuta decât peste 30 de minute. Atunci se va auzi alarma, iar noi nu vom avea mai mult de câteva secunde ca să evacuăm sala – Vladimir ne-a prevenit în mai multe rânduri, în dedalul culoarelor și lifturilor ce ne-au adus până aici. De îndată ce va răsună semnalul, va trebui să ieșim imediat. Pe urmă va fi prea târziu, ușile vor fi automat blocate și oxigenul evacuat. Moartea e atunci aproape sigură! Nu există vreun mijloc de a opri procesul, o alarmă de siguranță? ne-am mirat noi urmându-l pe Vladimir în pas alergător. „*Niet!*” Tonul nu îndemna la alte chestionări. De altfel, nu era în interesul nostru să repunem în cauză măsurile de siguranță ale arhivelor, nici să-i dăm lui Vladimir vreun motiv valabil de a stopa vizita pe care ne-o acorda.

Teoretic, n-avem dreptul să ne aflăm în această parte a Arhivelor de Stat Militare din Rusia. Câteva minute mai devreme, Lana a izbutit să-l convingă pe directorul adjunct să ne lase să descoperim sfânta sfintelor : sălile în care sunt clasate toate arhivele Armatei Roșii începând de la crearea ei, dar și prăzile de război luate de la inamicul nazist. Cum a procedat Lana? Cu tehnica ei obișnuită, cea care se

rezumă într-un singur cuvânt : „psihologie”. Ca să fim sinceri, se folosește deopotrivă de surâsul ei și de o perfectă cunoaștere a mentalității ruse. Ce pârghie va utiliza de astă dată? „Asta-i tot ce aveți? Sunt puțin cam dezamăgită...” Amorul propriu deci. Lana miza totul pe această coardă sensibilă comună multor oameni. Vladimir nu se aștepta la asta. Eram încă în biroul lui, consultând ultimele dosare ale prizonierilor de război Linge, Günsche și consorții. Îi trebuise totuși ceva timp ca să le localizeze pe rafturile prăfuite ale arhivelor – un efort neobișnuit pentru acest înalt funcționar, mai obișnuit să ordone decât să execute. În chip cât mai amabil cu putință, încet, cu precizie și tenacitate, Lana și-a continuat săpăturile în profunzime, până la a atinge nervul și a-l zgândări ușor, cu delicatețe, numai atât cât trebuia : „Nu există realmente alte piese majore ce ar putea să ne faciliteze ancheta?”. A insistat încă puțin, apoi încă și încă. Vladimir a început prin a-și scoate ochelarii. S-a frecat la ochi ca pentru a alunga o durere. Nu-l ispitea defel să se întoarcă în depozitul arhivelor și să ne lase iarăși singuri cu dosarele. Simțindu-i șovăiala, Lana a profitat : „Putem să venim cu dumneavoastră în arhive dacă vreți...”. Propunerea i s-a părut atât de deplasată încât n-a dat nici un răspuns. Apoi, în contra oricărei așteptări, după ce s-a uitat la ceas, a spus simplu : „Să mergem. Mai avem încă puțin timp”.

Două mici panouri electrice roșii sunt instalate deasupra unei uși blindate verzui. Primul e luminat și indică : „Oprire automată”. Pe celălalt, stins, stă scris : „Gaz. Intrarea interzisă”. Îndărătul ușii, una din cele zece săli de depozitare ale Arhivelor de Stat Militare din Rusia. E câte una la fiecare etaj. Înăuntru aerul e uscat, temperatura, mai puțin ridicată decât în birouri, nu trebuie să depășească 18-19° C, iar niște plafoniere impozante difuzează o lumină alburie, ca în spitale. Numai o lampă din două funcționează și menține încăperea într-o ambianță crepusculară. Iată-ne în inima Arhivelor de Stat Militare din Rusia. Etajere metalice înalte de aproximativ 2 metri se întind pe cel puțin 200 de metri pătrați. Toate sunt încărcate cu niște cutii mari dreptunghiulare din carton. Conțin documente sub formă de hârtii, cele mai multe ștampilate „secret”. Având cel puțin 50 de etajere, această încăpere conține ea singură 5 000 de cutii, o nimica toată, dar un vis aproape senzual pentru un istoric. Ce mistere se ascund oare în aceste cutii, chiar aici, sub ochii noștri? Acordurile secrete ale lui Stalin cu

Ciang Kai-shek împotriva lui Mao, criza rachetelor din Cuba, francezii arestați din unitățile SS... Atâtea dosare misterioase clasate cu grijă, la îndemâna noastră. Deschid o cutie la întâmplare: file bătute la mașină, altele de indigo, acoperite cu scheme obscure. Ar trebui luni și luni de zile pentru a analiza, a diseca, a verifica totul. „Și nimic nu e numerizat”, precizează Vladimir cu voce joasă. Atâtea drame istorice, suferințe, secrete de Stat emană din aceste rafturi încât, fără să ne concertăm, ne surprindem toți trei vorbind în șoaptă. „Înțelegeți mai bine acum de ce e complicat pentru noi să găsim documentele cu precizie.” Sistemul de clasare al arhivelor militare funcționează ca pe vremuri: niște fișe mici sintetizează temele, anii și ocurențele pentru fiecare cutie, dar fără alte detalii. Sarcina se complică atunci când e vorba de documente în limbi străine, precum cele provenite de la naziști. „Nimic nu ne este necunoscut”, ne temperează Vladimir cu un strop de agasare mirarea. „Fondul nostru istoric nu mai are nimic să ne spună. Totul a fost declassificat sau aproape...” Ah, acest „aproape” ce revine prea des în ancheta noastră! Fotografiile autopsiei din 8 mai 1945 efectuate asupra corpurilor presupuse ca aparținându-le lui Hitler și Evei Braun? Imposibil. Oficial, ele nu există. Ordinele lui Stalin de a le ascunde adevărul Aliatilor? *Idem*. Rezultatele analizelor medico-legale ale corpurilor?... Lista e lungă. Vladimir înțelege și oftează. Îl plictisim. E timpul să părăsim sala. Jumătatea de oră a trecut. Gazul, oxigenul, ventilația, enumeră el din nou consemnele de securitate. Trebuie să ieșim. Repede.

Cele cinci pene de oțel se anlanșează cu un clinchet hotărât în ranforturile verticale ale ușii. Vladimir se asigură, răsucind mânerul, că sasul e bine încuiat. Apoi, odată cheile puse în fundul buzunarului său, ne arată liftul. Vizita s-a terminat. Fără surpriză, a lăsat cu grijă dosarele referitoare la misiunea „Mit” înăuntrul sălii de depozitare, departe de privirile noastre. Linge, Günsche, Baur și Rattenhuber rămân la secret chiar și astăzi²⁰⁶. Din fericire, le-am putut consulta în biroul său. Pe scurt, desigur, dar suficient ca să le exploatăm esențialul, adică anii de temniță, de muncă silnică și de tortură ai unor obscuri SS deveniți cei mai căutați prizonieri ai învingătorilor celui de-al III-lea Reich.

Îi va face oare violența să vorbească până la urmă? Se vor destăinui, se vor plânge, vor claca? La Butîrka, nimeni nu rezistă mult timp. Butîrka este o închisoare – cea mai faimoasă din Moscova. Se află la periferie și slujește încă și astăzi drept centru de detenție provizorie. În 1945, Butîrka aproape că ar face Lubianka să pară un plăcut centru de odihnă. Dacă celulele sale sunt reci în nopțile de iarnă, sunt și mai insuportabile în lunile de vară, când canicula copleșește Moscova. Totuși Butîrka nu e cu totul lipsită de confort, dar criteriile sale datează un pic – din secolul al XVIII-lea, ca să fim preciși, dată la care a fost construită. La origine, era vorba de o fortăreață pentru militari. Ecaterina cea Mare a Rusiei voia să se simtă protejată cât mai aproape de tron de către fideli ei cazaci. Or, cazacii, lucru bine cunoscut, suportă perfect lipsa de confort, cu atât mai mult cu cât ei nu erau închiși în niște încăperi de câțiva metri pătrați și, mai ales, nu erau torturați cât e noaptea de lungă de niște călăi sadici. Cei scăpați teferi din *Führerbunker*, da.

Pentru mai multă eficacitate, toți prizonierii implicați de aproape sau de departe în moartea lui Hitler sunt regrupați la Butîrka, la începutul lui 1946. Pentru a izbuti să-i depisteze, ofițerii NKVD au trebuit să treacă prin sită săptămâni la rând lagărele de prizonieri naziști de sub control sovietic²⁰⁷ – mai puțin pe cele supravegheate de Smerș, care refuză mereu să colaboreze. Îi căutau pe martorii ultimelor ore ale lui Hitler. Încetul cu încetul, s-a putut întocmi o listă precisă cu vreo 30 de naziști, iar transferurile lor au fost validate.

Prizonierii au fost apoi clasați în funcție de gradul lor de importanță :

Nivelul 1 : persoanele care au avut contacte directe cu Hitler prin funcția lor.

Nivelul 2 : garda personală și garda SD (serviciul de siguranță).

Nivelul 3 : personalul de serviciu al Cămarilor Imperiale.

La nivelul 1 se regăsesc cei ce focalizează întreaga atenție a serviciilor secrete sovietice. Aceia beneficiază de un tratament special, și anume :

Heinz Linge, ordonanța lui Hitler, 32 de ani, SS-Sturmabführer (comandant).

Hans Baur, pilotul de avion al lui Hitler, 47 de ani, SS-Obergruppenführer (general de corp de armată).

Otto Günsche, aghiotantul lui Hitler, 28 de ani, SS-Sturmabführer (comandant).

Unii încercaseră totuși să-și ascundă adevărata identitate după arestare, la începutul lui mai 1945, așa ca Linge, ordonanța și omul de încredere al Führerului. Arestat încă de la 2 mai 1945, reușise să se topească în masa de prizonieri naziști. „Fusesem capturat, dar la început nu s-a întâmplat nimic. Deși eram în «uniformă completă», nimeni nu s-a interesat de mine”, notează Heinz Linge în memoriile sale²⁰⁸. E trimis împreună cu câteva mii de alți soldați germani într-un lagăr de lângă orașul Poznań, la est de Berlin. Interogat, le povestește sovieticilor că nu e decât un simplu ofițer dintr-un serviciu administrativ. Stratagema îi funcționează de minune până la intervenția altui apropiat al lui Hitler, aviatorul Hans Baur. Arestat și el de Armata Roșie și închis în același lagăr, Baur amintește oricui vrea să-l asculte de gradul său de general, în virtutea căruia trebuie tratat cu respectul cuvenit. „Pe lângă faptul că sunt general, eram și pilotul personal al lui Hitler”, repetă el toată ziua bună ziua. Față cu incredulitatea sovieticilor, lui Baur îi vine o idee. L-a zărit pe Linge în masa de nemți din lagărul de prizonieri. Acest om de treabă va putea să aducă mărturie în favoarea sa, își spune el. Îi previne pe temnicipi, afirmându-le că Linge poate să certifice că el e într-adevăr pilotul personal al lui Hitler ; știe, din moment ce era ordonanța lui. „Se terminase, nu mai puteam trăi incognito”, povestește Linge înciudat. „A trebuit să răspund din nou, în scris, la toate întrebările care mi se mai puseseră, doar că de data asta trebuia să respect adevărul.”²⁰⁹ Cel puțin Baur a obținut satisfacție. E luat în serios și considerat pe bună dreptate drept un prizonier de război de primă importanță. Imediat după aceea părăsește lagărul mizer de la Poznań. Direcția – Moscova și închisoarea Lubianka, împreună cu Linge, unde-i așteaptă niște serii de tortură demne de rangurile lor.

Prizonierii de nivel 1 sunt separați unii de alții. Totuși nu stau singuri în celula lor. O împart de fiecare dată cu un alt deținut, un neamț, dar pe care nu-l cunosc. Acești tovarăși de suferință vor deveni curând

confidenții lor, singurii gata să-i susțină, să le asculte plângerile, văicărelile, crizele de furie. De ascultat, asta da, îi vor asculta. E vorba de spioni, de turnători în solda NKVD. Sunt însărcinați să culeagă și cea mai mărunță informație și să vegheze la starea sănătății fizice și mintale a „tovarășilor” lor de celulă. Ca să nu trezească bănuiele, profită de interogatoriile cotidiene ale prizonierilor SS ca să le dea raportul superiorilor lor :

Agentul dublu din celula lui Linge, nume de cod „Bremen”, precizează că Linge se află într-o stare de depresie avansată. El a spus : „Veniți-mi odată de hac, lichidați-mă ! Am fost torturat deja la Lubianka și aici sunt iarăși torturat...”.

Agentul infiltrat excelează în arta de a gera rezistența corpului și a minții ofițerului SS căruia-i poartă de grijă :

Agentul „Bremen” confirmă că Linge se află într-o stare depresivă. [...] Agentul crede însă că măsurile luate vor avea o influență pozitivă asupra lui Linge și-l vor determina să colaboreze. Agentul este sigur că Linge cunoaște și ascunde informații secrete importante. Agentul a primit ordinul de a-l supraveghea pe Linge și de a se asigura că nu se sinucide.

Fiecare punct slab e folosit pentru a se obține o colaborare totală la interogatorii :

Prizonierul Linge este îngrijorat că familia sa ar putea fi răpită de către sovietici din zona germană aflată sub control american, pentru a fi întemnițată în zona rusă.

Heinz Linge rămâne cu certitudine cel mai important dintre martorii de nivel 1 și unul dintre cei mai fragili din punct de vedere psihologic. Linge e departe de a fi un luptător înăscut. Impecabila-i uniformă neagră de ofițer SS n-a fost niciodată stropită de sânge sau mânjită de noroi pe vreun câmp de luptă. Cel mult să fi fost pătată cu șampanie franțuzească sau cu vin de Tokay unguresc în timpul vreunui cocktail oficial unde se băuse prea mult. Această uniformă atât de frumoasă îi

va fi smulsă brutal de temnicerii săi. Un raport al agenților NKVD detaliază :

După ce a fost minuțios percheziționat și obligat să-și schimbe ținuta militară cu niște zdrențe soioase și uzate de prizonier, Linge a venit în sala de interogatoriu complet deprimat.

Ofițerul SS Linge nu suferise niciodată vreo violență înainte. Tot timpul războiului, n-a avut de-a face decât cu diatribele limbute ale ștabilor regimului și cu toanele lui Hitler. Atrocitățile care se petreceau zilnic în Europa la ordinul stăpânului său rămâneau pentru el niște concepte dematerializate. Duhoarea morților din lagărele de concentrare și de pe câmpurile de luptă, acel miros amestecat de măruntaie, de excremente, de sânge, acel miros de moarte nu umplea apartamentele izolate fonic ale puterii germane. Cum să ți-l închipui? Cum să-ți reprezinți pur și simplu inconceptibilul, neomenescul, când nu ai fost confruntat cu el nici măcar o singură dată în existența ta? Linge nu știa. Nu voia să știe.

A îndeplinit rolul de valet vreme de zece ani. Acum, că regimul nazist s-a prăbușit, plătește pentru asta. Scump. Foarte scump. Promis-cuitatea²¹⁰, intimitatea sa cu Führerul îi atrage un tratament special din partea sovieticilor. În acel început de an 1946, sunt convinși că el e cheia. Linge dobândește o importanță capitală. Cu toate astea, nimic nu-l predestina la aceasta.

Heinz Linge are 19 ani și e zidar când intră în partidul nazist, în septembrie 1932. Câteva luni mai târziu, se înrolează în Waffen-SS, aripa militară a organizației SS. Din ianuarie 1935, este selecționat împreună cu alți doi soldați pentru a intra în „serviciul personal al Führerului”. De atunci încolo, nu-l va mai părăsi pe Hitler. Răspunde de garderoba lui, de lucrurile lui personale în timpul călătoriilor pe care le face, se asigură că servitorii au grija trebuincioasă de domiciliul lui. În timpul războiului împotriva Poloniei, în septembrie 1939, mai degrabă decât să fie trimis pe front, devine singurul și unicul majordom al lui Hitler. Ceilalți doi nefiind corespunzători, au fost trimiși în unitățile lor de luptă. Ca recompensă, primește chiar gradul de SS-Hauptsturmführer (echivalent cu cel de căpitan – n. aut.) și titlul de „șef al

serviciului personal al Führerului”. La sfârșitul războiului, la adăpost în buncărul Führerului și tot fără să fi luptat, primește la ordinul direct al stăpânului său gradul de SS-Sturmabannführer (comandant).

Agentul de celulă „V-III” raportează că Baur este înspăimântat de torturile fizice²¹¹.

Și Baur corespunde destul de puțin imaginii războinicului nazist cu nervi de oțel îndrăgit de propaganda regimului. Ca și Linge, acest fiu de poștaş și-a câștigat galoanele de general mai ales în saloanele Cancelariei Reichului. Firește, a trecut prin proba focului de foarte tânăr. În 1915, are abia 18 ani când participă la primul război mondial, mai întâi ca ajutor de mecanic în armata aerului, apoi ca pilot de avion. Cu șase victorii omologate în lupta aeriană, obține statutul râvnit de „As” al aviației (pentru a fi considerat „As”, trebuie să dovedești cel puțin cinci victorii – n. aut.). După înfrângerea finală a nemților în 1918, Baur mai rămâne câțiva ani în armată. Este demobilizat în 1922 cu gradul de locotenent și continuă să piloteze, dar în aviația civilă. În 1926, se angajează la Lufthansa, foarte noua companie aeriană națională, și devine comandant de bord. Talentul de pilot și angajarea sa în mișcarea nazistă (al cărei membru devine în 1926) îi vor asigura un viitor strălucit. În vreme ce pilotează pe linia Berlin-München, întâlnește și se împrietenește cu unii pasageri în uniforme negre. Printre ei, un anume Himmler, șeful SS. El este cel care-i va șopti numele de Baur lui Hitler în 1932. Germania e încă o democrație și trăiește o campanie electorală generală intensă – una prezidențială și altele legislative. Miza e majoră pentru partidul nazist, NSDAP. O victorie pare posibilă, odată cu luarea puterii care-i urmează. Hitler caută un pilot bun, capabil să-l transporte din miting în miting ca să-l ajute să câștige alegerile. Baur acceptă. Ideea liderului nazist e revoluționară: să utilizeze calea aeriană ca să se deplaseze mai repede și să țină conferințe în mai multe orașe în aceeași zi. Nici unul dintre adversarii săi n-o mai făcuse înaintea lui. Hans Baur acceptă să devină *Ständiger Flugkapitän und Chefpilot des Führers* („comandant de bord și pilot-șef al Führerului”). Îl asistă în două etape: prima dată între 3 aprilie și 24 aprilie, apoi de la 15 iunie la 30 iunie. E un succes. NSDAP devine primul partid

politic german ca număr de voturi și de deputați. După noi alegeri legislative în noiembrie din același an și după luni de pertractări, Hitler e numit cancelar la 30 ianuarie 1933²¹². Nu va uita niciodată ajutorul prețios al lui Baur. Îl face imediat pilotul său personal oficial și refuză să mai fie transportat de vreun alt pilot decât el. În plus, îi acordă gradul de colonel în SS. În 1944, la numai 47 de ani, Baur va fi numit chiar SS-Obergruppenführer (general de corp de armată), precum și Generalleutnant de poliție (general de divizie). În pofida acestor două grade, nu va comanda niciodată o unitate militară și nici vreun pluton de poliție.

În 1946, acest „dublu general” de salon, confident apropiat al lui Hitler, își duce cu greu traiul în detenția din temnițele rusești. Tentativa sa de a fugi din *Führerbunker* în noaptea de 1 spre 2 mai 1945 a fost catastrofală. Greu rănit, a trebuit să fie amputat de piciorul drept în detenție. S-a ocupat de operație un medic german, și el prizonier. Condițiile n-au fost chiar optime : „Nu exista nici un bisturiu disponibil”, își amintește Baur în memoriile sale²¹³. „Atunci chirurgul german m-a amputat cu un briceag.” Mai sigur, cu un ferăstrău²¹⁴.

Fragil din punct de vedere psihologic și realmente terorizat de reprizele de tortură, Baur nu va ezita să-și denunțe foștii colegi SS ca să-și salveze viața.

A început la Lubianka, încă de la sosirea sa la Moscova. După Linge, îl denunță pe telefonistul din *Führerbunker*, SS-Oberscharführer (adjutant) Rochus Misch. 60 de ani mai târziu, acesta va povesti în biografia sa :

...am fost transferați la Lubianka, sediul KGB [în realitate e vorba de NKVD, KGB nu va fi creat decât în 1954 – n. aut.], poliția secretă. Acolo, într-una din camerele de la etajul întâi sau al doilea, am fost supuși la primele interogatorii. Au început cu Baur. Polițiștii l-au bătut. După un anumit timp, Baur le-a spus temnicerilor : „Ei bine, întrebați-o pe persoana care mă însoțește, știe toate astea mai bine ca mine ! ”²¹⁵.

Un sfat care nu va rămâne fără consecințe pentru subofițerul Misch : el se pomenește propulsat pe lista martorilor importanți. Soarta i se

schimbbase deja câteva săptămâni mai înainte, când îi propusese lui Baur să-l ajute. Pilotul tocmai fusese amputat în lagărul de la Poznań. Misch, care-l cunoștea fiindcă îl întâlnise de mai multe ori în *Führerbunker*, își oferise serviciile : îi schimba pansamentele în fiecare zi și se ocupa de hrana lui. În schimb, adjutantul spera să profite de un tratament mai bun, în mod normal rezervat generalilor din lagărele de prizonieri. Acest raționament ar fi putut să fie valabil în zona controlată de aliații occidentali, nu la sovietici. Foarte repede, rușii îl informează pe Baur că va fi curând transferat la Moscova, într-un sanatoriu. Acolo, îl asigură ei, va fi îngrijit în mod corespunzător, așa cum merita rangul său de general. Neamțul acceptă, dar cu singura condiție ca asistentul său, Misch, să-l poată însoți. Baur își amintește perfect scena :

Obținusem dreptul de a avea un aghiotant, era un fost telefonist din Cancelaria Reichului, un caporal [era adjutant – n. aut.] pe nume Misch. Cu dificultate, primisem permisiunea ca el să mă însoțească la Moscova. De fapt, nu sunt sigur că asta a fost în avantajul lui²¹⁶.

Blând eufemism. În loc de sanatoriu, Baur aterizează la Butîrka. Și Misch la fel. Li se alătură lui Linge, lui Günsche și lui Rattenhuber, deja instalați în celulele lor. Păduchii și gândacii cu sutele, gerul ier- nilor moscovite, mâncarea abia comestibilă, condițiile de detenție îi pietrifică pe mândrul general și pe fidelul său Misch. Măsurile jigni- toare nu întârzie, în special cea constând în a curăța cu o simplă batistă un sol murdărit de urină și excremente. Apoi survin violențele fizice din cursul interminabilelor interogatorii. Baur nu pricepe ce face el aici. Nu poate fi vorba decât de o eroare. Desigur, are gradul de general, dar n-a comandat niciodată și nici n-a ordonat vreun masacru. Cât despre Hitler, nu-l cunoștea chiar așa de bine. E ceea ce se silește să le explice temnicherilor săi. Ca dovadă de bună-credință și colaborare, nu pregetă să-l denunțe pe Günsche. El e cel care știe totul :

Agentul a notat următoarea declarație a lui Baur, demnă de atenție : „Nu știu din ce motive rușii sunt siguri că eu știu totul despre Führer. Ar avea tot interesul să-l cerceteze pe aghiotantul lui [Otto Günsche – n. aut.], care era tot timpul cu el în apartament”.

Rușii n-au așteptat sfaturile lui Baur ca să se intereseze de Günsche. Însă colosul SS le pune o problemă anchetatorilor de la NKVD. Spre deosebire de Linge și Baur, el se dovedește a fi dur. Nici chiar „Siegfried”, spionul cu care împarte celula, nu izbutește să-i câștige încrederea. Mefient și nu prea vorbăreț de felul lui, Günsche nu-i dezvăluie nimic util :

După datele sursei noastre [turnătorul – n. aut.], Günsche s-a abținut de la orice conversații pe tema morții lui Hitler...

Serviciile secrete vor încerca să se adapteze. Schimbă regulat agenții infiltrați, le variază profilurile spre a-i câștiga încrederea. Nimic nu ține. Günsche nu cedează și nu-și schimbă declarațiile.

N-o fi având el decât 28 de ani, dar poartă uniforma cu cap de mort de un deceniu deja. Cunoaște perfect metodele de a înfrânge rezistența prizonierilor.

Otto Günsche este fiul unui ofițer de poliție. Intră în *Hitlerjugend* la 14 ani și în SS *Leibsandarte* în 1934, la 17 ani. Această trupă de șoc SS adună elita războinică a regimului ; recrutează în special pe criterii fizice : trebuie să ai minimum 1,80 m înălțime (nici unul din ștabii regimului nu îndeplinește acest criteriu : Hitler măsura 1,76 m, Himmler 1,74 m, iar Goebbels 1,65 m), să dovedești o „puritate rasială” lipsită de sânge evreiesc de mai multe generații²¹⁷ și, desigur, să juri credință până la moarte în principiile naziste. În anul următor, când împlinește 18 ani, Günsche aderă la NSDAP. Voinicul de 1,93 m, blond, lat în spate, athletic, nu pregetă să se facă remarcat de superiorii lui. În mod foarte logic, e selecționat pentru a face parte din grupul SS ce veghează la siguranța personală a lui Hitler. Era în 1936 ; Günsche avea atunci 19 ani. La 1 martie 1943, devine aghiotant personal al lui Hitler. Această funcție îl obligă să-l urmeze pe Führer zi de zi. Participă la toate întâlnirile militare și diplomatice, își notează toate spusele lui și se asigură de executarea corectă a ordinelor sale. La fel ca Linge, Otto Günsche devine una dintre umbrele lui Hitler și martorul privilegiat al ultimelor lui luni de putere.

Sovieticilor care-l interoghează le declară că știe exact cum s-a sinucis el. Ca și Linge, ca și Baur.

La 30 aprilie 1945, Hitler i s-a alăturat soției sale, Eva Braun, în anticamera sa din *Führerbunker*. Acolo s-au sinucis. După câteva clipe, cele două corpuri au fost arse în grădina Cancelariei și îngropate.

Cu toate astea, asupra anumitor detalii relatările celor trei martori nu concordă. Linge a auzit o împușcătură. Günsche nu. Baur afirmă că și-a luat adio de la Führer pe la ora 18-19, când ceilalți doi jură că el s-a sinucis pe la ora 16. Cine are dreptate? Cine minte?

Beriia nu are dreptul la eroare. Stalin tocmai i-a retras comanda NKVD. La 29 decembrie 1945, primul spion al Uniunii Sovietice e înlocuit de adjunctul său, Serghei Kruglov. Să fie semnul unei puneri pe tușă, sfârșitul carierei sângeroase a lui Lavrentii Beriia? Își mai păstrează el vreo putere asupra serviciilor secrete? Desigur, Stalin îi slăbește în aparență puterea lui „Himmler” al său asupra sectorului extrem de sensibil al securității Statului. Dar Beriia, care primise de curând titlul onorific de mareșal al Uniunii Sovietice, rămâne de neocolit în echilibrul complex al puterii moscovite, o piesă majoră în mecanica represiunii și supravegherii țării. Își păstrează o posibilitate de control pe ansamblul serviciilor secrete, în calitatea sa de membru în Politbiuro și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri. Nu-i scapă nimic. Și mai ales nu dosarul „Mit”.

La jumătatea lunii februarie 1946, încep interogatoriile. Metodele se schimbă față de cele de la Smerș din mai-iunie 1945: sunt mai brutale, chiar extrem de brutale.

Nimic din această violență nu transpare în dările de seamă ale anchetatorilor NKVD. Sau aproape. Ea se poate ghici implicit observând orele alese pentru interogatorii – cel mai des în toiu noapții, între orele 23 și 5 dimineața. Unele nu depășesc două ore, altele se pot întinde vreme de șase ore la rând și chiar mai mult.

Zdrobire a corpului și a minții, vulnerabilizare a adversarului, anihilare a ultimei sale rezistențe, ofițerii serviciilor speciale sovietice n-au nimic de învățat de la naziști. De ani de zile de când torturează „contrarevoluționari” și alți „dușmani” ai poporului, s-au perfecționat în arta delicată a interogatoriului. Punerea neconținută a uneia și aceleași întrebări, zi de zi sau mai degrabă noapte de noapte, poate aduce prizonierul în pragul nebuniei.

Fosta ordonanță a lui Hitler o va descoperi curând.

Anchetator Schweitzer. Interogatoriu al prizonierului Linge. De la 3.30 la 5.30 dimineață, 19 februarie 1946.

La declarația anchetatorului arătându-i că depozițiile sale precedente au fost verificate și socotite incorecte, Linge a declarat că tot ceea ce spusese în trei rânduri cu prilejul anchetei și scrisese în mărturiile sale corespundea realității. Nu mai are nimic de adăugat la acestea și nici de modificat.

Iată scenariul morții lui Hitler :

S-a retras în anticamera sa pe la ora 15.45, la 30 aprilie 1945. I s-a alăturat Evei Braun. Linge a stat tot timpul în fața ușii. După câteva minute, aude o detunătură. Fuge să-l prevină pe Bormann, secretarul Führerului. Împreună deschid ușa și constată decesul cuplului Hitler – el împușcându-se, ea otrăvindu-se. Apoi le urcă trupurile în grădină și le ard.

Speranța prizonierului Linge de a scăpa mai ieftin de sovietici se risipește foarte repede. Ancheta rusească abia începe. Această primă întâlnire cu agentul Schweitzer nu durează decât două ore – e doar o încălzire pentru nopțile ce vor să vină. În pofida a ceea ce credea majordomul lui Hitler, întrebările despre ultimele zile ale dictatorului se vor succeda în lanț.

Întrevedere cu deținutul Linge în închisoarea Butîrka de la ora 23, 19 februarie, la ora 5, 20 februarie 1946.

Linge depune mărturie tot despre ultima zi a lui Hitler din buncărul Cămarilor Imperiale, 30 aprilie 1945.

Șase ore lungi pentru a reîncepe aceeași poveste. Linge rămâne pe poziții și înfățișează o versiune identică celei din primele zile ale detenției sale, în vara precedentă. Interogatoriul se desfășoară în germană. Un traducător oficiază în tot timpul întrevederii. Întrebările se reiau. De astă dată, e întrebat dacă în ultimul moment Goebbels nu izbutise să-l convingă pe Hitler să evadeze. Linge ascultă și admite că ar fi fost posibil. Dar atunci ar fi trebuit un tanc care să străpungă trupele de soldați ruși ce înconjurau buncărul, explică fostul majordom.

Întrevedere a anchetatorului Schweitzer cu Linge de la ora 23.30, 20 februarie, la ora 4.45, 21 februarie 1946.

Deținutul Linge a fost interogat despre persoanele prezente în buncărul de la Cancelaria Imperială în seara de 29 spre 30 aprilie 1945.

Mai erau încă 58, după el. E sigur și o afirmă solemn.

Odată întors în celulă, Linge se laudă față de tovarășul său de detenție cu minciunile pe care le spune la interogatorii. Spionului „Bremen” nu-i scapă nici un cuvânt și raportează superiorilor săi :

Linge nu prezintă mărturii sincere, fiindcă știe că autoritățile ruse nu-i vor putea demasca minciunile. Pentru simplul motiv că nu există decât două persoane care cunosc împrejurările „morții” lui Hitler : el și Bormann. Iar acesta din urmă este inaccesibil rușilor.

La acea dată, Martin Bormann era căutat încă energic. Nimeni nu știa dacă era mort sau viu. În fapt, nu supraviețuise tentativei sale de evadare din buncăr la 2 mai 1945.

Trei nopți aproape albe. Linge nu mai izbuteste să doarmă în celulă. Se întoarce epuizat de la aceste interminabile valuri de întrebări, iar ziua, gardienii îl împiedică să doarmă – un ritm care nu promite să se oprească.

Anchetator Schweitzer interogându-l pe deținutul Linge de la ora 23.30, 21 februarie, la ora 4.20, 22 februarie 1946.

În timpul interogatoriului, Linge, răspunzând la întrebarea despre numărul persoanelor prezente în buncăr, a ținut să-și corecteze mărturia de la 20 februarie 1946.

Primele fisuri în depozițiile ordonantei. Plouă cu lovituri, amenințările îi sparg urechile. Pentru prima dată, revine asupra declarațiilor sale, cele din ajun.

De la 58 de persoane în buncăr, trece la numai 12 pe care le-a văzut realmente în acea seară de 29 spre 30 aprilie 1945.

Interogatoriile continuă.

La 23 februarie, de la ora 12.30 la ora 16.

La 24 februarie, are dreptul la puțină odihnă.

La 25 februarie, întrevederile nocturne se reiau. De la ora 23.30 la ora 4 dimineață.

La 26 februarie, Linge clachează. O săptămână cu acest tratament a fost de-ajuns ca să-l transforme. Când vin să-l ia din celulă la ora 23, reacționează ca un dement și începe să urle. Agentul NKVD consențează scena în raportul său :

Linge strigă : „Vă implor să mă omorâți, orice în afară de tortură. Dacă nu vă opriți, mă voi omori eu însumi”. I-a fost notificat că totul va fi bine dacă s-ar hotărî să spună în sfârșit adevărul. Linge a devenit isteric și a țipat : „Spun adevărul la fiecare interogatoriu ! Nu pot să născocesc altul ! ”. Apoi a început să plângă. Când s-a calmat, anchetatorul a reluat procedura și a început interogatoriul...

Rapoartele sovietice nu zăbovesc niciodată asupra metodelor utilizate de anchetatori. Pentru a afla mai mult, trebuie să ne orientăm către prizonieri. Linge a relatat câteva detalii traumatizante ale trecerii sale prin carcerile sovietice, în special despre violențele fizice :

Pentru că nu spuneam ceea ce și-ar fi dorit domnul comisar să audă, m-am „bucurat” de lovituri de bici, ca să spun așa. Am fost nevoit să mă dezbrac până la piele și a trebuit să mă întind pe un fel de capră, pentru ca apoi să fiu bătut, fiindcă nu voiam „să spun adevărul”. Așa cum eram, dezbrăcat și umilit, mi-am menținut declarația : „Adolf Hitler s-a împușcat la 30 aprilie 1945, iar eu i-am ars trupul neînsuflit ! ”. Comisarul i-a spus unui locotenent bine făcut, înarmat cu un bici gros : „Dă-i ! ”. Când am început să țin cât mă ținea gura, domnul comisar a spus : „Ei, ei ! Doar cunoașteți metoda asta mai bine decât noi, că noi de la dumneavoastră am învățat-o, de la SS și de la Gestapo”²¹⁸.

Hans Baur, deja considerabil slăbit de la amputare, suferă același tratament. Interogatoriile nocturne se înlanțuie cu aceeași întrebare recurentă : Hitler e mort ?

La început, pilotul german încearcă să-și păstreze o ținută demnă. Se plânge chiar de confortul din noua sa închisoare și cere să fie trimis la Lubianka.

Cerere evident refuzată. În loc de asta, i se urlă în față : „Minți ! Minți ! Minți ! ...”. Uzat, înapăimântat, Baur mărturisește că într-adevăr minte. Nu știe ce minciună a spus, totuși recunoaște totul. N-are decât o dorință : să se termine cu asta.

Anchetatorul meu obișnuit îmi dădea mereu largi ocoluri, iar când se odihnea un moment, înghițea un fel de pilule, aparent ca să se mențină treaz. [...] Într-o noapte, am primit un șoc teribil. Pe când mă duceam la interogatoriu ca de obicei, anchetatorul a urlat către mine, triumfător : „Baur, ne vei spune acum tot ce știi. Peste o zi sau două, nevastă-ta va fi aici. Și dacă nu vei vorbi, îi vom smulge chiloții în fața ta. Dacă nu va fi de-ajuns, o vom lovi. Și dacă tot nu va fi de-ajuns, vom face din ea o târfă”²¹⁹.

Amenințarea își face efectul. Aviatorul își dă jos masca.
Sinuciderea lui Hitler ? Nu era de față.

Descoperirea corpurilor neînsuflite ale lui Hitler și Evei Braun în anticamera buncărului ? Nu era de față.

Incinerarea celor două corpuri în grădină ? Nu era de față.

De ce aceste absențe repetate în momentul cel mai dramatic al omului pe care-l slujea cu atâta fervoare ?

Eram prea ocupat să-mi fac bagajul pentru încercarea de a fugi din cartier. Și-apoi, era prea periculos să ieși în plină zi în parcul Căminului Imperial ca să vezi corpurile arse. Întregul cartier se afla sub focul tirurilor de artilerie.

Baur nu mai caută să dea o ținută faptelor sale. Le înfățișează așa cum sunt, fără nici un artificiu.

Cât despre amănuntele privind moartea lui Hitler, nu le-a aflat decât mult mai târziu : „La 22 sau 23 octombrie 1945, în lagărul de prizonieri de la Poznań”. Două gărzi din siguranța personală a lui Hitler i-ar fi făcut această confidență.

Baur se grăbește să comunice numele acelor doi soldați : „Este vorba de Bergmüller și Höfbeck”.

Sovieticii tot se îndoiesc de veracitatea declarațiilor lui Baur. Știu că Hitler îl însărcinase personal să-i ardă corpul după sinucidere și să se asigure că nimeni n-ar mai putea să-l găsească vreodată²²⁰. Cu toate astea, el n-a făcut nimic.

Pot ei să aibă încredere în el ?

— Când l-ați văzut pe Hitler ultima oară ?

— La 30 aprilie 1945, pe la ora 18 sau 19. Mi-a anunțat intenția sa de a se omori. Pe urmă am părăsit apartamentele sale ca să-mi fac bagajul și să fug.

— Când ați revenit în buncărul lui Hitler ?

— Două ore mai târziu. [...] I-am întrebat pe cei care erau acolo : „S-a terminat deja ?”. Mi s-a răspuns că se sinucisese cu un pistol militar de 8 mm.

Declarațiile lui Baur nu se potrivesc absolut deloc cu cele ale lui Linge și nici cu ale lui Günsche.

Acesta din urmă repetă la fiecare din interogatoriile sale aceleași informații : Hitler s-a omorât la 30 aprilie 1945, pe la ora 16 ; Linge a fost cel care l-a descoperit. În schimb, pe când se afla la doar câțiva metri de anticamera lui Hitler, Günsche n-a auzit nici o împușcătură. În acel moment precis, nu era totuși nici un zgomot în buncăr, doar vibrațiile sistemului de aerisire. Cum de tânărul SS ar fi putut să nu audă detunătura ?

În lagărul rusesc, rezultatele interogatoriilor sunt disecate, analizate și comparate.

Două diferențe majore sar în ochi :

- ora sinuciderii :
 între orele 15 și 16 la Linge și Günsche ;
 între orele 19 și 21 la Baur.
- cauza morții :
 împușcare la Linge și Baur ;
 nesigură la Günsche.

După o lună de interogatorii, suntem nevoiți să constatăm că dosarul „Mit” nu înaintează. Îndoielile persistă și chiar se înmulțesc.

În acest stadiu, moartea lui Hitler rămâne misterioasă pentru serviciile secrete sovietice.

Cât privește corpul găsit, este într-adevăr al lui ? Dacă da, de ce medicii legiști n-au remarcat impactul unui glonț în capul său ? Ori Linge și Baur mint cumva ?

КОПИЯ 68 Рассерено	МЕМОРАНДУМ О последних днях ГИТЛЕРА перед капитуляцией Гитлера и после его смерти, по материалам оперативного управления ГИМНИИ ЦССТ, а также выпиской из выдержек из газет.	ГЕНШЕ 30-го апреля, между 11.30 и 12.00 пошел в Бурггофен-Кёппе, Мюльхаузен и Бюрген-Зидель в соседнюю комнату и вернулся через 15 минут. Он сообщил, что он видел Гитлера, когда он сидел на кровати, и что он пошел к нему, чтобы сказать ему, что он пошел к нему.	ЛИНГЕ 30-го апреля, без часовых, Гитлер сидел на кровати, и Линге пошел к нему, чтобы сказать ему, что он пошел к нему. Линге сообщил, что он видел Гитлера, когда он сидел на кровати, и что он пошел к нему, чтобы сказать ему, что он пошел к нему.	БАУР 30 апреля во второй половине дня Гитлер вышел из своей комнаты и пошел к Линге, чтобы сказать ему, что он пошел к нему. Бурер сообщил, что он видел Гитлера, когда он сидел на кровати, и что он пошел к нему, чтобы сказать ему, что он пошел к нему.	АНГЛИЙСКИЕ ДАННЫЕ 30 апреля в 14.30 Гитлер и Гесс были в последний раз подняты в самолет. Они поехали по улице в своем автомобиле, затем в сопровождении охранной команды. Они поехали в своем автомобиле, затем в сопровождении охранной команды. Они поехали в своем автомобиле, затем в сопровождении охранной команды.
----------------------------------	--	---	--	---	--

Rezumatul făcut de anchetatorii sovietici diferitelor versiuni despre moartea lui Hitler. De la stânga la dreapta : Günsche, Linge, Baur și ancheta anglo-americană. Sovieticii au subliniat pasajele cele mai importante (GARF).

Partea a IV-a

Concluzii?

Moscova, martie 2017

Avem numai două zile la dispoziție. E tot ce autoritățile ruse ne-au acordat. Două zile ca să efectuăm o expertiză științifică. Am obținut acest acord cu mari eforturi. „Nu v-ați gândit niciodată să practicați teste științifice pe fragmentele umane ale lui Hitler? În fine, pe cele aparținându-i potențial lui Hitler?” Alexandr Orlov, contactul nostru de la Ministerul de Externe, nu se aștepta la aceste întrebări. Era în decembrie, anul trecut. El ne căuta din nou ca să afle cum se petrecuse vizita noastră la arhivele FSB. Spera s-o fi încheiat cu noi. Dinții, craniul și dosarele confidențiale nu erau de-ajuns? „Vrem să știm în mod definitiv, să nu mai avem nici cea mai mică îndoială...” El a auzit aceste argumente de nenumărate ori de la o mulțime de ziariști, de istorici și chiar de oameni de știință: teste, o nouă tehnologie, fără nici o daună pentru craniu sau dinți. Alexandr vorbește bine franceza, dar când se află într-o situație stresantă preferă să răspundă în limba-i maternă, rusa. Lana reia conversația. Alexandr rezistă. Pretinde că nu știe.

N-avem decât un singur obiectiv, dragă Alexandr, să terminăm odată cu legendele, cu zvonurile despre o posibilă evadare a lui Hitler. Oare Rusia nu e interesată să știe dacă posedă într-adevăr rămășițele umane ale lui Hitler? Sau vă e teamă că v-ați înșelat atâta amar de vreme? Nu există decât un mijloc de a închide acest capitol definitiv: să-l lăsăm pe doctorul în medicină legală Philippe Charlier să vină să examineze craniul și dinții.

Tăcere.

Glasul i-a sunat posomorât dintr-odată:

Am înțeles. Vă voi da un răspuns curând...

Răspunsul ne-a sosit la începutul lui martie. Spunea următoarele : „Două zile ! O arhivă pe zi. Veniți la sfârșitul lunii”.

Se potrivea perfect. Tocmai promisem și undă verde la arhivele militare. Eram pe cale de a împușca doi iepuri dintr-un foc.

Doctorul Philippe Charlier avea să ni se alăture pentru aceste strașnice două zile. Alegerea acestui medic legist și arheo-antropolog francez ni s-a impus în chip firesc. În doar câțiva ani, legistul nostru și-a clădit o reputație solidă, aceea de a desluși tainele istoriei. Cei mai celebri „asasinați” din istorie prind glas sub degetele-i abile. Otravă, armă albă, pistol, nimic nu-i scapă. Trofeeale lui de vânătoare îi impresionează totodată pe colegii săi, dar și pe marele public din lumea întreagă. I-au trecut prin mâini deopotrivă rămășițele a numeroși regi, precum Henric al IV-lea, Sfântul Ludovic, Richard Inimă de Leu, ca și ale unor figuri mitice, precum Ioana d'Arc sau tribunul Revoluției Franceze, teribilul Robespierre... Philippe Charlier se îndeletnicește cu publicarea studiilor efectuate asupra „pacienților” săi în cele mai bune reviste științifice din lume. Tânăr cvadragenar entuziast, aventuros (îi place la nebunie să călătorească prin cele mai îndepărtate cotloane ale planetei ca să-și exercite arta), știe să manevreze popularizarea respectând în același timp scrupulos principiile științifice clasice. Nu e de mirare că mass-media văd în el un „Indiana Jones al cimitirelor” și-i preiau cu o droaie de detalii fiecare nouă autopsie istorică pe care o face. Dosarul lui Hitler n-avea cum să-i scape.

Așadar, două zile. O zi pentru craniul de la GARF și alta pentru dinți, în compania suspicioșilor spioni ai FSB. GARF și ȚA FSB au târăgănat treaba după obiceiul lor și i-au discutat modalitățile de realizare. Toți au reacționat în același fel : „Țara noastră are din belșug specialiști excelenți în medicină legală. Nu e nevoie de nici un străin”. Și aveau perfectă dreptate. Un rus ar realiza testele cu aceeași seriozitate, nu ne îndoiam de asta. Totuși, din motive de neutralitate, noi eram de părere că se impunea judecata unui om de știință străin. Spre marea noastră uimire, argumentul a fost acceptat destul de repede. Pentru a evita orice suspiciune sau presiune rusească, ni s-a consimțit că va interveni numai medicul francez ales de noi. Rămânea să fie găsită data care să satisfacă pe toată lumea. S-a căzut de acord pentru 29 și 30 martie.

28 martie, Moscova. Am 48 de ore ca să mă asigur că totul va fi gata pentru sosirea doctorului Charlier. Capitala rusă e mai calmă decât

de obicei. Zidurile Kremlinului nu mai freacă de sporovăielile grupurilor de turiști. Mormântul lui Lenin e golit de amatorii de mumii comuniste. În locul lor – zeci de polițiști cu bastoanele la vedere și cu șepci gri reglementare, ornate cu medalionul forțelor de ordine. Au chipul inexpressiv al celor care au primit consemne stricte. Cu două zile în urmă, o manifestație a opoziționarilor regimului a adunat aproape 10 000 de persoane în plin centru al orașului – un afront pentru Putin. Puterea nu s-a încurcat în detalii și a umflat 700 de manifestații. Imaginile au rulat fără încetare pe canalele de informații non-stop din lumea întreagă. Rusia traversează o criză politico-economică majoră fără precedent de zece ani încoace. Țara se înăsprește pe măsură ce se chircăște în sine – condiții prea puțin ideale pentru a ancheta dosarul lui Hitler. În cel mai bun caz, autoritățile n-au timp și nici energia de a se ocupa de cererile noastre ; în cel mai rău, văd aici o nouă sursă de probleme. N-am fost prea surprins când am găsit-o pe Lana în cafeneaua în care obișnuim să venim ca să lucrăm : era trasă la față și își ferea privirea. N-a trebuit să deschidă gura, că pricepusem deja. Au anulat ! Nu toți : numai ȚA FSB. Fără motiv, fără nici o justificare. Rămânea GARF, Arhiva de Stat cu bucata ei de craniu. Cei de acolo nu s-au răzgândit. Nu încă.

Direcțiunea de la GARF nu mai răspunde ! Așteptăm cu răbdare, de un ceas, în holul de primire. E ora 15 în acea zi de 29 martie și avionul lui Philippe Charlier tocmai a aterizat la aeroportul internațional Șeremet'evo, la o oră de centrul Moscovei. Ieri, Alexandr și-a dat personal cuvântul față de Lana. FSB a anulat, a „decalat”, dar nu și GARF. „Duceți-vă, vă așteaptă.” Chiar spusese așa ? O mai întreb o dată pe Lana. Ea oftează : „A rostit exact aceste cuvinte”. Prin urmare, direcțiunea Arhivelor de Stat știe că suntem aici și că un expert francez vine special de la Paris ca să examineze calota craniană, cea pe care ei o ascund într-o prăpădită cutie de dischete ! Atunci de ce nu ne mai răspunde nimeni ? Nici măcar permisele noastre de liberă trecere nu sunt gata. Îi confirmasem doctorului Charlier întâlnirea pentru craniu. Dinții mai târziu, altă dată. „Când ?”, se îngrijorase el pe bună dreptate. Curând. Iată că utilizăm și noi aceleași metode ca autoritățile ruse : neclaritatea și speranța. Philippe Charlier ne-a asigurat imediat : „Nici o grijă, voi găsi eu o disponibilitate când va veni momentul, nu vă faceți probleme. Proiectul mă interesează foarte mult, puteți conta

pe mine. Pentru craniu e OK deci ? ”. *A priori*, era. Și totuși clocoteam de mânie într-o sală de așteptare goală. Barem sunt avertizați de sosirea noastră? Le face plăcere să se joace cu nervii noștri? Sau e doar ilustrarea incompetenței atavice a birocrăției postsovietice? O femeie de vreo 60 de ani s-a așezat îndărătul unicului ghișeu din încăpere. Ea e cea care eliberează autorizațiile de liberă trecere – un post foarte important ce-i oferă plăcerea perversă de a se descotorosi de orice bună-cuviință. În rezumat, această damă poate să se arate oricât de detestabilă pofteste, și asta fără ca vizitatorii veniți la GARF să cuteze vreodată să crâcnească. În momentul de față, mănâncă un kebab citind o revistă *people* fără să ne acorde nici cea mai mică atenție. „O să primească imediat ordin la telefon să ne pregătească documentele”, crede Lana că ghicește, dornică de a rămâne optimistă. „E o chestiune de doar câteva minute.”

Nikolai, arhivarul cu chip de ceară, s-a decis în sfârșit să vină să ne elibereze. Aduce și permisele noastre de liberă trecere. Dama își terminase de mult sendvișul și se lansase în lectura altei reviste. Nici măcar n-a ridicat capul când am ieșit. Să rămânem calmi, politicoși, toate astea nu sunt decât un test. Nu contează, de vreme ce craniul ne așteaptă și-l vom expertiza curând. Philippe Charlier ar trebui să ni se alăture peste o bună jumătate de oră. Abia avem timp să verificăm dacă totul a fost pregătit cum trebuie.

„Craniul nu e gata? ! ” Nu-mi vine să cred ce tocmai ne anunță Nikolai. Totuși el confirmă cu nonșalanța-i obișnuită: nimic n-a fost pregătit. Ochii lui lăptoși n-au părut niciodată așa de vioi ca în clipa aceea. „Îl așteptăm pe doctorul Charlier ca să aranjăm totul”, continuă el pe când traversăm curtea de la GARF în direcția clădirii direcțiunii generale. „Nimic nu va începe înainte de sosirea lui. Și pentru informarea dumneavoastră, totul trebuie terminat până la închiderea birourilor, la ora 17.30.”

Iată-ne din nou în acea încăpere în care ne-a fost arătat craniul anul trecut. Numai pozele de pe pereți s-au schimbat: în locul afișelor revoluționare din 1917, o serie de fotografii alb-negru ale familiei imperiale, cea a lui Nikolai al II-lea, ultimul țar al Sfintei Rusii. Trebuie oare să vedem în asta o voință a regimului rus de a scoate la iveală trecutul imperialist al țării? Nu îndrăznesc să mă lansez asupra acestei opțiuni ideologice în prezența lui Nikolai și cu atât mai puțin a Dinei,

care tocmai ni se alăturase. Era vădit că șefa departamentului Fondurilor secrete nu credea să ne mai revadă vreodată. După cum îi era obiceiul, dispoziția ei de moment îi dictează manierele. În acest sfârșit de zi, Dina pare contrariată și nu ne răspunde la saluturi. Recunosc cutia mare de pantofi care adăpostește osemintele atribuite lui Hitler : atârnă puțin în afara căruciorului de supermarket ce nu-l părăsește niciodată pe Nikolai – a fost pus cu grijă la capătul mesei, aceeași masă mare de lemn. „Se poate să deschidem cutia ? ” Lana traduce întrebarea mea. Nici unul dintre cei doi arhivari nu răspunde, de parcă nu ne-ar auzi sau n-ar mai înțelege rusește. În cele din urmă, Nikolai reacționează. Fără să rostească vreun cuvânt, se așează dinaintea căruciorului său, își încrucișează brațele a sfidare și ne măsoară din cap până-n picioare cu aroganță. Întâlnirea noastră ia o întorsătură jenantă. Lana rupe tăcerea apăsătoare : „Larisa, directoarea dumneavoastră, nu vine cu noi ? ”. Neliniștiți, ajungem chiar să-i dorim prezența. Neîndoios, Dina și Nikolai nu aderă la proiectul de expertizare. Trebuie să aflăm dacă e vorba numai de un caz de insubordonare, de o iritare a doi funcționari refractari la ideea că niște străini le manipulează „comoara”, sau, mai general, dacă direcțiunea GARF a hotărât să se opună în felul ei muncii noastre.

Philippe Charlier tocmai a sosit. Se află la primire, în fața damei cu revistă. Evident, ea nu vrea să-l lase să între. Nikolai catadicsește să se mai deplaseze o dată. Încet, foarte încet, își aranjează pălăria pe părul rar de culoare galben-pai, își pune paltonul și mă însoțește. Imperturbabil, îl întâmpină pe expertul francez cu un glacial *zdravstvuite* („bună ziua”). Îl previn pe doctorul Charlier că situația e complexă. O fac discret, căci franceza rămâne o limbă pe care mulți ruși o înțeleg fiindcă au învățat-o la școală. În epoca sovietică, franceza înlocuia adesea engleza ca limbă străină obligatorie, iar Nikolai are numai bine vârsta de a fi fost școlar sub seceră și ciocan. „Am priceput, mă adaptez”, murmură medicul. „Sunt obișnuit.” În fine, unde pozitive. Lui Philippe Charlier nu-i lipsesc. Aduagă pătrunzând în sala în care ne așteaptă Lana și Dina : „Voi avea acces la craniu. Și deja asta este extraordinar”.

Credem că știm cui îi datorăm răceala interlocutorilor noștri : mii de mulțumiri profesorului Nicholas, zis Nick, Bellantoni, de la Universitatea

din Connecticut, SUA. Acest profesor de arheologie american a examinat craniul în 2009 și a declarat că era cel al unei femei tinere ! Așa cum înțelesesem la prima noastră întâlnire cu personalul de la GARF, anul trecut, aventura americanului i-a traumatizat pe Dina și pe Nikolai. De la acel scandal, nici un om de știință nu s-a mai putut apropia de fragmentele umane cu pricina. Philippe Charlier e primul. Și e supravegheat îndeaproape. Nikolai se aține la câțiva centimetri de el, hotărât să intervină la nevoie. Prima etapă : observarea. Expertul francez înhață cutia de dischete în care se află bucata de craniu. Și-o apropie de față și o auscultă din toate unghiurile posibile. Nikolai deschide gura mare și-și întinde mâinile înainte ca printr-un reflex. E indignat. În mod normal, numai el are dreptul să manipuleze cutia. Dina se strâmbă ca să-și arate și ea dezaprobarea pe față. Philippe Charlier nu vede nimic din toată scena. E cu totul concentrat asupra osemintelor. Atitudinea-i plină de siguranță îi descumpănește pe arhivarii ruși, care nu îndrăznesc să i se opună. Pentru moment... „Prima informație importantă : e imposibil de determinat sexul acestui craniu la numai o analiză vizuală.” Legistul vorbește fără nici o șovăială. „Îi aparține unui bărbat sau unei femei ? Asta nimeni nu poate s-o afirme. Mi se pare cel puțin riscant să punem un diagnostic pe baza unor fragmente osoase infime. Nu avem la dispoziție decât partea stângă din spate a craniului. Această parte nu e în nici un caz discriminantă în a ne indica sexul. Sunt categoric.” În doar câteva minute, Philippe Charlier deconstruiește o parte din teoria colegului său american. Acesta din urmă afirma că structura oaselor, prea fină, prea fragilă, nu corespundea celei a unui bărbat ajuns la maturitate. „Fals ! ” Francezul n-are nici o îndoială : „La un schelet, diagnosticarea sexului se efectuează în funcție de bazin. Să pornești de la un craniu²²¹, o mandibulă sau un femur e de neconceput. Și chiar atunci, ar trebui să ai tot craniul. Ceea ce nu e chiar cazul aici”. Și vârsta ? Bellantoni ajungea la concluzia că osul cranian e al unei persoane cu vârsta între 20 și 40 de ani. Or, Hitler avea 56. Cum a procedat atunci ? „Pesemne că s-a bizuit pe gradul de închidere a suturilor la nivelul craniului”, își dă cu părerea Charlier. Exact așa și este. În numeroase interviuri, arheologul de la Connecticut n-a făcut nici o taină din raționamentul lui. E vorba într-adevăr de suturile care unesc între ele oasele craniului. Iată ce spunea Nick Bellantoni într-un video înregistrat de Universitatea publică

din Connecticut, *UConn* : „În mod normal, îmbătrânind, suturile craniului se închid ; or, acestea sunt deschise. Corespund deci unui individ aflat între 20 și 40 de ani”²²². Suturile în chestiune, Philippe Charlier le poate observa perfect : „Nu voi risca să-i fixez o vârstă unui os ca acesta bazându-mă pe intervalul dintre suturi, care variază mult de la un individ la altul. De pildă, e posibil ca suturile mele să fie complet închise, ca la o persoană în vârstă, pe când cele ale bunicii mele să fi fost deschise în momentul morții ei. Insist, nu se poate fixa vârsta acestui craniu pornind de la suturile lui. Mai ales că nu avem decât o treime din totalitatea craniului. Nu ține”.

„*Niet !* ” Ceva nu-i place Dinei. „*Niet !* ”, confirmă și Nikolai. Lana argumentează : avem autorizațiile necesare. „*Nietttt !* ” Doctorul Charlier era gata să-și pună mânușile sterile. Voia să i se deschidă cutia de dischete ca să extragă din ea bucata de craniu. Lana îi tradusese cerearea cu o anumită febrilitate. Răspunsul celor doi arhivari a căzut rece, înghețat ca o iarnă siberiană. Nu se deschide, mai ales nu pentru un om de știință străin sau pentru ziaristi, repetă Dina sec, la limita impolitiei. Nici vorbă de negociat. Tonul începe să urce în încăpere. Philippe Charlier intervine cu calm : „Nu-i nimic. Ne descurcăm și fără. Pot să continui să observ craniul totuși ? ”. Nikolai nu se aștepta la o astfel de reacție plină de sânge-rece. Legistul se întoarce către el. E cu un cap mai înalt. „Numai mă uit, nu-l ating.” Dina scoate până la urmă un „*da*”.

„Atunci îmi continui observațiile. O voi face pe îndelete și puțin îmi pasă dacă ei scontau că termină devreme în seara asta.” Lana profită ca să iasă pe coridor și să-l cheme pe Alexandr în ajutor. După zece apeluri, el ridică în fine receptorul. Situația, refuzul, împotrivirea arhivarilor, Lana își varsă tot amarul. Alexandr se plictisește. Răspunde că nu mai poate face nimic pentru noi. „Descurcați-vă ! ” În curând se face ora 18. Nikolai își consultă ceasul. Bate din picior de nerăbdare. Expertul francez simte tensiunea crescând în jurul lui. Imperturbabil, își notează pe laptop toate informațiile pe care izbutește să le culeagă. Îi vor sluji la redactarea raportului. Fotografii de ultra înaltă definiție ale craniului vor veni să-i completeze lucrarea și-i vor permite să-și valideze expertiza. „Orificiu vascular (foramen parietal unilateral drept), pierdere de substanță stelată parietală stângă...” În timp ce lucrează, profesionistul morților nu se sinchisește de cei vii care-l înconjoară,

nici măcar de arhivarii ruși suciți. „Iată, priviți aici, de exemplu, e foarte interesant...” Arată cu degetul un orificiu perfect vizibil din vârful craniului : „Fără îndoială, e vorba de un impact de glonț. Proiectilul a traversat capul dintr-o parte în alta și a ieșit la nivelul parietalului. Ne aflăm în fața unui orificiu de ieșire, nu de intrare. Forma sa e caracteristică, evazată către exterior. Are aproximativ 6 milimetri în grosime. Asta nu înseamnă însă că muniția era de calibrul 6 mm. Nu pot stabili un diagnostic în privința calibrului pornind de la o gaură de ieșire. Glonțul a putut foarte bine să se fragmenteze sau să se deformeze”. În schimb, ceea ce pare cert în ochii săi este momentul în care a fost tras glonțul : „S-a tras într-un os rece și umed”, confirmă el. Dacă e vorba cu adevărat de craniul lui Hitler, glonțul a fost tras fie pe când el mai era încă în viață, fie la puțin timp după moartea sa.

Ancheta avansează cu o iuțea nebună. Acum urmele negricioase de pe craniu îl interpelează pe legistul francez. „Iată niște reziduuri de la locul îngropării, cu siguranță de pământ. Se pot de asemenea distinge și niște urme de carbonizare. Acestea dovedesc că a suferit o expunere termică prelungită. Persoana aceasta a fost arsă la o temperatură foarte înaltă.” Potrivit supraviețuitorilor din buncăr, s-au utilizat aproape 200 de litri de benzină. „Este perfect coerent”, estimează Charlier. „Arderea unui corp rămâne ceva foarte greu de înfăptuit. Pentru a face să dispară complet un cadavru uman, trebuie scontat pe cel puțin 100 de kilograme de lemne sau pe mai multe sute de litri de benzină. Un corp abundă în umiditate ; de aici deseori și eterogenitatea carbonizării.”

Nikolai ascultă de parcă ar înțelege fiecare cuvânt rostit în franceză. Aproape că se destinde. O scânteie de admirație i se ivește în ochi. În spatele lui, întregul dosar Hitler a rămas în cărucior. Nu mă pot împiedica să mai consult o dată acele vechi documente prăfuite. Descifrez lesne semnăturile conducătorilor sovietici din epocă, nume ce-mi deveniseră familiare tot studiindu-le : Beriia, „primul copoi al lui Stalin”, Molotov – diplomatul, Abakumov – spionul ambițios... Caut un anumit pasaj dintr-un interogatoriu luat lui Heinz Linge, ordonanța lui Hitler. Raportul datează de la 27 februarie 1946. E bătut la mașină și contra-semnat de mână în josul fiecărei pagini de către prizonierul nazist. I-l arăt lui Philippe Charlier :

Întrebare : Povestiți evenimentele care au avut loc la 30 aprilie 1945 în buncărul fostei Cancelarii Imperiale.

Răspuns : Pe la ora 16, pe când mă aflam în încăperea din fața anticamerei lui Hitler, am auzit un foc de revolver și am simțit un miros de praf de pușcă. L-am chemat pe Bormann care se afla în încăperea alăturată. Împreună, am intrat în încăpere și am văzut următoarea scenă : în fața noastră, Hitler se afla întins la stânga pe divan, cu o mână atârânănd. La tâmpla dreaptă avea o rană importantă cauzată de împușcarea cu un revolver. [...] Pe jos, aproape de divan, am văzut două revolve aparținându-i lui Hitler : un Walther de calibru 7,65 și altul de 6,35. La dreapta, pe divan, era așezată Eva Braun, cu picioarele strânse sub ea. Nu avea nici o urmă de rană de glonț pe față sau pe corp. Amândoi, Hitler și nevastă-sa, erau morți.

Întrebare : Vă amintiți îndeajuns de bine că Hitler avea o rană de glonț la tâmpla dreaptă ?

Răspuns : Da, îmi amintesc bine. Avea o rană de glonț la tâmpla dreaptă.

Întrebare : Ce mărime avea acea rană din tâmplă ?

Răspuns : Orificiul de intrare al rănii era cât o monedă de trei mărci [Linge va declara în alte rapoarte : „o rană cât o monedă de un pfenig” – n. aut.]²²³.

Întrebare : Ce mărime avea orificiul de ieșire ?

Răspuns : N-am văzut orificiul de ieșire. Dar îmi aduc aminte că Hitler avea craniul nedeformat și complet.

Descrierea rănii corespunde cu examinarea vizuală efectuată de Charlier. Dacă, în stadiul de față, rămâne cu neputință de determinat identitatea craniului, indiciile concordă. Mai mult, mărturia ordonanței aduce o lumină nouă pentru legist, în special faptul că, în pofida împușcării, craniul a rămas intact. „Dacă a tras realmente în tâmpla dreaptă, ieșirea glonțului prin parietalul stâng apare ca fiind logică. Și avem mijlocul de a afla dacă Linge a mințit sau nu. Într-adevăr, putem verifica ipoteza unei împușcări în gură.” Cum ? „Datorită dinților ! Dacă descoperim urme de praf de pușcă pe dinți sau pe gingii, e un bun argument în favoarea unei împușcări intrabucale.” Neprețuiții dinți care se află în arhivele FSB și la care accesul a fost, pentru moment, amânat...

Dina s-a săturat, vrea să plece. E ora 18.30, am depășit cu 60 de minute ora închiderii la GARF! „Putem să ne întoarcem mâine și să continuăm analiza craniului, ca și pe cea a bucăților din divan?” Lana n-ar fi trebuit să întrebe; întrebarea ei o irită pe bătrâna arhivistă: „Nu! Nu dispuneți de autorizații pentru mâine. Terminați astăzi. Vă mai las câteva minute”. Philippe Charlier nu știe o iotă rusește și nu-și dă seama de ponderea schimbului de replici dintre cele două femei. Tonul tăios al arhivistei îi indică totuși că situația se degradează. Cu toate astea își păstrează calmul și se întoarce spre celelalte piese din *puzzle* dispuse în fața lui. În afara bucății de craniu, poate observa structurile de lemn ale divanului, între care și brațele de sprijin, precum și raportul fotografic din epocă al contraanchetei din aprilie-mai 1946 privitoare la sinuciderea lui Hitler. Această serie de fotografii alb-negru pe care o văzusem anul trecut înfățișează locul sinuciderii cu urmele de sânge de pe divan și de pe perete. „Nu putem vorbi de urme de sânge”, precizează Charlier cu prudență. „În stadiul de față, nu putem vorbi decât de niște urme de culori negricioase.” A trecut peste o jumătate de veac și ele mai apar încă pe lemnul deschis la culoare, cu siguranță de brad, al divanului lui Hitler. Uzura timpului și condițiile foarte proaste de conservare oferite de echipele de la GARF nu le-au șters – dacă e vorba într-adevăr de piese autentice, și nu de o manipulare a serviciilor secrete rusești. Totul e cu puțință în această anchetă, inclusiv ce e mai rău. „Mi se pare dificil de meșterit un astfel de fals”, estimează Philippe Charlier. „Toate aceste urme se regăsesc întocmai în fotografiile din 1946. Ar fi o performanță de falsificator uimitoare dacă ar fi o copie.” Lana îl avertizează pe Charlier: „Puteți să le atingeți dacă vreți, puteți să le manipulați, priviți aici, unde sunt aceste urme de...”. Medicul legist scoate un strigăt văzând-o pe ziaristă cum își apropia mâna: „Nu! Nu atingeți! Veți contamina această piesă cu ADN-ul dumneavoastră”. Lana se scuză, râzând cu stângăcie. „Este exact ceea ce nu trebuie făcut”, se întristează expertul francez. „Și cu siguranță ceea ce a fost deja făcut în repetate rânduri. De aceea nu aștept mare lucru de la aceste bucăți de divan. Au fost prost conservate într-o pânză nesterilizată. E limpede că lemnul ăsta a trecut prin multe mâini direct, fără mănuși de protecție. Și nici nu mai vorbesc de stropii de salivă care au fost împrăștiați pe el de numeroșii observatori. Singurul ADN care s-ar găsi aici datează de doar câteva minute. Cel

al lui Hitler a dispărut cu siguranță de multă vreme.” Apoi, după o clipă de reflecție, reia : „Nu e nimic de sperat în direcția asta. Doar dacă...”.

În timp ce se apleacă la o distanță respectabilă (adică fără să riște să adauge acolo și ADN-ul său *via* minuscule picături de sudoare sau infimi stropi de salivă) asupra unui fragment din divan, medicului legist îi vine altă idee. Se întoarce la fotografiile anchetei sovieticilor. Revine la probe. Acest du-te-vino se accelerează. Apucă un scaun dintre cele din jurul mesei și începe o stranie demonstrație. „E foarte interesant. Pasionant. Priviți...” Entuziasmul său comunicativ îi atinge chiar și pe cei doi arhivari : vin spre el aproape fără să vrea, ca atrași de un magnet. „Să ne închipuim că victima se află pe scaunul ăsta. Tocmai și-a tras un glonț în cap. Capul i se odihnește pe brațul de sprijin, sângele îi curge în mod pasiv, sare de pe jos și împrășcă în jur.” Vorbește repede și își însoțește explicația cu gesturi ample. Rănile de la nivelul capului sângerează în continuare abundent. Pesemne că a curs mult sânge chiar în numai câteva minute, cele dintre împușcare și sosirea lui Bormann și a lui Linge în anticameră. Gros, greu, închis la culoare, sângele s-a împrăștiat pe jos, fie direct pe sol, aici de beton, fie pe un covor. „Covor sau beton, prea puțin contează. E atâta sânge încât s-a format o baltă, iar picăturile care continuă să cadă împrășcă divanul, dar nu oriunde : dedesubt. Acele împrășcături, uite-le ! ” Pe una dintre bucățile mobilei, minuscule pete întunecate se amestecă fibrelor naturale ale lemnului. În funcție de lumină, aproape dispar. Scena crimei, a sinuciderii ca să fim mai preciși, se schițează un pic mai mult. Ipoteza lui Charlier se potrivește oare cu declarațiile martorilor ? Linge, ordonanța, și Günsche, aghiotantul personal, au intrat în acea încăpere. Ei au dezvăluit ceea ce au văzut anchetatorilor sovietici care-i luaseră prizonieri :

Interogatoriu din 26-27 februarie 1946 al prizonierului de război Linge Heinz, fost Sturmbannführer SS.

Linge : „Pe covor era mult sânge, ca și pe peretele de lângă divan”.

Interogatoriu al prizonierului de război, Sturmbannführer SS și servitor al lui Hitler, Günsche Otto, 18-19 mai 1945.

Întrebare : Când ați intrat prima dată în încăperea în care a avut loc sinuciderea și ce ați văzut acolo ?

Răspuns : Am intrat în încăpere la ora 16.45. Am văzut covorul de pe jos ușor mișcat și o pată de sânge.

După eliberarea din lagărele sovietice, în 1955, Linge va reveni asupra interminabilelor sale partide de interogatorii din închisorile rusești :

„Cât sânge era pe covor ?”, „Ce distanță era între piciorul lui Hitler și balta de sânge ?”, „Unde era pistolul lui ?”, „De care din cele două pistoale ale sale s-a folosit ?”, „Unde se afla trupul său și ce poziție avea ?”. Acestea erau întrebările care mi se puneau mereu și la care eram nevoit să răspund mereu²²⁴.

Philippe Charlier poate răspunde acelor întrebări. În orice caz, la unele dintre ele. Abandonează piesele de lemn inutilizabile pentru teste ADN și revine la fragmentul de craniu. Ia cutia în mână și o mișcă în lumină pentru a observa mai bine urmele întunecate ce-l acoperă parțial. „Este exact cum credeam”, spune cu voce joasă, ca și când ar vorbi cu el însuși. „Nu e vorba de resturi organice caracteristice individului. Nu e piele sau mușchi. Totul a fost ars. Disting clar urmele carbonizării. Ele dovedesc că a suferit o expunere termică prelungită.” Alte semne îl interesează mai mult pe expert. „Cred că ne aflăm în prezența unor resturi de pământ. Poate chiar sunt urme de coroziune sau de rugină. Se știe unde a fost descoperit acest craniu ?”

Mulțumită dosarelor găsite în arhive, știm cu precizie. Să ne întoarcem înapoi cu șapte decenii, la 30 mai 1946. La 13 luni după sinuciderea lui Hitler, are loc o nouă inspecție a cartierului Cancelariei de la Berlin. Ea intervine în cadrul foarte secret al dosarului „Mit”, inițiat la 12 ianuarie 1946 de succesorul lui Beriia la Ministerul de Interne, Kruglov. Echipa de anchetatori venite special de la Moscova se agită în Cartierul General al Führerului. Au primit ordine foarte precise de la superiorii lor ierarhici :

Top secret

„APROBAT”

Viceministrul Afacerilor Interne
ale Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice

General-colonel : I. Serov

16 mai 1946

Plan de activități operative de anchetă asupra împrejurărilor dispariției lui Hitler

Pentru a lămuri împrejurările dispariției lui Hitler, este necesar să se întreprindă următoarele măsuri :

I

1. Să se realizeze un plan (la scară) al amplasamentului noii și vechii Cancelarii Imperiale, ca și al adăposturilor (buncărelor) lui Hitler ; să se fotografieze aceste locuri.

2. Să se purceadă la inspectarea interioară a adăposturilor lui Hitler în felul următor :

a) Să se facă un plan al dispunerii încăperilor în buncăr.

b) Să se fotografieze încăperile pe care le ocupau Hitler și Eva Braun.

c) Să se purceadă la inspectarea tuturor mobilelor păstrate în aceste încăperi, ca și a pereților, a pardoselilor și a plafoanelor pentru o eventuală detectare de urme care ar putea lămuri chestiunea împrejurărilor dispariției lui Hitler.

d) Să se culeagă informații pentru a se afla unde se găsesc actualmente mobilele scoase mai înainte din buncăr și să fie examinate și acestea.

e) Pentru identificarea mobilelor păstrate și precizarea ordinii amplasării lor în încăperile ocupate de Hitler și de Eva Braun, este necesar să fie adus la fața locului Linge, fostul camerist-șef al lui Hitler, după ce va fi interogat în prealabil asupra acestui aspect.

f) Să se procedeze la studierea locului descoperirii cadavrelor unui bărbat și unei femei la ieșirea din adăposturi în grădina Cămarilor Imperiale pentru o eventuală detectare a unor obiecte care ar putea fi importante pentru anchetă.

3. Să se culeagă informații pentru a se afla unde se mai găsesc obiecte personale care le-au aparținut mai înainte lui Hitler și Evei Braun, dar care au fost retrase din buncăr. Să fie examinate.

II

1. Să se efectueze o nouă autopsie medico-legală a cadavrelor bărbatului și femeii descoperite în grădina Cancelariei Imperiale în primele zile din mai 1945, pentru a se stabili vârsta defuncțiilor, semnele și cauzele morții lor.

2. În acest scop este necesar să se dezgroape cadavrele și să se transporte în localuri special amenajate în spitalul din Buch.

Pe baza rezultatelor activităților de mai sus și a materialelor adunate mai înainte, anchetele vor trebui să fie conduse în conformitate cu un nou plan.

Echipele Ministerului de Interne au ca principal obiectiv să regăsească partea lipsă din corpul găsit în mai 1945. În raportul de autopsie din 8 mai 1945, legiștii notificaseră absența părții stângi din spate a capului. Foarte repede, în mai 1946, două bucăți de craniu sunt dezgropate din grădină, la trei metri în fața intrării în *Führerbunker*, exact acolo unde fuseseră reperate la 4 mai 1945 cadavrele presupuse ale lui Hitler și Evei Braun. Una dintre bucăți este găurită de un glonț. N-ar fi oare acest fragment osos piesa lipsă din *puzzle*? În acest caz, teoria sinuciderii prin otrăvire e serios zdruncinată. Și dacă ar fi adevărat că Hitler nu s-a omorât cu cianură, ci cu un glonț? Descoperirea celor două bucăți de craniu va pune poate capăt speculațiilor privitoare la decesul lui. Întru aceasta, e suficient să se verifice că aceste oseminte aparțin într-adevăr cadavrului atribuit lui Hitler. Nimic mai simplu, de vreme ce Ministerul de Interne susține pe deplin ancheta. Numai că acel cadavru rămâne aprig supravegheat de Ministerul Apărării.

De câteva luni, șeful contraspionajului sovietic, Viktor Abakumov, se bucură de o impunitate aproape totală în ierarhia comendurii din URSS. Stalin l-a făcut noul său om de încredere. Abakumov profită ca să acționeze după bunul său plac. Astfel, la inițiativa lui, pe 21 februarie 1946, oamenii săi de la Smerș bazați în Germania au deplasat cadavrul lui Hitler, dar și pe cel al Evei Braun, pe cele ale familiei Goebbels (părinți și copii), ca și pe cel al generalului Krebs. Până atunci, acestea fuseseră îngropate într-un boschet din împrejurimile orașelului Rathenow. Nici o justificare nu e înfățișată atunci autorităților sovietice.

Top secret

ACT

21 februarie 1946

Armata a III-a de asalt a Trupelor
sovietice de ocupație din Germania

Comisia [de la Smerș – n. aut.] a întocmit actul de față care stipulează că în ziua mai sus indicată, conform instrucțiunilor șefului direcției de contraspionaj „SMERȘ” a Grupului de trupe sovietice de ocupație din Germania, generalul-locotenent tov. Zelenin, am efectuat în împrejurimile orașului Rathenow exhumarea unei gropi cu cadavre aparținând următorilor :

- Cancelarului Reichului Germaniei Adolf Hitler,
- nevestei sale Eva Braun,
- ministrului Propagandei Reichului, doctorul Josef Goebbels,
- nevestei sale Magda Goebbels și copiilor lor – fiul Helmut și fiicele Hildegard, Heidrun, Holdine, Hedwig [sunt enumerați numai cinci copii din cei șase ; lipsește Helga, fiica cea mare – n. aut.],
- șefului de Stat-Major al armatei germane, generalul Krebs.

Toate aceste cadavre atacate de putreziciune se află în niște lăzi de lemn și au fost transportate în această stare în orașul Magdeburg, la sediul departamentului de contraspionaj „SMERȘ”, unde au fost din nou îngropate la o adâncime de 2 metri, în curtea casei de pe Westendstrasse, nr. 36, lângă zidul de piatră sudic al curții, la 25 de metri est de zidul garajului casei.

Groapa în care fuseseră cadavrele a fost acoperită cu pământ, netezită la nivelul solului, [astfel că] locul a căpătat o aparență similară reliefului înconjurător.

De ce au fost mutate niște cadavre atât de importante ? Abakumov procedează astfel ca să-și păstreze controlul asupra „trofeului” său. Cartierul General al Smerș de la Magdeburg, la 150 de kilometri sud-vest de Berlin, oferă o protecție perfectă împotriva „scormonitorilor” Ministerului de Interne. Corpurile au fost deplasate acolo în cel mai firesc mod. Nu trebuia nicidecum să se pomenească în spitalul berlinez de la Buch pentru o nouă autopsie.

Kremlinul îl susține pe Abakumov, dat fiind că, la câteva săptămâni după aceea, e numit ministru al Securității Statului cu rang de general, apoi membru în Comitetul Biroului politic al Partidului Comunist

sovietic, însărcinat cu Afacerile judiciare. La numai 38 de ani, omul devine nu doar de neatins, ci și teribil de periculos pentru oricine ar îndrăzni să-l înfrunte – o poziție pe care scontează s-o folosească din plin.

Contraspionajul respinge fără măcar să se justifice cererea echipei dosarului „Mit” de a autopsia din nou cadavrele deplasate la Magdeburg. Totuși directivele Ministerului de Interne nu sunt lipsite de claritate. Locotenent-colonelul Klausen însărcinat cu ancheta la Berlin poartă cu el un ordin de misiune pe care-l crede suficient :

Mai 1946

Top secret

Către Șeful adjunct al Departamentului Operativ al GUPVI [Administrația Centrală a Afacerilor pentru Prizonierii de Război și Deținuți], MVD (Ministerul de Interne), URSS, locotenent-colonel Klausen

Primiți aceste ordine cu prioritate. Trebuie să plecați în orașul Berlin sub comandamentul generalului-locotenent Serov pentru executarea misiunii speciale a Ministerului Afacerilor Interne al Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice.

Cerem tuturor organizațiilor militare ale MVD și administrației sovietice de ocupație să-l susțină pe locotenent-colonel Klausen în toate felurile posibile de la sosirea sa la destinație și până la reîntoarcerea la Moscova.

Ministru-adjunct al Afacerilor Interne ale Uniunii RSS

General-locotenent Cernișov

Această scrisoare de misiune nu-i prea impresionează pe agenții Smerș. Ei depind de Ministerul Apărării și n-au nimic de-a face cu celelalte ministere. Din pricina refuzului lor, nimeni nu va putea compara vreodată cele două fragmente de craniu cu restul cadavrului masculin. Nici în 1946 și nici în vreun alt an. Niciodată. În primăvara lui 1970, ansamblul corpurilor îngropate la Magdeburg și aflate sub controlul contraspionajului este definitiv distrus – o decizie luată la cel mai înalt nivel de către un anume Andropov, viitor conducător al Uniunii Sovietice (din 1982 în 1984). În 1970, Andropov ocupă deja un post-cheie în nebuloasa serviciilor secrete ale țării : este atotputernicul „președinte al Comitetului de Securitate a Statului de pe lângă Consiliul de Miniștri al URSS”.

Pe scurt, omul îi conduce pe toți spionii sovietici. Nici o operațiune „specială” nu se hotărăște fără acordul lui – cum e și cea care ia numele de cod „Arhiva” :

Scopul operațiunii : retragerea și distrugerea fizică a resturilor îngropate la Magdeburg, la 21 februarie 1946, în garnizoana militară de pe Westendstrasse (astăzi Klausenerstrasse), în apropierea casei de la nr. 36, [resturi] aparținând unor criminali de război.

De ce se decide la 25 de ani după căderea celui de-al III-lea Reich distrugerea acelor schelete ? Oare Kremlinul se teme ca nu cumva într-o zi acest secret de Stat să fie dezvăluit, iar corpul lui Hitler, dacă e într-adevăr al lui, să cadă în mâinile occidentalilor ? Sau, mai simplu, puterea sovietică dorește să întoarcă o pagină deja veche și să se des-cotorosească o dată pentru totdeauna de dușmanii învinși ? Moscova nu va avea să-și justifice fapta, de vreme ce e secretă.

Un colonel din departamentul special al KGB conduce această misiune extrem de sensibilă și confidențială. La acel început al anilor 1970, Europa se află în centrul unor tensiuni geopolitice majore. Zona germană de sub administrația sovietică și-a declarat din 1949 independența față de restul Germaniei ; ea și-a luat numele de RDG, Republica Democrată Germană, și ascultă de ordinele Moscovei. Este epoca lumii bipolare (de o parte lagărul capitalist dominat de Statele Unite, de cealaltă lagărul comunist condus de URSS) și a fricii de un al treilea război mondial. Oficial, Moscova continuă să nege că ar fi în posesia corpului lui Hitler. Operațiunea „Arhiva” se petrece în acest context geopolitic complex. Secretul trebuie să fie total. După cum obișnuiește, Kremlinul n-are încredere în nimeni, începând cu propriii săi oameni ; consemne precise sunt dictate în acest sens :

Pentru realizarea operațiunii este necesar să se procedeze după cum urmează :

1. Cu două sau trei zile înainte de începerea lucrărilor la locul înmormântării, oamenii din plutonul de protecție al DS [Departamentul Special – n. aut.] din KGB trebuie să instaleze un cort, a cărui mărime să permită efectuarea sub acoperirea sa a activităților prevăzute în planul de acțiune.
2. Protecția împrejurimilor cortului după ridicarea lui trebuie să fie efectuată de soldați, iar în momentul executării lucrărilor, de personalul operativ special afectat operațiunii „Arhiva”.

3. Să se organizeze un post de pază ascuns care să supravegheze casa din apropierea locului operațiunii, locuită de populația locală, pentru a detecta o eventuală observare vizuală. În cazul descoperirii unei astfel de observări, să se ia măsuri de a o contracara pornind de la situația de fapt.

4. Să se efectueze săpăturile noaptea, să se pună resturile descoperite în lăzi special pregătite și să fie evacuate de vehiculele regimentelor de genști și ale blindatelor din GSVG [Grupul Forțelor Sovietice din Germania – n. aut.] în regiunea lacului „putred” (Fall See) (districtul Magdeburg, RDG), sau să fie arse și cenușa lor aruncată în lac.

5. Să se documenteze executarea activităților indicate în plan prin redactarea următoarelor acte :

a) actul de dezgropare și de înhumare (să se indice în act starea lăzilor și a conținutului lor, procedura de punere a acestuia din urmă în lăzile pregătite) ;

b) actul de incinerare a conținutului îngropării.

Actele trebuie să fie semnate de către toți agenții operativi enumerați mai sus [...].

6. După scoaterea resturilor, locul unde se aflau înmormântate trebuie să fie adus la starea lui originală. Cortul trebuie să fie luat la două-trei zile după terminarea lucrărilor.

7. „Legenda de acoperire” : dat fiind că operațiunea va fi efectuată într-o garnizoană militară în care accesul populației locale este interzis, necesitatea unei explicări a cauzelor și a naturii lucrărilor poate surveni numai din partea ofițerilor, a membrilor familiei lor și a funcționarilor civili din Statul-Major al armatei care locuiesc pe teritoriul garnizoanei.

Justificarea „legendei” : lucrările (instalarea cortului, săpăturile) sunt efectuate cu scopul de a se verifica depozitiile unui criminal deținut în URSS, după care prețioase documente de arhivă se pot găsi în acel loc [...].

Rar se poate consulta un asemenea document al serviciilor secrete sovietice²²⁵ ; chiar vechi de peste 70 de ani, rămâne tot confidențial ; nu întâmplător e păstrat astăzi în arhivele FSB (ex-KGB). El ne arată funcționarea internă a unei operațiuni speciale cu utilizarea unor „legende”, acele scenarii menite să le ofere o acoperire credibilă spionilor. Ceea ce este uimitor în cazul de față e că această „legendă” trebuie să slujească la a-i trage pe sfoară pe propriii soldați ai URSS.

п/д

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ КОМИТЕТА ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ при СОВЕТЕ МИНИСТРОВ СССР

АКЦЕСС

№ 26 - март 1970 года

П Л А Н
проведения мероприятия "Архив"

Цель мероприятия: Издать и выпустить на свет документы по истории деятельности нацистского гетто в Миттабурге 21 февраля 1946 года в военном городе по ул. Боткин траекте возле дома № 36 (на ул. Патурсен траекте) в Ленинграде г.

Участие в проведении указанного мероприятия принимают: начальник ОО КГБ в/ч № 92626 полковник КОВАЛЕНКО Н.Г., оперативных сотрудников того же отдела майора ПИРОГОВА В.А., майора ЕКИОНА Т.В., капитана СУЧОНА В.В., отдележанта ГИНИНА В.Г.

В целях осуществления мероприятия:

1. За два-три дня до начала работ нах местом разрешения силки завода охраны ОО КГБ армии установить палатку, размером которой позволил бы над ее прикрытием производить предусмотренные планом работы.

2. Охрану подходов к палатке, после ее установления, осуществлять силами солдат, а в момент производства работ - оперативным, выделенным для проведения мероприятия "Архив".

3. Организовать актовый пост для контроля за соблюдением от места работ домов, в котором проживают местные граждане, с целью обнаружения возможной визуальной разведки. В случае обнаружения такого наблюдения принять меры к его пресечению, исходя из конкретно сложившейся обстановки.

4. Разрешить произвести ночью, обнаруженные документы активно и специально подготовленные лица, которые на автомобиле выезжают в район учебных полей оверного и танковых полков ГВМ в районе Гинского овера (на разрешенной акт ГВМ), где и найти, а затем выбросить в овер.

2.

5. Исполнение вышеченных пунктов мероприятий задокументировать составлением актов:

а) акт о вскрытии закрытых ящиков (в акте отразить состояние ящиков и их содержимое, зачисление последнего в подготовленные ящики);

б) акт о разрешении разрешения.

Акт подписать всем назначенным мне оперативным работникам ОО в/ч № 92626.

6. После изъятия активных место, где они были найдены привести в первоначальный вид. Палатку снять через 2-3 дня после проведения основных работ.

7. Детские приписки: Поскольку мероприятие будет осуществляться в военном городе, доступ в который местным гражданам запрещен, необходимость обеспечения охраны и характера производимых работ может возникнуть только в отношении офицеров, членов их семей и военнослужащих служивых штаба армии, проживающих на территории города.

Существенно затруднить работы (отсутствие палатки, разрешения) производится в целях проверки доказаний арестованного в СССР преступника, на данные которого в этом месте могут находиться ценные архивные материалы.

8. В случае, если версия разрешения вследствие неточных указаний о местонахождении "Архива" не приведет к его обнаружению, организовать командировку на место нахождения сына в отставке и проживающего в Ленинграде генерал-майора тов. ГОРБЕНКО В.А., с помощью которого осуществлять мероприятия, предусмотренные данным планом.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ КГБ
генерал-лейтенант

(подпись)

№ 26 - март 1970 года

№ 3/С/143

Ordinele de misiune ale operațiunii secrete „Arhiva” a KGB, referitoare la distrugerea completă a corpurilor lui Hitler și Evei Braun, la 26 martie 1970. Documentul este stocat în arhivele FSB de la Moscova.

Misiunea „Arhiva” a fost oficial dusă până la capăt. Corpurile presupuse ale lui Hitler și apropiaților săi, Eva Braun, familia Goebbels și generalul Krebs, au fost definitiv distruse. Cel puțin asta e versiunea livrată de serviciile secrete sovietice și validată încă și astăzi de către autoritățile ruse. Iată copia integrală a acestui raport :

Top secret

Exemplar unic

Seria „K”

v. Magdeburg (RDG).

u.m. [unitate militară – n. aut.] nr. 92626

5 aprilie 1970

ACT

(Despre distrugerea fizică a resturilor unor criminali de război)

În conformitate cu planul operațiunii „Arhiva”, grupul special alcătuit din șeful Unității Speciale KGB de pe lângă Consiliul de Miniștri al URSS u.m. 92626, colonelul Kovalenko N.G., și din militarii din aceeași unitate, comandantul Șirokov V.L. și locotenentul-major Gumeniuk V.G., a efectuat la 5 aprilie 1970 combustia resturilor unor criminali de război, după ce le-au extras din mormântul care se află în garnizoana militară de pe Westendstraße, în apropiere de casa nr. 36 (în prezent pe Klausenerstraße).

Distrugerea resturilor s-a produs prin combustia acestora pe un rug aprins într-un loc viran aproape de orașul Schönebeck, la 11 kilometri de Magdeburg.

Resturile au fost incendiate, fărâmițate în cenușă cu cărbune, colectate și aruncate în râul Biderin [*sic* !], fapt confirmat prin actul de față.

Șeful Unității speciale KGB u.m. nr. 92626

Ca și în epoca în care existau Smerș și NKVD, certurile între administrațiile ruse continuă și astăzi. Steagul s-a schimbat, nu și mentalitățile. Ca dovadă, autorizațiile noastre de a expertiza craniul vor cântări oare greu în fața celor doi arhivari de la GARF? Philippe Charlier consultă fotografiile din grădina Cancelariei făcute în mai 1946, când fragmentele de craniu au fost scoase la lumină. O îngrămadire de resturi metalice acoperă un sol violent spintecat de tirurile de artilerie din timpul Bătăliei pentru Berlin. O cruce mică trasată în

creion pe fotografie indică locul exact unde cele două bucăți de craniu se aflau : chiar în fața intrării în buncăr. Abia după aceea oamenii de știință ruși au asamblat aceste două fragmente ca să facă din ele doar unul – cel arhivat în localurile de la GARF.

„Oasele astea erau deci îngropate sub moloz în mijlocul unor numeroase obiecte din metal... Iată o informație importantă. Amintiți-mi, vă rog : cât timp a stat sub pământ acest fragment de craniu ? ” Fiecare informație își are importanța ei. „Îngropată mai bine de un an în acest smârc feros ? ! Se potrivește. În orice caz, scenariul ăsta nu se exclude”, reflectează omul de știință francez. „În clar, fragmentele de craniu pe care le avem sub ochi prezintă toate caracteristicile unei îngropări îndelungate într-un sol coroziv.”

Astea sunt punctele pozitive. Punctele negative acum. „Nu pentru asta am venit, ca să manipulăm craniul sub supravegherea dumneavoastră ? ” Philippe Charlier încearcă la rândul său să-i convingă pe arhivari. Dina nu vrea să tranșeze ; îi cere lui Nikolai s-o facă. Acesta răspunde, luând cutia cu bucata de craniu : „Altă dată”, mormăie fără să ne privească. Când ? Mâine ? Curând ? Dina ia din nou cuvântul : „Nu știm dacă vom avea timp să vă primim. Vă trebuie o nouă autorizație”. Păi avem una ! Lana insistă. Nikolai a plecat deja cu căruciorul său. Aproape că aleargă pe coridor. E ora 20. Am abuzat destul de răbdarea lor.

Berlin, 30 mai 1946

Misiunea „Mit” e amenințată. Vasta contraanchetă a morții lui Hitler se confruntă cu un obstacol de talie : Ministerul Securității Statului din URSS (MGB), condus de Viktor Abakumov. Reprezentantul lui Abakumov în Germania, generalul-locotenent Zelenin, le-a ordonat serviciilor sale să li se opună frontal oamenilor trimiși la Berlin de Ministerul Afacerilor Interne (MVD). Anchetatorii nu se așteptau la o asemenea ostilitate. Trebuie să cedeze în fața evidenței : ministrul lor, Serghei Kruglov, nu trage prea greu la cântar în comparație cu omul de încredere al lui Stalin, primejdiosul Abakumov. Aproape cinci luni de anchetă și de interogatorii forte ca să ajungă aici... Și când te gândești că descoperirea celor două fragmente de craniu în fața buncărului lui Hitler promitea atât de mult !

Prizonierii naziști care au fost martorii ultimelor clipe ale Führerului simt deopotrivă că se petrece ceva ciudat. Sunt șapte care au fost transferați din celulele lor moscovite la Berlin. Printre ei, trioul obișnuit al ofițerilor SS intimi ai lui Hitler : Heinz Linge, ordonanta, Hans Baur, pilotul, și Otto Günsche, aghiotantul. Singur lipsește la apel generalul SS Rattenhuber. Și nu fără motiv, căci se află în mâinile MGB. Închipuindu-și că ai lor colegi din Ministerul Securității Statului îi vor refuza, oamenii din Ministerul Afacerilor Interne nici măcar nu i-au cerut transferul la Berlin. Așadar ultimii martori ai morții lui Hitler au fost trimiși în capitala germană fără Rattenhuber. Asta se petrecea la 26 aprilie 1946. Fuseseră extirpați din închisoarea lor, Butîrka, și aruncați într-un tren special, în direcția orașului Brest, fostul Brest-Litovsk, în vestul extrem al URSS, aproape de frontiera poloneză. De acolo, s-au alăturat altui convoi feroviar la fel de secret, până la Berlin. Călătoria lor a durat peste o săptămână. Pentru a evita orice contact între ei, fiecare deținut a fost pus la izolare într-un vagon, fără să știe de prezența celorlalți. Linge va descrie cu ani de zile mai târziu, după

eliberarea sa din lagărele sovietice în 1955, acest traseu nu prea confortabil : „La aproximativ un an după ce s-a încheiat războiul, am fost urcat, fără nici un motiv, într-un vagon prevăzut cu zăbrele și transportat la Berlin întocmai ca un animal sălbatic”²²⁶. Hans Baur, la rândul lui, insistă pe calitatea hranei : „Am călătorit vreme de nouă zile și în tot acest timp rațiile noastre zilnice au constat în puțină apă sălcie provenită de la locomotivă, o jumătate de scrumbie uscată și o livră de pâine. Am ajuns la Berlin pe jumătate înfometaji”²²⁷.

În capitala germană, sunt imediat închiși în vechea închisoare de femei din cartierul Lichtenberg : „Credeam că suntem experți în materie de condiții proaste de detenție, dar închisoarea de la Berlin-Lichtenberg, condusă de ruși, depășea totul”, se mai plânge Baur. „Gardienii erau niște sadici cărora le făcea plăcere să-și lovească prizonierii. Într-o zi, ușa celei mele s-a deschis și am fost bătut până ce am fost lăsat pe jos, aproape inconștient. Dincolo de valul de durere care mă asalta, mi s-a părut a pricepe că mi se reproșa că mă așezasem pe marginea patului”²²⁸. Dacă loviturile și umilințele se reiau și mai abitir în timpul șederii la Berlin a foștilor SS, nu e o întâmplare : cadrele sovietice au ordinul de a menține o presiune totală asupra prizonierilor, spre a le zdrobi orice eventuală rezistență psihologică. Trebuie siliți la o colaborare necondiționată, căci dacă sunt aici, este pentru a elucida unul din ultimele mistere ale acestui sfârșit de război : identificarea corpului Führerului. Un ofițer sovietic îi ordonă lui Baur să se pregătească : „Mi-a spus că trupul lui Hitler și cel al nevestei sale nu fuseseră nicidecum arse, ci erau într-o stare bună, iar eu fusesem trimis la Berlin ca să le identific”. Dar nimic nu se va petrece după cum fusese prevăzut. În ultimul moment, totul e anulat. „În fapt, n-am fost niciodată chemat pentru a inspecta fie și cel mai neînsemnat corp”, notează pilotul personal al lui Hitler. Și pe bună dreptate, căci Abakumov, ministrul Securității Statului, se opune.

Ce-i de făcut ? Grupul de la Ministerul Afacerilor Interne trebuie oare să se întoarcă la Moscova și să-i mărturisească lui Stalin neputința de a-și duce misiunea la bun sfârșit ? Din cauza lui, Beriia ar fi pierduți. Trebuie ocolit „zidul” înălțat de Abakumov și continuate investigațiile. Neavând acces la cadavru, echipa operațiunii „Mit” apelează atunci la prizonierii care i-au fost aduși de la Moscova. Anchetatorii știu că-și joacă ultima carte. În câteva zile vor trebui să-și redacteze raportul definitiv și să-l transmită la cel mai înalt nivel de la Kremlin. Acum e în joc cariera lor. Fără a mai zăbovi, organizează noi interogatorii,

confruntări între martorii-cheie, precum și reconstituiri în buncăr. Îi convoacă unul câte unul. Sub imperiul urgenței, dărilor de seamă sunt direct scrise de mână în germană. Ca de obicei, austerul și marțialul Günsche nu se lasă intimidat. Ca pur ofițer SS de teren obișnuit să lupte, fostul aghiotant al lui Hitler abia își descleștează dinții :

Întrebare : În timpul interogatoriilor precedente, ați făcut o serie de declarații contradictorii și inexacte în legătură cu pretinsa sinucidere a lui Hitler. Încă o dată, judecătorul de instrucție vă cere imperios mărturii veridice și autentice, în care să vă angajați să spuneți adevărul.
Răspuns : Dorința mea este ca întregul adevăr în legătură cu sinuciderea lui Hitler să poată fi făcut public și nu am nici un motiv să-i mărturisesc judecătorului de instrucție vreo inexactitate sau vreo minciună. Declarațiile mele precedente corespund adevărului. Le-am făcut cu toată buna-credință.

La aceeași întrebare, Linge, ordonanța, răspunde ca Günsche :

Răspuns : Afirm că declarațiile mele făcute la Moscova în februarie și martie anul acesta corespund realității faptelor.
Afirm că Hitler e mort și că a murit în împrejurările pe care le-am evocat deja : la 30 aprilie 1945, Hitler s-a sinucis în buncărul care se află sub grădina Cămarilor Reichului (*Reichskanzlei*) trăgându-și un glonț de revolver în cap, presupun că prin tâmpla dreaptă.

Când îi vine rândul, generalul de aviație Hans Baur, aparent mai tensionat, se arată mult mai limbut :

Întrebare : Declarațiile dumneavoastră din februarie și martie anul acesta privind soarta lui Hitler sunt contradictorii și mincinoase. Așteptăm de la dumneavoastră niște declarații sincere în această chestiune.

Răspuns : N-am spus decât adevărul. Afirm că Hitler s-a sinucis împreună cu Eva Braun în buncărul său de sub Cămarile, la 30 aprilie 1945. Faptul s-a produs în următoarele împrejurări : la două ore după ce mi-am luat adio de la Hitler, m-am întors în *Führerbunker*. Buncărul era plin de fum de țigară, ceea ce mi-a provocat uimire, fiindcă fumatul nu era autorizat în proximitatea lui Hitler. Dr. Goebbels, Reichsleiter Bormann, generalul-locotenent Rattenhuber și aproximativ 15 până la 20 de ofițeri SS discutau cu

nervozitate. M-am îndreptat de îndată către Dr. Goebbels, Rattenhuber și Bormann, care stăteau împreună, și i-am întrebat dacă se terminase deja. Răspuns : „Absolut” (*Jawohl*). „Unde e cadavrul ? ” „E deja sus și arde.” Am auzit glasul unui SS adăugând : „E deja complet ars”. L-am întrebat pe generalul Rattenhuber cu ce se omorâse Hitler. Răspuns : cu un pistol de 0,8.

Anchetatorii știu că nu-l vor putea interoga pe Rattenhuber – oamenii lui Abakumov n-o vor accepta niciodată. Din fericire pentru ei, Baur e un om fragil, suferind fizic. Nu și-a revenit de la pierderea piciorului drept după tentativa de evadare din buncăr de la începutul lui mai 1945. Starea sa psihică nu e deloc mai bună. „Cîripitorii” sovietici care au împărțit cu el celula dau seama sistematic de degradarea mentală a aviatorului. Pentru ofițerii ruși, Baur e numai bun : dacă există vreun secret oarecare pe marginea morții dictatorului, el cu greu li-l va putea ascunde. Ca să-l facă să mărturisească, sovieticii l-au manipulat spunându-i în mod deliberat o minciună ca să afle de la el adevărul, în caz că o respinge :

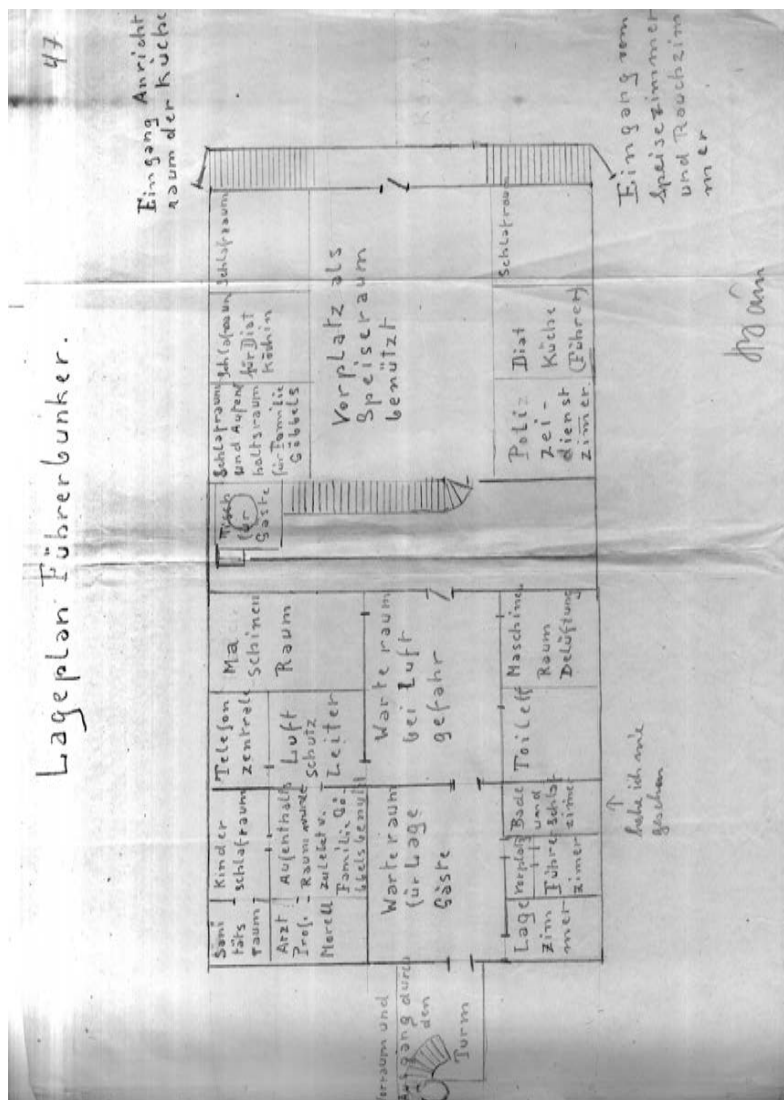
Întrebare : Dispunem de documente care atestă că, spre sfârșitul lui aprilie 1945, Hitler nu se mai afla la Berlin. De aceea vă considerăm declarațiile drept un refuz de a spune adevărul și vă îndemnăm să-l declarați.

Răspuns : Asta e curată minciună. Mi-am luat adio de la el chiar înainte să moară. Era la 30 aprilie 1945, între orele 6 și 7 seara [Baur e singurul care indică acest interval dintre orele 18 și 19 ; după Linge și Günse, Hitler s-ar fi omorât pe la ora 15 – n. aut.]. Am fost chemat la Führer odată cu colonelul Betz [al doilea pilot personal al lui Hitler ; va fi ucis de sovietici la începutul lui mai 1945, pe când încerca să fugă din buncăr – n. aut.]. Este cu totul exclus să fi vorbit cu altul decât cu adevăratul Hitler. Pe deasupra, îl cunoșteam mult prea bine pe Hitler ca să fi fost pus să-l iau drept altcineva care-i semăna.

Fără să-și dea seama, Baur tocmai a pus degetul pe una din principalele îndoieli ale anchetatorilor ruși : teza sosiei !

Încă de la căderea Berlinului la 2 mai 1945, zvonurile despre „falsul Hitler” au prins repede să circule în lumea întreagă²²⁹. Ca orice bun dictator, stăpânul Germaniei naziste să nu fi avut și el la dispoziție niște

五

no dip

sosii care să-i ia locul în caz de risc de atentat ? Alți dictatori au recurs adesea la această stratagemă, între care Stalin cu celebrele-i „dubluri”.

Cu toate astea, Baur neagă existența unui „alt Hitler”. Niciodată n-a auzit de așa ceva, se jură el. Anchetatorii își vor face o plăcere din a-i distruge pilotului puțină siguranță. Hans Höfbeck este un simplu Untersturmführer SS (sergent) ; face parte dintre cei șapte martori-cheie transferați de la Moscova la Berlin. Se afla și el în buncăr la 30 aprilie 1945, în calitate de membru în garda personală a lui Hitler. Fusese numit șef al serviciului de protecție a adăposturilor Führerului. Ce nu știe Baur e că acest subofițer a dezvăluit existența unei sosii a lui Hitler în buncăr. Se organizează o confruntare între Höfbeck și Baur :

Întrebare pentru Höfbeck : Repetați declarațiile precedente pe care le-ați făcut cu privire la existența unei persoane în Cancelaria Reichului care semăna foarte mult cu Hitler.

Răspuns : Se afla în Cancelarie un bărbat folosit ca portar al ministrului Reichului, Dr. Lammers, șeful Cancelariei. Semăna într-o câțva cu Hitler. Asemănarea consta în următoarele particularități : își purta părul căzut un pic într-o parte pe frunte, avea o mustață neagră și un nas ascuțit. Dar era puțin mai scund și mai firav. Purta o tunică brună, uniforma sa de lucru, care avea culoarea uniformei partidului. Cum semăna cu Adolf Hitler, uneori poate și în glumă, camarazii săi îl abordau numindu-l „Führer”.

L-am văzut personal pe acel om. De departe, semăna cu Hitler, dar de aproape se constata că se greșise persoana. Nu sunt capabil să-i dau numele.

Întrebare pentru Baur : Ați negat existența în Cancelarie a unei persoane care semăna cu Hitler. Ce puteți spune privitor la declarația lui Höfbeck făcută în prezența dumneavoastră ?

Răspuns : Nu sunt la curent cu nimic despre o persoană angajată la Cancelarie și care semăna cu Hitler. Potrivit declarațiilor generalului-locotenent Rattenhuber făcute în fața mea, există la Breslau un bărbat care seamănă cu Hitler. Rattenhuber mi-a spus-o acum 10 sau 12 ani. Dar eu personal nu l-am văzut pe acel om.

Rușii nu se gândesc decât să se asigure că naziștii n-au pus la punct o falsă moarte a Führerului, arzând o sosie. Negațiile lui Baur nu sunt de-ajuns spre a-i convinge. Pentru a decide autenticitatea corpului găsit în mai 1945 în grădina *Führerbunker*-ului, încearcă să recupereze

maximum de amănunte fizice despre Hitler. Identificarea cadavrului lui Josef Goebbels nu pusese nici o problemă. Cu malformația-i fizică atât de recognoscibilă (piciorul său drept era mai scurt cu câțiva centimetri din cauza unei osteomielite din tinerețe), nici o contestare nu putea fi cu putință. Pentru Führer, nu era la fel de simplu. În acea lună mai 1946, nici o malformație cunoscută nu-i era înregistrată. Dar cine știe? Poate că anturajul său are cunoștință de vreun detaliu care ar schimba totul.

Hans Baur e interogat în acest sens :

Întrebare : Sunteți la curent cu vreun defect fizic oarecare la Hitler sau cu vreun semn particular ?

Răspuns : Nu sunt la curent cu nimic despre vreun oarecare defect fizic la Hitler. Lucrul cu care sunt la curent este că în timpul războiului mondial [primul – n. aut.], Hitler a fost victima unei intoxicații cu gaze. Cât despre vreo rană, nu știu nimic. Aparent în urma acelei otrăviri cu gaz, a fost silit să urmeze un regim alimentar special și a devenit strict vegetarian. Altminteri, Hitler avea o proteză dentară.

Günsche le dă același răspuns ofițerilor sovietici – n-are nici o idee despre vreo particularitate fizică :

După propriile-i spuse, Hitler suferea de o boală nervoasă de la mijlocul anului 1944²³⁰, ceea ce se observa și după tremurul brațului său drept. N-am cunoștință de alte insuficiențe fizice. Știu că Hitler s-a ales cu două răni survenite în timpul războiului din 1914-1918, între care o asfixie provocată de gaze. Nu știu nimic de cealaltă rană.

Întrebare : Cunoașteți grupa sangvină a lui Hitler ?

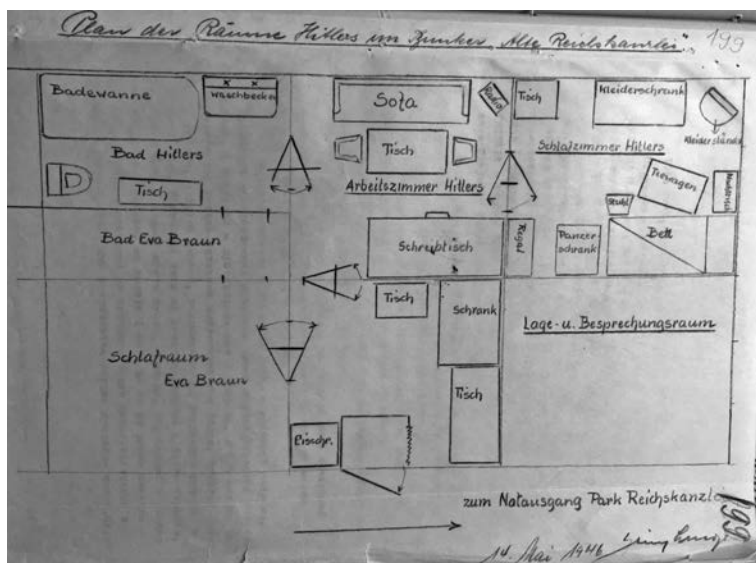
Răspuns : Nu, nu cunosc grupa sangvină a lui Hitler.

În vreme ce Baur și Günsche sunt supuși unor rafale de întrebări în niște săli secrete, Linge vede rezervându-i-se un tratament special. Fiindcă e cel dintâi care descoperise corpul neînsuflețit al lui Hitler în anticamera acestuia, i se cere să mai povestească o dată cu multe detalii ce a văzut la 30 aprilie 1945. De astă dată însă își va face relatarea direct la fața locului, înăuntrul buncărului. Astfel, și cea mai mică incoerență îi va putea fi demascată. Este dus până la ruinele Noii Cancelarii a Reichului, unde îl așteaptă numeroși ofițeri ruși, între care și mareșalul Sokolovskii, comandantul-șef al zonei de ocupație sovietică din Germania.

V-am adus astăzi în adăposturile situate sub Cancelaria Imperială, în încăperile pe care le ocupa Hitler. Sunt încăperile pe care le-ați văzut identice ca mobilare și decorații cu cele din vremea când Hitler se afla în ele ?

Linge : Da. În sălile ocupate de Hitler în adăposturile situate sub Cancelaria Imperială, mobilele care mi-au fost înfățișate astăzi la fața locului sunt aceleași folosite de Hitler. Printre obiectele acestui mobilier, se află în special cele pe care le-am văzut în fosta cameră a lui Hitler : un dulap simplu din lemn de culoare deschisă și un seif ignifug deschis, precum și în fostul său cabinet de lucru, o canapea și un birou din același lemn ca și dulapul. Canapeaua e acoperită cu o țesătură albastru deschis, imprimată cu flori. Canapeaua și biroul se află exact acolo unde erau când Hitler trăia în adăposturi, și anume canapeaua e la peretele din fața ușii de intrare, iar biroul la peretele opus, la dreapta ușii.

Pentru a face lucrurile mai clare, Linge e somat să deseneze planul apartamentelor lui Hitler. Ordonanța se execută cu grijă.

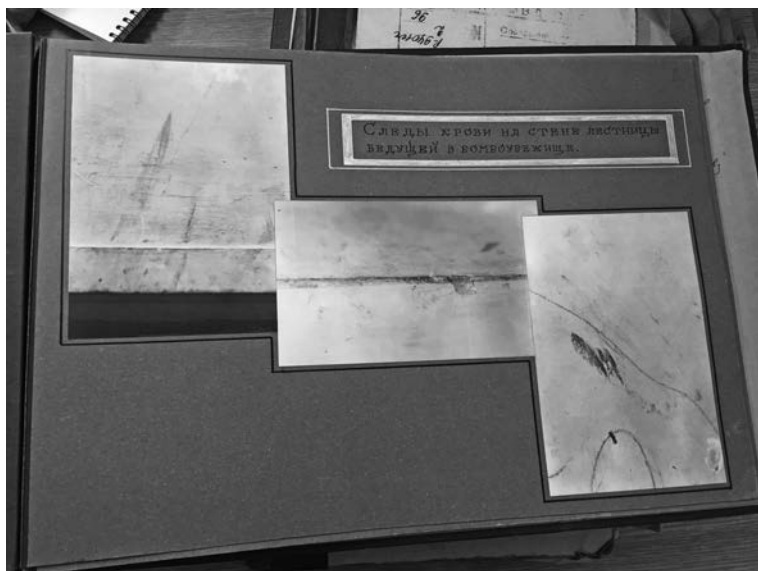

Planul apartamentelor lui Hitler din buncărul său, desenat de Heinz Linge la cererea anchetatorilor sovietici (GARF).

După trecerea lui Linge, biroul lui Hitler este luat cu asalt de criminaliștii sovietici. Ei caută indicii și mai cu seamă sânge. Între ei, un bărbat își vede de treabă pe îndelete. Se numește Piotr Sergheevici Semionovskii. Acest medic de 64 de ani e o referință în URSS. Absolvent al prestigioasei Universități din Tartu din actuala Estonie, perfect vorbitor de germană, el se bucură de o autoritate considerabilă în țara sa – a fost cel care a pus pe picioare criminologia științifică în Uniunea Sovietică. Renumele său depășește granițele rusești, de vreme ce este ales membru de onoare în Institutul Internațional de Antropologie de la Paris. Strălucit, eficient și cunoscut pentru caracterul său energic, e mai ales autorul unei metode de clasificare a amprentelor digitale. Lucrările sale au fost mult apreciate de regimul sovietic, grijuliu să-și fișeze cât mai bine propriii cetățeni. Când Ministerul Afacerilor Interne îl convoacă în vederea unei misiuni secrete, Semionovskii nu ezită o secundă. Căutarea lui Hitler, iată o misiune la înălțimea talentului său.

A trecut un an între presupusul suicid al lui Hitler și inspecția lui Semionovskii din 1946. Zeci, poate sute de soldați și alți oficiali sovietici au murdărit deja scena crimei – un dezastru pentru oricare bun criminalist. La fața locului, în buncăr, Semionovskii își smulge părul din cap. Firește, își închipuise dificultatea misiunii sale și a condițiilor în care avea să lucreze. Dar cui să i se mai plângă și când? Nici chiar el, referința absolută a poliției științifice de sub regimul stalinist, n-are voie să greșească de nu vrea să-și plătească pe loc eroarea cât nu face. Trebuie să se supună și să izbutească. Cu meticulozitate, bătrânul medic străbate încăperea. Anticamera măsoară doar câțiva metri pătrați, abia vreo zece. Ochii i se obișnuiesc cu iluminatul de proastă calitate. Rapoartele interogatoriilor lui Linge i-au fost comunicate. Nu toate, numai cele care-l pot ajuta să înțeleagă: locul unde se afla Hitler pe divan, în ce poziție îi zăcea corpul, unde a fost tras focul de armă... Sânge, trebuie să găsească sânge. Legistul caută. Dacă a fost o sinucidere prin împușcare, obligatoriu a curs sânge. Divanul n-a fost furat și nici distrus. O șansă. Semionovskii ordonă să i se scoată brațele de sprijin. Niște scurgeri întunecate sunt perfect vizibile pe ele. La fel și pe pereți crede că distinge sânge. Nu e vorba de împrăscături cauzate de împușcarea în cap, ci de urme lăsate în timpul transportării corpului. Expertul reconstituie scena mental: corpul cald încă al dictatorului sângerează abundent. Desigur, e învelit într-o pătură, dar aceasta e

repede impregnată cu sânge. În pripeala de atunci, picăturile cad pe jos, pe pereți. Semionovskii iese din anticameră, îi împinge pe soldații care-l încadrează. Nu-i mai vede, absorbit cum e de trecut. Închide ochii aproape de tot ca să se concentreze mai bine. E la 30 aprilie 1945, când ultimii fideli ai Führerului i-au dus corpul până în grădină. Legistul descoperă încă puțin sânge mai încolo, pe culoare, dar nu numai : este și în anticamera lui Hitler, până sus pe scările care duc la ieșirea din buncăr.

Fotografii ale împrăscăturilor de sânge găsite pe pereții de pe scările din buncăr în cursul contraanchetei din mai 1946 (GARF).

Medicul legist recitește dările de seamă ale interogatoriilor luate celor care au participat la evacuarea corpului inert al lui Hitler la 30 aprilie 1945.

Günsche : M-am dus imediat în sala de conferințe din buncăr ca să-i previn pe cei prezenți acolo de moartea lui Hitler. Au venit cu mine în anticamera unde se aflau cele două corpuri neînsuflețite, cel al Führerului și cel al soției sale. Le-am învelit în păături. Apoi

au fost transportate prin sala de conferințe și prin încăperea centrală până la scări, ca să ajungă la ieșirea din buncăr.

Linge : Corpul lui Hitler a fost înfășurat într-o pătură și apoi Bormann și cu mine l-am transportat. Eu îl țineam de picioare și el de cap.

Mărturiile se potrivesc cu urmele relevate în buncăr. Rezultatele analizelor vor confirma că era într-adevăr vorba de sânge.

După sânge, alt indiciu fundamental al contraanchetei : cele două bucăți de craniu recuperate din fața intrării buncărului lui Hitler. Se aflau în același loc în care cele două corpuri presupuse a fi fost ale lui Hitler și soției sale fuseseră descoperite mai devreme cu un an. Aceste noi oseminte se ascundeau la o adâncime de 60 de centimetri. Semionovskii le analizează și conchide că sunt fragmente din una și aceeași calotă craniană. Le assemblează ca să formeze o singură bucată. După el, e osul unui bărbat adult. Evident, gaura-i din creștet nu scapă vigilenței sale. Ia în considerare foarte repede teoria unui glonț de revolver. Unghiul de ieșire a proiectilului îi arată că tirul a avut loc de jos în sus, de la dreapta la stânga, către înapoi – foarte probabil în gură sau sub bărbie, și nu în tâmplă, cum pretinde Linge. Să fi mințit ordonanța lui Hitler în această privință ? Anchetatorii ruși exprimă serioase îndoieli despre fiabilitatea răspunsurilor sale. Deja l-au făcut să renunțe la versiunea sinuciderii Führerului dată de el, în special la partea cu focul de armă tras de Hitler. Era la un interogatoriu din 28 februarie 1946 :

În declarațiile precedente, ați indicat că vă aflați în fața apartamentelor lui Hitler la 30 aprilie pe la ora 16 și că ați auzit un foc de armă și ați simțit un miros de praf de pușcă. Vă amintiți cumva câte focuri de armă ați auzit, unul sau două ?

Linge : Trebuie să recunosc că mărturiile precedente pe care le-am dat în această chestiune nu erau exacte. N-am auzit nici un foc de armă. Am simțit numai mirosul prafului de pușcă. Tocmai acest miros m-a făcut să mă duc să-l previn pe Bormann că sinuciderea avusese loc.

La sfârșitul lui februarie 1946, Linge e doar o epavă. A pierdut vreo zece kilograme în greutate, iar pielea-i e ciupită de insecte. Practic, nu mai doarme de câteva săptămâni – exact ce voiau ofițerii sovietici.

Nu întâmplător interogatoriile se țin la intervale neregulate între orele 22 și 5 dimineața. Semețul valet al lui Hitler și-a pierdut trufia. Pute în așa hal că propriu-i miros îi devine de nesuportat. Acest tratament special e menit să-l facă să clacheze. Și izbutește. După alte nopți albe petrecute ca să răspundă întrebărilor puse de ofițerii ruși și să le suporte amenințările cu moartea, fostul ofițer SS cere îndurare. Ochii i-au căpătat culoarea unui morman de ruine, gura i se strâmbă într-un rictus necontrolat. Nu mai suportă secretul, acel secret apăsător ce readuce în chestiune teza dublei sinucideri a lui Hitler : otrava, apoi revolverul.

Anchetatorilor nu le vine să creadă : să fie încă o manipulare din partea acestui nenorocit de nazist ? Întrebările dau buzna :

Cum puteți explica faptul că, atât de aproape fiind de încăpere, nu ați auzit focul de armă ? Mai ales dacă a fost tras cu un Walther [pistol german larg utilizat de naziști – n. aut.], după cum ați precizat chiar dumneavoastră.

Linge : Focul de armă a fost tras când mi-am părăsit poziția ca să ies pe culoar. Când m-am întors după câteva minute, am simțit praful de pușcă și m-am dus imediat în sala de ședințe unde aștepta Bormann. I-am spus că se terminase.

La 30 aprilie 1945, pe la ora 16, Linge s-a jurat față de ultimii ocupanți ai buncărului că auzise acel faimos foc de armă. Cel puțin aceasta este versiunea înfățișată de Günsche anchetatorilor sovietici :

Întrebare : Cine a fost primul care a aflat de sinuciderea lui Hitler ?

Günsche : Linge. El se afla în fața ușii apartamentelor lui Hitler, nu departe de anticameră. Pe la ora 16, a auzit un foc de armă.
[...]

Întrebare : Cum s-a sinucis Hitler ?

Günsche : După Linge, Hitler și-a tras un glonț în tâmplă.

Or, Linge a mințit pe toată lumea. Tocmai a recunoscut-o. Rămâne de văzut dacă n-a mințit decât în privința detunăturii... Să fie realmente posibil să simți atât de tare mirosul prafului de pușcă de la o armă de foc după o singură tragere, și asta prin ușile concepute spre a rezista unui atac chimic ?

Interogatoriul lui Linge continuă :

Întrebare : Apartamentele lui Hitler erau echipate cu o ventilație bună ?

Linge : Da. Toate încăperile apartamentelor lui Hitler erau astfel echipate, căci detesta mirosul de țigări. De altfel, era foarte sensibil la mirosuri.

Întrebare : Câte uși erau între dumneavoastră și el ? Erau închise ?

Linge : Erau ușile de la două încăperi. Toate erau duble și în momentul sinuciderii erau închise.

Întrebare : Cum de ați putut simți praful de pușcă de la un foc de revolver prin mai multe uși, cu o bună ventilație, știind că acele uși erau duble și închise ?

Linge : Pot să confirm mirosul de praf de pușcă. Cum a ajuns până la mine acel miros, nu știu.

Răspunsurile valetului par din ce în ce mai confuze. Incoerența lor nu le scapă anchetatorilor :

Întrebare : De ce ați declarat de mai multe ori în cursul interogațiilor precedente că ați auzit acel foc de armă provenit din anticamera lui Hitler și apoi l-ați anunțat pe Bormann de sinucidere ?

Linge : Am relatat așa fiindcă mărturia mea despre sinuciderea lui Hitler putea să vi se pară fragilă din cauza unor zone de umbră. Și să vă facă astfel neîncredători. De aceea am pretins că am stat în fața apartamentelor lui Hitler tot timpul și am auzit focul de armă.

Această minciună esențială n-a fost descoperită decât cu trei luni înainte de contraancheta de la Berlin. Legistul Semionovskii ține seama de asta în raportul său și nu șovăie să ia distanță față de versiunea lui Linge privind împușcătura în tâmplă. În schimb, urmează versiunea fostei ordonanțe despre faptul că individul care se afla pe divan a primit un glonț în cap.

Ținând cont de numărul mare de împrăscături de sânge și de scurgerile de pe divan, se poate conchide că rana în cauză a fost însoțită de o sângerare abundentă. Trebuie s-o considerăm ca fiind potențial mortală. În momentul în care a fost rănită, victima ședea în unghiul drept al divanului, lângă brațul de sprijin. [...] Repartizarea împrăscăturilor și a scurgerilor de sânge pe divan, precum și aspectul lor caracteristic atestă că rana era localizată la cap, și nu la tors sau la stomac. [...]

Leziunea de la cap a fost cauzată de un foc de armă, și nu de o lovitură aplicată cu vreun obiect greu. Dovada constă în absența împrăștiurilor de sânge pe spătar, pe divan și pe cadrul spătarului de la divan. Consecutiv rănii de la cap, rănitul și-a pierdut cunoștința și a rămas un anumit timp neînsuflețit, cu capul aplecat înspre brațul drept al divanului.

Cu acest proces-verbal, Semionovskii ar putea face praf ancheta din iunie 1945 condusă de Smerș. Numai că nimic nu dovedește că acel sânge era al lui Hitler. Testele sangvine efectuate pornind de la scurgerile de pe brațul divanului vor releva că e vorba de un sânge din grupa A, ca și cel al lui Hitler, potrivit declarațiilor medicului său personal, doctorul Morell, dar și ca acela a milioane de germani. Iar din neputința examinării cadavrului deținut de Ministerul Securității Statului, travaliul lui Semionovskii rămâne incomplet. Turbat de furie, bătrânul criminolog va cuteza să se lege de ministrul Viktor Abakumov în persoană. Raportul său nu lasă loc nici unei nuanțe :

Pentru că prima autopsie a fost efectuată cu neglijență – nici o investigație asupra modificărilor de calcifiere a aortei, nici o disecție a organelor vitale pentru a decela urme de cianură de potasiu – și deoarece cadavrele n-au fost făcute accesibile în vederea unei alte autopsii mai aprofundate, primul raport stabilit în mai 1945 nu poate fi considerat decât drept preliminar. În consecință, prezenta Comisie estimează că nu este posibil să tragă niște concluzii definitive referitoare la acest dosar.

Sistemul politic din URSS nu obișnuiește să vadă cusururile conducătorilor săi scoase astfel în plină lumină. Rezultatele misiunii berlineze riscă să fie explozive, mai cu seamă în acel sfârșit de primăvară a anului 1946. Moscova trece printr-o nouă serie de epurări. Ca întotdeauna, Stalin acționează singur și cu brutalitate. Îi destituie pe unii, îi promovează pe alții, hrănește ranchiuna dintre oamenii săi de încredere pentru a-i controla mai bine. Cad capete, chiar și cele mai sus-puse, mai ales cele sus-puse : generali, dar și membri eminenți ai inteligenței ; printre ei, foarte popularul mareșal Jukov. La 3 iunie 1946, cel care a câștigat atâtea bătălii împotriva naziștilor e destituit din funcțiile sale de comandant-șef al forțelor terestre și de viceministru al Apărării

din URSS ; e acuzat în principal de a-și fi „pierdut orice modestie și a se fi lăsat pradă ambiției personale” – perfectă dialectică pompoasă ce i-ar putea fi aplicată și lui Stalin însuși. Un singur om iese întărit din acest val de destituiri : Abakumov.

Când primește raportul doctorului Semionovskii, Kruglov, ministrul de Interne, nu știe ce să facă. Pe fond, concluziile nu-l miră defel, iar într-un sistem politic „potolit”, ar socoti raportul satisfăcător. Ministerul său a muncit bine și a lucrat pentru restabilirea adevărului istoric. Însă el mai știe din experiență și că a ataca un protejat al lui Stalin înseamnă să te expui riscului de a dispărea pur și simplu. Nu vrea s-o sfârșească precum colegul său, ministrul Industriei Aeronautice, Alexei Ivanovici Șahurin, destituit și apoi condamnat pe 11 mai 1946 la 7 ani de Gulag. Delictul său ? Îl dezamăgise pe Stalin cu calitatea fabricării avioanelor destinate armatei.

Cântărind bine lucrurile, Kruglov optează pentru prudență. Bătrânul medic legist va fi muncit zadarnic. Lucrarea sa va rămâne ascunsă cu grijă în fundul unui sertar, departe de ochii tiranului sovietic.

La 17 iunie, prizonierii naziști sunt retrimiși în Uniunea Sovietică. Misiunea „Mit” ia sfârșit. Misterul morții lui Hitler va dăinui întru totul vreme de decenii.

2017, vara

La Moscova plouă.

Suntem la sfârșitul lui iunie. Peste două luni au trecut de la acea sedere catastrofală în capitala rusă. Două luni în timpul cărora am încercat să-l convingem pe Alexandr, omul nostru de contact de la Ministerul de Externe (MID), să ne obțină autorizația de a analiza dinții lui Hitler. Dar Alexandr s-a volatilizat. Nu mai izbutim să dăm de el nici la telefon, nici prin e-mail. Suntem blocați. Oare așa să se termine ancheta noastră ? Un an și jumătate de îndârjire ca să ajungem în acest impas ? De nenumărate ori interlocutorii noștri se angajaseră totuși, promiseseză : „Da, desigur, suntem favorabili acestor expertize ; craniul ? Dinții ? Le vreți ? Veniți, vă așteptăm ! ”. Acronimele misterioase (GARF, MID, ȚA FSB...), subtilitățile administrative, obscurele comportamente ierarhice credeam că le domesticiserăm unele după altele. Am suportat fricțiunile interne și egolatria emfatică a unora și a altora, chiar și disparițiile bruște ale unora din interlocutorii noștri – dispariții în sens propriu, ca și figurat, căci unul dintre susținătorii noștri de la GARF a sucombat în urma unui stop cardiac, în cursul iernii din 2017. Am constatat repede că, la fel de sistematic, când ni se deschidea o ușă, alta se închidea. Dar nu conta, câtă vreme n-aveam de ales. Ultimele resturi umane ale lui Hitler sau pretinse ca atare se află în Rusia și nicăieri altundeva. Această presuposiție indiscutabilă le conferă o putere imensă autorităților ruse. Cea de a hotări cine le poate examina. Cine și când.

E o realitate ce durează de la 5 mai 1945, încă de la descoperirea din grădina Cămarilor celui de-al III-lea Reich a presupusului cadavru al lui Hitler de către Armata Roșie. Ne dăm seama prea bine că în ceva mai mult de 70 de ani nu suntem primii care încearcă să convingă

Moscova. Lana și cu mine numim acest exercițiu de seducție „dans din buric” : ca în celebra coregrafie orientală, trebuie să surădem, mereu să surădem în ciuda atitudinilor arogante și nepoliticoase ale interlocutorilor noștri, precum nerespectarea aproape sistematică a întâlnirilor, autorizațiile devenite caduce în ultimul minut... Să ne păstrăm calmul și să continuăm a le trezi dorința de a ne lăsa să ne apropiem de acele piese istorice. Jocul necesită ocolișuri câtă vreme noi suntem cei care vor ceva de la ei. În afara noastră, și alții au trecut prin aceleași furci caudine, alții mult mai iluștri, începând cu Aliații, încă din mai 1945. În epocă, la Berlin, Statele-Majore anglo-americo-franceze încearcă să-i seducă pe „colegii” lor sovietici pentru a obține informații despre Hitler. Le oferă cu generozitate documente confidențiale, cu speranța că vor primi și ei ceva la schimb, în virtutea reciprocității.

ADMINISTRAȚIA MILITARĂ DIN GERMANIA (SUA)

Șeful serviciului de informații

APO (Army Post Office – n. aut.) 742

8 ianuarie 1946

Dragă generale !

Am plăcerea să vă trimit fotografiile următoarelor documente :

scrisoarea lui Martin Bormann către amiralul Dönitz ;

certificatul de căsătorie a lui Hitler cu Eva Braun ;

testamentul personal și testamentul politic ale lui Hitler.

Aceste documente au fost găsite recent în zona americană. Experții noștri în documente au declarat că sunt fără nici o îndoială autentice. Sunt sigur că documentele în discuție vă vor interesa pe dumneavoastră și pe colaboratorii dumneavoastră.

Cu salutări cordiale,

Al dumneavoastră sincer,

T.J. Koenig

Colonel, Direcția Marelui Stat-Major, șef ad interim
al serviciului de informații

Generalului-maior A. SIDNEV,

Kommandatur centrală, Luisenstraße, 58, Berlin

Tonul deosebit de amical al acestei scrisori dintre responsabili serviciilor secrete contrastează cu realitatea de pe atunci. La Berlin, relațiile dintre Aliați și sovietici s-au deteriorat deja de la începutul

anului 1946. Rușii refuză să-și împărtășească datele despre dosarul Hitler și punctul de ruptură definitivă se apropie ineluctabil. Colonelul american Koenig nu se poate să n-o știe. Scrisoarea lui aduce cu o ultimă tentativă de conciliere, cu o mână întinsă.

Conciliere de care severul Alexei Sidnev nici nu se sinchisește. Acest general rus de 39 de ani, reprezentantul Smerș la Berlin și apoi al NKVD, cunoaște deja în parte documentele transmise de americani, în special testamentele lui Hitler – englezii i le-au trimis săptămâna trecută; o inițiativă pe care britanicii au luat-o în mod vădit fără să-i pună la curent și pe prietenii lor americani.

Statul-Major principal
Comisia de control pentru Germania
Sectorul britanic
Grupul de informații
31-12-1945
Berlin

Destinație : Generalului-maior SIDNEV
Șeful serviciului de informații,
Cartierul General al Armatei Roșii
BERLIN.

Conținut : Testamentul lui Hitler.

Vă alăturăm fotocopia testamentului găsit al lui Hitler. A fost comunicat presei britanice la 30 decembrie 1945.

Semnat : Căpitan VOLIS

Curând, aceste „cadouri” ale Aliaților vor înceta. La 5 martie 1946, Winston Churchill rostește un discurs la Westminster College de la Fulton (Missouri), în Statele Unite, în prezența președintelui american Harry Truman. Churchill nu mai e prim-ministru al Regatului Unit de la înfrângerea sa în alegerile legislative din iulie 1945, dar rămâne un om politic cu greutate la nivel internațional. Va fi cel dintâi care își va arăta oficial îngrijorarea față de politica agresivă a Uniunii Sovietice :

O umbră a căzut pe scenele ce fuseseră atât de clar luminate recent de victoria Aliaților. Nimeni nu știe ce intenționează să facă Rusia

sovietică și organizația comunistă internațională în viitorul imediat, nici care sunt limitele, dacă există așa ceva, ale tendințelor expansioniste și ale prozelitismului lor. [...] De la Stettin la Baltica și până la Triest în Adriatica, o cortină de fier a coborât peste continent. [...] Dacă guvernul sovietic încearcă acum, printr-o acțiune separată, să construiască o Germanie procomunistă în regiunile pe care le controlează, asta va provoca noi și serioase dificultăți în zonele britanică și americană, și le va da germanilor învinși puterea de a se vinde ei înșiși la licitație sovieticilor și democrațiilor occidentale. Oricare ar fi concluziile ce se pot trage din aceste fapte – căci fapte sunt –, cu siguranță nu asta este Europa eliberată pentru a cărei construire am luptat noi. Nu este nici o Europă care să prezinte caracteristicile esențiale ale unei păci durabile²³¹.

Stalin prinde imediat ocazia de a valida ruptura cu lagărul occidental. Într-un interviu acordat cotidianului sovietic *Pravda* la 14 martie 1946, el dă dovadă de o violență fără precedent față de foștii săi aliați :

Întrebare a ziaristului: Se poate oare estima că discursul D-lui Churchill compromite pacea și securitatea mondială?

Stalin: Da, fără doar și poate. În fapt, D-l Churchill se află actualmente pe poziția unui ațâțător la război. Și nu e singur. Are prieteni nu numai în Anglia, ci și în Statele Unite.

Trebuie să remarcăm că, în această privință, D-l Churchill și prietenii săi amintesc într-un fel uimitor de Hitler și prietenii lui. [...] Nu încapă îndoială că poziția luată de D-l Churchill este o poziție care duce la război, o chemare la război împotriva URSS²³².

Anglo-americanii comparați cu Hitler? ! Stalin atinge ceea ce se numește astăzi punctul (lui) Godwin²³³ cu o rapiditate deconcertantă și consacră stadiul de la care nu mai există întoarcere posibilă în relațiile dintre cele două tabere. De aici înainte, orice contact între serviciile secrete occidentale și cele sovietice e întrerupt. Faimoasa „cortină de fier” cade și peste dosarul Hitler.

Cu toate astea, investigațiile asupra împrejurărilor morții Führerului continuă, fiecare tabără utilizându-și cât mai bine informațiile deținute. În acest mic joc, sovieticii își păstrează un avans de câțiva pași. În aprilie-mai 1945, ei au ajuns primii la Berlin. Nu i-au așteptat pe anglo-americani ca să pună mâna pe miile de documente și să facă

prizonieri pe o mare parte dintre cei din ultimul cerc al lui Hitler. Aliații au capturat și ei în vestul Germaniei câțiva martori²³⁴ și au descoperit documente de mare valoare, în special dosarul medical al lui Hitler și chiar radiografiile feței sale, de la medicii săi²³⁵ – tot atâtea informații accesibile astăzi, căci au fost declassificate. O șansă pe care n-o vom lăsa să ne scape.

Un set de cinci radiografii ale feței lui Hitler se află în arhivele americane. Pe aceste clișee datând de la sfârșitul lui 1944 se disting perfect maxilarele și dinții Führerului. Datorită acestei surse istorice, ar trebui să putem valida identificarea dinților pe care FSB ne-a lăsat să-i observăm în decembrie 2016. Dar înainte de toate, trebuie să aflăm de unde vin radiografiile și să ne asigurăm că sunt într-adevăr autentice.

Hugo Johannes Blaschke a fost dentistul personal al lui Hitler din 1934 până la 20 aprilie 1945. Acest prusac e un om rafinat și perfect bilingv anglo-german, precum și un nazist convins. Absolvent al Școlii stomatologice de la Philadelphia a Universității din Pennsylvania, se întoarce în țara sa și participă la primul război mondial în calitate de „medic de campanie”. În 1931, aderă la NSDAP și intră în SS în 1935, cu gradul de maior. La recomandarea lui Göring, devine dentistul elitei naziste. Pacienții săi sunt în principal Himmler, Göring, Goebbels, Bormann, Speer și îndeosebi Hitler și Eva Braun. Ca recompensă pentru bunele și loialele sale servicii, primește titlul de profesor onorific și gradul de Oberführer (general de brigadă) în Waffen-SS. Americanii îl capturează la 20 mai 1945, la Berchtesgaden. Va fi interogat în noiembrie și decembrie, în același an. Obiectivul e de a obține de la Blaschke maximum de amănunte despre dantura lui Hitler, pentru a-i putea identifica, de va fi cazul, cadavrul.

Dentistul n-are la el radiografiile și nici dosarul pacientului său, dar are o memorie perfectă. Furnizează informații de primă importanță pentru ancheta noastră, mai ales despre faptul că Hitler suferea de grave probleme dentare – avusese multe carii extensive. Era de asemenea expus gingivitelor și suferea de halitoză (halenă fetidă). Numeroase punți fuseseră concepute spre a-i menține dinții. În pofida îngrijirilor, durerile de dinți nu încetau. „Către sfârșitul lui septembrie 1944, am fost chemat la Cartierul General”, relatează Blaschke. „Hitler se plângea de gingia maxilarului superior. Era la pat. După cum mi-a indicat medicul său, doctorul Morell, suferea de o inflamație a zonei nazofaringiene.”²³⁶

În ianuarie 1945, Hitler, care continuă să se plângă de dinții săi, îi cere dentistului să se instaleze în Cămară, aproape de buncărul său. Führerul nu va veni să-l consulte decât o dată, în februarie, pentru o examinare superficială.

Speriat de trupele sovietice care se apropiau primejdios de Berlin, dentistul obține autorizarea de a fugi în noaptea de 19 spre 20 aprilie 1945. Toate dosarele sale medicale, între care și cele ale lui Hitler, vor fi pierdute în avionul care le transporta la Salzburg către Obersalzberg. Dentistul, care zbura cu alt avion, izbutește să ajungă în Bavaria nevătămat.

Din fericire, americanii nu întârzie să descopere alte dosare medicale ale lui Hitler, în special cinci radiografii ale feței făcute după tentativa de asasinare a lui Hitler din 20 iulie 1944. Trei dintre radiografiile au fost efectuate la 19 septembrie 1944 de către doctorul Giesing la spitalul militar din Rastenburg, în Prusia Orientală. Erwin Giesing era medicul ORL personal al lui Hitler. Radiografiile înfățișează sinusul frontal (expunere nas-frunte), sinusul sfenoidal (expunere gură-bărbie) și sinusurile maxilare, etmoidal și frontal (expunere bărbie-nas).

Alte două radiografii datate din 21 octombrie 1944 au fost de asemenea găsite în documentele medicului generalist personal al lui Hitler, doctorul Morell. Acesta le-a declarat americanilor că nu mai știe în ce împrejurări au fost făcute. Ele arată sinusurile maxilare, etmoidal și frontal (expunere bărbie-nas).

Pentru a se asigura că e vorba într-adevăr de aceeași persoană în cele două serii de clișee, anchetatorii compară forma sinusurilor frontale. Examenul e pozitiv. Sinusurile lui Hitler sunt foarte mari și denotă faptul că făcea adesea sinuzite.

Vreme de 23 de ani, aceste informații n-au servit la nimic. Sovieticii nu le-au permis niciodată americanilor să se apropie de corpurile presupuse ale lui Hitler și Evei Braun pe care le aveau ei în posesie. De altfel, cum ar fi putut să le acorde acest privilegiu, dat fiind că oficial nu aveau aceste corpuri? Versiunea aceasta va fi invalidată de publicarea unei lucrări de senzație în 1968. Lev Bezîmenskii, fost traducător al armatei și în prezent ziarist, scoate o carte în Germania de Vest, care se intitulează : *Der Tod des Adolf Hitler (Moartea lui Adolf Hitler)*. Pentru prima oară de la căderea Berlinului în mai 1945, secretul despre cadavrele scoase la lumină de sovietici este dezvăluit și sprijinit cu

dovezi fotografice. E vorba îndeosebi de fotografiile dinților atribuiți lui Hitler : o punte maxilară cu nouă dinți și un maxilar inferior cu 15 dinți.

Datorită acestei cărți, mărturiile lui Blaschke și radiografiile vor putea în sfârșit să servească la ceva.

În 1972, doi oameni de știință norvegieni, Reidar F. Sognaes, decanul de la Harvard School of Dental Medicine din Boston (Statele Unite), și Ferdinand Ström, pionierul odontologiei medico-legale (utilizarea dinților pentru identificarea morților), decid să facă primul examen global al dinților lui Hitler.

Un examen realizat în condiții deloc optime, pentru că cei doi oameni de știință n-au avut acces fizic la dinți, aceștia fiind clasati încă drept „secret de Stat” la Moscova. Dentiștii norvegieni lucrează numai pornind de la documente – pe de o parte, materialul provenit de la serviciile secrete americane : rapoartele interogatoriilor dentistului lui Hitler și cele cinci radiografii ; pe de alta, fotografiile publicate în lucrarea fostului translator din Armata Roșie. În epocă, fiabilitatea lui Bezîmenskii e imposibil de verificat. *A priori*, ea rămâne dubioasă²³⁷. Dar ce contează ? Sognaes și Ström estimează că au suficiente informații ca să se lanseze ; sunt convinși că pot pune capăt scenariilor celor mai delirante despre evadarea lui Hitler și supraviețuirea sa după căderea celui de-al III-lea Reich. Trăvialul lor intervine într-un context aparte. Într-adevăr, la începutul anilor 1970, naștii fac să se vorbească iarăși de ei. Datorită efortului „vânătorilor de SS”²³⁸, precum soții Klarsfeld, dar și serviciilor secrete israeliene, Mossad, marele public descoperă astfel că foști înalți responsabili din regimul hitlerist trăiesc liniștiți în republicile autoritare din America Latină. Unii vor fi arestați ca Eichmann, apoi și Barbie. Alții, precum Mengele, zis „Îngerul morții” din pricina experimentelor sale medicale sadice asupra prizonierilor, vor scăpa de judecători. Dacă acești oameni au putut să fugă din Germania în 1945 și să-și găsească un refugiu, atunci de ce nu și Führerul ? Tocmai în această atmosferă de mister și zvonuri intervin dentiștii Sognaes și Ström :

Pe aceste radiografii, notăm că dinții de pe partea dreaptă din spate lipsesc. Pe partea stângă a maxilarului, dinții falși se disting perfect. Pe maxilarul inferior, vedem clar pe partea stângă trei rădăcini care suportă o punte lungă. În totu, Hitler n-avea decât patru dinți liberi de orice punte : incisivi mandibulari drepti și stângi.

Când materialul original permite concluzii definitive, notăm că există o remarcabilă conformitate între identificările dinților individuali stabilite prin analizele datelor de la americani și sovietici. Aceasta se adaugă dinților prezenți, absenți, reparați, înlocuiți, după caz. Am remarcat de asemenea alte zone speciale, în principal unica tijă linguală servind de punte care ocolește caninul și al doilea premolar inferiori dreپți, ca și o resorbție osoasă alveolară în jurul rădăcinilor incisivilor.

Pornind de la aceste comparații globale ale documentelor odontologice, conchidem că individul identificat prin mijlocirea documentelor despre Hitler din 1945 care se află în Arhivele Naționale ale Statelor Unite este aceeași persoană cu aceea autopsiată în 1945 și al cărei raport de autopsie a fost publicat în 1968 pe baza unor documente necunoscute provenind din Arhivele sovietice din 1945²³⁹.

Pentru prima oară de la sfârșitul războiului, un raport științific nesovietic creditează teza morții lui Hitler. Afacerea face mult zgomot în epocă. Dar în lipsa accesului direct la rămășițele umane, îndoiala persistă.

La 45 de ani după lucrările lui Sognaes și Ström, Philippe Charlier, la rândul lui, poate furniza o analiză a acelor dinți. Ca și cei doi specialiști norvegieni, nici el nu i-a văzut. Însă are la dispoziție fotografiile și filmările video făcute de noi în decembrie 2016. Poate astfel să le compare cu radiografiile feței lui Hitler. Concluziile sale nu lasă să se ivească nici un dubiu :

Comparație morfologică între protezele dentare și elementele osoase, și fotografiile lui Adolf Hitler prezentate ca fiind făcute *intra vitam*. Elementele dentare și osoase prezintă leziuni de carbonizare, de tăiere, de îmbucătățire, o uzură și o aparatură superioară și inferioară total compatibile cu clișeele remise (radiografii față și detalii). În starea actuală a observării pieselor anatomice, nu e posibil să se determine sexul și vârsta subiectului (afară de o vârstă adultă). [...] Sinteză : Concordanță perfectă între radiografiile lui Adolf Hitler prezentate ca fiind făcute *intra vitam* și elementele dentare prezentate. [...]

Expertiza doctorului Charlier confirmă concluziile ilustrațiilor săi predecesori : e vorba într-adevăr de dinții lui Hitler. Ancheta noastră se poate opri aici. Pentru asta, e de-ajuns să încetăm să-l mai hărțuim

pe Alexandr, să abandonăm orice speranță de a reveni în localurile FSB împreună cu Philippe Charlier care să ausculte bucățile de maxilar atât de grijuliu ascunse din 1945. Ar fi atât de simplu...

12 iulie 2017. Vara refuză cu încăpățănare să li se arate moscoviților. Cerul se confundă cu cenușiul trotuarelor pentru a plăsmui unul și același orizont de o tristețe impenetrabilă. O ploaie furioasă mătură străzile de rarii trecători. Ne aflăm cu Philippe Charlier în cetatea lui Putin, cu o mică valiză. Înăuntru, o lupă binoculară de ultima generație. Lubianka, ușa ei grea, controlul documentelor de identitate, gardianul cu aerul său bănuitor... Jucăm iarăși același film ca în decembrie trecut. Lui Alexandr îi place s-o ia de la capăt cu un nou avânt. Cu două săptămâni înainte, ne comunicase răspunsul de la FSB: „Puteți să vă întoarceți. Cu tot cu doctorul Charlier. Cererea dumneavoastră a fost validată. Să știți că după dumneavoastră nu va mai fi nici o expertiză. Le vom refuza pe toate”. De unde până unde această răzgândire? Nu vom pune întrebarea, ca să nu le dăm nici un pretext de a întoarce foaia.

La Lubianka înăuntru, în sasu de la intrare, un bărbat mai degrabă tânăr cu o barbă rară așteaptă îndărătul militarului de la primire. Se numește Denis și-l înlocuiește pe Dmitrii, ofițerul de la FSB care ne escortase în decembrie. Peste tot, numai prenume, niciodată nume de familie. Barem e vorba de adevăratele lor prenume? Amândouă încep cu aceeași literă, un „d”. O coincidență, desigur. Denis îi zâmbește gardianului cu aerul că știu ei ce știu. Acesta din urmă ne verifică pașapoartele. Suntem în regulă. Același lift. Același etaj: al treilea. Aceeași încăpere mică, biroul 344, pe dreapta unui culoar văduvit de ferestre.

Nimic nu s-a schimbat în biroul 344. Doar micul brad de Crăciun a dispărut. Altminteri, sunt tot atâția funcționari de la FSB ca să ne supravegheze, între care acea femeie tânără, înaltă și blondă ce se arăta foarte neîncrezătoare față de noi. De astă dată, poartă o rochie înflorată de nailon îndeajuns de scurtă ca să-i descopere niște genunchi solizi. Chipul încruntat contrastează cu lumina care se degajă din ținuta ei. Surâsurile noastre n-o ating. Să fi avut ceva mai bun de făcut decât să-și piardă după-amiaza cu niște străini? Cu siguranță. Lana li-l prezintă pe Philippe Charlier celor cinci bărbați și tinerei femei care ne vor încadra în timpul întregii expertize. Mica valiză îi intrigă. Vor să verifice materialul medicului legist. Acordul încheiat cu Alexandr stipula

că nu se va face nici o prelevare. Examinarea va rămâne doar vizuală. Această exigență nu se discută. Pentru a respecta imperativele rușilor, Philippe Charlier s-a oprit asupra unei lupe binoculare. Aparatul acesta nu deteriorează obiectul studiat și permite observarea mărindu-i imaginea până la de 35 de ori. În plus, poate face fotografii și filme datorită unei camere numerice integrate.

Lana le înșiră compatrioților ei caracteristicile tehnice ale lupei. Denis întreabă dacă există vreo lumină la mașinărie. „O lumină? Da, una mică...” N-avem timp să ne terminăm fraza că o salvă de „*Niet*” răsună în încăpere. Toată lumea se agită. Lumina îi nelineștește: „*Niet laser, niet!*”. Mă reped către Lana și-i cer să-i liniștească. Nu e vorba decât de o mică lanternă integrată, nu de un laser. Să traducă, iute și clar. Lana se execută. Aparatul e pe masă. E bransat. Lumina e activată. Nu de laser! Nu e un laser! Insistăm toți trei. Denis se apleacă peste mașinărie înainte de a se da înapoi și a valida explicația față de colegii săi. Așa mai merge! Philippe Charlier ne consultă din priviri, pe Lana și pe mine. E ora 14 și, după 18 luni de așteptare, avem dreptul de a expertiza rămășițele atribuite lui Hitler.

În pofida ordinelor direcției FSB, tânăra femeie cu rochia-i de vară nu se poate împiedica să facă mofhuri când e să ne lase să manipulăm dinții. Ia cutia mică de *cigarillos* în care sunt stocați și se îndepărtează de Charlier. Acesta intervine cu duhul blândeții și cu calm. O roagă pe Lana să traducă: „Spuneți-i că nu voi manipula dinții decât cu mânuși sterile. Mănușile mele. Priviți, sunt noi, le pun în fața dumneavoastră...”. Ia o pungă medicală, o rupe și scoate mânușile. Și le trage cu grijă pe mâini, privind-o în ochi pe funcționara de la FSB. „Acum, că sunt echipat, cel mai bine ar fi ca ea să depună, una câte una, bucățile maxilarului pe hârtia sterilă pe care o aștern în fața mea. Astfel, nimic nu va fi contaminat.” Philippe Charlier vorbește lent. Glasul lui degajă un profesionalism care în cele din urmă o convinge pe tânăra femeie. În ciuda oricărei așteptări, se supune.

Liniștea e totală. Numai foșnetul hârtiei pe care sunt rânduiți primii dinți se aude. Legistul îi manipulează cu prudență, îi răsucesce pe toate părțile. Într-o primă instanță, examinarea trebuie să permită să se verifice autenticitatea dinților, să se asigure că nu e vorba de un fals. Echipele de la FSB sunt perfect capabile să realizeze o copie pornind de la clișeele radiografice și de la dosarele dentare ale lui Hitler.

Preocuparea de a pune orice sub semnul întrebării, Lana și cu mine o împărtășim cu Philippe Charlier. Ne aflăm în inima unuia dintre cele mai puternice și mai controversate servicii secrete de pe planetă. Manipularea rămâne posibilă. A n-o lua în considerare ar fi o greșeală profesională. Așadar, trebuie căutate urme de uzură și de patină, indicii care să dovedească vechimea și autenticitatea acestor dinți. „E chiar interesant”, murmură legistul măbind imaginea. „Pe această proteză, depozitele de tartru sunt deosebit de vizibile. Disting niște resturi organice, puțină gingie, poate o mucoasă și niște țesuturi moi, în parte carbonizate. Multe mici striatii marchează metalul galben al protezei. Corespund trecerii unor mici cristale prezente în alimente. Pentru mine nu e nici o îndoială, protezele acestea dentare sunt autentice. Au fost purtate destul de mult timp ca să se depună pe ele tartru. Vechimea lor mi se pare compatibilă cu al doilea război mondial. Pot să afirm că nu e un fals ! ”

Dinții n-au fost meșteriți din nou de KGB sau de succesorul lui, FSB. Sunt adevărați și aceiași ca pe radiografiile feței lui Hitler. Forma lor, protezele, nu încapă nici o îndoială : acești dinți sunt într-adevăr cei... ai dictatorului nazist. În sfârșit, avansăm. Putem afirma că Hitler a murit la Berlin, pe 30 aprilie 1945. Nu în Brazilia la 95 de ani, sau în Japonia, sau în Anzii argentinieni. Dovada este științifică, nu ideologică. Strict științifică.

„Starea sănătății sale dentare era foarte proastă”, constată Charlier. „Individul ăsta suferea de parodontopatie [o resorbție a mucoasei la nivelul rădăcinii dinților – n. aut.], cu pierdere dentară de jur împrejur.” Faptul coincide cu declarațiile dentistului său, doctorul Blaschke. Acesta le indica americanilor că Hitler era pe cale să facă o gingivită cronică. „Cauzele acestei boli bine cunoscute sunt multiple”, reia Charlier, „tabagism, denutriție²⁴⁰, ingerare de toxice, infecții bucale cronice și vegetarianism.” Hitler nu fuma, nu era lipsit de hrană nici calitativ, nici cantitativ, dar era vegetarian. Pe vremea lui, carențele provocate de vegetarianism nu erau încă identificate ca atare și deci nu erau compensate cu complemente nutritive. Piese de la *puzzle* se assemblează la perfecție. Dar trebuie mers și mai departe, trebuie să înțelegem cum anume a murit.

„Nu mă filmați ! Fotografierea e interzisă ! ” Hotărât lucru, tonul amenințător se potrivește prea puțin cu motivele înflorate ale rochiei sale.

Funcționara de la FSB n-a apreciat că fac o fotografie cu ea în raza obiectivului meu. Lana intervine ca de obicei într-un potolirea spiritelor. Să nu uităm unde ne aflăm, precum și faptul că totul se poate termina cât ai pocni din degete. Sau cât ar foșni puțin rochia acrilică. Scuzele mele cele mai adânci par să satisfacă adunarea. Expertiza continuă.

Trebuie căutate urme de acid sau de praf de pușcă de la o armă de foc. În funcție de versiuni, Hitler s-a sinucis cu cianură și/sau cu un glonț de pistol tras în cap. Dacă și l-a tras în gură, resturi de praf de pușcă, de antimoniu, de plumb și/sau de bariu, ca să fim preciși, se mai găsesc poate acolo.

Diferitele fragmente de maxilar se succed unele după altele sub privirea ascuțită a francezului. Toate sunt marcate de carbonizare. „Putem avea informații despre expunerea la foc”, explică Charlier. „Urmele negre intense de la nivelul osului și al mucoasei, ca și al rădăcinii dinților demonstrează gradul înalt de carbonizare. Focul a fost probabil intens de vreme ce a izbutit să facă să se spargă o parte a rădăcinilor, până la a da la iveală dentina [numită și ivoriul dintelui – n. aut.].” Potrivit declarațiilor lui Linge și ale lui Günsche, Hitler a fost ars cu ajutorul a 200 de litri de benzină. Focul a fost intens, violent, dar relativ scurt. Scenariul concordă cu observațiile legistului. Acesta constată îndeosebi că resturile de gingii și de mușchi se văd foarte clar, ceea ce înseamnă că trupul nu era total ars. La 30 aprilie 1945, bombardamentele rusești neîncetate asupra Cancelariei Reichului au împiedicat cremația totală a lui Hitler. Nimeni din *Führerbunker* nu voia să-și ia riscul de a rămâne în grădină ca să întrețină focul care ardea cadavrele dictatorului și soției sale. „Cred că am găsit ceva...” Philippe Charlier apropie la maximum una dintre protezele dentare. Imaginea apare pe laptopul conectat la lupa binoculară. O masă neclară capătă lent formă. „Priviți aici, aliajul metalic al protezei a suferit o alterare uimitoare. Ajungem să distingem smalțul dintelui de dedesubt.” Efectiv, placa de metal aurit a fost găurită și lasă să se întrevadă albul dintelui. „Suntem pe premolar”, reia legistul. „Ce a putut să provoace oare așa ceva?” Mai multe ipoteze sunt posibile. Un defect de fabricație? O calitate proastă a protezei? Puțin probabil. Hitler era îngrijit de un dentist de renume. Acesta n-ar fi riscat să-i prescrie tratamente medicinale. „Atunci se datorează poate acidului, o oxidare a metalului.” Cianura? Pe un premolar? Să fie oare coerent? Hitler și-ar fi strivit

capsula de otrăvă cu dinții din spate, deci cu molarii sau premolarii. Alți dinți prezintă aceleași urme de oxidare. În decursul unicei autopsii efectuate pe corpul pretins al lui Hitler, sovieticii afirmă că „cioburi de sticlă și bucăți subțiri ale extremităților unei fiole medicale au fost găsite în gură”. La peste 70 de ani de atunci, să fie oare cu putință să se regăsească acele cioburi de sticlă ?

Lupa binoculară face minuni. Ea permite să se vadă ceea ce ochiul uman ignoră. Philippe Charlier n-a fost nicicând atât de satisfăcut de unealta sa. În timp ce continuă să inspecteze depozitele de tartru, nimereste peste niște cristale pe care le identifică imediat : „Sunt bobite de siliciu. Sunt aici, fixate între dentină și cement [țesutul care acoperă dentina la nivelul rădăcinii – n. aut.]. Hitler a fost îngropat în nisip ? ”. Siliciul este un mineral curent ce se găsește în nisip, în ciment, dar și în fabricarea sticlei de laborator. Are particularitatea de a rezista multor acizi, între care și cianura²⁴¹. Dar să revenim la întrebarea doctorului Charlier : a fost îngropat Hitler într-o zonă nisipoasă ? Răspunsul e greu de dat. *A priori*, nu. Corpul i-a fost găsit în grădina Cancelariei. În schimb, puteau să se găsească acolo urme de ciment, din moment ce buncărul se afla foarte aproape și bombardamentele îl atinseseră. Și mai ales, siliciul este un mineral prezent peste tot în pământ. Cât despre utilizarea lui pentru sticla de laborator, forma-i microscopică diferă total de siliciul natural. Acela care se află pe acești dinți nu seamănă cu siliciul sticlei de laborator. Pentru Philippe Charlier, pista aceasta se închide.

În schimb, legistul se arată mult mai circumspect în legătură cu urmele albastre : „Pe suprafața acestui dinte există un depozit albastrui destul de uimitor pe care mi-e greu să-l explic. Să fi fost o interacțiune cu vreun element exterior în momentul decesului ? Sau în momentul îngropării ? ”. Albastrul e intens, aproape un „albastru Klein”²⁴², ca o pată de pictură. Urma e mică și ar putea trece neobservată cu ochiul liber. Dintele în cauză e unul dintre încă rarii dinți nativi ai lui Hitler, adică unul cu adevărat natural. „Se distinge bine inelele de creștere, suprafața, smalțul, niște resturi fibroase, tartru dentar... A avut loc o interacțiune a ceva cu dintele ăsta, dar nu știu ce-a fost. Nu e tartru dentar, de asta sunt sigur.” Legistul reflectează. N-a mai văzut niciodată așa ceva. „Nu există vreun motiv pentru care cianura să interacționeze direct cu smalțul și să provoace o colorație albastruie ca asta. Din punct de vedere fizic, chimic, nu există nici un motiv particular.” Totuși urma albastră

există. „Trebuie să cercetez literatura medico-legală, mai cu seamă pe cea toxicologică, fiindcă altfel nu știu.” Atenția medicului francez se îndreaptă acum asupra altor fragmente de dinți: „Priviți! Regăsim acest albastru și în anfractuozitățile celorlalți dinți. Este și pe suprafața acestor proteze”. Minuscule depozite de aceeași culoare se ivesc încă. Depozite de sediment le acoperă în parte. Într-o primă instanță, Philippe Charlier credea că e vorba de tartru și că, în consecință, mărcile albastre datau de câteva săptămâni, chiar de luni dinainte de moartea lui Hitler. Specialistul morților și-a corectat repede eroarea. E vorba într-adevăr de niște sedimente care pot data de la îngroparea corpului în pământ. Oare petele albastre oferă vreun indiciu privitor la otrăvirea lui Hitler? În stadiul de față și în imposibilitatea de a efectua fie și cea mai mărunță prelevare, legistul se află în incapacitatea de a răspunde.

Dinții atribuiți lui Hitler și păstrați în arhivele FSB.

Examinarea se apropie de sfârșit. Toți dinții au fost examinați cu grijă. De câteva minute, o aud pe Lana discutând cu voce joasă în fundul încăperii cu Denis. Îi fac semn că am terminat. Două ore au fost de-ajuns. Restul expertizei se va desfășura la Paris acum, cu prelucrarea imaginilor înregistrate de lupa binoculară. Lana nu mă aude. E surescitată: „Or să ne arate dinții Evei Braun. E o premieră!”. Un fragment din dinții soției Führerului! Philippe Charlier șade încă în fața aparatului său. Întreabă simplu: „Pot să-i examinez și pe aceștia?”.

Lana s-a alăturat grupului de funcționari ai FSB ca să le mulțumească. Așadar avem și dinții Evei Braun. Presupușii dinți, ca să fim preciși. Căci, spre deosebire de Hitler, nu posedăm radiografii ca să ne asigurăm de identificarea lor. Din precauție, Philippe Charlier își schimbă mănușile sterile și scoate altă foaie de hârtie, de asemenea sterilă. Odată pregătit, îi face semn tinerei femei. Aceasta deschide o cutie. E mult mai mică decât cea cu dinții lui Hitler, dar la fel de „originală” : seamănă cu o casetă de cercei. Înăuntru, puși pe vată, trei dinți, doi molari și un premolar, legați printr-o proteză de metal galben. „*Spasiba*” („mulțumesc”), lansează Charlier apucându-i. Îi așează delicat în centrul lupei și-i potrivește reglajele.

Fragment din dinții atribuiți Evei Braun de către autoritățile ruse și păstrați în arhivele FSB de la Moscova.

Prima constatare nu întârzie : „Aceleași depozite albastrii se regăsesc pe suprafața dinților !”. Prudent, precizează : „Pe acești dinți prezențați ca fiind cei ai Evei Braun”. Mai multe indicii vin să coroboreze ipoteza că aceste resturi au suferit același tratament post-mortem ca și cei ai lui Hitler, și anume o cremație și o îngropare într-un mediu natural similar : „Au fost carbonizați în același fel. E vorba de dinți

artificiali cu un depozit de tartru pe proteză și cu boabe de siliciu, exact ca pe dinții dinainte. Se vede perfect patina uzurii pe metalul protezei. Pot să afirm că acești dinți au fost într-adevăr purtați. Și nu-i pot aparține aceluiași individ de adineauri, fiindcă e vorba de o zonă anatomică identică”. Deci rușii nu ne-au manipulat.

Eva Braun avea 33 de ani când a murit. A fost soția oficială a Führerului doar o zi. Conform investigațiilor sovietice și anglo-americane, s-ar fi sinucis înghițind cianură. „Va trebui să analizez toate acestea la rece”, estimează Charlier, continuând să mărească imaginea micilor urme albastre, „e într-adevăr foarte ciudat...”. Cu camera numerică integrată lupei binoculare, multiplică fotografiile. Tocmai datorită fotografiilor va putea să reexamineze acești dinți în laboratorul său parizian și probabil să închidă dosarul despre moartea lui Hitler.

Paris, septembrie 2017

Cu ochiul liber, abia de se văd. Câte să fie? Două, poate trei. Bucăți, niște firimituri mai curând, negre ca praful. Philippe Charlier își răsucesce în fața ochilor un flacon de plastic astupat cu un dop roșu. Are lipită o etichetă pe care se poate citi „placă dentară A.H.”. Cum se face că aceste fragmente provenite de la dinții lui Hitler au ajuns la Paris? Un accident, un concurs de împrejurări. După examinarea din iulie 2017 de la sediul FSB din Moscova, așa cum avea obiceiul, doctorul Charlier și-a rânduit cu grijă materialul cu care a lucrat. În speță, două perechi de mănuși din latex și două foi de hârtie pe care fuseseră puși dinții. Meticulos de felul său, n-a amestecat nimic: hârtia și mănușile utilizate pentru resturile lui Hitler de o parte, cele pentru dinții atribuiți Evei Braun de alta. La întoarcerea-i la Paris, înainte de a arunca totul, și-a dat seama că vreo câteva minuscule bucăți de tartru de pe dinții lui Hitler se desprinseseră în cursul examinării. Din reflex, le-a recuperat și le-a stocat într-un flacon.

Ce-i de făcut? Alexandr, interlocutorul nostru de la Ministerul rus de Interne, ca și ofițerii FSB s-au opus cu toții întotdeauna oricărei prelevări din dinți. Cunoșteam această condiție. Altminteri, cum am fi putut dejuca vigilența riguroasă a funcționarilor de la FSB în momentul analizei la microscop? Înăuntru la Lubianka? Chiar și Lana, totuși promptă în a încerca imposibilul, n-a îndrăznit nici cu gândul. Ne aflăm acum la Paris, departe de Moscova. Serviciile secrete ruse nu mai pot interveni ca să ne împiedice să exploatăm aceste fragmente. Cu toate astea, nici nu se pune problema să acționăm fără consimțământul lor, din două motive destul de simple: dintr-un principiu moral și din profesionalism – două noțiuni la care Philippe Charlier ține cu deosebire. Cu atât mai mult cu cât, fără unda verde a autorităților ruse, va fi cu neputință să facem oficială analiza acestor bucăți de tartru. Ne-am

pomeni atunci în aceeași situație ca echipa documentarului american difuzat pe History Channel în 2009. În lipsa unui acord cu Arhivele rusești (în speță, cu GARF), dezvăluirile lor despre fragmentul de craniu pretins a fi al lui Hitler rămân pătate de suspiciuni. În cazul lor, subzistă mai multe întrebări ; de pildă, cum au fost bucățile de craniu adunate și de cine ? Misterul din jurul activității echipei americane îi face rezultatele neexploatabile din punct de vedere științific. Nu întâmplător doctorul Nick Bellantoni nu și-a publicat niciodată lucrarea într-o revistă științifică și deci n-a validat-o niciodată.

Noi nu vom face aceeași eroare.

Lana a sărit în sus de bucurie : „S-au desprins niște bucăți ? De necrezut ! Ce noroc...”. Entuziasmul ei nu mă mai surprinde, nici energia-i debordantă. Ca de obicei, cu ea alături obstacolele au tendința de a dispărea ca prin farmec. Temerile, îndoielile mele devin tot atâtea nevroze lipsite de realitate. Îmi iau totuși răgazul de a-i înfățișa punctul meu de vedere : eventuala mânie a contactelor noastre rusești, posibilul lor refuz, represaliile coercitive (mai ales pentru Lana, care are șansa de a poseda un pașaport rusesc și de a trăi în principal la Moscova)... Imaginația mea o amuză. Râde de ea. O aud distinct în telefon. Să fie oare exagerat să credem că FSB poate aproape după voie să aducă prejudicii într-un fel sau altul unui cetățean rus care l-ar fi pus în încurcătură ? „Nu te preocupa de mine, dimpotrivă, vor fi fericiți să afle că avem niște bucăți de dinți.” Încasez logica ei ca un copil căruia i se dă o lecție.

— Care era acordul nostru ?

— Să nu efectuăm decât o examinare vizuală.

— Supravegherea analizei noastre a fost constantă ?

— Erau cel puțin cinci care ne observau.

Până aici, Lana are dreptate. N-am făcut decât să acceptăm jocul ale cărui reguli ni le-au impus. „Oare Philippe Charlier va repune în chestiune autenticitatea dinților ?” Lana știe deja răspunsul. Practică o formă de maieutică cu mine – mă atrage în direcția gândului ei. Insistă să-i răspund. „Nu, nu va pretinde că nu sunt dinții lui Hitler. Dimpotrivă, e categoric.”

Și-atunci ? Se simte un surâs în glasul Lanei... „Atunci totul e-n regulă, Jean-Christophe. Or să accepte. Ai încredere în mine.”

Laboratorul de Fizică a Solidelor (LPS) al Universității Paris-Sud e în lucrări de refacere. Niște muncitori se agită de dimineața până seara în jurul clădirii centrale. Se străpunge, se bate, se găurește. Pădurea liniștită și locuințele burgheze din orașelul Orsay, la sud-vest de Paris, nu dau nici o atenție acestor neplăceri punctuale. Philippe Charlier se acomodează și el cu zgomotul. Esențialul este să-și poată efectua analizele eșantioanelor stocate cu grijă în micul său flacon. În anchetele lui medico-legale, Charlier poate conta pe un nucleu de experți – cei mai buni. Raphaël Weil face parte dintre ei. Specialitatea acestui inginer de la Laboratorul de Fizică a Solidelor : microscopul electronic cu baleiaj – un echipament indispensabil pentru a analiza morfologia și compoziția chimică a eșantioanelor, fără a le deteriora. Mulțumită acestei mașini și talentului lui Raphaël Weil, „firimiturile” de tartru dentar ale dinților păstrați la ȚA FSB își vor dezvălui toate tainele. Programul e vast : căutarea fibrelor vegetale și de carne (Führerul fiind vegetarian de ani de zile, cea mai mărunță fibră de carne ne-ar anihila ipotezele) și a urmelor de compuși ai prafului de pușcă (pentru proiectile cu glonț ale unei arme de foc). Obiectivul principal este de a afla dacă Hitler și-a tras realmente un proiectil în gură, fără a omite, desigur, acele urme albastre găsite pe suprafața protezelor. „Acum nu ne mai putem lipsi de microscopul cu baleiaj când facem un studiu antropologic istoric”, insistă Charlier. „Sper că analiza chimică ne va permite să găsim elementele constitutive ale protezei”, adaugă el, „și astfel să înțelegem ce a putut provoca acea depozitare de albastru. Să fie o interacțiune cu cianura ? ...”

De astă dată, FSB a reacționat prompt. Cel dintâi i-a răspuns Lanei Dmitrii. Dmitrii, agentul serviciilor secrete rusești care ne escortase la prima noastră vizită la Lubianka. „Bineînțeles... Nici o problemă. *Niet problem !*” Lana avusese dreptate. Așa cum și-a închipuit ea, o simplă scrisoare a lui Philippe Charlier avea să fie de-ajuns ca să liniștească autoritățile ruse. Concis, clar și precis, raportul legistului francez le-a fost rapid trimis. Acesta repeta că nu era nici umbră de îndoială în privința identității dinților – erau într-adevăr cei ai lui Hitler. În mod normal, în aceeași zi sau mai târziu în cursul săptămânii, trebuia să primim o scrisoare oficială de la FSB ori de la Ministerul Afacerilor Externe, cu acordul, unda verde, un semn pozitiv, chiar vag, chiar succint.

Nimic.

Două săptămâni.

Apoi o lună.

Apoi aproape două luni.

Evident, nimic !

Aceeași rutină absurdă și kafkiană. Lana îmi repeta că interlocuto-rii ei îi confirmau din nou la telefon că puteam efectua analizele. Eu insistam să avem la mână ceva scris. „A, ceva scris ? ...”, se mira Lana, dintr-odată victimă a unei amnezii. „Am priceput, îi readuc la subiect.” Și din nou așteptăm. Din nou zile la rând.

Apoi, când totul părea pierdut, a sosit răspunsul. Era de la Alexandr Orlov, scumpul nostru Alexandr de la Ministerul de Externe al Preasfintei Rusii, care făcea să-mi parvină un e-mail în franceză.

Iată un extras : „...mie mi se pare că dacă faceți o analiză a particulelor din maxilarul lui Hitler care rămân pe mânuși, iar concluziile dumneavoastră nu sunt în conflict cu poziția oficială a cotei [*sic* !] ruse, nu vor avea dreptul să vă”.

Semnat : Alexandr.

Suntem la 7 noiembrie 2017, frunzele se îngălbenesc în copaci, păsările silențioase își drămuiesc forțele la apropierea temperaturilor aspre. Încep să zâmbesc. Din oboseală, din nervozitate sau fiindcă mi-am pierdut luciditatea ?

E-mailul lui Alexandr se afișează în fața mea. Iar eu îi zâmbesc. Are tot ce trebuie. În fine, aproape tot. „Nu vor avea dreptul să vă.” Un biet cuvânt lipsește și totul se prăbușește²⁴³. Sunt peste două luni de când aștept acest mesaj : zeci de apeluri în Rusia, reveniri, rugă-miți... Pentru ce ? Pentru a primi o frază incompletă. Inutilizabilă. Să fie un viciu ? O preocupare permanentă a cuiva de a se juca cu rezistența noastră ? Sau pur și simplu o formă reușită de procrastinare administrativă sovietică ?

Evident, Philippe Charlier nu e mulțumit de mesajul lui Alexandr : „Nu vor avea dreptul să vă”. Să vă CE ? ! ! !

Dragă Alexandr,

Mulțumesc mult pentru autorizația de a ne lăsa să exploatăm această analiză a fragmentelor din maxilarul lui Hitler.

7 noiembrie 2017. După-amiaza târziu. Mă hotărâsc să-l readuc pe Alexandr la subiect.

Fără să-l supăr. Fără să-l jignesc. Alegându-mi cuvintele cu tact :

Am remarcat câtă grijă ați avut ca să-mi răspundeți în franțuzește.
Cu toate astea...

Reflectez.

Cu toate astea, lipsește un cuvânt din răspunsul dumneavoastră.
Spuneți : „nu vor avea dreptul să vă...”. Îmi închipui că vreți să spuneți „să vă împiedice” sau „să vă interzică”. Puteți numai să-mi confirmați ?

Lana ? Nimic ! Lana nu mai are contact cu FSB, nici cu Alexandr. În Rusia, situația se tensionează și mai mult. Acuzațiile americane privind o ingerință rusească în ultimele lor alegeri prezidențiale se precizează. Siria și coșmarul militaro-umanitaro-religios de acolo nu se mai termină nici ele. Regimul putinian se repliază și mai mult pe linia dură a unui izolaționism agresiv. Tot ce provine de la Kremlin miroase a pucioasă ca pe vremea celor mai frumoase momente ale stalinismului. Iar noi, iată-ne tributari bunului-plac al acestei puteri rusești ce înspăimântă atâta lume.

Șapte zile. I-au trebuit șapte zile lui Alexandr ca să scotocească după cuvântul potrivit, cel mai corect, cel mai apropiat de gândul său și să mi-l trimită. A găsit chiar mai multe. Mi le scrie cu majuscule, ca și când mi le-ar urla în față : „NU VĂ VOR ACUZA (INCRIMINA, INCULPA)”.

De-acum înainte, puteam efectua analizele. După câte știm, e vorba de chiar cele dintâi realizate vreodată cu un microscop electronic cu baleiaj.

O premieră mondială.

Și speranța de a risipi misterul morții lui Hitler.

„Cu tehnicile științifice actuale, avem mijloacele de a merge mult mai departe decât în anii 1945 sau 1970”, se entuziasmează doctorul Charlier. „Avem mijloacele de a obține o viziune toxicologică, chimică asupra acestui tartru – tot atâtea atuuri care favorizează scoaterea la iveală a adevărului.”

„Deja m-ai pus să fac de toate : Sfântul Ludovic, Richard Inimă de Leu, Carol cel Mare, Maria Magdalena²⁴⁴... Iar acum cine mai vine la rând ?” Raphaël Weil îl cunoaște foarte bine pe Philippe Charlier. Lucrează cu el de vreo zece ani. Își închipuie că și de astă dată obiectul de studiu al zilei e un personaj istoric de prim-plan.

„Ei, din ce epocă ?”

„Al doilea război mondial”, îi răspunde evaziv legistul. „Subiectul e un neamț”, continuă el. „Un personaj istoric important, chiar foarte important.”

Raphaël Weil își apleacă privirea asupra flaconului și zărește eticheta cu inițialele „A.H.”. Nu mai pune alte întrebări. „N-am la dispoziție decât dimineața asta”, se mulțumește el să amintească, cu voce gravă, „așa că să-i dăm drumul”. Din cele trei bucăți colectate, numai două vor fi examinate – cele mai mari. Cele mai puțin mici, ca să fim preciși. Prima are o lungime maximă de 2,5 mm pe 1,3 mm în grosime. A doua e și mai firavă. Dar ce contează mărimea ? Microscopul e atât de puternic încât poate vedea la scara micronilor. Va indica mai cu seamă compoziția chimică a acestor minuscule eșantioane. „Ideea e de a avea confirmarea compoziției acestui tartru, care e regimul alimentar al individului, îi găsim doar fibre vegetale sau și fibre de carne ? Și-apoi, ultimul lucru, aș vrea să cauți și urme de otravă.”

Neputând să efectueze o prelevare din urmele albastre, Philippe Charlier speră să culeagă niște informații probante mulțumită tartrului, în special despre natura protezelor. „N-am avut posibilitatea de a examina protezele din punctul de vedere al elementelor componente”, îi explică el lui Raphaël Weil. Ca în romanele polițiste, cel mai mărunț detaliu se poate releva determinant în rezolvarea unei anchete. Charlier o știe prea bine. De aceea îl informează cât mai exact pe partenerul său din acea zi : „Protezele erau destul de stricate și nu mi s-au părut de mare calitate. Ce aștept de la tine e să le găsești semnatura elementelor componente. Este esențial pentru a înțelege o eventuală interacțiune între acestea și cianură”. În clar, urmele albastre au putut fi oare provocate de o reacție a cianurii cu metalul protezelor ? S-a sinucis Hitler otrăvindându-se, cum au afirmat încă din mai 1945 anchetatorii sovietici ?

Este cianura o otravă eficientă ? E dureroasă ? Aceste două întrebări Hitler le-a pus inevitabil medicilor care-l înconjurau în buncăr. Se știe

că i-a verificat efectul letal pe Blondi, ciobănescul său german atât de îndrăgit : l-a forțat să ingereze o capsulă. Numeroși martori au descris această scenă. Era la 29 aprilie 1945, în plină noapte. Hitler nu-și mai făcea atunci iluzii cu privire la rezultatul Bătăliei pentru Berlin. Armata Roșie se afla la doar câteva străzi de bârlogul lui. În ochii săi, sinuciderea devenea singurul final conceptibil. Dar Himmler, adică același om care-i furnizase fiolele de cianură, tocmai îl trădase încercând să negocieze direct cu anglo-americanii. Și dacă acest „trădător” al Reichului modificase conținutul fiolelor ? Într-un nou acces de paranoia, Hitler hotărî să testeze otrava pe câinele său. Profesorul Haase, responsabilul spitalului din buncăr, se însărcină cu misiunea macabră, avându-l în ajutor pe îngrijitorul câinilor din buncăr. Animalul a sucombat. Versiunile acestui episod variază în funcție de mărturii²⁴⁵. Rattenhuber, șeful gărzii personale a Führerului, le va relata mai târziu rușilor care l-au luat prizonier că Blondi a suferit, a urlat de moarte și în cele din urmă a murit după lungi convulsii. Hitler n-ar fi asistat la agonia ei, dar ar fi fost profund șocat de efectele otrăvii. Linge, Günsche și Traudl Junge, una dintre secretarele particulare ale lui Hitler, împărtășesc o altă versiune : după moartea câinelui la care într-adevăr n-a asistat, Führerul a constatat numai eficacitatea otrăvii, nedându-și la iveală nici o emoție. În schimb, ceea ce e sigur este că fiola a funcționat perfect. A fost Hitler convins ? Da, dacă-i vom crede anturajul. Nu pregeta să laude meritele acestei otrăvi în jurul lui. Traudl Junge povestește :

Hitler ne-a lămurit că moartea cu această otrăvă era complet indoloră. Sistemele nervos și respirator îi paralizau și mureau în câteva secunde. Iar acest gând „confortabil” ne-a făcut pe Frau Christian și pe mine să-i cerem și noi Führerului niște capsule cu otrăvă. Himmler îi dăduse zece și când l-am părăsit după masă, el personal ne-a dat câte una fiecăreia, spunându-ne : „Îmi pare nespus de rău că nu vă pot face un cadou de adio mai acătării”²⁴⁶.

Să-și fi mințit el ultimii fideli ca să nu-i neliniștească sau chiar ignora efectele secundare ale cianurii ? Toată viața lui, Hitler s-a arătat neîncrezător față de medici și de cel mai neînsemnat tratament prescris de ei. Știa categoric adevărul teribil : o astfel de intoxicare e într-adevăr mortală, dar absolut deloc indoloră. În funcție de doză de cianură și de greutatea individului, de vârsta și de starea lui de sănătate, de faptul

că a mâncat ori nu (s-a dovedit că cianura acționează mai repede pe stomacul gol), decesul e mai mult sau mai puțin rapid. Survine totuși întotdeauna după niște suferințe intense. Primele dureri se manifestă la nivel neurologic și cardiovascular. Foarte repede, apar migrene puternice. Apoi amețeli, tulburări confuzionale, o senzație de ebrietate... Vine pe urmă impresia de a nu mai izbuti să respiri – ca o apnee prelungită. Angoasa se adaugă durerii. Individul este atunci apucat de convulsii generalizate, apoi își pierde cunoștința. Câteva minute mai târziu, moare prin stop cardiac. Cât timp îi trebuie ca să-și piardă cunoștința? Totul depinde de doză, de tipul de cianură și de modul ei de administrare. Astfel, lui Himmler i-ar fi luat aproape 15 minute ca să moară după ce-și luase capsula de cianură. Această precizare a fost raportată de soldații britanici care tocmai îl arestaseră în apropiere de granița daneză și care au asistat neputincioși la suicidul său, la 23 mai 1945. Moartea șefului SS rămâne însă împresurată și ea de zone de umbră. Autopsia lui Himmler, ca și raportul oficial al morții sale nu sunt încă declassificate nici până astăzi – rămân clasate „secret de Stat” în arhivele britanice. N-ar deveni accesibile decât în 2045, adică la o sută de ani după moartea lui.

S-a notat frecvent că un miros puternic de migdale amare se degajă după folosirea cianurii. În episodul cu cățeaua Blondi, martorii își amintesc în unanimitate de acel parfum tipic care plutea în aer. Mirosul acesta tenace poate rămâne multă vreme. În cazul lui Hitler și al Evei Braun, echipa medico-legală sovietică îl relevă cu prilejul autopsiei. Totuși corpurile fuseseră carbonizate și îngropate timp de câteva zile :

Mirosul marcat de migdale amare emanând din corpuri [...] i-a permis Comisiei să ajungă la concluzia că moartea în acest caz precis a fost cauzată de o otrăvire cu un compus de cianură²⁴⁷.

E oare posibil ca acest miros să fi putut să persiste atât de mult timp după sinucidere? Și mai ales să reziste la o carbonizare intensă? Echipa medico-legală sovietică n-a exagerat oare această poveste cu migdalele amare spre a valida mai temeinic teoria cu cianura? Teorie care, așa cum am putut constata în arhivele rusești, era preferată de Stalin căci, în ochii lui, sinuciderea prin otrăvire era un fapt demn de dispreț pentru un șef de război.

Unii martori direcți ai morții lui Hitler menționează faimosul miros de migdale. Alții nu. Această incoerență se poate lesne explica. Se știe astăzi că mirosul în cauză nu e perceptibil pentru toată lumea : s-a admis că între 20 și 40% dintre oameni rămân insensibili la el. Trebuie de aceea să validăm ipoteza cianurii în suicidul lui Hitler ? Mirosul de migdale amare raportat de martorii suicidului n-a fost oare provocat numai de cadavrul Evei Braun ? În cazul ei, folosirea cianurii n-a fost niciodată pusă în chestiune. Linge își amintește că a văzut pe chipul tinerei femei urme ale durerilor caracteristice acestui tip de otrăvire. În memoriile sale, ordonanța lui Hitler adaugă că găsisese o cutie mică pe masa din fața canapelei pe care zăceau cele două cadavre ; în acea cutie, după el, fusese pusă capsula soției Führerului²⁴⁸. Este totuși important să notăm că acea cutie „nu mai există” în rapoartele sovietice de interogatorii ale lui Linge.

Astfel, în noaptea de 26 spre 27 februarie 1946 :

Anchetatorul rus : Ați găsit pe canapea sau undeva alături, pe jos,

o fiolă sau o cutie de otrăvă pe care Eva Braun ar fi putut-o utiliza ?

Linge : Nu. Nu era nici o urmă de otrăvă : nici o fiolă sau cutie de otrăvă n-au fost descoperite de mine și asta nici chiar când m-am întors după arderea cadavrelor lui Hitler și soției sale ca să mă ocup de treburile lor personale.

Iarăși contradicții, iarăși îndoieli. Minte Linge când le răspunde ofițerilor din serviciile secrete sovietice ? Sau când își redactează memoriile ? Aceste schimbări de discurs, aceste modificări neîncetate în amănunte au favorizat teoriile complotiste potrivit cărora Hitler poate că n-ar fi murit în buncăr și ar fi putut să fugă.

Anchetatorii sovietici s-au îndoit și ei. Foarte repede, au descoperit un punct slab în scenariul lui Linge – cel al constatării deceselor soților Hitler :

Anchetatorii : Care medic a confirmat moartea lui Hitler și a nevastei sale ?

Linge : Eu și Bormann n-am făcut apel la nici un medic fiindcă ne era clar că Hitler și nevastă-sa erau morți.

Anchetatorii : Sunteți dumneavoastră sau Bormann absolvenți de Medicină ?

Linge : Nu. Nici Bormann, nici eu n-avem vreo diplomă în Medicină.

Anchetatorii : În acest caz, cum ați putut trage concluzia că Hitler era într-adevăr mort ? I-ați luat pulsul, i-ați ascultat bătăile inimii ?

Linge : Nu. N-am făcut nimic din toate acestea. Am ajuns pe bună dreptate la concluzia că era mort doar privindu-l.

Anchetatorii : Cum ați dedus că nevasta lui Hitler, Eva Braun, era moartă ?

Linge : Am ajuns la concluzia că era moartă numai după cum arăta. Era inertă. Am crezut că se otrăvise. [...]

Anchetatorii : Existau medici în buncărul de la Cancelaria Imperială ?

Linge : Da. Erau medicul personal al lui Hitler, Standartenführer Stumpfegger, și fostul medic personal al lui Hitler, profesorul Haase.

Anchetatorii : De ce nu i-ați chemat pe acești medici care să poată constata decesele sau nu ?

Linge : Nu pot să explic de ce nu i-am chemat pe acei medici ca să confirme morțile lui Hitler și nevastei sale.

Joël Poupon cunoaște bine efectele cianurii. Spre deosebire de Linge, el nu duce lipsă de diplome. Joël Poupon e specialist în analiză minerală la laboratorul de toxicologie biologică al spitalului Saint-Louis-Lariboisière din Paris. Philippe Charlier s-a gândit imediat la el ca să-l ajute să rezolve enigma petelor albastre găsite pe dinții lui Hitler și ai Evei Braun. Prima reacție a doctorului Poupon față cu clișeele acelor pete a fost un „incredibil !” franc și destul de neobișnuit la acest om de știință mai curând rezervat. Claritatea și profunzimea acestui albastru nu te puteau lăsa indiferent – un albastru dens, apăsător, aproape întunecat, ca... albastrul de Prusia. Așa se numește această culoare atât de aparte, creată pe cale chimică amestecându-se în principal sulfat feros cu ferocianură de potasiu. Își datorează numele faptului că a fost descoperită de un chimist german din Berlin, la începutul secolului al XVIII-lea. Tenta ei corespunde mult cu urmele lăsate pe dinții stocați în arhivele FSB : albastru închis – *kyanos* în greaca veche, care a dat cuvântul... „cianură”.

Așa cum spune adagiul atribuit medicului și filozofului elvețian Paracelsus, „orice lucru este toxic și nu există nimic lipsit de toxicitate, numai dozarea ei face ca un lucru să nu fie otrăvitor”²⁴⁹. Nimic nu e mai adevărat în cazul cianurii. Dacă, în limbajul curent, cianura e

curent asociată cu o otrăvă fulgerătoare și mortală, deseori folosită în universurile interlope legate de spionaj, în realitate acest compus chimic ține de viața noastră cotidiană, fără să ne pună neapărat în primejdie. Astfel, găsim cianură sau acid cianhidric (HCN) în sămburii de cireșe sau de caise ori în sămburii de mere. Dacă mâncăm destul de rar sămburi, în schimb ingerăm migdale amare, care nu duc lipsă de cianură. Din fericire, cu condiția să nu înghițim cine știe ce cantități uriașe, corpul nostru rezistă fără probleme la cianura naturală conținută de migdale.

Compusul în discuție poate fi de asemenea extras pe cale chimică și produs sub diferite forme : gazoasă (utilizată de naziști în camerele de gaze), lichidă, dar și ca săruri solubile. În ultimul caz, se vorbește de cianură de potasiu, de amoniu sau de calciu. Dacă ne limităm la relatările locuitorilor buncărului, capsulele distribuite acolo conțineau cianură de potasiu. Așa să fi fost oare ? Pentru a verifica, ar fi de-ajuns să punem mâna pe o astfel de capsulă – nu pe oricare, ci pe una dintre cele care au fost menite înalților demnitari naziști și distribuite ca atare în *Führerbunker*. După o lungă cercetare în toate muzeele și arhivele din Europa, am aflat că una din acele capsule se găsea la muzeul farmaciei din Heidelberg, în Germania. Ghinion : informația era exactă, dar perimată. Când l-am contactat, muzeul ne-a dezvăluit că nu păstrase capsula ! O fotografie, fie și numai o fotografie ne-ar fi permis să verificăm dacă cianura era sub formă de lichid sau de săruri. Nu exista nici una ! Personalul muzeului nu păstrase nimic – nici măcar o fotografie, chiar în alb-negru, chiar încețoșată, nimic.

Dar vreun raport ? Niște date, o analiză, ceva... ? „*Nein !* ” Un „*nein*” ce diferea prea puțin de acel „*niet*” pe care-l promisem foarte frecvent la Moscova.

Nu erau capsule în Germania, nu era nimic în Rusia și tot nimic în Franța. Rămânea să verificăm la englezi și americani.

Un film datat din 4 iunie 1945 ne-a redat speranța. Era vorba de un reportaj britanic intitulat sobru *The Last of Europe's Butcher*, ceea ce s-ar putea traduce cu *Ultimul măcelar din Europa*. „Măcelarul” în chestiune nu e altul decât Himmler. În acele imagini, se pot vedea casa în care s-ar fi sinucis, precum și cadavrul său. Dar mai ales apare prezentată o capsulă de cianură. Vocea sacadată și nazală a ziaristului din epocă precizează că e vorba de o fiolă identică celei folosite de Himmler. Un stop-cadru ne îngăduie să constatăm fără tăgadă că cianura

din ea era sub forma unui lichid incolor, și nu a unui praf. Numai una dintre extremitățile capsulei, mai subțire decât cealaltă, oferea un aspect opac și colorat.

După toate probabilitățile, cianura utilizată de Himmler trebuie să fi fost cianura de hidrogen, mai cunoscută sub numele de acid prusic. Prusic, fiindcă a fost descoperit de un chimist suedez, Carl Wilhelm Scheele, pornind de la albastrul de Prusia. De altminteri, în germană acidului prusic i se spune *Blausäure*, adică „acid albastru”. Cu certitudine, e cianura cea mai periculoasă dintre toate – mortală începând de la o doză de 50 de miligrame. Hitler și soția sa au primit deci foarte sigur același tip de cianură²⁵⁰.

Rămâne să aflăm dacă dictatorul a folosit otrava aceasta ca să se sinucidă.

Günsche nu credea !

A jurat în fața justiției țării sale, în Germania. Era în 1956.

Fostul ofițer SS este atunci proaspăt eliberat din lagărele sovietice după 10 ani de detenție. Se întoarce acasă la 28 aprilie 1956. Descoperă atunci că Germania a fost împărțită în două State, în 1949. În Vest, cele trei zone de ocupație aflate sub control american, englez și francez au format RFG (Republica Federală Germania), în Est, zona de ocupație sovietică a devenit RDG (Republica Democrată Germană). Află mai cu seamă că, după ce fusese judecat (în 1950) și condamnat la 25 de ani de închisoare (va fi eliberat șase ani mai târziu datorită intervenției lui Konrad Adenauer, cancelarul RFG) de către justiția sovietică, are de dat socoteală și justiției germane. Nu ca să-l judece pe el, ci ca să pună capăt soartei lui Hitler pe cale judiciară. La 10 ani după căderea regimului nazist, e timpul să se hotărăască ceva în legătură cu moartea dictatorului²⁵¹. Günsche nu e singurul apropiat al lui Hitler întors pe pământul german. În 1955, Adenauer a negociat cu sovieticii repatrierea ultimilor prizonieri germani, cei acuzați de crime de război ; printre ei sunt și cei trei martori majori ai ultimelor ore din viața lui Hitler, Günsche, Linge și Baur.

Declarațiile lui Günsche și ale lui Linge au fost înregistrate de tribunalul de la Berchtesgaden. Au fost făcute separat și în mai multe zile dintre 10 februarie și 19 iunie 1956.

Până în 2010, benzile audio respective au dormit în rafturile Arhivelor de Stat de la München (Staatsarchiv München). Din motive tehnice, erau imposibil de ascultat. Restaurate cu grijă, ele sunt astăzi accesibile.

Pe înregistrări, cei doi bărbați depun mărturie sub jurământ în fața unui judecător și a reprezentanților centrului de poliție bavareză, între care se aflau șeful serviciului de criminologie și un medic expert. Încă o dată, Linge și Günsche sunt interogați cu privire la ultimele clipe de la 30 aprilie 1945 ale lui Hitler în buncăr. Cei doi sunt vlăguți de anii de detenție în temnițele sovietice și mai ales de neîncetatele reprize de interogatorii ale serviciilor secrete rusești. Vreme de 10 ani lungi, li s-a cerut să repete aceleași fapte, încă și încă. Sunt ei barem capabili să-și amintească precis ce s-a întâmplat realmente în acel 30 aprilie 1945? Să nu le fi fost ștersă memoria din pricina suprasolicitării și a repunerii ei în chestiune?

În fața justiției din țara lor, cei doi răspund din nou, aproape mecanic. Günsche declară așadar :

După cum am mai spus, am dus cadavrul Evei Braun – care nu era acoperit – în brațe și am putut remarca un miros extraordinar de puternic de migdale. La Hitler, n-am remarcat acest miros, nici măcar atunci când cadavrul său a fost pus pe pământ în grădină. Când Bormann a luat pătura [care-l acoperea pe Hitler – n. aut.], m-am apropiat și mai mult și n-am remarcat nimic de felul ăsta²⁵².

Oare fostul aghiotant al Führerului spune adevărul? Spre deosebire de sovietici care privilegiau teza suicidului prin otrăvire, fapt inveterat de lașitate după ei, nu cumva Günsche vrea să-și înfățișeze șeful ca pe un bărbat capabil să se omoare cu un glonț în cap, cu toată simbolică războinică ce însoțește acest gest în ochii săi? Mărturia pe care o furnizează Günsche justiției germane, bogată în amănunte, rămâne totuși neconcordanță cu cea a lui Linge, și asta privind unele puncte importante. Iată ce declară Günsche despre cum a descoperit cadavrele cuplului Hitler în anticameră :

Bormann și Linge s-au pregătit să intre în biroul lui Hitler. I-am urmat și eu și am avut în fața ochilor următoarea imagine : Hitler ședea într-un fotoliu, aproximativ vizavi de ușă, cu privirea îndreptată spre ușa din stânga, cu capul aplecat pe umărul drept care era aplecat peste brațul de sprijin, cu mâna atârănând. [...] Eva Braun era întinsă pe canapeaua care se afla vizavi de ușă în fundul încăperii, cu capul întors către Hitler, lungită pe spate, cu picioarele

ușor îndoite și aduse spre corp ; pantofii – niște pantofi ușori de damă – se aflau pe canapea²⁵³.

Anchetatorii germani iau la cunoștință, dar se miră. Cer precizări. Günsche nu duce lipsă de ele :

Hitler ședea ușor lăsat în jos, dar asta nu era foarte vizibil, într-un fotoliu, puțin aplecat spre dreapta, cu mâna dreaptă atârându-i peste brațul drept de sprijin și capul ușor înclinat la dreapta peste umărul drept. Atât cât îmi pot aminti, avea gura întredeschisă, cu bărbia puțin căzută, dar nu sunt sigur...

Așadar Hitler s-ar fi omorât într-un fotoliu, și nu pe canapea lângă Eva Braun. Versiunea aghiotantului vine în contradicție cu cea pe care Linge le-o expune anchetatorilor germani :

Când am intrat în încăperea, Hitler era așezat la stânga – cum mă uitam eu –, Hitler la stânga, mai precis în colțul stâng al canapelei. *Anchetatorul* : Atunci, așa cum priveați dumneavoastră, la stânga înseamnă că era în colțul drept al canapelei ?

Linge : Da, exact în colț...²⁵⁴.

Cine spune adevărul ? E cu puțință să te înșeli în halul ăsta ? Dacă ne luăm după cum erau aranjate mobilele în încăperea în care s-au petrecut cele două sinucideri, răspunsul este nu ! Anchetatorii revin cu răbdare la aspectul încăperii și-i cer lui Linge să-l valideze :

Anchetatorul : Încăperea avea o suprafață de aproximativ 8 m², era mai mult sau mai puțin pătrată, avea ușa aceea care se deschidea din culoarul central ; putem presupune că acel culoar slujea și de loc de adunare a persoanelor din anturaj care așteptau, se putea de asemenea dormi acolo, era o canapea.

Linge : Numai în ultima zi...

Anchetatorul : [...] Încăperea dispunea de alte două ieșiri, la dreapta către dormitorul lui Hitler și la stânga spre baie. Ca mobilier, exista o canapea cu o lungime de aproximativ 2 m, o canapea normală cu brațe de sprijin. În fața canapelei, o masă, nu foarte mare...

Linge : O măsuță...

Anchetatorul : La dreapta și la stânga mesei, ați menționat prezența a câte unui fotoliu de fiecare parte. Canapeaua se afla la peretele de vizavi de intrare, în fața ei era masa, iar la dreapta intrării era un mare birou cu un scaun dinainte. D-l Linge a spus că era atât de strâmt încât abia se putea trece între masă și birou când erau și scaune. Apoi tabloul lui Frederic cel Mare – care nu joacă un rol important pentru noi – agățat deasupra biroului, un tablou apreciat de Hitler în mod deosebit.

Linge : Tabloul era de Menzel.

Anchetatorul : Așa arăta locul²⁵⁵.

Ceva mai precis e greu de stabilit.

Spre deosebire de rapoartele scrise ale sovieticilor, pentru prima dată mărturiile lui Linge și ale lui Günsche sunt aici sub formă orală. Intonațiile vocilor lor, debitul verbal, modul de frazare sunt tot atâtea informații menite să facă observate punctele lor slabe.

Linge și Günsche par însă foarte siguri pe amintirile lor în aceste înregistrări. Nici unul nu stă să-și caute cuvintele, nici unul nu șovăie. Și cu toate astea, pentru Linge Hitler se afla vizavi de ușa de intrare pe o canapea, alături de Eva Braun, în timp ce pentru Günsche se afla în fața canapelei, într-un fotoliu.

Dilema e totală. Pe cine să crezi ? Ce versiune să validezi²⁵⁶ ? Cine minte ? Cine se înșală ?

Spune oare Günsche adevărul când afirmă că Hitler nu a luat otravă ?

Episodul acesta ilustrează perfect cvasi-imposibilitatea de a avea încredere în declarațiile martorilor la ultimele clipe ale lui Hitler. Spre a ocoli această aporie factuală, există însă o soluție : știința.

De aici și prezența lui Philippe Charlier în localurile Laboratorului de Fizică a Solidelor de la periferia Parisului.

Sunt deja peste două ore de când cele două fragmente de tartru sunt parcurse micron cu micron. Raphaël Weil lucrează cu metodă și răbdare. Nimic nu trebuie să-i scape. În câteva momente, va afla totul despre compoziția chimică a celor două elemente provenite din arhivele FSB. Și poate va găsi și niște informații despre compoziția protezelor. Caută înainte de orice mercur, plumb, arsenic, cupru și desigur fier, deoarece cianura e imposibil de a fi decelată – urmele-i dispar într-un interval cuprins între 24 și 72 de ore după ingestie și cu atât mai repede când

cadavrul e ars sau păstrat la temperaturi de peste 20° C. Ceasul arată ora 12.30. Durata cercetării pe care și-o fixase Raphaël Weil e depășită. Inginerul a uitat de foame. Concentrarea sa își atinge culmea, eroarea de interpretare n-are cum fi o variabilă de conceput. Philippe Charlier e plin de nerăbdare și se scuză cu stângăcie față de tovarășul său de anchetă. „Mai ales nu te grăbi...”, repetă legistul pentru a-și masca cât de cât agitația, înainte de a întreba din nou: „Ei?... E ceva?”. Calm, după fiecare calcul al mașinii, tehnicianul înșiră elementele chimice descoperite: calciu, potasiu, fosfor... Dar nu și fier sau atât de puțin încât e imposibil să se determine dacă provine din fragmentele studiate sau din „camera” microscopului în care au fost puse aceste firimituri de tartru. Philippe Charlier nu va afla nimic mai mult. Decepția e totală.

De fapt, nu. Nu de tot.

Raphaël Weil se întoarce către legist. Sigur, n-are informații despre proteze, însă are ceva mai bun.

Are dovada științifică absolută a autenticității tartrului.

Pe ecranul de control al microscopului electronic cu baleiaj apare o imagine în alb-negru. E încețoșată. Ai crede că suntem într-un post de comandă de la NASA de pe vremea expedițiilor lunare. Un sol plin de hârtoape ca al unui meteorit se desenează cu tușe mici. Partea de sus a ecranului devine în sfârșit clară. „Treaba se clarifică, trebuie să avem răbdare”, intervine Raphaël Weil fără să se uite la mine. Se formează niște mici bule care umplu tot ecranul. Philippe Charlier le recunoaște pe dată: „Avem o imagine clasică a tartrului dentar cu aceste forme rotunde ca niște globule. E dovada fenomenului de calci-fiere a plăcii dentare în tartru dentar”. Inginerul confirmă: „Toate aceste globule sunt într-adevăr semnatura tartrului...”.

Analiza nu se oprește totuși aici. Foarte repede, apare o fibră vegetală. Apoi alta. În schimb, nici o fibră de carne nu e decelată. O simplă bucățică de carne de un micron ar fi fost de-ajuns ca să repună în chestiune atribuirea acestor dinți lui Hitler. În momentul sinuciderii, dictatorul era vegetarian de mai mulți ani de zile. Absența elementelor de carne îl liniștește pe legist.

Poate el merge și mai departe datorită acestor două fragmente de tartru și afla dacă Führerul și-a tras un glonț în gură? Antimoniu,

număr atomic 51, bariu, număr atomic 56, plumb, număr atomic 82 – iată ce caută Raphaël Weil. După o rapidă verificare pe tabelul lui Mendeleev care clasează elementele chimice în funcție de numărul lor atomic, inginerul își calibrează cu precizie microscopul electronic. Philippe Charlier a optat să se concentreze asupra acestor trei minerale cu un scop foarte precis: dacă s-a tras cu o armă de foc în gura lui Hitler, urme din aceste trei elemente chimice trebuie obligatoriu să se regăsească în tartrul dentar.

Teza sinuciderii prin împușcare în gură le-a fost prezentată englezilor în noiembrie 1945.

Nici cel mai bun anchetator n-ar îndrăzni să înfrunte provocarea de a ancheta asupra morții unui individ fără să aibă acces la corp și nici posibilitatea de a interoga martorii direcți. Totuși aceasta era situația forțelor aliate când au aflat de sinuciderea lui Hitler, la începutul lui mai 1945. Cum am spus-o deja (partea a III-a, capitolul 5), Statele-Majore anglo-americane nu se pot hotărî să valideze versiunea sovietică, cea care pretinde că Führerul a fugit în mod sigur. Atunci au încercat imposibilul: să adune un maximum de mărturii de la rarii lor prizonieri ieșiți din *Führerbunker*. Englezii și-au prezentat raportul forțelor de ocupație din Germania (americani, ruși și francezii) la 1 noiembrie 1945. Cu pragmatism și realism, raportul începe prin a recunoaște cu resemnare:

Singura dovadă evidentă că Hitler a murit ar fi fost descoperirea și identificarea sigură a corpului său. În absența acestei dovezi, singurele indicii probante se bazează pe rapoartele detaliate ale martorilor care erau la curent cu intențiile sale sau ale martorilor oculari ai soartei sale.

Ancheta britanică se sprijină pe un apropiat al lui Hitler. Se numește Erich Kempka. Are 35 de ani și era șoferul personal al dictatorului. Totuși nu a aflat de moartea Führerului decât prin intermediul lui Otto Günsche, aghiotantul lui Hitler. Scena cu Günsche e relatată de Kempka în „memoriile” sale, publicate în 1951:

[Günsche] s-a întors spre mine, m-a privit cu ochi mari, spunând: „Șeful e mort!”.

Parcă m-a izbit cu ceva în cap. Întrebările mele curgeau puhoi : „Cum s-a putut întâmpla așa ceva ? Doar ieri am vorbit cu el ! Era sănătos și senin ! ”.

Günsche era atât de șocat, încât nu-și găsea cuvintele. A ridicat mâna dreaptă și, ținând palma în formă de pistol, a făcut semn spre gură²⁵⁷.

Kempka le-a prezentat acest episod în același fel și anchetatorilor britanici în 1945. Așa se face că, din cauza lui Kempka, raportul de anchetă al englezilor din 1 noiembrie 1945 indică negru pe alb :

Pe 30 aprilie la ora 14.30, Hitler și Eva Braun și-au făcut ultima apariție din viață. S-au perindat prin buncăr și le-au strâns mâinile membrilor anturajului lor apropiat, secretare și asistenți, apoi s-au retras în apartamentele lor unde s-au sinucis amândoi, Hitler împușcându-se în gură, iar Eva Braun (deși avea un revolver) înghițind una din acele capsule cu otravă distribuite tuturor celor din buncăr.

Autorul acestui raport, istoricul englez Hugh Trevor-Roper, își dă oare seama că sovieticii n-au spus întregul adevăr despre moartea lui Hitler ? În timpul prezentării oficiale a anchetei sale ofițerilor din forțele de ocupație din Germania, Trevor-Roper observă cu atenție atitudinea reprezentanților ruși. Un general al Armatei Roșii este poftit să-și spună părerea despre lucrarea englezului. Militarul cu stea roșie va dezvălui oare în sfârșit ceva ? Trevor-Roper nu va uita niciodată răspunsul lui :

Când a fost invitat să comenteze acest raport, a răspuns laconic cu un glas înăbușit : „Foarte interesant”²⁵⁸.

La mai bine de 70 de ani după acest episod, vom afla poate curând dacă Trevor-Roper avea dreptate și dacă Kempka nu mințise. Oare Hitler și-a tras un glonț în gură ?

— Antimoniu ? întreabă Charlier.

— Nu, îi răspunde Raphaël Weil.

— Plumb ?

Raphaël reia :

— Nu, și nici bariu.

Acest schimb de vorbe scurte continuă câteva lungi minute, până la rezultatul ultimei analize.

— Deci ?

Charlier se întoarce spre mine. Aproape că uitase de prezența mea. Întrebarea mea îl ia prin surprindere. Răspunsul lui sună ca un tot definitiv :

— Nimic !

În schimb, poate anunța cu certitudine sfârșitul misterului Hitler.

Iarna nu va întârzia să se abată ca un vâl domol peste Paris. Cei aproape doi ani de anchetă vor lua sfârșit.

Lana a rămas la Moscova. Așteaptă.

Mă duc la periferia Parisului, către vest, imediat după Versailles, în laboratorul de antropologie medicală și medico-legală al lui Philippe Charlier, de la Universitatea Versailles-Saint-Quentin.

Mă întâmpină un chip schimonosit, ochi exorbitați ce nu lasă nici o îndoială cu privire la dispoziția lui ; primirea e lipsită de căldură. De jur împrejur, alte priviri la fel de puțin binevoitoare, unii chiar scot limba ca un apel la un ritual sacrificial.

„Ei, ăsta vine din Oceania. Celălalt e din Africa de Vest...” Philippe Charlier nu mai știe unde să-și îngrămădească măștile și alte figuri totemice. Biroul lui seamănă mai mult cu rezerva unui muzeu imaginar de arte primitive decât cu localul unui cercetător în medicină legală. Oare ca să-și amintească mai bine că e și antropolog ?

O tensiune palpabilă invadează biroul. Să fie din pricina bluzei albe a doctorului sau a neliniștitorului areopag de figuri tutelare primitive ce ne înconjoară ? Doar dacă n-o fi pur și simplu din pricina uzurii acestor luni de bătălii într-o anchetă istorico-politică.

Philippe Charlier stă jos și ia tonul grav al celor care sunt conștienți de importanța momentului.

Începe : „Adesea moartea unui personaj istoric e înconjurată de mister, lumea își închipuie mereu că persoana în cauză n-a murit, că a fugit undeva... Moartea clasică nu-i place, e prea simplă, prea banală. Treaba medicinei legale e de a discerne adevărul de minciună și de a furniza concluzii definitive în funcție de stadiul la care se află știința. Eu unul îmi dau osteneala la fel de serios și de obiectiv și într-un caz arheologic, și într-unul pledat în fața Curții cu juri”.

Un portret uriaș al lui Henric al IV-lea a fost pus direct pe jos, sprijinit de perete. E vorba de o reconstituire făcută în 3D de echipa lui Philippe Charlier. Bătrânul rege francez pare să asculte cu nerăbdare.

„Și ?”, întreb eu pentru a pune capăt odată circumlocuțiunilor legistului. „Rămășițele umane stocate la Moscova sunt cele ale lui Hitler sau ba ?”

Nici un zgomot.

„Craniul – nu știu.”

Examinarea vizuală efectuată de Philippe Charlier, limitată de lipsa de cooperare a echipelor de la GARF, nu i-a permis să ajungă decât la o concluzie : este cu neputință de determinat vârsta acelui fragment de calotă craniană. Spre deosebire de declarațiile lui Nicholas Bellantoni, arheologul american pensionat de la Universitatea Connecticut din Statele Unite, intervalul dintre suturi nu e în nici un caz de-ajuns pentru a indica dacă acea bucată de craniu aparține unei persoane tinere. Philippe Charlier e categoric. Radiografiile feței lui Hitler din toamna lui 1944 îi permit să conteste analiza colegului său american. „În aceste radiografii, se pot vedea suturile din vârful craniului lui Hitler”, explică legistul francez. „Aceste suturi sunt foarte larg deschise. Este chiar dovada că nu se poate afirma că, din moment ce suturile sunt deschise, sunt și apanajul unui individ tânăr. E un argument care nu ține.” Întru aducere aminte, Nick Bellantoni explica în 2009 : „În mod normal, îmbătrânind, suturile craniului se închid, or, acestea [cele ale fragmentului de craniu păstrat la GARF în Moscova – n. aut.] sunt deschise bine. Corespund deci unui individ aflat între 20 și 40 de ani”²⁵⁹.

Philippe Charlier insistă : „Acest craniu îi aparține unui adult. Punct”²⁶⁰. În schimb, pentru dinți știu. Sunt într-adevăr cei ai lui Hitler ! ”.

O iau de la capăt. „Dar sunteți sigur 100% ? ”

În medicina legală, nouă niciodată nu ne place să ne evaluăm cifric rezultatele, însă avem certitudinea că nu e un fals istoric. Și mai avem o certitudine a corespondenței anatomice dintre radiografii, descrierile autopsiilor, descrierile martorilor, în principal cei care au făcut și montat protezele dentare, și realitatea pe care am avut-o în mână. Toate aceste analize puse cap la cap ne confirmă că resturile examinate sunt într-adevăr cele ale lui Adolf Hitler, mort la Berlin în 1945. Iar toate acestea distrug ansamblul teoriilor despre o eventuală supraviețuire a acestui individ.

Și împușcătura în gură ? Și cianura ?

I-au permis bucațiile de tartru dentar să răspundă la aceste două întrebări ? Este eronată teoria engleză din 1945 privind moartea lui Hitler ? A greșit Trevor-Roper ?

Studierea suprafeței tartrului dentar din punct de vedere chimic ne-a permis să căutăm urme de metale care se regăsesc atunci când a avut loc o împușcătură cu o armă de foc în gură. În mod normal, sunt gaze de combustie, praf de pușcă de la incandescență care se depun în cavitatea bucală, pe limbă, pe mucoasă... Și deci și pe tartru. Dar n-am găsit nimic.

Așadar Hitler nu și-a tras un glonț în gură !

Kempka a mințit când a afirmat că Günsche, aghiotantul, îi mimase gestul unei împușcături cu revolverul în gură.

Günsche însuși va declara în 1956 când a fost audiat de justiția germană că Erich Kempka inventase totul. Iată depoziția sa :

Exclud ca Hitler să-și fi tras un glonț în gură. Pe de altă parte, aş vrea să insist asupra faptului că n-am vorbit cu nici o persoană din buncăr despre felul în care Hitler și-a tras un glonț în cap și în ce împrejurări. Le-am spus doar anumitor persoane prezente acolo că Hitler își trăsese un glonț, iar cadavrul îi fusese ars²⁶¹.

A trebuit să așteptăm peste jumătate de veac ca să-i dăm dreptate lui Günsche. Și asta fără nici o îndoială posibilă. Știința triumfă asupra tuturor mărturiilor reunite, asupra emoției, asupra tentativelor de manipulare și confirmă versiunea de atâtea ori repetată de către omul care, cel dintâi, a descoperit cadavrele lui Hitler și Evei Braun : Heinz Linge, fidela ordonanță a dictatorului. În timpul interogatoriilor conduse de sovietici, în interviurile acordate ziarelor, radiourilor și canalelor de televiziune, în memoriile sale publicate după moarte în 1980, găsim mereu același scenariu :

Când am intrat, la stânga mea l-am văzut pe Hitler. Se afla în colțul drept al canapelei [...]. Hitler avea capul ușor înclinat înainte. La tâmpla sa dreaptă era o gaură de mărimea unei monede de 10 cen-time²⁶².

Și cianura ?

Și urmele albastre de pe dinți ?

Philippe Charlier trebuie să-și recunoască neputința. Acele urme albastre sunt uimitoare, stupefiantă și mai cu seamă derutante. Însă omul de știință nu poate merge mai departe fără să efectueze o prelevare din dinții păstrați la Moscova.

Alexandr pretinde că e imposibil. În ce-l privește, Dmitrii i-a confirmat Lanei că trebuia să se ocupe de altceva – să treacă la altă anchetă.

„Mi-au spus că nu se va face nici o analiză.” Lana însăși îmi certifica faptul că, pentru moment, nu mai trebuia să sperăm nimic : „Voiau doar să se dovedească faptul că dinții erau cu adevărat cei ai lui Hitler. Acum, că treaba s-a făcut, închid totul la loc.”

Dar dacă am fi conchis că nu erau ai lui ?

Întrebarea mea, oricât de retorică era, a lăsat-o pe Lana stană de piatră : „Ar fi fost o mare problemă pentru Rusia”.

Note privitoare la arhive

Funcționarii de la FSB nu ne-au lăsat să notăm numele exacte ale documentelor puse la dispoziția noastră. Prezentăm deci documentele provenite de la arhivele FSB și citate în lucrarea de față sub termenul de „ȚA FSB”. ȚA înseamnă Țentral’nni Arhiv, „arhivele centrale”.

Pentru Arhivele de Stat Militare din Rusia (RGVA, Rossiiskii Gosudarstvennii Voennii Arhiv), documentele citate provin din dosarele individuale ale prizonierilor naziști judecați în calitate de criminali de război. Le prezentăm sub termenul de „RGVA”.

Trimiterile la Arhivele de Stat ale Federației Ruse (GARF) se referă la numărul dosarului în chestiune, completat cu numărul filelor.

- p. 40 : GARF 9401/2/552, ff. 8-9
- p. 41 : GARF 9401/2/551, f. 225
- pp. 45-46 : GARF 9401/2/552, ff. 191-193
- p. 47 : GARF 9401/2/552, ff. 280-284
- pp. 77-78 : GARF 9401/2/552, f. 83
- p. 80 : GARF 9401/2/552, f. 84
- p. 90 : GARF 9401/2/552, f. 93
- p. 100 : GARF 9401/2/550, ff. 68-69
- p. 118 : GARF 9401/2/556, f. 175
- pp. 150-151 : GARF 9401/2/556, f. 177
- p. 120 : ȚA FSB
- pp. 136-137 : ȚA FSB
- p. 142 : GARF 9401/2/556, f. 178
- pp. 147-148 : GARF 9401/2/556, f. 179
- pp. 149-150 : GARF 9401/2/556, f. 182
- pp. 157-161 : RGVA

pp. 162-165 : GARF 9401/2/551, ff. 49-61

p. 177 : GARF 9401/2/552, f. 113

pp. 178-188 : GARF 9401/2/552, f. 2

p. 179 : GARF 9401/2/ ff. 2, 1

pp. 180-182 : GARF 9401/2/552, f. 1 pentru fotografie, f. 4 pentru

text

p. 182 : GARF 9401/2/552, f. 5

p. 183 : GARF 9401/2/, ff. 12-13

pp. 189-190 : GARF 9401/2/553, ff. 97 și 103

pp. 192 și 194 : GARF 9401/2/550, f. 71

p. 195 : GARF 9401/2/550, f. 72

p. 197 : GARF 9401/2/553, f. 97

pp. 197-198 : GARF 9401/2/553, ff. 98 și 99

p. 198 : GARF 9401/2/553, f. 100

p. 199 : GARF 9401/2/553, f. 103

p. 198 : GARF 9401/2/550, f. 76

pp. 198-200 : GARF 9401/2/551, f. 32

p. 229 : GARF 9401/2/551, ff. 134-139

pp. 230-231 : GARF 9401/2/551, f. 136

p. 231 : GARF 9401/2/551, f. 59

pp. 232-233 : GARF 9401/2/551, f. 30

p. 234 : ȚA FSB

p. 235 : GARF 9401/2/550, f. 26

p. 236 : ȚA FSB

pp. 236-237 : ȚA FSB

pp. 229-230 : GARF 9401/2/552, ff. 275, 574 și 363

p. 230 : GARF 9401/2/552, f. 263

p. 231 : GARF 9401/2/551, f. 47

p. 232 : GARF 9401/2/552, f. 268

p. 233 : GARF 9401/2/552, f. 276

p. 233 : GARF 9401/2/552, f. 276

p. 235 : GARF 9401/2/552, f. 197

p. 236 (foto) : GARF 9401/2/552, f. 199

pp. 236-237 : GARF 9401/2/551, ff. 55 și 138

pp. 237-238 : GARF 9401/2/552, f. 140

p. 219 : GARF 9401/2/552, f. 58

- p. 239 : GARF 9401/2/552, f. 140
- p. 239 : GARF 9401/2/552, f. 141
- pp. 239-240 : GARF 9401/2/552, f. 207
- p. 243 : GARF 9401/2/556, f. 197
- p. 245 : GARF 9401/2/552, f. 198
- p. 266 : GARF 9401/2/551, f. 137
- p. 275 : GARF 9401/2/552, f. 114
- pp. 275-276 : GARF 9401/2/552, f. 116

Mulțumiri

Diferitelor autorități de la arhivele ruse :

Larisa Alexandrovna Rogovaia (GARF, Arhivele de Stat ale Federației Ruse)

Vladimir Ivanovici Korotaev (RGVA, Arhivele de Stat Militare din Rusia)

Oleg Konstantinovici Matveev (COS, Centrul de Relații cu Presa al FSB)

Oamenilor de știință care ne-au pus la dispoziție explicațiile și competențele lor de-a lungul întregii anchete :

Raphaël Weil, Joël Poupon, Patrick Rainsard.

Lui Philippe Charlier și entuziasmului său permanent fără de care n-am fi putut încheia ancheta științifică privitoare la dinții atribuiți lui Hitler.

O mulțumire specială pentru :

Olivier Wlodarczyk și întreaga echipă de la Ego²⁶³, care au crezut mereu în această anchetă nebunească.

Alexandr Orlov (Ministerul Afacerilor Externe din Rusia), pentru prețioasa-i susținere.

Traducătoarele și traducătorii noștri inepuizabili : Tatiana Shutova pentru limba rusă, Ulrike Zander și Aymerie Le Delliou pentru limba germană.

Mulțumiri din partea Lanei Parshina :

Liudmilea Vasilievna Dvoinih și Nataliei Petrovna Parshina.

Mulțumiri din partea lui Jean-Christophe Brisard :

Célinei Lison pentru recitirile ei pertinente.

Lui Claude Quétel care, datorită amintirilor sale, mi-a dat imboldul necesar pentru a mă lansa în această aventură.

Note

1. „*Svetlana about Svetlana*, film, scenariu și regie Lana Parshina, 2008. Distribuit de Icarus Films, 2009” – Rosemary Sullivan, *Fiica lui Stalin. Viața extraordinară a Svetlanei Allilueva* (titlul original : *Stalin's Daughter : The Extraordinary and Tumultuous Life of Svetlana Alliluyeva*), Corint, 2017, p. 726, traducere (precară, ca și redactarea) din engleză de Alfred Neagu și Junona Tutunea. Năzuroasă la bătrânețe, fiica lui Stalin a spus pe urmă : „Am fost păcălită să particip la acest film. Fata asta mi-a spus că e studentă și că trebuie să prezinte ceva diferit la școală, iar acum aflu că filmul va fi difuzat la televiziune de către BBC World Service, în engleză. Și în Rusia. De-aia a insistat să dau interviul în rusă !” – *apud* Beata de Robien, *Blestemul Svetlanei. Povestea fiicei lui Stalin*, Humanitas, 2018, p. 430, traducere din franceză de Mariana Piroteală (n. trad.).
2. „În septembrie 1967 [eroare în ediția franceză ; e vorba în realitate de 1957, cum scrie Rosemary Sullivan, *op. cit.*, p. 229, căci Vorosîlov, de care va fi vorba mai jos, se retrăsese în 1960 din viața politică], mi-am schimbat numele de Stalina în Allilueva : conform legii sovietice, copiii poartă după voie numele tatălui sau al mamei lor. Nu mai puteam suporta acest cuvânt de «Stalin» [$<$ rus. *stal*, „oțel”]: sunetul său metalic, tăios, îmi rănea urechea, ochii, inima. M-am dus la Președinte : în acel moment, era Vorosîlov, un vechi prieten al familiei care ținuse mult la mama. Cancelaria Prezidiului putea scurta formalitățile și voiam să aflu părerea lui Vorosîlov despre decizia mea. N-a fost deloc surprins și mi-a spus : «Ai făcut bine». Avusesem deja dorința de a lua numele mamei când intrasem la Universitate. I-am vorbit despre asta lui tata : «Stalin, până la urmă, nu e numele tău, ci un pseudonim politic». N-a răspuns ; am văzut în ochii lui că eram pe cale să-i fac ceva rău și m-am oprit aici. Acum eram liberă să fac ce voiam. Mi-am schimbat numele. Mulți oameni în URSS m-au condamnat. Primul funcționar care mi-a văzut noile acte a avut un soi de frison, apoi m-a întrebat cu compasiune : «V-au forțat să faceți asta ?». Nu voia să creadă că eu însămi cerusem schimbarea”, cf. Svetlana Alliluyeva, *En une seule année*, Paris, Robert Laffont, 1970, p. 148, traduit du russe

- par Nadiejda Gneditz. Traducerea franceză și-a luat unele libertăți nepermise față de textul original: „...pagini, paragrafe și fraze [...] fuseseră omise. În schimb fuseseră inserate bancuri, fraze haioase [*sic*!]. Unele accente critice la adresa regimului sovietic fuseseră îndulcite, atitudini amicale față de americani fuseseră înlăturate”, astfel că editura americană Harper & Row și avocații Svetlanei „au cerut retragerea traducerii [franceze] de pe piață”, specifică Rosemary Sullivan, *op. cit.*, p. 403 (n. trad.).
3. „Nu vreau ca, după moartea mea, să fiu expus într-un muzeu rusesc”, îi spunea Hitler aghiotantului său Otto Günsche – *apud* Erich Kempka, *Ultimele zile cu Adolf Hitler. Completări și explicații de Erich Kern*, Meteor Press, 2013, p. 73, traducere din germană de Catrina-Alexandra Ciornei (n. trad.).
 4. *Le Monde*, 09.05.1945 (n. aut.).
 5. „Nu poate exista nici cea mai mică îndoială cu privire la faptul că, în ziua de 30 aprilie 1945, Adolf Hitler și-a pus capăt zilelor în Cancelarie cu propria sa mână, împușcându-se în tâmpla dreaptă” – concluzia Tribunalului Federal din Berchtesgaden condus de Dr. Heinrich Stephanus, care a cercetat cazul din 1952 în 1956, la cererea surorii lui Hitler, Paula Hitler-Wolf; aceasta a cerut un certificat de moștenitor, imposibil de eliberat însă „în absența unui certificat de deces al lui Hitler” – *apud* Anton Joachimsthaler, *Sfârșitul lui Hitler* (titlul original: *The Last Days of Hitler*), LIDER, s.a., pp. 11-13, traducere de Anca Irina Ionescu. („Declarația morții lui Hitler a fost cerută în 1952 în scopul de a se recunoaște guvernului austriac titlul legal asupra unui tablou confiscat al lui Vermeer, *Artistul în atelierul său*, pe care Hitler îl achiziționase de la contele Jaromir Czernin-Morzin” – versiunea lui Hugh R. Trevor-Roper, agent MI6 devenit istoric, *Ultimele zile ale lui Hitler*, Humanitas, 1993, p. 44, n. 2, traducere din engleză de Sandu Lăzărescu.) Comentariul lui Joachimsthaler: „Excelenta activitate desfășurată de Dr. Stephanus și de ceilalți experți timp de patru ani merită toată admirația. Cu toate acestea, procedura conține o eroare regretabilă și foarte serioasă: procesul lui Hitler a fost judecat cu ușile închise! [...] Motivul invocat a fost acela ca martorii să nu se influențeze reciproc. Din nefericire, această situație a dat loc la multe speculații și relatări dintre cele mai fanteziste, așa cum o dovedesc nenumăratele cărți și articole publicate pe această temă în următorii 43 de ani. În ciuda faptului că Tribunalul Federal din Berchtesgaden a confirmat faptele și le-a publicat în zilele de 26/27 octombrie 1958 într-un comunicat de presă de șase pagini, care conținea toate amănunțele, se pare că nimeni nu i-a dat crezare. Rezultatele nu au fost evaluate și recunoscute la scară națională, așa cum ar fi meritat” – *op. cit.*, p. 14 (n. trad.).
 6. Cf. Elena Rjevskaja, *Miros de migdale amare. Din notele unui translator militar. Roman-document*, Meridiane, 1979, versiune românească (adică text

- selectat de cenzura epocii) de Penke Mușatescu, pp. 116-117 (unde se citează din „agenda-jurnal” a lui Bormann, „păstrată la arhivă”): „Vineri, 27 aprilie. [...] Cancelaria noastră se transformă în ruine. Pacea atârnă acum de un fir de ață.” *Ib.*, p. 85: „Duminică, 29 aprilie. [...] Cununia [*sic!*] lui Adolf Hitler cu Eva Braun”. Rjevskaja, vorbitoare de germană, lucra ca traducătoare pentru serviciul de informații SMERȘ al Armatei a 3-a ruse de asalt (n. trad.).
7. Cf. Albert Speer, *În umbra lui Hitler. Memorii*, Nemira, 1997, vol. II, p. 67, traducere de Ion Nastasia și Șerban Nastasia: „Cât de mult se schimbaseră temerarul caporal din primul război mondial! Nu mai era decât o epavă, un pachet de nervi, care nu-și mai putea ascunde reacțiile”. Cf. și Elena Rjevskaja, *op. cit.*, p. 108: „Comportamentul și starea lui fizică tindeau spre cel mai coborât nivel”. Cu toate acestea, ordonanța Führerului, Heinz Linge, va nota: „Chiar și în această etapă a vieții, Hitler era un gigant care pune în umbră tot ce se afla în jurul său” – v. Heinz Linge, *Cu Hitler până la sfârșit. Memoriile ordonanței lui Hitler* (titlul original: *Bis zum Untergang. Als Chef des Persönlichen Dienstes bei Hitler*), Corint, 2014, pp. 250-251, traducere din limba germană de Roland Schenn. Anton Joachimsthaler va întări spusele lui Linge, cf.: „Însă mintea lui Hitler rămăsese activă. În ciuda deteriorării fizice, energia și voința lui au rămas nezdurcinate până la sfârșit – ceea ce probabil i-a uimit pe cei ce l-au urmărit zi de zi. S-a luptat împotriva declinului fizic cu o voință incredibilă și s-a revoltat hotărât împotriva destinului său până în ultima clipă, mânat de nevoia de a-și ascunde înfrângerea fizică, psihică, politică și militară” – *Sfârșitul lui Hitler, op. cit.*, p. 128 (n. trad.).
 8. *Le Monde*, 02.05.2000, Agathe Duparc (n. aut.).
 9. *Libération*, 02.05.2000, Hélène Despic-Popovic (n. aut.).
 10. *The Independent*, 20.02.1993, Helen Womack (n. aut.).
 11. Sven Felix Kellerhoff, *The Führer Bunker: Hitler's Last Refuge*, Berlin, Berlin Story Verlag, 2004, p. 50 (n. aut.).
 12. Hans Baur, *I was Hitler's Pilot*, Londra, Muller, 1958, p. 180 (n. aut.).
 13. „Spre surprinderea noastră, în prima jumătate a lui aprilie, Eva Braun, fără să fi fost chemată de cineva, a venit la Berlin, declarând că nu vrea să se mai cointească de lângă Hitler. Acesta a tot încercat s-o convingă să se întoarcă la München. Eu însumi i-am oferit un loc în avionul nostru curier. Dar a refuzat cu încăpățănare. Toți cei din buncăr știau pentru ce venise. Prezența ei în această ambianță era [ca] un simbolic și real mesager al morții”, va nota Albert Speer, *În umbra lui Hitler...*, *op. cit.*, vol. II, p. 64 (n. trad.).
 14. Heinz Linge et Otto Günsche, *Le dossier Hitler*, trad. fr. par Danièle Darneau, Paris, Presses de la Cité, 2006 [2005], p. 281 (n. aut.). [Aici, Henrik Eberle și Matthias Uhl, *Dosarul Hitler. Dosar secret al NKVD*

- alcătuit pentru Iosif V. Stalin pe baza protocoalelor de anchetă ale aghiotantului personal al lui Hitler, Otto Günsche, și ale ordonanței Heinz Linge, la Moscova în 1948/49, MEDITAȚII, 2007, p. 319, traducere din germană de Ioana Constantin, titlul original : *Das Buch Hitler*.]
15. *Ibid.*, p. 299 (n. aut.). [Aici, Henrik Eberle și Matthias Uhl, *Dosarul Hitler...*, *op. cit.*, p. 340. „Unul dintre principalele motive ale deciziei de a rămâne la Berlin era cât se poate de simplu. Cucerirea de către ruși a Berchtesgadenului nu ar fi avut aceeași rezonanță precum căderea Berlinului. Și nici nu oferea aceleași imagini spectaculoase ale unor monumente dărâmate și ale unor clădiri în flăcări”, va presupune Antony Beevor, în *Berlin : căderea – 1945*, RAO, 2013, p. 459, traducere din engleză de Diana Elena Pușcașu și Daniela Truția.]
 16. *Apud* Elena Rjevskaja, *Miros de migdale amare...*, *op. cit.*, p. 96, traducere ușor modificată aici. Fraza este citată și de Antony Beevor, *op. cit.*, p. 425, cu trimitere la GARF 9401/2/97, pp. 32-48 (n. 4, p. 438) (n. trad.).
 17. *SS-Obersturmbannführer* („ofițer superior la comanda unităților de asalt”), grad echivalent cu cel de *Oberstleutnant* (locotenent-colonel) din Wehrmacht, și *Chef des persönlichen Dienstes* („șeful serviciului personal”). În funcție de autor și/sau traducător, este numit când „valet”, când „servitor personal”, când „ordonanță” sau „majordom” ori „camerist”; am optat în general pentru „ordonanță”, deoarece așa figurează în subtitlul traducerii românești a memoriilor lui Heinz Linge – v. *supra*, n. 7 (n. trad.).
 18. Heinz Linge, *With Hitler to the End : The Memoirs of Adolf Hitler's Valet*, Barnsley, Frontline Books, 2013, p. 187 (n. aut.). [Aici, Heinz Linge, *Cu Hitler până la sfârșit...*, *op. cit.*, p. 253.]
 19. *Ibid.*, p. 174 (n. aut.). [Aici, Heinz Linge, *Cu Hitler până la sfârșit...*, *op. cit.*, p. 237 și n. 1, unde se trimite la cartea lui Werner Maser, *Adolf Hitler : Legende – Mythos – Wirklichkeit*, Köln, Naumann & Göbel, 1971, pp. 390 sq.]
 20. Erich Kempka, *I was Hitler's Chauffeur : Memoirs of Erich Kempka*, Barnsley, Frontline Books, 2012, p. 57 (n. aut.). [Aici, Erich Kempka, *Ultimele zile cu Adolf Hitler...*, *op. cit.*, p. 56.]
 21. La 1 septembrie 1939, Germania invadează Polonia; Anglia și Franța declară război Germaniei două zile mai târziu, în conformitate cu pactul de asistență reciprocă anglo-polonez semnat la 25 august 1939 și, respectiv, cu acordul militar franco-polonez din 19 mai 1939. „Pe plan militar, puterile occidentale nu făcuseră absolut nimic pentru a sări în ajutorul Poloniei”, notează Ian Kershaw, *Hitler. 1936-1945 : Némésis* (citată de aici înainte ca *Nemesis*), trad. fr. par Pierre-Emmanuel Dauzat, Paris, Flammarion, 2007 (reluare a ediției revăzute din 2001), p. 407, adăugând (n. 182, p. 1314) : „Cele 65 de divizii franceze disponibile în septembrie 1939 în așteptarea unei ofensive a Germaniei pe frontul de vest reprezentau efective mult superioare celor ale unităților din Wehrmacht angajate din plin în Polonia”.

- În ce-l privește pe Stalin, el publică la 30 noiembrie 1939 în *Pravda* următorul text : „a) Nu Germania a atacat Franța și Anglia, ci Franța și Anglia au atacat Germania, luând asupra lor răspunderea pentru războiul actual ; b) după începerea operațiunilor militare, Germania li s-a adresat Franței și Angliei cu propuneri de pace, iar Uniunea Sovietică a susținut sincer propunerile de pace ale Germaniei, căci ea a considerat și continuă să considere că o cât mai rapidă încheiere a conflictului ar ușura radical situația tuturor țărilor și popoarelor ; c) cercurile conducătoare din Franța și Anglia au evitat grosolan atât propunerile de pace ale Germaniei, cât și încercările Uniunii Sovietice de a ajunge la o încheiere cât mai rapidă a războiului” – *apud* Victor Suvorov, *Ultima republică*, vol. II : *Cauza sfântă*, Polirom, 2011, p. 350, traducere de Radu Părpăuță (aici ușor modificată). Suvorov precizează imediat după aceea : „Stalin nu a renunțat niciodată la cuvintele sale” (n. trad.).
22. Erich Kempka, *I was Hitler's Chauffeur...*, *op. cit.*, p. 58 (n. aut.). [Aici, trad. rom. cit., p. 56. „Un convoi de camioane încărcate de comori jefuite din toată Europa îl așteaptă pe Göring în Potsdamer Platz” – Jean Lopez, *Les cent derniers jours d'Hitler. Chronique de l'apocalypse*, Perrin, „Tempus”, 2017, p. 172.]
 23. Rochus Misch, *J'étais garde du corps d'Hitler (1940-1945)*, Paris, Le Cherche Midi, 2006, p. 193 (n. aut.). [Aici, Rochus Misch, *Am fost garda de corp a lui Hitler. 1940-1945. Mărturie culeasă de Nicolas Bourcier*, Meteor Press, 2007, p. 158, traducere de Ion Doru Brana.]
 24. Elena Rjevskaja, *Carnets de l'interprète de guerre*, Paris, Christian Bourgois Éditeur, 2011, p. 287 (n. aut.). [Aici, Elena Rjevskaja, *Miros de migdale amare...*, *op. cit.*, p. 95, unde este citat „blocnotesul unei oarecare cetățene Wohlter, păstrat în arhivele Berlinului”.]
 25. Albert Speer, *Au cœur du Troisième Reich*, Paris, Fayard, „Pluriel”, 2016 [1971], p. 79 (n. aut.). [Aici, Albert Speer, *În umbra lui Hitler...*, *op. cit.*, vol. I, p. 108.]
 26. Erich Kempka, *op. cit.*, p. 56 (n. trad.).
 27. În ofensiva declanșată în mai 1940 (după 29 de amânări) împotriva trupelor franco-britanice, Hitler era nemulțumit de planurile comandamentului armatei terestre, prea „clasice”, în sensul că erau concepute exact așa cum se aștepta inamicul, fără „elementul crucial al surprizei” – niște „cogații de cadet militar (*Gedanken eines Kriegsschülers*)” : o pătrundere prin nord, de o parte și de alta a orașului Liège. Or, el preconiza și un atac mai la sud, trecând prin Ardeni, care a fost până la urmă acceptat : unitățile blindate ale lui Guderian trec așadar Ardenii pe unde nu erau așteptate, și se îndreaptă spre câmpiile din nordul Franței și spre coastă, secerând forțele aliate și silindu-le să o ia spre grupul de armate care înainta în nord, prin Belgia – celebra încercuire care a căpătat numele de „lovitură de

- seceră” (*Sichelschnitt*) – v. Ian Kershaw, *Nemesis*, pp. 439-441. Cum același plan fusese conceput și de generalul Erich von Manstein, Kershaw găsește o formulă de a bagateliza ideea Führerului : „Datorită întâmplării, reflecțiile sumare ale amatorului se întâlneau cu cogitațiile strălucite și heterodoxe ale strategului profesionist” (*ib.*, p. 441) (n. trad.).
28. Heinz Linge et Otto Günsche, *Le Dossier Hitler*, *op. cit.*, p. 306 (n. aut.). [Aici, H. Eberle și M. Uhl, *op. cit.*, pp. 348-349.]
 29. Apud Joachim Fest, *În buncăr cu Hitler. Ultimele zile ale celui de-al Treilea Reich* (titlul original : *Der Untergang*), Corint, ediția a II-a revăzută, 2014, pp. 58 și 76, traducere din germană de Roland Schenn (n. trad.).
 30. Abreviere de la *Défense contre les aéronefs/avions* (Apărarea împotriva aeronavelor/avioanelor) (n. trad.).
 31. Nicolaus von Below, *At Hitler's Side : The Memoirs of Hitler's Luftwaffe Adjutant*, Londra, Greenhill Books, 2001, p. 236 (n. aut.). [Generalii lui Hitler, în mare parte nobili prusaci, nu puteau trece peste faptul că el era de origine austriac și că în armată fusese doar caporal, nu ofițer. Opoziția lor față de regim s-a manifestat însă „doar la nivelul conducerii armatei terestre”, adică acolo unde Hitler a intervenit pentru prima oară direct în operațiunile militare desfășurate împotriva Vestului, în mai 1940, impunându-le faimoasa-i „lovitură de seceră” (*Sichelschnitt*), care a dat rezultate peste așteptări atât în Franța, cât și în bătălia de la Kiev din august-septembrie 1941 – v. Erich Kern, *Contexte și interferențe*, cap. „Adolf Hitler și generalii”, în cartea lui Erich Kempka, *op. cit.*, pp. 101-160 – n. trad.]
 32. Heinz Linge, *With Hitler to the End...*, *op. cit.*, p. 189 (n. aut.). [Aici, trad. rom. citată *supra*, p. 257.]
 33. „Faceți ce doriți! Eu nu mai am ordine de dat!” – *apud* Joachim Fest, *op. cit.*, p. 77 (n. trad.).
 34. Elena Rjevskaiă, *Carnets...*, *op. cit.*, p. 289 (n. aut.). [Pasajul nu figurează în versiunea românească citată *supra*; v. în schimb Jean Lopez, *op. cit.*, p. 181, citându-l pe Führer : „Cine vrea să plece pleacă, fiecare e liber să facă după cum vrea. [...] Nu mai am ordine de dat pentru Wehrmacht. [...] Să preia Göring totul. Când va fi vorba de negociat, o va face el mai bine ca mine”. Mai înainte, după mărturia lui Julius Schaub, spusese : „Războiul e pierdut... Generalii mei m-au mințit și m-au trădat” – Lopez, *ib.*, p. 180. Scena este narată, după mărturiile lui Jodl și Keitel, ca una ce avea să aibă consecințe istorice dramatice, și de Trevor-Roper, *op. cit.*, pp. 169-170.]
 35. *Ibidem* (n. aut.). [Aici, Elena Rjevskaiă, *Miros de migdale amare...*, *op. cit.*, p. 97.]
 36. „«Creatură venală și toxicoman», îl caracteriza el pe Göring” – Elena Rjevskaiă, *op. cit.*, p. 105 (n. trad.).
 37. „În ziua de 22 aprilie, când decisese să rămână la Berlin, înconjurat de câțiva devotați, Hitler îi telefonase personal lui Goebbels și, cunoscându-i

- docilitatea fără crâcnire, îi ordonase să-și ia soția și copiii și să se mute în adăpostul subteran” – detaliază poate mai exact Elena Rjevsakaia, *op. cit.*, p. 130 (n. trad.).
38. Nu era vorba de picături oftalmice (sau pomadă oculară) cu 1% cocaină, ci de tamponare nazale și palatale conținând 10% cocaină – o diferență notabilă, scrie Norman Ohler în *Blitzed : Drugs in Nazi Germany*, Penguin Books, 2017, pp. 333-334, n. 137 (transl. from German by Shaun Whiteside), care de altfel îl face pe Hitler după Stalingrad și mai ales după atentatul din iulie 1944 un *junkie* în mâinile doctorului Morell, ceea ce este exagerat, dat fiind că Hitler s-a dispensat de preparatele lui Morell, ca și de Morell însuși în ianuarie-februarie 1945 (n. trad.).
39. Completat cu mici modificări după Rjevskaia, *op. cit.*, p. 105. „Telegrama a fost trimisă numai după ce au fost redactate mai multe variante. Acea care ajunge la buncărul lui Hitler este redactată pe un ton care denotă loialitatea” – Joachim Fest, *op. cit.*, p. 94. Göring fusese îndemnat de adjunctul său, Generalstabschef der Luftwaffe Karl Koller : „Koller făcuse tot ce putuse pentru a convinge un Göring șovăielnic că, prin acțiunile sale, Hitler abandonase în fapt conducerea Statului și a Wehrmachtului. Drept urmare, legea din 29 iunie 1941, care făcea din Göring succesorul său în caz că ar fi fost împiedicat să acționeze, trebuia să intre în vigoare. Göring era nehotărât. Nu putea fi sigur că Hitler nu se răzgândise și se temea de influența lui Bormann, dușmanul său declarat. În cele din urmă, Koller îi sugerează să trimită o telegramă. Göring acceptă. Sfătuit de Lammers [șef al Cancelariei Reichului și specialist oficial în chestiuni juridice], Koller își cântări cuvintele cu cea mai mare grijă” – am tradus din Ian Kershaw, *Nemesis*, p. 1150. Jean Lopez (*op. cit.*, p. 189) crede că Göring a scontat pe lipsa mijloacelor de comunicare cu Berlinul, însă „stratagema” se va întoarce împotriva lui : „Într-adevăr, când telegrama îi este remisă lui Hitler, acesta este înconjurat de Bormann și Goebbels, cei mai înverșunați doi dușmani ai lui Göring, care strigă imediat că e lovitură de Stat” (n. trad.).
40. O variantă diferită la Erich Kempka, *Ultimele zile...*, *op. cit.*, pp. 59-60, care vorbește de o telegramă sunând „cam așa : «Deoarece dumneavoastră, *mein Führer*, m-ați desemnat succesorul dumneavoastră, în cazul în care, prin deces sau alte circumstanțe, n-ați mai fi apt să conduceți treburile Statului, consider că a sosit timpul ca eu să ocup această funcție în calitate de succesor. În cazul în care nu voi primi un răspuns până în data de 26 aprilie, ora 24, voi presupune că sunteți de acord cu cerințele mele. Semnat : Göring». Mai departe, șoferul personal al lui Hitler comentează : „În cercul restrâns în care devenise cunoscut conținutul telegramei, efectul acesteia a fost mai mare decât căderea unei bombe. [...] Mareșalul avea cerințe aproape dictatoriale față de șef. Noi, oamenii de rând, am considerat

- acest pas al lui Göring ca [pe] un vădit act de înaltă trădare” (p. 60) (n. trad.).
41. Conform examenului medicilor americani efectuat în 1945, Göring fusese dependent de dihidrocodeină, o substanță mult mai slabă decât morfina ca efect și adicție – v. Ian Kershaw, *Nemesis*, pp. 1423-1424, n. 68. N. Ohler notează totuși (*op. cit.*, p. 278, n. *) că la arestarea sa de către Aliați, Göring avea cu el o valiză cu 24 000 de tablete opioide, din care lua de 20 de ori mai mult decât „doza uzuală” (n. trad.).
 42. Albert Speer, *Au cœur du Troisième Reich*, *op. cit.*, pp. 667-668 (n. aut.). [Aici, *În umbra lui Hitler...*, *op. cit.*, vol. II, p. 72, traducere ușor modificată.]
 43. În varianta lui Erich Kempka (*op. cit.*, pp. 60-61): „Intenția dumneavoastră de a prelua conducerea Statului este un act de înaltă trădare. Marii trădători sunt pedepsiți cu moartea. Apreciind meritele dobândite prin activitatea dumneavoastră, în decursul anilor, în interiorul partidului și al Statului, Führerul dorește să nu ia în considerare pedeapsa cu moartea, cere însă retragerea dumneavoastră imediată, cu argumentul că, în urma îmbolnăvirii, nu mai sunteți apt să duceți la bun sfârșit activitățile ce vă revin. Semnat: Bormann”. Dar însuși Hitler i-a răspuns lui Göring „în termeni categorici”, după cum scrie Erich Kern, *Contexte și interferențe*, în Kempka (*ib.*, p. 172): „Prin prezenta, decretul Führerului de la 29.6.1941 este declarat nul. Comportamentul și măsurile dumneavoastră constituie o trădare la adresa persoanei mele și a cauzei național-socialiste. Mă aflu într-o deplină libertate de acțiune și interzic orice măsură ulterioară. Adolf Hitler” (n. trad.).
 44. „În același timp, Bormann a transmis o radiogramă către SS-Obersturmbannführer Dr. Frank, comandantul unităților SS de la Obersalzberg, cu aproximativ următorul conținut: «Göring nutrește intenții de înaltă trădare. Vă ordon să-l arestați imediat, pentru a preveni posibile evenimente. Mesajul finalizării transmiteți aici. Semnat: Bormann». La puțin timp după aceea, Bormann a mai transmis o telegramă către Obersalzberg, cu textul: «În cazul în care Berlinul va cădea, trădătorii de la 22 aprilie 1945 să fie împușcați. Semnat: Bormann».” – Erich Kempka, *op. cit.*, p. 61. „Telegrama a fost predată la timpul potrivit comandantului fortăreței în care era închis Göring; dar comandantul a refuzat să recunoască autoritatea lui Bormann și astfel Göring a fost salvat atunci de la moarte” – Trevor-Roper, *op. cit.*, p. 229 (n. trad.).
 45. „Discursul lui Goebbels din ziua aceea [22 aprilie 1945] conținea un apel adresat ostașilor, răniților și întregii populații bărbățești a Berlinului, de a se încadra imediat în rândurile apărătorilor capitalei. Pe toți cei care nu aveau să răspundă apelului și nu se îndreptau de urgență către punctul de adunare aflat la comandamentul Berlinului, pe Johannstrasse, în apropiere

- de Friedrichstrasse, îi împoșca cu epitete insultătoare, spunându-le că sunt niște «fii de cățea» – comenta Elena Rjevskaja în *Miros de migdale amare...*, *op. cit.*, p. 102 (n. trad.).
46. *Ibid.*, p. 101 (n. trad.).
47. *Ib.* Rjevskaja datează comunicatul din 22 aprilie, iar apariția sa din 23 (n. trad.).
48. Notă în original: „Starea de excepție (*Fall Clausewitz*) a fost instituită în 20 aprilie” (n. trad.).
49. Rochus Misch, *J'étais garde du corps d'Hitler (1940-1945)*, *op. cit.*, p. 201 (n. aut.). [Respectiv, p. 164 în trad. rom. citată, aici ușor modificată.]
50. „Cățeaua făcuse cinci pui la începutul lui aprilie. Așa cum au declarat mai târziu Schaub și secretarele, Hitler era foarte atașat de cățeluși și îi hrănea personal de mai multe ori pe zi. În ultimele sale zile, Hitler și-a petrecut foarte mult timp cu ei. Lua adesea câte un cățel în brațe și se așeza pe canapeaua din sala de așteptare, rămânând tăcut și fără să dea vreo atenție celor ce se petreceau în jur. Așa cum s-a mai spus, Hitler a vorbit mult despre câini în acele zile. În ultimele ore ale vieții lui, i se păreau și deveniseră pentru el mai importanți decât oamenii, care nu puteau decât să-l trădeze și să-l dezamăgească” – Anton Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 164 (n. trad.).
51. Doctorul Theodor Morell (1886-1948), zis și „maestrul de injecții al Reichului” (Rochus Misch, *op. cit.*, p. 200), i-a administrat lui Hitler 90 de feluri de injecții și pastile de-a lungul războiului, iar pe zi, 28 de pastile (de aici și titlul sarcastic de capitol *Supraomul și cele 28 de medicamente ale sale*, din cartea lui Michael A. Musmanno, *Ultimii martori ai lui Hitler – mai mult decât un film artistic* [*Ten Days to Die*, în original, dar aparent tradusă de Sorin Cristescu după ediția germană din 2004, München, Verlagskontor E. Droemer e.K., revăzută și prescurtată], Runa, parte componentă a Grupului Editorial Corint, 2007, pp. 63 sqq.). Erwin Giesing, alt medic ce se ocupa de Führer, a descoperit că pilulele negre pare-se prescrie zilnic de Morell contra flatulenței (zise *Pilulele Antigaz ale Dr. Köster*) conțineau stricnină (și beladonă, după alte surse); le-a încercat el însuși, constatând că aveau efecte nocive, drept care s-a consultat cu alți doi medici din preajmă, Karl Brandt și Hanskarl von Hasselbach; în cele din urmă, punerea sub semnul îndoielii a tratamentelor lui Morell ajungând la urechile pacientului, acesta i-a concediat pe toți ceilalți trei medici (Brandt avea să fie ulterior condamnat la moarte din alte motive, dar salvat de Himmler, pentru a fi mai târziu din nou condamnat la moarte și executat de Aliați). S-a spus că ipohondrul Hitler era dependent de Morell – v. Ian Kershaw, *Nemesis*, pp. 880, 1040-1041, precum și Christa Schroeder, *Hitler a fost șeful meu. Din însemnările lăsate moștenire de secretara lui Adolf Hitler*, Meteor Publishing, 2015, p. 195, traducere din germană de Ion Șerban Ciornei. După alte relatări însă, nu Morell (departe de a fi

- fost un șarlatan, așa cum îl categoriseau Himmler, Göring și Speer) i-ar fi prescris pilulele cu stricnină lui Hitler, care le lua *dinainte de a-l fi angajat pe el* – v. cap. „Profesorul Dr. Theo Morell” din cartea lui Erich Kempka, *Ultimele zile...*, *op. cit.*, pp. 27-32. Ce-i drept, Morell avea interese financiare considerabile la o firmă din Budapesta, ale cărei medicamente le prescria de predilecție – v. James O'Donnell, *The Bunker. The History of the Reich Chancellery Group*, Toronto-New York-Londra, Bantam Books, 1979, p. 322. Pentru o listă cu cele 30 de medicamente prescrise de Dr. Morell lui Hitler între 1936 și 1945, v. Werner Maser, *Hitler : Legend, Myth & Reality*, translated from the German by Peter and Betty Ross, New York-Evanston-San Francisco-Londra, Penguin Books Ltd. and Harper & Row Publishers, 1973, *Appendix D*, pp. 343-345. Pentru imperiul medical al lui Morell (firmele Hamma, Nordmark din Hamburg ș.a.), v. Norman Ohler, *Blitzed...*, *op. cit.*, pp. 110 sq., 157 sq. și *passim* (n. trad.).
52. „Medicul cel sensibil s-a dovedit temător – nu făcea față situației orașului asediat, suferea deseori atacuri de panică. Astfel încât Führerul a ordonat personal eliberarea sa din funcție” – Erich Kempka, *op. cit.*, p. 57. La 21 aprilie, ora 14, „Hitler îl concediază definitiv, cu vorbe jignitoare, pe doctorul Morell, care-l îngrijește din 1937. [...] Potrivit lui Morell, Hitler a făcut un acces de paranoia. Când medicul voia să-i injecteze cafeină, l-a oprit spunându-i că el nu se lasă păcălit, că era vorba de morfină. «Odată adormit, generalii ar fi putut să mă răpească și să mă transporte la Berchtesgaden», îl stropșește el cu violență”, după cum scrie Jean Lopez, *op. cit.*, p. 176 (n. trad.).
53. „Copiii lui Goebbels, care se aflau aici în buncăr, li se sugera că sunt într-o «peșteră» ca din basme cu «nenea Führerul», motiv pentru care nu-i amenința nimic, el apărându-i de bombe și de orice primejdie” – Elena Rjevskaja, *op. cit.*, p. 109 (n. trad.).
54. Astfel apărea ea în ochii lui Hitler, drept care Führerul i-a dăruit, cu o zi înainte să se sinucidă, insigna de aur a partidului pe care o purtase chiar el („...acea insignă de aur, supusă unei analize chimice, se dovedise a fi de aramă”, ne dezamăgește Elena Rjevskaja, *op. cit.*, p. 155). Dar Johanna Maria Magdalena Ritschel a avut ca tată vitreg un evreu, director de hotel, al cărui nume (Friedländer) l-a purtat și ea o vreme, când a trăit cu toată familia în cartierul evreiesc din Berlin, a urmat o școală evreiască și a ținut sărbătorile evreiești. Prima ei iubire a fost liderul mișcării sioniste berlineze, pe nume Vitalii (în Ucraina, de unde emigrase)/Viktor (în Germania)/Haim (în Palestina, unde pleacă în 1924) Arlozorov, cu care s-a și logodit și alături de care, ca simpatizantă, a participat la ședințele mișcării sioniste – v. Jonathan Mayo și Emma Craigie, *Ultima zi din viața lui Hitler* (titlul original : *Hitler's Last Day : Minute by Minute*), Orizonturi, 2015, p. 41, traducere de Anca Irina Ionescu (o compilație destul de inteligentă

după vreo zece duzini de surse, menționate în bibliografie). Deși legătura Magdei cu Arlozorov este controversată, David Irving dă următoarele amănunte (în *Goebbels : Mastermind of the Third Reich*, Londra, Parforce [UK] Ltd., 1996, 2012³, p. 697): prin 1918, Magda, elevă de liceu și prietenă cu Liza Arlozorov, se combină cu fratele acesteia, dintr-o familie de evrei ucraineni emigranți și cu doi ani mai mare ca ea. În 1920, Magda părăsește Berlinul și aventura ia sfârșit (se va mărita în 1921 cu bogatul Günther Quandt). În Palestina, Arlozorov devine șef al directoratului Agenției Evreiești și prieten apropiat al legendarului Haim Weizmann (primul președinte al Israelului, 1948-1952), iar în 1933 conduce negocierile cu noul guvern nazist de la Berlin. Din întâmplare, o recunoaște pe Magda în fotografia de nuntă cu Goebbels pusă într-o vitrină și-i telefonează spre a obține o întâlnire cu noul ministru al Propagandei; ea însăși îl refuză și-i spune că nu vrea să-l mai vadă niciodată. În schimb, negocierile de la Berlin se termină cu succes, ducând la *Heskem Ha'avara* (Acordul de transfer), finalizat în august și care le permitea evreilor bogați emigrați în Palestina să-și transfere acolo o mare parte din avere, grație unui mecanism bancar special (banii erau vărsați în conturi blocate la Leumi Bank, de unde erau trecuți importatorilor care se obligau să cumpere cu ei bunuri sub formă de exporturi germane, despăgubindu-i în același timp pe depunători, cărora le cumpărau bunurile cedate Germaniei la plecare – totul pentru a ocoli embargoul britanic). La 16 iunie 1933, la două zile după întoarcerea sa de la Berlin, Arlozorov este împușcat de doi inși înarmați, pe când se plimba cu soția lui pe plaja de la Tel Aviv – doi sioniști revizionști din mișcarea rivală a lui Jabotinsky (n. trad.).

55. „Magda Goebbels, cu care Hanna Reitsch se întâlnea, «îi mulțumea adeșori lui Dumnezeu că este în viață și își poate omorî copiii». Îi declara aviatorei: «Copiii aparțin celui de-al III-lea Reich și Führerului, iar dacă nu vor mai exista nici unul, nici celălalt, atunci nu mai au nici ei pentru ce să trăiască»” – Elena Rjevskaja, *op. cit.*, p. 109, citând din depozițiile faimoasei aviatore Hanna Reitsch (traducere ușor modificată aici). „...scumpii mei sunt pur și simplu prea buni pentru lumea asta rea”, mai spunea mama lor – *apud* O'Donnell, *op. cit.*, p. 253. Când Hanna Reitsch intră în camera lor, ea vede „șase copii frumoși [...] care mă priveau din paturile lor supraetajate cu o curiozitate plină de viață. [...] Fiecare dintre copii te încânta în felul său – natural, înțelept și deschis. Dragostea frățească a micuților avea ceva captivant. [...] Tabloul acesta pașnic, care rămânea neschimbat în ciuda tensiunii ce sporea cu fiecare oră, devenise pentru mine, în zilele petrecute în buncăr, aproape insuportabil” etc. – *apud* Erich Kern, *Contexte și interferențe*, în Erich Kempka, *op. cit.*, pp. 187-188 (n. trad.).
56. *Apud* Joachim Fest, *op. cit.*, p. 110 (n. trad.).

57. „La ora 9 și apoi la 10.30, două valuri de bombardiere Lancaster aruncă 1 181 de tone de explozibili asupra Berghofului și diverselor instalații de la Berchtesgaden, pricinuind pagube enorme. Acest raid manifestă îngrijorarea anglo-americanilor față de constituirea unei fortărețe alpine” – Jean Lopez, *op. cit.*, p. 191 (n. trad.).
58. „...în anturajul lui Hitler se observă semne de disoluție. În seara zilei de 23 aprilie 1945, Albert Speer, pe care-l încercau «sentimente contradictorii», a venit la Hitler pentru a-și lua rămas-bun de la acesta și a remarcat că în buncăr nu se mai respectă nimic : se fumează, ici-colo se văd sticle de alcool pe jumătate golite. În momentul în care Hitler intra într-o încăpere, se întâmpla rar ca vreo persoană să se ridice în picioare și mai toți discutau, făcând abstracție de Führer” – Joachim Fest, *op. cit.*, p. 84 (n. trad.).
59. Albert Speer, *Au cœur du Troisième Reich*, *op. cit.*, p. 670 (n. aut.). [Aici, *În umbra lui Hitler...*, *op. cit.*, vol. II, p. 73.]
60. Traudl Junge, *Hitler's Last Secretary : A Firsthand Account of the Life with Hitler*, New York, Arcade Publishing, 2001 (2003), transl. from the German by Anthea Bell, edited by Melissa Müller, p. 185 (n. trad.).
61. „Merită să amintim [...] faptul că depozițiile martorilor vorbesc despre cianură, când în realitate era vorba de acid prusic”, stabilește peremptoriu Anton Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 210, de la care spicuim și alte amănunte : „Potrivit unei directive a directorului Departamentului Poliției Reichului din cadrul Biroului Central al Securității Reichului, SS-Gruppenführer Arthur Nebe, în laboratoarele Institutului de Tehnologie Criminologică s-au produs aproximativ 3-4 mii de așa-numiți «autodistrugători». Chimiiștii au folosit acid prusic deshidratat (HCN) și un aditiv de 2 % acid oxilic. Fiolele erau produse în laboratoarele de la lagărul de concentrare Sachsenhausen de lângă Oranienburg, la nord-vest de Berlin. [...] În general, martorii descriu aceste fiole ca având aproximativ un centimetru cub de lichid transparent. Descrierea formei fiolelor diferă considerabil – se spune că erau din sticlă sau din material plastic și că erau înmănate cu sau fără un tub galben de alamă. [...] Conținutul lor a fost întotdeauna acid prusic, și nu cianură, pentru că numai acidul prusic are efect optim. [...] Acidul prusic are un miros caracteristic de migdale prăjite, care rămâne în haine mai multă vreme și este detectabil chiar și în concentrații foarte mici. Cadavrul, mai ales cavitățile acestuia când sunt deschise la autopsie, emană de asemenea acest miros, care poate fi detectat aproape întotdeauna în încăperile în care a fost administrată această otrăvă” etc. (pp. 209-214, traducere ușor modificată aici). Ian Kershaw, deși credează opinia lui Joachimsthaler (*Nemesis*, p. 1511, n. 136 la cap. XVII), în *Epilog* (p. 1191) scrie că Himmler s-a sinucis „înghițind cianură de potasiu”, cu trimitere la Peter Padfield, *Himmler : Reichsführer-SS*, Londra, 1991, p. 611. Probabil fiindcă acidul prusic se mai numește și cianhidric, confuzia e totuși curentă,

- nu însă și efectele, cf. : „Cianura [...] nu este întotdeauna letală atunci când este luată pe cale orală. Când este ingerată, reacționează numai în stomac, prin eliberarea acidului prusic în contact cu acidul clorhidric din sucul gastric. La persoanele care suferă de lipsă de aciditate sau de hipociditate gastrică, cianura poate să nu fie letală, chiar dacă se administrează în doză mai mare” – A. Joachimsthaler, *id.*, pp. 214-215 (n. trad.).
62. Care-i declara Hannei Reitsch : „...fiecare răspunde de necesitatea imediată de a-și desființa propriul trup, astfel încât să nu mai rămână nici o urmă care să poată duce la recunoașterea lui” – *apud* Elena Rjevskaja, *op. cit.*, p. 109 (n. trad.).
63. Von Greim voia să efectueze zborul cu un elicopter, dar unicul disponibil fusese doborât într-un atac aerian, astfel că de la München la Rechlin a zburat cu un bombardier, iar de la Rechlin la Gatow cu un Focke-Wulf 190 ; Hanna Reitsch nu trebuia să-l însoțească, din pricina riscurilor, însă ea s-a ascuns în coada avionului (avionul de vânătoare Focke-Wulf 190 avea un singur loc, dar fusese transformat, în spațiul pentru bagaje montându-se un scaun pentru copilul Hanna Reitsch – Joachim Fest, *op. cit.*, p. 96). După război, ea îi va povesti lui Musmanno (*apud op. cit.*, pp. 151-152) : „Ar trebui să cunoașteți structura acelei minuscule vizuini de vulpe, care era toată făcută numai din coaste ce tăiau ca niște cuțite. După ce m-am strecurat înăuntru, ședeam acolo ca o omidă într-o crisalidă. Singură n-aș mai fi putut să ies afară niciodată, cu atât mai mult cu cât ușa fusese închisă pe dinafară. Eram ca într-un coșciug și am zburat așa numai din devotament pentru von Greim [probabil ofițerul german de aviație cu cele mai multe decorații], pe care îl admiram cu toții pentru ținuta lui morală și pentru stilul său de conducere”. Aparatul Fieseler-Storck cu care cei doi și-au continuat zborul până la Berlin avea doar un singur loc, după Musmanno (*ib.*, p. 152) (n. trad.).
64. „Văzduhul se cutremura de explozii și detunături, era o larmă infernală. Von Greim a încercat să scape printr-un zbor în zigzag extraordinar, dar nici eu, nici el nu mai credeam că vom putea ieși din acel infern”, va mărturisi Hanna Reitsch (*apud* Musmanno, *op. cit.*, p. 152) (n. trad.).
65. „Cu puțin timp înainte de aterizare, un obuz a spintecat pânțele avionului și l-a rănit grav pe Greim la piciorul drept” – Anton Joachimsthaler, *Sfârșitul lui Hitler*, *op. cit.*, p. 142. La fel declară și Hanna Reitsch americanilor : „În timpul zborului, Generaloberst von Greim a fost rănit în piciorul drept de un obuz de tanc” (*apud ib.*). De asemenea, Joachim Fest : „Cu puțin timp înainte de aterizare, un proiectil smulsese podeaua avionului și îl rănise pe von Greim la picior” (*op. cit.*, p. 97) (n. trad.).
66. „Am încercat să apuc manșa. El mi-a spus : «Pot și eu», după care a leșinat. Salvarea noastră a fost că piciorul său stâng nu se afla pe palonier, căci dacă l-ar fi ținut acolo n-aș fi putut să folosesc manșa. Dar își trăsesese

- piciorul și profundorul atârna liber. M-am aplecat peste umerii lui, am pus mâna pe manșă și am încercat să scot aparatul din acel iad, temându-mă mereu că von Greim o să moară” – *apud* Musmanno, *op. cit.*, pp. 152-153 (n. trad.).
67. „...Reitsch a rechiziționat un vehicul al armatei care i-a dus, pe ea și pe von Greim, așa rănit cum era, la Cancelarie” – versiunea lui Anton Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 142 (n. trad.).
68. „Von Greim este dus pe targă în buncărul Führerului și acesta îl întâmpină, exclamând : «Mai există loialitate și curaj pe lumea asta ! »” – Joachim Fest, *op. cit.*, p. 97. În relatarea Hannei Reitsch, larg reprodușă de Erich Kern în secțiunea *Contexte și interferențe* din cartea lui Erich Kempka, *Ultimele zile...*, *op. cit.*, p. 186, Hitler ar fi spus, după ce a ascultat raportul lui von Greim, întorcându-se către întrepida aviatore : „Ce femeie curajoasă ! Mai există încă, pe lume, credință și curaj...” (n. trad.).
69. „Ochii Führerului erau scăldați în lacrimi : capul și-l ținea plecat, chipul îi devenise palid de moarte, mâinile îi tremurau... Era o scenă de tipul «Și tu, Brutus?» plină de reproșuri și compasiune față de el însuși” – *apud* Elena Rjevskaja, *op. cit.*, p. 108 (n. trad.).
70. „De nimic n-am fost cruțat în lumea asta – nici de dezamăgire, nici de încălcarea jurămintelor, nici de dezoană și nici de trădare. L-am arestat imediat pe Göring, l-am suspendat din toate funcțiile și l-am expulzat din toate organizațiile” – *apud* Erich Kern, *Contexte și interferențe*, în Kempka, *op. cit.*, p. 186 (n. trad.).
71. Hanna Reitsch a fost prima aviatore care a zburat peste Alpi cu un planor și prima care a pilotat un elicopter într-o sală acoperită (Musmanno, *ib.*, p. 151) ; înainte și după război, a acumulat peste 40 de recorduri în zborul cu planorul și de altitudine (Jonathan Mayo și Emma Craigie, *op. cit.*, p. 46) ; planoarele fuseseră folosite la antrenamentele aviatice pe durata aplicării tratatului de la Versailles, care interzicea Germaniei să dețină avioane. În 1961, Hanna Reitsch a fost invitată la Casa Albă de președintele John F. Kennedy (n. trad.).
72. „...influența lui Hitler asupra femeilor era foarte puternică. În timpul manifestațiilor de masă, Hitler era ovaționat mai ales de femei, cu o exuberanță neobișnuită [...]. Devotamentul femeilor față de național-socialism [i] se datora exclusiv lui Hitler, personal”, scrie Erich Kern, *Contexte și interferențe* (cap. „Adolf Hitler și femeile”), în Erich Kempka, *op. cit.*, p. 226 ; mai încolo (p. 229), Kern îl citează pe Heinrich Hoffmann (*Hitler, wie ich ihn sah. Aufzeichnungen seines Leibfotografen*, München, Herbig Verlag, 1974, p. 142, aici redat după traducerea românească a lui Roland Schenn, H.H., *Hitler așa cum l-am cunoscut. Însemnările fotografului personal al lui Hitler*, Corint Books, ed. a II-a, 2014, p. 147) : „Hitler a reușit să fascineze femeile și asta mi s-a părut ciudat ! În perioada în care

lupta pentru putere, am văzut că femeile, în special cele mai în vârstă, erau înnebunite după el. Dumnezeu, dar ce scrisori a primit după ce a ajuns la putere ! Femei măritate care se aflau în culmea exaltării își doreau un copil cu el. Au existat și femei care aveau mari probleme de ordin psihic. Se vedea asta după felul în care se exprimau. În biroul lui Hitler exista un dosar gros pe care se putea citi «*Nebune*»”. O'Donnell consemnează (*op. cit.*, p. 250, notă) că din cele patru secretare ale lui Hitler (Johanna Wolf, Christa Schroeder, Gerda Christian și Gertrud Junge), nici una nu s-a măritat sau recăsătorit după 1945 ; Frau Christian a divorțat în 1946 ; întrebată de autor, ea spune : „Cum ar fi putut vreuna dintre noi să se recăsătorească după ce a cunoscut un bărbat ca Adolf Hitler ?”. Cu toate acestea, Christa Schroeder (*Hitler a fost șeful meu...*, *op. cit.*, pp. 144 sq.) va nota : „Se pare că pentru Hitler viața amoroasă a fost mereu platonică !”, iar Joachimsthaler (*op. cit.*, pp. 330-333) este formal : „...nu existau relații sexuale între Hitler și Eva Braun [...]. După ce studiem toate faptele și documentele, nenumăratele declarații ale martorilor contemporani și comportamentul dovedit al lui Hitler, trebuie să ajungem la concluzia că trăia fără femei, cu alte cuvinte, fără o viață sexuală normală. Această «abstenință» este probabil și motivul sau, mai degrabă, explicația pentru agresivitatea lui ieșită din comun pe care o va confirma orice psiholog. [...] Toată viața lui, Hitler a evitat prietenii apropiate și intimitatea” etc. Goebbels ar fi exploatat propagandistic acest fapt, spunând că Hitler „era dorit de toți, dar de nimeni posedat” (*apud* Ada Petrova and Peter Watson, *The Death of Hitler : The Full Story with New Evidence from Secret Russian Archives*, New York-Londra, W.W. Norton & Company, 1995, p. 108). Jonathan Mayo și Emma Craigie (*op. cit.*, p. 64) nu împărtășesc însă această părere : „În trecut, Eva se plânsese că Adolf o iubește numai când erau împreună în pat. Hitler se pregătea pentru partidele de sex cu injecții de testosteron bovin, iar ea lua medicamente ca să-i oprească menstruația atunci când stătea cu el”. Deoparte lăsând ipotezele neconfirmate despre impotență, monorhidie sau sifilis de care ar fi suferit Hitler, se cade observat că cel de-al III-lea Reich, alături de Internaționala a III-a (Komintern), ar fi purces din speculațiile chiliaste ale abatelui calabrez din secolul al XII-lea Gioacchino da Fiore, care proiecta dogma trinitară în istorie, prevestind, după epoca Vechiului Testament, a Tatălui, și după cea a Noului Testament, a Fiului, venirea unei a treia epoci, a Sfântului Duh (cf. Karl Löwith, *Istorie și mântuire. Implicațiile teologice ale filosofiei istoriei*, TACT, 2010, pp. 204-205, traducere de Alex Moldovan și George State). Mircea Eliade nota în *Jurnal* la 19 februarie 1974 : „Berdiaev n-a consumat nunta cu femeia cu care se căsătorise, convins că, purtându-se astfel, anticipa a Treia Epocă anunțată de Gioacchino da Fiore : cea a libertății spirituale, dominată de Duhul Sfânt, când oamenii vor fi între ei frați și

- surori, adică relațiile sexuale vor fi abolite” (M.E., *Jurnal*, vol. II: 1970-1985, Humanitas, 1993, p. 149). Or, nu e deloc surprinzător ca și Hitler să fi făcut parte dintre „pneumatici”, aidoma lui Berdiaev, căci, e lucru cert, cunoștea cartea revoluționarului conservator Arthur Moeller van den Bruck, *Das Dritte Reich*, Hamburg, Hanseatische Verlagsanstalt, 1923, care-l reactualiza pe Gioacchino, astfel încât Hitler promitea în același an că al III-lea Reich avea să dureze o mie de ani – v. Ian Kershaw, *Hitler. 1889-1936: Hubris* (de aici înainte citat ca *Hybris*), Flammarion, 1999, p. 975, n. 201, trad. de l’anglais par Pierre-Emmanuel Dauzat, și *id.*, *Nemesis*, p. 1218, n. 202. Interesant este că Moeller van den Bruck luase ideea unui al treilea testament de la pneumaticul rus Dmitrii Merejkovskii, cu care era prieten – v. Henri de Lubac, S.J., *La postérité spirituelle de Joachim de Flore, tome II: de Saint-Simon à nos jours*, Éditions Lethielleux, „Le Sycomore”, 1981, p. 382. Altminteri, cardinalul francez era foarte rezervat în privința filiațiilor și analogiilor din descendența lui Gioacchino – *ib.*, pp. 365-366 (n. trad.).
73. „Atracția puternică de care dispunea Hitler le răpește somnul istoricilor și psihologilor, chiar și în ziua de azi”, remarca Erich Kern (*Contexte și interferențe, loc. cit.*, p. 215). „...când te prezentai la el, [Hitler] se uita în ochii tăi și aveai impresia că altă preocupare nu are decât persoana ta...”, îi relata Gheorghe Barbul (diplomat și factotum al celor doi Antonești, care l-a însoțit pe mareșalul Antonescu în calitate de interpret la întâlnirile acestuia cu Hitler) lui Liviu Vălenaș, în *Convorbiri cu Gheorghe Barbul. Mareșalul Ion Antonescu și frontul secret*, Marineasa (2000?), p. 25. Chiar și delirantul psihianalist de stânga Erich Fromm, care vedea necrofilie cam peste tot, remarcă, printre „harurile și talentele” lui Hitler: „În primul rând trebuie să ne gândim la ceea ce a fost adesea numit *magnetismul* său care, conform multor observatori, își avea originea în ochii lui [...]. Există un număr de relatări care arată că și oameni care erau împotriva lui au devenit brusc adepți în clipa în care i-a privit în ochi” – *Anatomia distructivității umane*, Trei, 2015, pp. 599-600, traducere din engleză de Oana Maria Nica. În același sens, Trevor-Roper nota (*op. cit.*, p. 122), invocându-i pe Rauschnig și pe Speer: „...Hitler avea ochi de hipnotizator care cucerea spiritele și afecțiunea tuturor celor care cedau puterii lor. [...] Acest magnetism personal i-a rămas până la sfârșit...” (n. trad.).
74. Traudl Junge, *Dans la tanière du loup. Les confessions de la secrétaire d’Hitler*, Paris, JC Lattès, 2005 (2003), p. 240 (n. aut.). [V. eventual și Traudl Junge, *Hitler’s Last Secretary...*, *op. cit.*, p. 183.]
75. Relatarea lui Erich Kempka despre arestarea lui Fegelein diferă de cele ale altor martori sau istorici; el susține că Fegelein ar fi fost prins în buncăr, „imediat după miezul nopții”, unde s-ar fi întors ca să recupereze o servietă

cu documente importante, pe care de altfel trebuia să i-o lase în custodie chiar lui Kempka, în buncăr, în jurul orei 22, conform înțelegerii lor prealabile : „Îmbrăcat cu papuci de casă și haină de piele, fular și o căciulă sport, lăsa o impresie ciudată când l-am văzut în prezența lui Mohnke [comandantul apărării Cartierului guvernamental]. A fost nevoit să recunoască faptul că tocmai luase geanta cu documente din camera lui, din spatele buncărului. Mohnke l-a predat imediat pe Fegelein inspectorului-șef al poliției judiciare Högl, pentru interogatoriu. În geanta cu documente au fost găsite actele ce dovedeau înalta trădare a lui Himmler și Fegelein [negocieri secrete cu Aliații în Suedia și Elveția], pe care se baza știrea Reuters [v. *infra*, n. 77]. La interogatoriu, a recunoscut faptul că intenționa să iasă din nou din Cămară, cu geanta cu documente. S-a dat neîntârziat ordin de percheziție în camera lui Fegelein. Înăuntru se afla o valiză, pe fundul căreia se lăfăiau două rulouri, de peste jumătate de metru fiecare, cu monede de aur englezesc, cât și pachete cu bancnote de lire englezești și dolari americani. În urma unei estimări superficiale, trebuia să fi fost vorba de o avere de milioane în valută forte” – Erich Kempka, *Ultimele zile cu Adolf Hitler*, *op. cit.*, pp. 63-64, 66-67, care mai adaugă și că „acest cufăr cu comori al domnilor Himmler și Fegelein ar fi ajuns, de asemenea, aproape cu certitudine, în mâinile inamicului, în timpul jafului la Cămară”. La rândul său, Heinz Linge (*op. cit.*, p. 259) scrie că Fegelein a fost arestat la locuința sa : „Când a ajuns la noi «sub pază militară», nu ne-a făcut o impresie tocmai bună. Purta mănuși, o haină lungă de piele, o șapcă sport, într-un cuvânt, arăta ca un «dandy» de pe Kurfürstendamm”. Probabil însă că episodul trădării lui Fegelein este cel mai bine reconstituit de Anton Joachimsthaler, *op. cit.*, pp. 346-349 : Fegelein pleacă din buncăr la 25 aprilie cu mașina la Fürstenberg, însoțit de o gardă de corp, ca să-și întâlnească acolo un prieten și protector – pe Hans Jüttner, șef al Statului-Major central SS. Din pricina avansării rușilor, nu se mai poate întoarce cu mașina, așa că ia avionul înapoi la Berlin și la 26 aprilie telefonează la buncăr, spre a afla ultimele noutăți ; știindu-se deci că se afla la Berlin, cei din buncăr încă nu se alarmează. În noaptea de 26 aprilie, îi telefonează Evei Braun ; Joachimsthaler, a cărui carte apare în 1995, o citează aici pe Traudl Junge – „Eva, trebuie să-l părăsești pe Führer. Nu fi așa de proastă, acum este o chestiune de viață și de moarte” (p. 347) –, dar printr-o lucrare intermediară din 1989 atunci accesibilă (respectiv, Pierre Galante & Eugène Silianoff, *Voices from the Bunker : The True Account of Hitler's Last Days*, New York, Putnam's Sons, p. 9, traducere după originalul francez *Derniers témoins du bunker*, Éd. Filipacchi, 1989), care apare în 2002 în originalul german (München, Ullstein Heyne List GmbH & Co.) și este tradusă în engleză în anul următor, unde relatarea telefonului lui Fegelein diferă, cf. : „Eva, trebuie să-l părăsești pe Führer *dacă nu poți să-l convingi să plece*

din Berlin. Nu fi proastă...” etc. (v. Traudl Junge, *Hitler's Last Secretary...*, *op. cit.*, p. 187, sublinierea mea). Joachimsthaler continuă apoi: „Așa cum mi-a spus în cursul unei întrevederi personale, Otto Günsche știa numărul de telefon de la apartamentul lui Fegelein din Bleibtreustrasse 4. Rattenhuber, căruia Hitler îi ordonase să-l caute pe Fegelein, l-a sunat acolo și i-a spus să se întoarcă imediat la Cancelarie. Fegelein, care era sub influența alcoolului, l-a refuzat. Când un grup de bodyguarzi, sub conducerea lui Helmuth Frick, s-a dus să-l aducă pe Fegelein, acesta, beat fiind, a refuzat să meargă. Atunci Rattenhuber l-a trimis pe adjunctul său, Peter Högl, cu mai mulți oameni din Serviciul de Securitate al Reichului, ca să-l aresteze pe Fegelein. Când a sosit Högl, Fegelein era în compania unei tinere doamnă roșcată, care a reușit să scape din apartament. Högl l-a adus apoi pe Fegelein – tot beat – înapoi la Cancelarie, în seara zilei de 27 aprilie” (p. 349). Abia aflând despre „tânăra roșcată”, Eva Braun s-ar fi întors împotriva cumnatului ei și i-ar fi destăinuit lui Hitler apelul lui telefonic, mai ales că în bagajul său se găsiseră și unele bijuterii ale ei (v. Kempka, *op. cit.*, p. 67); ar fi fost vorba de o „agentă secretă britanică”, scrie Erich Kern (în Kempka, *op. cit.*, p. 195), cu trimitere la Bahnsen/O'Donnell, *Die Katakomben*, Stuttgart, Deutsche Verlagsanstalt, 1975, p. 203; deducția vine din aceea că se dăduse peste trei pașapoarte diferite cu fotografia femeii, dintre care unul era britanic (Ada Petrova and Peter Watson, *The Death of Hitler...*, *op. cit.*, p. 133). În *The Bunker...*, *op. cit.*, pp. 203-215, O'Donnell o numește, la sugestia unui prieten, pe femeia roșcată (sau blondă) găsită în compania lui Fegelein *Mata O'Hara* (variațiune de la numele de scenă al celebrei dansatoare și spioane Mata Hari) și încearcă zadarnic s-o găsească după război; femeia, irlandeză sau scoțiană de origine, soție a unui aristocrat maghiar diplomat de carieră, sărise pe fereastră; ce șanse ar fi avut să supraviețuiască în Berlinul asediat fără nimic altceva decât ce avea pe ea? Nici una, conchide O'Donnell. În ce privește execuția lui Fegelein, majoritatea surselor indică grădina sau curtea Cancelariei, mai puțin Joachimsthaler, care notează tranșant: „Nu se poate stabili unde a fost împușcat Fegelein” (p. 348). Musmanno dedică mai multe pagini episodului cu Fegelein (v. *Ultimii martori ai lui Hitler...*, *op. cit.*, pp. 172-176 și 201-204), din care scoate o telenovelă: Hitler îi smulge decorațiile și epoletii, îl pălmuește „cu mâinile sale umede”, îi ține discursuri moralizatoare în care-l face „vierme, gândac, larvă de bălegar” și-l deferă unei curți marțiale ad-hoc (ceea ce, la Günsche, „este un exemplu tipic pentru meticulozitatea cu care Hitler insista să se respecte formalitățile...” – *apud* A. Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 348; altminteri, se pare că Günsche însuși îl determinase pe Hitler să nu-l expedieze pe Fegelein să lupte pe front la apărarea Berlinului ca pedeapsă, ci să-l trimită în fața unei curți marțiale; în fine, după alte surse, n-ar fi existat nici un fel de curte marțială,

- căci comentatorii unui episod istoric mai mult sau mai puțin important au tendința de a epuiza toată combinatoria posibilă a acestuia); conform lui Musmanno, Fegelein s-ar fi târduit apoi umilitor cu comandantul plutonului de execuție, i-ar fi trimis un bilet cu rugăminți de iertare Evei Braun și abia la primirea unui răspuns negativ ar fi fost în fine împușcat! Heinz Linge scrie însă, laconic, că în curtea Cancelariei, la comunicarea verdictului, pe chipul lui Fegelein „nu s-a mișcat nici un mușchi” (v. *Cu Hitler până la sfârșit...*, *op. cit.*, p. 259). În același sens, și Kempka (*op. cit.*, p. 67): „Fără a schița nici o grimasă, Fegelein și-a acceptat condamnarea la moarte”. Ce-i drept, Joachim Fest consemnează că, atunci când „a fost scos din celula în care fusese încarcerat, Fegelein a făcut o criză de nervi, dar asta nu a contat” (*În buncăr cu Hitler...*, *op. cit.*, p. 110) (n. trad.).
76. Traudl Junge, *Dans la tanière du loup...*, *op. cit.*, p. 245 (n. aut.). [V. și Joachim Fest, *În buncăr cu Hitler...*, *op. cit.*, p. 107; Fegelein îi făcuse curte Evei Braun „fără rușine, la Obersalzberg”, iar ea, „conform zvonurilor”, „răspunsese la avansurile cumnatului ei”, pe care se pare că ea îl sunase acasă mai întâi, ca să-l convingă să se întoarcă în buncăr – detaliază Fest, pp. 107-108. V. *supra*, n. 75, pentru detalii mai credibile. Versiunea lui Erich Kempka (*op. cit.*, p. 66) o coroborează pe cea furnizată de Traudl Junge, cf.: „Aproape de miezul nopții, centrala telefonică i-a făcut legătura, printr-un apel, generalului Fegelein cu Eva Braun. Fegelein îi cerea cumnatei sale să părăsească grabnic Berlinul, *împreună cu Hitler* (sublinierea mea). Mai credea posibilă o ieșire și dorea să organizeze o evadare. Eva Braun a refuzat oferta...” etc.]
77. „«Reuters anunță prin biroul de știri național: Himmler a luat legătura cu contele Bernadotte [ambasadorul Suediei la Berlin și vicepreședinte al Crucii Roșii suedeze, rudă apropiată cu regele Suediei], în vederea negocierilor cu Aliații din Vest, pentru o pace separată. Ca bază de negociere, Himmler specifică faptul că Führerul era închis și suferise o hemoragie cerebrală. Că n-ar mai fi fost în toate facultățile mintale și n-ar mai supraviețui decât maximum două zile.» Știrea ne-a lovit ca un fulger. A avut un efect și mai nimicitor decât telegrama mareșalului Göring”, comentează Kempka, *op. cit.*, pp. 64-65. Hanna Reitsch consemnează de asemenea: „Bărbații și femeile plângeau, strigau de mânie, spaimă și disperare [...], totul se transformase într-o convulsie dementială” – *apud* Elena Rjevskaja, *op. cit.*, p. 110. Încurajat de maseurul său suedez, Felix Kersten, Himmler autorizase eliberarea prizonierilor scandinavi non-evrei prin acțiunea „Autobuzele albe” (culoarea vehiculelor Crucii Roșii care transportaseră prizonierii), la inițiativa Suediei: „Influența lui Kersten era atât de mare că, la 21 aprilie 1945, Himmler a plecat repede de la sărbătorirea zilei de naștere a lui Hitler la moșia lui Kersten de la Hartzwalde – la câțiva kilometri de lagărul de concentrare de la Ravensbrück – ca să se întâlnească

cu suedezul Norbert Masur din partea Congresului Mondial Evreiesc și să fie de acord să le cruțe viețile celor 60 000 de evrei rămași încă în lagărele din Germania” – Jonathan Mayo și Emma Craigie, *op. cit.*, p. 187. Tot atunci, „1 000 de femei evreice sunt eliberate de la Ravensbrück” – Jean Lopez, *op. cit.*, p. 178 – în schimbul unor prizonieri de război germani deținuți de Aliați. Ian Kershaw (*Nemesis*, p. 1507, n. 110) scrie că „Himmler consimțise să elibereze deținutele evreice de la Ravensbrück, sub rezerva ca afacerea să rămână secretă și ele să fie prezentate ca fiind poloneze. A consimțit de asemenea să nu mai extermini evrei și s-a angajat să-și respecte promisiunea de a le remite lagărele de concentrare intacte Aliaților”. La 25 aprilie, către amiază, „oferta de capitulare a lui Himmler îi parvine lui Churchill”, care o respinge imediat (căci la Conferința de la Casablanca din 14-26 ianuarie 1943 susținuse doctrina „capitulării necondiționate” a Germaniei, propusă de Roosevelt) și le comunică telegrafic hotărârea sa președintelui american Truman și lui Stalin (Lopez, *ib.*, p. 192) (n. trad.).

78. V. *supra*, n. 61; la fel în toate contextele în care apare cianura (n. trad.).

79. *Apud* Elena Rjveskaia, *op. cit.*, p. 110 (n. trad.).

80. Rochus Misch, *J'étais garde du corps d'Hitler (1940-1945)*, *op. cit.*, p. 206 (n. aut.). [Cf. trad. rom. citată, aici ușor modificată, p. 168.]

81. Ca și, *nolens volens*, în concepția generalului (fără studii de gimnaziu și de liceu) Ilie Ceaușescu despre „războiul întregului popor” (cf. *Războiul întregului popor pentru apărarea patriei la români. Din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*, Editura Militară, 1980), participarea întregului popor la război este aici o aluzie la *mobilizarea totală*, care are o lungă și complicată istorie teoretică și niște exigențe practice oarecum diferite. În linie teoretică, se citează îndeobște eseuul lui Ernst Jünger *Die Totale Mobilmachung* (1930): „În faza deja recognoscibilă la finele primului război mondial, nu mai există nici o activitate, nici măcar cea a unei lucrătoare la domiciliu care coase haine, ce să nu fie o producție destinată direct sau indirect războiului. [...] În desfășurarea unor energii de o asemenea amploare nu mai e de-ajuns să înarmezi brațul cu o spadă: trebuie înarmat până în miezul, până în nervul său vital cel mai fin: aceasta este sarcina *mobilizării totale* [...]. Ea branșează rețeaua vieții moderne, deja complexă și considerabil ramificată prin multiple conexiuni, la acea linie de înaltă tensiune care este activitatea militară” (am tradus, cu unele modificări, după Ernst Jünger, *La mobilitazione totale*, în *Scritti politici e di guerra, 1919-1933*, Gorizia, Libreria Editrice Goriziana, 2005, pp. 160-163, trad. it. de Alessandra Iadicicco). În realitate, „nivelul maxim teoretic posibil de mobilizare” este de 20% din totalul populației, stabilește Victor Suvorov în *Ziua M. Când a început al doilea război mondial?*, Polirom, 2011, p. 175 (traducere de Radu Părpăuță), cel puțin pentru potențialul de mobilizare

al URSS de la începutul lui 1939 ; odată declanșată, mobilizarea are o singură alternativă : crah economic sau război (*ib.*, p. 192). Mai înainte, Suvorov rezumase teoria mobilizării după cartea mareșalului Boris Mihailovici Șapoșnikov, șeful Marelui Stat-Major, intitulată *Creierul armatei (Mozg armii, 1929)*, totdeauna prezentă pe biroul lui Stalin și lectură obligatorie pentru toți ofițerii lui (pp. 93-96) : războiul nu se câștigă numai prin lupta armatei, ci și prin efortul întregii țări ; legătura mobilizării cu războiul este indisolubilă, în sensul că „[m]obilizarea este ireversibilă” și, de asemenea, că ea „nu poate fi parțială”. Așadar mobilizarea e din capul locului totală și, pe cale de consecință, angajează într-un *război total*. Dincolo de speculațiile teoretice care constelează în jurul noțiunii de *război total* tehnica (Spengler ș.a.), nihilismul (Rauschning și, în descendența lui Nietzsche, Jünger, plus, în prelungirea lui, Heidegger, cu refrenul său despre „uitarea ființei”) și statul total (Carl Schmitt), în ce privește Germania, războiul total este proclamat de cei 15 000 de participanți la discursul electrizant rostit de Goebbels la Sportpalast, pe 18 februarie 1943. Mai înainte, la 22 ianuarie, Goebbels trece pe la Wolfsschanze și obține aprobarea lui Hitler „pentru radicalizarea frontului intern într-o campanie vizând «războiul total»” după înfrângerea de la Stalingrad (Kershaw, *Nemesis*, p. 794). Pe urmă își organizează foarte minuțios ceea ce va trece drept cel mai mare miting din viața lui, un fel de „lovitură de Stat silențioasă” : textul discursului său (pe care, poate pentru prima dată, nu i-l arată în prealabil lui Hitler) este trimis în dimineața zilei de 18 februarie prin telex presei, prevenită că Dr. Goebbels avea să adreseze în final zece întrebări audienței, iar răspunsurile acestora vor trebui să apară ca expresie a voinței întregii națiuni ; cum discursul urma să fie transmis de radioul german în toată Europa ocupată de nemți, în difuzoare se intercalează aplauze și râsete preînregistrate, spre a declanșa publicului reacțiile potrivite la momentele potrivite. Într-adevăr, a fost întrerupt de peste două sute de ori cu aplauze, exclamații și râsete, în „scene emoționale extraordinare” ; climatul a fost atins odată cu întrebările finale : „Vreți război total ? [„*Wollt ihr den totalen Krieg ?*”] Vreți un război mai cuprinzător, dacă e nevoie, și mai radical decât începem să-l concepem acum ? Sunteți de acord că oricine dăunează efortului nostru de război ar trebui trimis la moarte ?” Mulțimea în delir l-a aprobat, strigând : „*Ja ! Sieg Heil ! Führer befiehl ! Wir folgen !*”. Discursul (în timpul căruia vorbitorul a pierdut 5 kg în greutate !) n-a fost nicidecum uitat, dar, după cum va recunoaște Goebbels față de Hitler în iunie 1944, efectul lui a rămas superficial : „Ceea ce s-a întâmplat a fost adesea doar o parodie de război total” – v. David Irving, *Goebbels : Mastermind of the Third Reich*, *op. cit.*, pp. 421-424. Oricum, a doua zi dimineată Hitler le adresează proclamația efectivă a războiului total trupelor sale dintre Nipru și Donet, aflate pe punctul de a începe contraofensiva – v. *id.*,

Hitler's War and The War Path, Londra, Focal Point Publications (The Bath Press), ediție revăzută și adăugită, 1991, pp. 564-565. La 25 iulie 1944, adică la cinci zile după atentatul cu bombă împotriva lui Hitler, războiul total e din nou proclamat, iar Goebbels este numit *Generalbevollmächtigter zum totalen Kriegseinsatz* (Comisar general plenipotențiar pentru angajarea în războiul total). Ideea de război total i-a tentat și pe Aliați – v. Jan Willem Honig, *The Idea of Total War: From Clausewitz to Ludendorff*, în *The Pacific War as Total War: Proceedings of the 2011 International Forum on War History*, Tokyo, National Institute for Defense Studies, 2012, p. 40. Pare că primele tentative din istorie le-au inițiat britanicii, pornind de la războiul maritim – v. Carl Schmitt, *Le Léviathan dans la doctrine de l'État de Thomas Hobbes. Sens et échec d'un symbole politique*, Seuil, 2002, p. 109, trad. de l'allemand par Denis Trierweiler). Potrivit lui Bertrand de Jouvenel (*Du Pouvoir. Histoire naturelle de sa croissance*, nouvelle édition, Hachette, 1972, p. 251), doctrina războiului total s-a născut ca urmare a blocadei Germaniei în timpul primului război mondial. Ea revine apoi în timpul Bătăliei pentru Anglia, după ce, în noaptea de 24 august 1940, vreo duzină de avioane germane de bombardament și-au lansat accidental încărcătura explozivă deasupra regiunii londoneze (Greater London), în pofida interdicției Führerului de a se bombarda Londra fără permisiunea sa expresă, ceea ce a declanșat în replică bombardamentele indiscriminatorii zise „strategice” sau „de zonă” ale RAF asupra orașelor din Germania și escaladarea conflictului aerian, în dauna populației civile, până la crimele de război aliate de la Hamburg, Dresda, Nürnberg, Mainz, Rostock, Leipzig, Berlin, Lübeck, Stuttgart, Essen, Dortmund, München, Würzburg, Köln etc., apoi Hiroshima și Nagasaki. Oricum, ar fi ironic ca accidentul de la 24 august 1940 să se fi produs din cauza contramăsurilor electronice ale britanicilor împotriva undelor radio cu care nemții își ghidau aviația pe timp de noapte (sistemul *Knickebein*, „picior scrântit”, ce devine în engleză *Headache*, „durere de cap”, drept care contramăsurile britanice vor căpăta numele de cod „aspirină”), scrie Frederick M. Sallagar, *The Road to Total War*, New York/Cincinnati/Toronto/Londra/Melbourne, Van Nostrand Reinhold Company, 1969, pp. 65-67, aici p. 65, n. ***. În mod ironic sau nu, exact așa s-au petrecut lucrurile: nemții foloseau două surse de unde radio pentru a-și ghida piloții pe timp de noapte; în momentul în care undele se intersectau și piloții auzeau în căști un sunet continuu, însemna că se aflau deasupra țintei și puteau să dea drumul bombelor, dacă nu cumva trapele se deschideau automat. Țintele din noaptea de 24 august 1940 erau, între altele, și petrolierele din portul Thames Haven, nu departe de Londra, dar britanicii descoperiseră sistemul de ghidare german și l-au bruiaat; așa se face că vreo câteva avioane, înșelate, au ajuns deasupra Londrei. Englezii însă nu și-au dat seama de accident și l-au calificat drept o acțiune deliberată

a inamicului. Versiunea machiată a lui Kershaw : „...cam o sută de aparate ale Luftwaffe, ascultând în aparență de o directivă *vag* formulată de Göring și datată din 2 august, atacaseră cartierul East End din Londra în noaptea de 24. Ca represalii, RAF a executat primele raiduri britanice asupra Berlinului în noaptea următoare. Oricât de ineficiente au fost, ele au constituit un mare șoc pentru populația Berlinului” (*Nemesis*, p. 467, sublinierile mele). Cât privește directiva lui Göring din 2 august, ea ar fi fost „inițial destinată să distrugă avioanele de vânătoare britanice din regiunea Londrei înaintea lansării unor mari atacuri asupra capitalei” (*ib.*, p. 1331, n. 167). Războiul aerian dintre cele două puteri astfel declanșat nu va mai cunoaște nici o discriminare de la 7 septembrie 1940 la 10 mai 1941 (*The London Blitz*), când Anglia a fost continuu bombardată și când, după Frederick M. Sallagar, s-a intrat în războiul total (*op. cit.*, p. 67). Cert este că Churchill califica războiul modern drept total la 19 mai 1943, într-un discurs ținut în fața Congresului SUA reunit în ședință plenară și publicat a doua zi în *New York Times* – v. Harvey A. de Weerd, *Churchill, Lloyd George, Clemenceau: l'émergence des civils*, în Edward Mead Earle (coord.), *Les maîtres de la stratégie*, vol. 2: *De la fin du XIXe siècle à Hitler*, Flammarion, 1987, p. 20, trad. [1980] de l'américain [*Makers of Modern Strategy*, 1943] par Annick Pélissier. Este însă greu de crezut că britanicii nu luaseră în calcul ce se putea întâmpla când sistemul de ghidare a bombardierelor germane era bruiat – și anume că, în acest caz, bombele aveau să lovească alte ținte decât cele militare; graba cu care au ripostat bombardând ostentativ Berlinul arată că s-a procedat cu deliberare și la bruiaj, și la următoarele lor bombardamente indiscriminatorii. Or, dacă ținem seama că industria britanică de război amenința să colapseze în situația în care germanii continuau s-o distrugă, este mai mult decât probabil că Churchill a vrut să le distragă atenția de la obiectivele militare, cu riscul de a suferi pierderi de vieți ale necombatanților pe termen scurt, dar, pe termen lung, de a câștiga războiul, profitând de răgazul sacrificial spre a-și reface industria de război. Richard Overy, de exemplu, nota (v. *The Bombers and the Bombed: Allied Air War over Europe, 1940-1945*, New York, Viking Penguin, 2014, p. 57) că, spre deosebire de Chamberlain, care s-a opus întotdeauna la bombardarea țărilor urbane, Churchill, care-i ia locul la 10 mai 1940 în fruntea noului Cabinet, n-avea nici un fel de frământări de conștiință s-o aprobe, în pofida legilor și convențiilor de război la care părțile beligerante din Europa consimțiseră, la cererea lui Roosevelt, nu mult înainte. De altfel, și Roosevelt a aplicat tactica sacrificiilor de moment în vederea unei viitoare victorii, împovărându-i pe japonezi cu embargouri insuportabile, ceea ce a provocat atacul de la Pearl Harbor (7 decembrie 1941) și răvnița intrare a Statelor Unite în război. Altfel spus, Churchill a mizat pe orgoliul germanilor, iar Roosevelt pe

orgoliul americanilor ; ambii au câștigat. În fine, mersul războiului de-a lungul vremii pare să fi urmat o curbă : în secolele XI-XII, când se formau primele State moderne, regele avea la dispoziție contingente senioriale restrânse și numai pentru 40 de zile ; altminteri, trupele trebuiau plătite, iar regele nu avea decât resursele domeniului său, nu exista drept de impozit și nici serviciu militar obligatoriu (Bertrand de Jouvenel, *op. cit.*, p. 25). Războiul avea reguli stricte prescrise de *jus publicum europaeum*, care limitau luptele la combatanții armatelor și nu criminalizau inamicul (Carl Schmitt, *Le nomos de la Terre dans le droit des gens du Jus Publicum Europaeum*, PUF, „Quadrige”, 2008, pp. 119-125 și *passim*, traduit de l’allemand par Lilyane Deroche-Gurcel, révisé, présenté et annoté par Peter Haggenmacher). Odată cu primele două conflagrații mondiale, se ajunge la războiul total, care antrenează zeci de milioane de oameni și nu mai urmează vechile reguli, căci toată populația participând la conflict, ea devine în totalitate ținta inamicului. După descoperirea armelor nucleare, armatele se reduc și se profesionalizează, concentrându-se asupra unei unice bătălii finale, singura care, deja la Clausewitz, hotăra soarta războiului (Jan Willem Honig, *The Idea of Total War...*, *loc. cit.*, p. 41). Desigur, asta nu înseamnă reîntoarcerea la războaiele feudale și la regulile lor, fiindcă implacabilul mecanism teutonic numit de Hegel *Aufhebung* a trecut și prin acest domeniu. Mersul războiului descris de Carl Schmitt pare însă mai congruent cu realitatea : din secolul al XVI-lea și până la începutul secolului XX, dreptul public european interstatal (*jus publicum europaeum*) circumscria războaiele într-un spațiu determinat, unde erau purtate în mod ordonat și de față cu martori, fiind cu totul contrare dezordinii : „Ele comportă forma cea mai înaltă de ordine de care eforturile umane sunt capabile. Ele sunt singura protecție împotriva cercului vicios al supraliciteții represaliilor, adică împotriva reacțiilor nihiliste de ură și răzbunare al căror scop smintit este nimicirea reciprocă” (*Le nomos de la Terre...*, *op. cit.*, p. 186). După aceea, din momentul în care adversarii nu se mai consideră reciproc drept *iusti et aequales hostes*, adică inamici deopotrivă recunoscuți juridic și distincți de criminali și de monștri (p. 318), războiul devine punitiv, asemeni unei operațiuni de poliție statală, și e abolit în accepția-i anterioară (p. 125) : el devine „un război civil mondial generalizat” (p. 293). În plus, odată cu luptele aeriene autonome, se transformă în război de pură nimicire (fiindcă, spre deosebire de cel terestru și naval, nu mai dă prilej de prădare a inamicului – p. 314). Or, din 1950, când își publica Schmitt cartea, armele aeriene n-au făcut decât să se diversifice (rachete, elicoptere, drone, sateliți etc., pentru care, de pildă, celebrii „generali” ruși – gerul iernilor, spațiul imens, noroaiele – nu mai contează și, de fapt, nu mai există nici un loc inexpugnabil pe lume) și să se sofisticeze, acreditând astfel practica războiului total cu punct de plecare în

- „accidentul” aviatic din Bătălia pentru Anglia. La adăpostul „echilibrului atomic” însă, ca sub „un clopot de sticlă”, este posibil să se creeze un spațiu de „dezordine ideală” în care, sub controlul marilor puteri, să se poarte războaie cu mijloace convenționale, dar în spiritul iregularității unui război total, mai observa Schmitt profetic (*Théorie du partisan*, în *La notion de politique. Théorie du partisan*, Flammarion, 1992, pp. 287-288, trad. de l’allemand par Marie-Louise Steinhäuser). În continuarea lui Carl Schmitt, se poate citi cu folos Ernst Nolte, *Războiul civil european 1917-1945. Național-socialism și bolșevism*, Runa, parte componentă a Grupului Editorial Corint, 2005, în special *Considerații finale. De la războiul civil european (1917-1945) la războiul civil mondial (1947-1990)*, pp. 413-426, traducere de Irina Cristea, cu o prefață a autorului la ediția în limba română și un cuvânt-înainte de Florin Constantiniu (n. trad.).
82. „*Levée en masse*” în original, expresie care trimite la decizia Convenției din 23 august 1793: „Din acest moment până la cel în care dușmanii vor fi fost alungați de pe teritoriul Republicii, toți francezii se află mobilizați permanent la dispoziția armatei [*en réquisition permanente pour le service des armées*]” – apud Bertrand de Jouvenel, *op. cit.*, p. 248. De aceea s-a putut afirma că *războiul total* a fost inaugurat de Revoluția Franceză – v. Jan Willem Honig, *The Idea of Total War...*, *loc. cit.*, p. 29. Refuzul de a se supune conscripției din 1793 mai ales în Vandeea a provocat represiunea sălbatică a întregii populații vandeene în războiul civil dintre șuani și iacobini (1793-1796), pe care unii istorici, descoperind recent noi probe, l-au numit primul genocid din istorie (n. trad.).
83. „Mobilizat printr-un decret din 25 septembrie 1944, *Volkssturm* era o miliție teritorială defensivă ai cărei membri erau, pe durata angajării lor, soldați în sensul legislației militare și combatanți în sensul Convenției de la Haga. [...] la Vest, *Volkssturm* a fost asimilat de către Aliați forțelor armate combătante, în timp ce rușii îl tratau ca pe o organizație de partizani, împușcând prizonierii.” – Carl Schmitt, *Théorie du partisan*, în *op. cit.*, p. 245. Convenția referitoare la legile și obiceiurile războiului, încheiată la Haga pe 18 octombrie 1907, asimilase milițiile, voluntarii și populația care se înarmează spontan la apropierea inamicului forțelor armate regulate, cu anumite condiții (să fie conduse de cineva răspunzător de subordonații săi, să poarte un semn distinctiv fix și ușor de recunoscut de la distanță, să-și țină armele la vedere și să se conformeze legilor și obiceiurilor războiului); partizanii însă nu țineau seama de aceste reguli și cădeau în domeniul delincvenței de drept comun, astfel că puteau fi neutralizați prin „condamnări sumare și măsuri represive” (*ib.*, pp. 226-228). Dat fiind că, fără sprijinul populației locale, practic mișcările de partizani n-ar fi avut cum să subziste, populația respectivă intra și ea sub incidența represaliilor (*ib.*, p. 231). Or, rușii n-au respectat niciodată regulile războiului-duel

purtat de armate regulate ; partizani au luptat și contra lui Napoleon în 1812-1813, iar Tolstoi, în romanul său *Război și pace*, pe urmele anarhiștilor Bakunin și Kropotkin, exaltă figura mujikului-partizan „analfabet și incult” care-i depășea în inteligență pe toți strategii și tacticienii, în frunte cu Napoleon. Acest „mit al partizanului național și autohton” este reînviat de Stalin în războiul al doilea mondial, cu rezultatul că astfel se intră în „ciclul infernal al terorismului și contraterorismului”, care confirmă ordinul dat de Napoleon la 12 septembrie 1813 generalului Lefebvre : „Peste tot unde există partizani trebuie procedat aidoma partizanilor” (*ib.*, pp. 214-216). Or, armata germană invadează URSS la 22 iunie 1941 „fără să-i treacă prin minte vreun război de partizani. [...] Abia în octombrie 1941 au fost date primele directive speciale referitoare la lupta împotriva partizanilor”, iar „primul regulament complet al Înaltului Comandament al Wehrmachtului” a fost promulgat la 6 mai 1944 (*ib.*, pp. 239-240). În acest context, cuvântarea ținută de Hitler la Cancelarie, pe 30 martie 1941, timp de două ore și jumătate, în fața a peste 200 de ofițeri superiori, potrivit generalului Franz Halder, devine oarecum enigmatică, pentru că, rezumând-o, generalul scrie că ar fi tratat „situația de la 30 iunie încoace” („*Situation since 30 June*”, în dactilograma traducerii englezești *War Journal of Franz Halder [Generalstabschef des Heeres]*, copie dactilografiată din Archives Section, Library Services, Fort Leavenworth, Kansas, 1950, vol. VI, pp. 41-43, aici p. 41), ceea ce ar explica directivele lui Hitler denotând cunoașterea comportării Armatei Roșii în luptă, însă, chiar admitând aportul serviciilor sale secrete, nu la 30 martie 1941, când Germania și URSS erau, cel puțin formal, încă aliate. Iată cum rezumă Halder (citât și de Kershaw, *Nemesis*, pp. 530-531) discursul Führerului, pe paragrafe : „*Ciocnire a două ideologii*. Nimicitoare denunțare a bolșevismului, identificat cu o criminalitate socială. Comunismul este o uriașă primejdie pentru viitorul nostru. Trebuie să uităm conceptul de camaraderie dintre soldați. Un comunist nu e camarad nici înainte, nici după bătălie. Acesta este un război de exterminare [*Vernichtungskrieg*]. Dacă nu pricepem asta, vom putea noi să batem mult și bine inamicul, dar peste 30 de ani va trebui să luptăm din nou cu dușmanul comunist. [...] *Războiul împotriva Rusiei*. Exterminarea comisarilor bolșevici și a inteligenței comuniste. Noile state trebuie să fie socialiste, dar fără clase intelectuale de-ale lor. Apariția unei noi clase intelectuale trebuie să fie prevenită. O inteligență socialistă primitivă e tot ce-i de dorit. [...] Trupele trebuie să riposteze cu aceleași metode cu care sunt atacate. Comisarii și cei de la GPU sunt criminali și trebuie tratați ca atare. Asta nu înseamnă că trupele ar fi scăpate din mână. Mai mult, comandantul trebuie să dea ordine care să exprime simțăminte comune ale oamenilor săi. Acest război va fi diferit de războiul din Vest. În Est, asprimea de astăzi înseamnă îngăduința din viitor. Comandanții trebuie să facă

sacrificiul de a-și învinge scrupulele personale”. Gheorghe Barbul va scrie că „soldatul Armatei Roșii primise o instrucție total diferită de cea a altor națiuni despre legile războiului. Semnele convenționale ale actului de a se preda erau folosite de ei ca un vicleșug de război, destinat să înșele vigilența inamicului. De îndată ce soldații noștri se apropiau de un grup care agita o pânză albă, liniștiți la gândul că aveau de-a face cu soldați care voiau să se predea, rușii reluau lupta. Desigur, după mai multe experiențe de acest gen, nimeni de pe frontul de Răsărit nu mai căzu în asemenea curse. Se trăgea asupra inamicului până când înceta orice semn de viață. Propaganda rusă reușise să convingă trupele Armatei Roșii că Germania și aliații ei i-ar omori pe toți prizonierii sau răniții care ar cădea în mâinile lor. Se poate imagina atunci înverșunarea cu care soldații izolați continuau să se apere. Chiar cei care erau grav răniți trăgeau până ce inamicul le înfigea baioneta în corp. În aceste condiții”, continuă Barbul în spiritul lui Carl Schmitt, „lupta lua din ce în ce mai mult aspectul unui război civil. Forțele angajate păreau să se considere, reciproc, ca franctirori. Adversarii se exterminau ca și cum războiul ar fi avut un caracter individual. Ei se considerau, de la om la om, ca dușmani” (Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu. Al Treilea Om al Axei*, ed. a II-a, PRO HISTORIA, 2001, p. 108, traducere de George Miclăuș). Mareșalul Antonescu i-a propus lui Hitler să arunce deasupra liniilor inamice manifeste care să le explice ostașilor ruși pe limba lor ce drepturi le conferea uniforma, inclusiv când cădeau prizonieri sau erau răniți, dar Hitler i-a răspuns că era prea târziu. În schimb, românii au făcut-o : „Rezultatele obținute au fost surprinzătoare. În locul unei pânze albe oarecare, soldații Armatei Roșii înaintau către liniile noastre agitând manifeste[le] lansate în tranșee. Ei le înmânau soldaților români, ca și cum ar fi ținut locul unui pașaport care să le asigure trecerea spre un lagăr de prizonieri” (*ib.*, pp. 108-109). În schimb, prizonierii ruși adesea eliberați de români, căci înaintarea rapidă le-o permitea, erau apoi găsiți abandonați în calea soldaților noștri la retragerea inamicului, oribil mutilați : „Cu ochii scoși, urechile tăiate, pielea feței și a pieptului smulsă, aceste ființe nu mai respirau decât printr-un miracol de vitalitate” ; de piept le atârna o inscripție, înfiptă în corp cu un cui : „Soldat român, privește chipul tău de mâine !”, sau „Antonescu, iată-ți opera !” (*ib.*, p. 110). La rândul lor, rușii n-au luat prizonieri până la victoria de la Stalingrad, când s-au pomenit cu foarte mulți și s-au gândit că în viitor i-ar putea utiliza ca forță de muncă ; pe cei dinainte de Stalingrad însă, îi masacrau (*ib.*). Așadar, „în comparație cu masacrele sălbatice ale hoardelor lui Stalin și cu măcelul anarhic al americanilor, care nu își aleg[eau] victimele, măcelul german era singurul care se conforma legilor noului război. Germanii [îi] ucideau, într-o manieră organizată, numai pe inamici” (*ib.*, p. 223). Hitler și-ar fi justificat războiul „ideologic” din Est prin faptul că URSS nu semnase Convenția

- de la Geneva din 27 iulie 1928 (de fapt, 1929), privitoare la tratamentul prizonierilor de război – v. Kershaw, *Nemesis*, p. 1345, n. 73 (n. trad.).
84. *Apud* Elena Rjevskaja, *op. cit.*, p. 127, aici ușor modificat (n. trad.).
85. *Apud* Jonathan Mayo și Emma Craigie, *Ultima zi din viața lui Hitler*, *op. cit.*, p. 49 (n. trad.).
86. „Greim trebuia să plece din Berlin cu avionul la Plön și să-i ceară lui Dönitz să vegheze ca trădătorul Himmler să fie arestat sau, și mai bine, lichidat pe loc”, scrie Ian Kershaw, *Nemesis*, p. 1169. Când cei doi îi transmit ordinul lui Dönitz, acesta le spune că „Himmler este protejat de un batalion puternic de escortă SS și nu poate fi arestat așa de ușor” – J. Mayo și E. Craigie, *op. cit.*, p. 66 (n. trad.).
87. „Niciodată acest trădător nu va fi succesorul meu !”, în varianta lui Michael A. Musmanno din cartea sa excesiv romanțată, *Ultimii martori ai lui Hitler – mai mult decât un film artistic*, *op. cit.*, p. 212. Subtitlul ediției românești este foarte bine găsit, căci stilul autorului, fost judecător la Nürnberg, este bombastic, plin de poncife, de ipoteze contrafactuale și de improvizații ale gândurilor intime ale personajelor, de inexactități (traducătorul îl corectează adesea în note de subsol) și de fabulații gen Hollywood – nu degeaba cartea sa a stat la baza filmului lui G.W. Pabst din 1955, *Der letzte Akt*, la scenariul căruia au mai contribuit Fritz Habeck și E.M. Remarque. Problema e însă că fabulațiile sale sunt amestecate cu citate din depozițiile diversilor „ultimi martori” ai sfârșitului lui Hitler, făcute autorului fie la Nürnberg, fie după aceea, plus cu amănunte tehnice, descrieri obiective etc., încât devine dificil de stabilit când Musmanno fabulează și când spune adevărul ; îl folosim de aceea cu precauție, ca pe orice autor de *creative nonfiction*, băgând totodată de seamă că la începuturile sale se manifestase ca admirator fățiș al lui Mussolini – v. Philip Jenkins, „*It Can't Happen Here*”: *Fascism and Right-Wing Extremism in Pennsylvania, 1933-1942*, în *Pennsylvania History. A Journal of Mid-Atlantic Studies*, vol. 62, Number 1, January 1995, p. 52 (n. trad.).
88. „*Führer befehl, wir folgen !*” („Führerul să comande, noi îl vom urma !”) era una dintre lozincile regimului național-socialist – v. Ian Kershaw, *Nemesis*, p. 205 (n. trad.).
89. Rușii găsesc în odăile locuite de familia Goebbels în buncăr mai multe dosare : „Iar unul din dosare purta scris de mână Magdei Goebbels : *Harald als Gefangener* (Harald prizonier). Acesta era băiatul ei cel mai mare din prima căsătorie. Cu patru ani în urmă, Goebbels notase în jurnal : «Magda este extrem de fericită în privința decorării lui Harald, care poate fi considerată ca și înfăptuită» (14 iunie 1941). În dosar se află colectat și capsat tot ce se referea la el din momentul căderii în captivitate. Prima filă, împrejurările capturării. Acestea erau expuse de un subofițer, într-un raport adresat comandantului său ; raportul fusese transmis doctorului Goebbels.

- Fiul său vitreg fusese văzut, ultima oară, în timpul unei lupte dintr-o localitate africană. Apoi o scrisoare a lui Harald, din prizonieratul american. Scria că o duce bine. O fotografie : Harald, pe un fond de straturi cu flori. O felicitare cu prilejul «Zilei mamei germane»” – Elena Rjevskaja, *op. cit.*, pp. 84-85 (n. trad.).
90. „La miezul nopții, pe 29 aprilie, un pilot de la Luftwaffe a aterizat cu un aparat Arado de antrenament pe șoseaua Charlottenburg, între Poarta Brandenburg și Coloana Victoriei, într-un act ce nu poate fi numit decât de extremă dexteritate în materie de aeronautică, și i-a luat pe von Greim și pe Hanna Reitsch înapoi la Rechlin”, scrie Anton Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 154. Nu e clar cine a pilotat avionul spre Rechlin (v. *infra* în text), căci Hanna Reitsch spune și ea : „Acum trebuia să zburăm în trei, chiar dacă avionul avea doar două locuri” – *apud* Erich Kern, *Contexte și interfețe*, în Erich Kempka, *op. cit.*, p. 191. Avionul avea carlinga deschisă – v. Jonathan Mayo și Emma Craigie, *op. cit.*, p. 55 (n. trad.).
 91. „...care se sprijinea cu greu în cârje”, va nota aviatoarea, *apud* Erich Kern, *loc. cit.*, p. 190 (n. trad.).
 92. Invers la Michael A. Musmanno, *op. cit.*, p. 211 : „Von Greim este urcat în grabă la bord, iar Hanna Reitsch se instalează pe locul din spatele său” (n. trad.).
 93. „Pentru a pleca de la Rechlin, Hanna Reitsch cere un avion mai puțin rapid. Este un paradox al navigației aeriene faptul că pentru evitarea diverselor obstacole un avion lent este mai eficient decât unul rapid. Orice avion construit pentru mare viteză trebuie să păstreze o viteză suficient de mare ca să se poată menține în zbor și la astfel de viteze sunt necesare distanțe mari pentru schimbările de direcție, în timp ce un aparat conceput pentru o viteză de zbor mai mică poate să manevreze rapid și într-un spațiu mult mai restrâns. Așa că Hanna Reitsch alege un avion Bücker 181 și cu acest aparat zboară de-a lungul lizierei pădurilor. La ora aceasta, avioanele americane atacă tot ce mișcă și de aceea [ea] evită șoselele, căile ferate și autostrăzile ; Hanna ține liziera pădurilor ca un vânător” – Michael A. Musmanno, *id.*, p. 212 (n. trad.).
 94. Von Greim și Reitsch se duseseră la șeful OKW (Das Oberkommando der Wehrmacht), feldmareșalul Wilhelm Keitel (aflat la Fürstenberg), în căutarea lui Himmler, când „au fost ajunși din urmă de știrea morții lui Hitler și de cea a numirii lui Dönitz ca succesor al acestuia. Atunci s-au înapoiat la Plön, la ședința convocată de noul cap al guvernului” – Elena Rjevskaja, *op. cit.*, p. 111 (n. trad.).
 95. Traducerea este completată după dactilograma originală reprodusă în pagină. Cf. și Elena Rjevskaja, *ib.* (n. trad.).
 96. Rochus Misch, *J'étais garde de corps d'Hitler (1940-1945)*, *op. cit.*, p. 207 (n. aut.). [Aici, p. 169 în trad. rom. cit.]

97. Scena întâlnirii dintre Hitler (40 de ani) și Eva Braun (17 ani) în studiourile lui Hoffmann, în octombrie 1929, este narată spre exemplu de J. Mayo și E. Craigie, *op. cit.*, p. 47: „Într-o zi, Hitler a venit la studio îmbrăcat cu pardesiul lui bej Burberry cu cordon, exact când ea se urcase pe o scară ca să ajungă la niște dosare aflate pe raftul de sus. Eva Braun era foarte stânjenită, pentru că își scurtase fusta în dimineața aceea și își dădea seama că bărbatul «cu mustața caraghioasă» se uita la picioarele ei. Se gândea îngrijorată că s-ar putea să observe că tivul ei nu era drept” (n. trad.).
98. „...care ulterior avea să facă avere câpătând monopolul fotografiilor Führerului”, remarcă Elena Rjevskaja, *op. cit.*, p. 119. „În calitatea lui de fotograf personal și fost patron al Evei Braun, Hoffmann era probabil mai apropiat de Hitler decât oricine altcineva din anturajul politic și militar al Führerului. [...] Hoffmann a fost singurul om din Germania care avea permisiunea să i se adreseze Führerului cu «domnule Hitler»”, adaugă Musmanno (*op. cit.*, p. 192), care a și stat de vorbă cu el. Hoffmann avea în 1943 un venit anual de peste trei milioane de mărci și o avere depășind șase milioane – Rudolf Herz, *Hoffmann und Hitler, Fotografie als Medium des Führer-Mythos*, Münchner Stadtmuseum, 1994, pp. 37-38, *apud* Ian Kershaw, *Hybris*, p. 887, n. 90 (n. trad.).
99. „Aviatoarea Reitsch, pe vremea aceea extrem de devotată lui Hitler, când o văzuse în adăpost pe Eva Braun, fusese șocată de faptul că în apropierea Führerului ei se afla o făptură atât de jalnică. Limitată, superficială, frumoasă, absorbită permanent de îngrijirea aspectului ei, repetând cu îndârjire că trebuie omorâți toți «porcii aceia ingrași» care părăsiseră buncărul, iar în prezența lui Hitler tăcând mîlc, servilă și atentă ca acesta să se simtă cât mai comod, astfel era descrisă de Reitsch și de Rattenhuber. Se pare că această Gretchen de formație nouă, nespuse de vanitoasă și fanatică, asemeni tuturor naziștilor, venise în adăpostul subteran doar pentru a-și legaliza legătura cu Hitler, intrând, pe această cale, în istorie. [...] Când i se povestise Hannei Reitsch despre nuntă, aceasta, care cu câteva ceasuri mai înainte părăsise adăpostul, nu crezuse că era posibil să fi avut loc așa ceva. Chiar declarase atunci: «Circumstanțele existente în buncăr în ultimele zile ar fi făcut să pară caraghioasă o asemenea ceremonie»” – Elena Rjevskaja, *op. cit.*, pp. 118-119. Și totuși, Joachim Fest va consemna: „Vestea că Hitler s-a cununat [*sic!*] a ajuns la urechile tuturor și câțiva s-au decis să-i urmeze exemplul. În noaptea aceea s-au cununat civil mai multe cupluri, iar doctorul Werner Neumann, Secretar de Stat în Ministerul Propagandei, a avut grijă să fie respectate toate condițiile prevăzute de lege în astfel de situații” – *În buncăr cu Hitler...*, *op. cit.*, p. 111. Simon Sebag Montefiore îl citează pe „secretarul lui Hitler” (probabil Bormann), fără altă trimitere, care ar fi descoperit că atunci „o febră erotică părea să cuprindă pe toată lumea. Peste tot, chiar și pe scaunul dentistului, am văzut

corpuri încheștate în îmbrățișări lascive. Femeile dăduseră la o parte orice modestie și își expuneau fără nici o jenă zonele intime” – v. *Stalin. Curtea țarului roșu*, Polirom, 2014, pp. 389-390, notă de subsol, traducere de Cătălin Drăcșineanu. Despre orgiile din buncăr, v. mărturiile făcute de Obersturmbannführer-SS Dr. Ernst-Günther Schenck lui James O'Donnell, *op. cit.*, pp. 158-161 (o mare atracție erotică ar fi reprezentat scaunul din cabinetul dentar al Dr. Kunze din Cancelarie : cele mai pornite femei adorau să fie legate în scaunul cu pricina și să facă amor în noi și variate poziții) (n. trad.).

100. Descriere „împrumutată” pesemne de la Otto Günsche, cf. : „Eva Braun [...] purta o rochie de mătase albastră și o capă de blană cenușie și pufoasă” – v. Henrik Eberle și Matthias Uhl, *Dosarul Hitler...*, *op. cit.*, p. 395. Ironizând istoria care nu omite „amănunte[le] importante”, Musmanno scrie (*op. cit.*, p. 219) că Eva Braun purta „întâmplător” „rochia ce îi plăcea Führerului cel mai mult” : „...era o rochie de seară din mătase neagră mată, cu partea de jos amplă, iar cea de sus fără mâneci, cu bretele roz-închis și cu doi trandafiri în decolteul pătrat. Pe deasupra purta o jachetă cu mâneci largi. În picioare avea pantofi de piele neagră cu tocuri la modă, iar în păr purta o agrafă de aur. La mână îi strălucea un ceas de platină cu diamante”. Alți comentatori îi descriu astfel toaleta : „...o rochie lungă de tafta neagră, la care va purta ceasul ei preferat cu diamante, o brățară de aur cu pietre roz de turmalină și un colier de topaz. Alesese o pereche de pantofi din piele de căprioară marca Ferragamo [...]. Eva este îmbrăcată în negru. Este o rochie simplă, elegantă, decorată în jurul gâtului cu bani de aur. Negrul este în Germania culoarea tradițională pentru rochiile de nuntă, deși acum albul este mai la modă. Pe când era tânără fată, se fotografiase gătită în rochia de nuntă din dantelă neagră a bunicii ei. Hitler nu se schimbase și purta pantalonii lui negri dintotdeauna și vestonul militar gri” – Jonathan Mayo și Emma Craigie, *Ultima zi din viața lui Hitler*, *op. cit.*, pp. 28 și 47 (n. trad.).
101. „Dacă Walter Wagner ar fi procedat mai riguros, ar fi trebuit să pună sub semnul întrebării dreptul mândrului mire de a se căsători cu aleasa inimii lui chiar după legile instituite de el. Conform legilor național-socialiste, candidații la căsătorie trebuiau să dovedească cu acte că cei patru bunici [ai lor] erau de origine ariană. Numai că Hitler n-ar fi putut să spună precis cine a fost bunicul lui dinspre mamă. Wagner nu pune întrebări nici măcar în privința tatălui și mamei lui Hitler. Se renunță la acest lucru fiindcă Hitler nu dorea menționarea numelui de Schicklgruber, care fusese numele tatălui său până la vârsta de 35 de ani a acestuia? Fapt este că în formularul oficial de căsătorie rubricile prevăzute pentru «tată» și «mamă» au rămas necompletate” – Michael A. Musmanno, *op. cit.*, pp. 218-219. J. Mayo și E. Craigie adaugă (*op. cit.*, pp. 48-49) : „Ascendența

- lui Hitler și mai ales absența bolilor ereditare ar fi putut ridica, de fapt, multe semne de întrebare. Bunica lui paternă nu era căsătorită în momentul în care se născuse tatăl lui și identitatea bunicului lui patern nu fusese niciodată confirmată, dar exista convingerea unanim acceptată că acesta fusese tatăl lui vitreg, Johann Nepomuk Hiedler, al cărui nume îl preluase și el ulterior. Schimbarea ortografiei în *Hitler* se datorează transcrierii fonetice de către un pastor din Döllersheim care ținea registrul nașterilor și deceselor. Johann Nepomuk Hiedler era și bunicul mamei lui Hitler, Klara, astfel încât se pare că părinții lui Hitler erau unchi și nepoată. Familia era în mod cert marcată de probleme de sănătate”. Căsătoria a fost însă oficiată „după procedura de război, prin consimțământul oral și fără nici o întârziere” – Trevor-Roper, *op. cit.*, p. 221 (n. trad.).
102. V. *supra*, n. 85. Urmează schimbul de verighete care, după J. Mayo și E. Craigie (*op. cit.*, p. 49), s-au dovedit a fi prea mari, căci ar fi „fost luate de la cadavrele prizonierilor executați de Gestapo” (n. trad.).
103. „Când am întâlnit-o după căsătorie, eu, care mă adresasem până atunci Evei cu formula «stimată domnișoară», nu i-am spus «stimată doamnă», ci «doamnă Hitler». Când am făcut acest lucru, am zărit un licăr în ochii ei. A zâmbit fericită și mi-a pus mâna pe umăr. Eva Hitler. Visa să devină doamna Hitler de mai bine de zece ani. Fără să vreau, m-am gândit la Kurt Tucholski, care spunea că tot ceea ce îți dorești din toată inima ți se împlinește, dar puțin cam târziu sau într-un mod insignifiant. Această afirmație se potrivea de minune în cazul Evei Hitler...” – Heinz Linge, *op. cit.*, p. 264. Hitler însă nu a numit-o niciodată altfel decât *Fräulein Braun* (sau *Fräulein Eva*) – v. Jonathan Mayo și Emma Craigie, *op. cit.*, p. 200, precum și A. Joachimsthaler (după o declarație a lui Günsche din iunie 1956), *op. cit.*, p. 350, care adaugă: „De asemenea, Hitler însuși a dat ordin ca, după moartea lui, tot ceea ce ar fi putut indica prezența Evei Braun, mai ales la Berghof, să fie distrus – un comportament aproape de neconceput și greu de înțeles din partea lui Hitler, pentru care nu vom putea găsi niciodată vreo explicație” (n. trad.).
104. „Cuplul proaspăt căsătorit s-a retras după ce petrecuse în compania noastră aproximativ o oră și jumătate...” – Heinz Linge, *op. cit.*, p. 263. La Hugh R. Trevor-Roper, e vorba de „câteva ore” – v. *Ultimele zile ale lui Hitler*, *op. cit.*, p. 221 (cartea sa, apărută în 1947 și reeditată cu regularitate de atunci, a fost de la bun început socotită de anglo-americani versiunea definitivă, „canonică” a subiectului respectiv, deși autorul învâlmășește mărturiile citate, fără a încerca să le concilieze; a fost de altfel imediat criticat, între altele pentru a fi făcut un *one man show* în cartea sa – v. Luke Daly-Groves, *The Death of Adolf Hitler: British Intelligence, Soviet Accusations and Rumours of Survival*, A dissertation submitted in partial fulfilment of the degree of BA [Hons] History,

- Supervisor : Dr. Jonathan Colman, University of Central Lancashire, 16 April 2015, p. 2, și, pentru o expunere critică a literaturii istoricilor, profesioniști sau nu, privind sfârșitul lui Hitler, v. *id.*, *Introduction, I. Finding The Gaps : The Story So Far*, pp. 1-9). Hitler „refuză șampania, dar, lucru cu totul neobișnuit, căci este abstinent total și bea numai ceai, acceptă un pahar mic de vin unguresc, îndulcit cu zahăr” – J. Mayo și E. Craigie, *ib.*, p. 52. (n. trad.).
105. Heinz Linge continuă : „...iar noi, adică familia Goebbels, Bormann, Burgdorf, Hewel, Axmann, von Below, secretara lui Hitler, Gerda Christian, aghiotantul personal al lui Hitler și cu mine, am «sărbătorit» evenimentul. Am băut șampanie și ceai și am mâncat tartine. Atmosfera a fost conformă cu momentul. În prizonierat, rușii m-au întrebat cum a fost posibil ca Hitler să se căsătorească tocmai în ultimele zile ale vieții sale. Rușii vedeau în acest gest o dovadă a faptului că Hitler fusese – iar ei și nu numai ei erau convinși de acest lucru – un mic-burghez, pentru care totul trebuia să fie «frumușel ștampilat și parafat, ca să aibă valabilitate». «Voi, nemții», mi-a spus un lucrător al NKVD, privindu-mă cu adânc dispreț, «faceți revoluție doar dacă aveți bilete valabile pentru așa ceva sau dacă aveți aprobare». Era inutil să le explic rușilor că Hitler se hotărâse să o ia în căsătorie pe Eva din cu totul alte motive. Sigur este faptul că pentru el personal actul în sine nu a însemnat nimic. A vrut doar să îndeplinească o dorință a Evei Braun, care venise la Berlin ca să moară alături de el, așa cum ar fi făcut-o orice soție devotată” – *op. cit.*, *ib.* Replica ofițerului NKVD reproduce opinia lui Stalin : „În Germania nu poți face o revoluție pentru că ar trebui să calci gazonul”, opinie reprodușă de Milovan Djilas în *Conversații cu Stalin*, Corint Books, 2015, p. 107, traducere din engleză de Sorin Șerb (n. trad.).
106. V. Traudl Junge, *Hitler's Last Secretary...*, *op. cit.*, pp. 192-193. Hitler îi dictase secretarei testamentul, care-l stenografiase înainte de ceremonia căsătoriei lui, după care urma să-l dactilografieze în trei exemplare (n. trad.).
107. *Apud* Michael A. Musmanno, *op. cit.*, p. 216. „Numai Eva Braun – spunea el – și câinele lui lup, Blondi, îi erau credincioși. Avea un singur prieten – obișnuia să repete – care îi va rămâne credincios în ultima clipă decisivă, și acesta era Eva Braun” – Hugh R. Trevor-Roper, *op. cit.*, p. 109. Oricum, cei doi ultimi fideli ai lui Hitler aveau să împărtășească aceeași soartă... (n. trad.).
108. *Apud ib.*, p. 218 (traducere ușor modificată) (n. trad.).
109. „Când Goebbels i-a atras atenția lui Hitler ce mare onoare îi face el Evei Braun lăsând-o să moară împreună cu el, Führerul i-a răspuns : «Ei, da, o merită». Acum repetă această părere în testament : «Acest lucru ne va răsplăti pentru ceea ce am pierdut amândoi prin munca mea în slujba poporului»” – *ib.*, p. 217 (n. trad.).

110. „Omul nou” nu apare în forma acestei sintagme (deja consacrate) în cartea lui Victor Klemperer, *LTI, la langue du IIIe Reich. Carnets d'un philologue*, Albin Michel, „Agora”, nouvelle édition, 2003, traduit de l'allemand et annoté par Élisabeth Guillot, présenté par Sonia Combe et Alain Brossat (n. trad.).
111. Toboșarul este figura care l-a frapat cel mai puternic pe autor la defilările naziste: „Toboșarul a fost prima mea întâlnire răscolitoare cu național-socialismul [...]. Am văzut atunci pentru prima oară fanatismul sub forma-i specific nazistă; limba celui de-al Treilea Reich mi s-a impus pentru prima dată prin intermediul acestei figuri mute” (*op. cit.*, p. 44). O notă a traducătoarei precizează că așa era numit Hitler, la începutul activității sale politice: „În urma puciului de la berărie din 9 noiembrie 1923, el declara tribunalului la 27 martie 1924: «Nu din modestie voiam să devin toboșar, ci fiindcă ăsta este cel mai nobil lucru, restul e doar un fleac»” (*ib.*, p. 43, n. 1). Declarația figurează și ca epigraf la Ian Kershaw, *Hybris*, p. 259, în fruntea Capitolului VI al cărții sale, intitulat de altminteri *Toboșarul*. Iată în rest o interesantă sugestie de lectură în cheie alegorică a romanului lui Günter Grass *Toba de tinichea...* (n. trad.).
112. *Reinhaltung* – puritate a sângelui german (V. Klemperer, *op. cit.*, p. 224), *judenrein* (adj., inscripție pe case și pe alte clădiri) – pur(ificat)/curățat de evrei (*ib.*, p. 223) (n. trad.).
113. „...o gardiană din lagărul de concentrare de la Belsen declară în fața tribunalului de război că, în cutare și cutare zi, avusese de-a face cu șaisprezece «elemente» [*Stück*]”, termen în care Klemperer vede o *reificare* – *ib.*, p. 200. El este preocupat de tehnicizare, mecanizare și automatizare (subiecte foarte dezbătute în epocă, de la Spengler la Jünger și de la Școala de la Frankfurt la Heidegger), cu efectele lor asupra ființei umane, reflectate în limbaj. Astfel, ilustrativ în acest sens, printre altele, i se pare a fi verbul *gleichschalten*, „a sincroniza”, „a coordona”, „a pune în pas/în acord cu...” (în ocurență, cu teoriile și practica naziste; cei supuși unei *Gleichschaltung* vor trece după război printr-o simetrică „denazificare” – *Entnazifizierung* –, în urma căreia vor primi câte un *Persilschein*, un fel de certificat de denazificare) (pp. 206-207), verb pe care-l compară cu expresia „inginerul sufletului” care ar fi profesorul, potrivit lui Lenin (p. 209; în realitate, e vorba de *scriitor* în concepția lui *Stalin*, exprimată în 1932 într-un toast, dar Klemperer se plânge că nu are la dispoziție nici o bibliotecă spre a-și verifica sursele și trimiterile; ca atare, cartea sa rămâne o improvizație, alcătuită din „note filologice” și fragmente din voluminosul său jurnal, apărut mai târziu – v. pp. 33-38). Așadar, „inginerul sufletului” i se pare „tot o imagine tehnică și chiar, de fapt, cea mai tehnică dintre toate”, datorată faptului că „bolșevismul și-a făcut ucenicia tehnică în America” (dar, în altă parte, și „oamenii de

- presă ai celui de-al Treilea Reich au fost elevii docili ai americanilor” – p. 280) și, în consecință, „el își tehnicizează țara cu pasiune, ceea ce trebuie neapărat să fi lăsat urme adânci în limba sa. Dar din ce motiv face asta? Pentru a le procura locuitorilor ei o existență mai demnă, pentru a putea, pe baze materiale mai bune, după ce le va fi ușurat povara strivitoare a muncii, să le ofere posibilitatea unei elevații intelectuale” etc. În concluzie, „a sincroniza” și „inginer al sufletului” sunt ambele expresii tehnice, însă: „Metafora germană desemnează sclavia, iar metafora rusă, libertatea” (pp. 209-210). Este momentul să ne amintim că Victor Klemperer, fiu de rabin, a optat pentru comunism, a locuit în RDG, unde a fost și deputat, și n-a ratat nici elogiarea ritualică a lui Stalin, deși Sonia Combe, în *Prefață*, ne asigură că filologul „a rămas apoliticul care nu a încetat niciodată să fie” (p. 22) (n. trad.).
114. „În limba lagărelor de concentrare, se spunea că un grup de persoane era «condus la soluția finală» atunci când era ucis cu gloanțe sau trimis în camerele de gazare” – *ib.*, p. 201 (n. trad.).
 115. *Apud* Musmanno, *op. cit.*, pp. 223-224, citat modificat după traducerea franceză. Partea omisă în franceză este următoarea: „Eu am făcut prea multe propuneri de control și limitare a înarmărilor pe care posteritatea nu va putea să le ignore de-a pururi în caz că ar vrea să-mi arunce în spate răspunderea pentru izbucnirea războiului. Mai mult, n-am dorit niciodată ca după primul război mondial, atât de dezastruos, să izbucnească un al doilea împotriva Angliei și nici chiar împotriva Americii” (n. trad.).
 116. *Apud* Musmanno, *op. cit.*, p. 225 (n. trad.).
 117. *Apud* Musmanno, *ib.*, pp. 225-226, modificat după traducerea franceză (n. trad.).
 118. Din partid și din toate funcțiile deținute de ei (n. trad.).
 119. Elena Rjveskaia citează mărturia lui Rattenhuber căzut prizonier, și anume că Hitler fusese foarte afectat de trădările lui Göring și Himmler nu atât fiindcă ei inițiaseră tratative cu Aliații, ci fiindcă o făcuseră fără știrea lui. În plus, ea descoperă în arhive a scrisoare adresată generalului Wenck și semnată de Bormann și de Krebs, scrisoare ce căzuse în mâinile comendurii militare ruse de la Spandau la 7 mai 1945, în care, după ce Wenck era pus la curent cu cele două trădări, se spunea apăsător: „*Cotitura nu poate fi efectuată decât numai de către Führer, personal, numai de el!*” – v. *Miros de migdale amare*, *op. cit.*, pp. 114-115 (n. trad.).
 120. *Apud* Musmanno, *op. cit.*, p. 230 (n. trad.).
 121. Titlul de *Reichspräsident* fusese abandonat din 1934, după moartea lui von Hindenburg (n. trad.).
 122. *Apud* Musmanno, *ib.*, modificat după traducerea franceză. Există multe ediții ale testamentului; de pildă, în apendice la Gerhard Boldt, *Ero con Hitler. Gli ultimi giorni della Cancellaria del Reich* (titlul original: *Die*

- Letzten Tage der Reichkanzlei*), Milano, Loganesi & C., 1967, pp. 171-176, traducere de Mario Monti, sau în ediția (controversată) din 1959, *Le Testament politique de Hitler. Notes recueillies par Martin Bormann*. Préface de H.R. Trevor-Roper, traduite de l'anglais par Jacques Brécard. Commentaires de André François-Poncet. Version française et présentation de François Genoud, Librairie Arthème Fayard. Pentru altă traducere românească, v. Herman Rothman, *Testamentul lui Hitler* (ALL, 2010, traducere din engleză de Laura Drăghici), în care fostul ofițer de informații britanic își povestește sub acest titlu toată viața până să ajungă la episodul găsirii testamentului lui Hitler (originalul însoțit de anexa lui Goebbels), cusut în umerii vestonului lui Heinz Lorenz, fostul atașat de presă al lui Goebbels (pp. 127-140). Lorenz ajunsese în lagărul de la Fallingbostel, unde erau interogați prizonierii germani suspecți de crime de război de către o echipă de evrei vorbitori de germană, alcătuită din cinci membri, între care și Rothman. Aceștia vor traduce cele două testamente ale lui Hitler, lui Rothman revenindu-i anexa semnată de Goebbels. Traducerile sunt expediate în addenda cărții sale (pp. 226-234). Informația privind găsirea acestor documente a fost însă publicată de americani, care au pretins că ei le descoperiseră în zona lor (n. trad.).
123. Citat completat după Traudl Junge, *Hitler's Last Secretary...*, *op. cit.*, p. 193. Testamentul lui Goebbels va figura ca anexă la cele două testamente ale lui Hitler; despre acest testament adițional, Trevor-Roper va scrie (*op. cit.*, p. 232), ironic sau nu: „Trebuie totuși să recunoaștem că nici în ultimele sale zile nu-l părăsiseră pătrunderea intelectuală și clari-tatea latină a expresiei” (n. trad.).
124. Traudl Junge, *Dans la tanière du loup...*, *op. cit.*, pp. 253-254 (n. aut.). [Aici, după Traudl Junge, *Hitler's Last Secretary...*, *op. cit.*, p. 193.]
125. „Având în vedere situația ce se acutiza, șeful l-a însărcinat pe profesorul Dr. Haase să facă o probă a otrăvii primite de la Himmler, printr-un experiment pe animale. Îi era vădit greu să-l pună la dispoziție pe Blondi, câinele său preferat. [...] În acest caz, totuși, nu fusese amăgit. Imediat după ce fusese injectat, câinele ciobănesc zăcea mort pe covor” (Erich Kempka, *op. cit.*, p. 68). În versiunea lui Musmanno, Hitler apelează la doctorul Stumpfegger ca s-o otrăvească pe Blondi; autorul nu șovăie să hiperbolizeze scena în stil *horror*: „Câteva minute mai târziu se aude un urlat sinistru care îți îngheață sângele în vine, ca și cum ar fi fost țipătul sfâșietor al întregului regn animal – sfârtecat în bucăți de un aparat special. Pe urmă un lătrat scurt, îngrozitor, și apoi doar tăcere” (*Ultimii martori...*, *op. cit.*, p. 236). Joachimsthaler rămâne cel mai verosimil, cf.: „La puțin timp după ședința informativă de la ora 16.00, Hitler le-a dat ordin Dr. Werner Haase și îngrijitorului câinelui său, Wehrmachtsfeldwebel Fritz Tornow, s-o otrăvească pe Blondi. După trădarea lui Himmler, Hitler

- nu mai avea încredere în SS-Arzt Stumpfegger și nici în fiolele de acid prusic pe care le adusese cu el de la Himmler. [...] Hitler voia să evite cu orice preț posibilitatea ca Blondi, cățeaua lui preferată, să ajungă în mâinile rușilor. Numai la acest gând, îi spusese el odată secretarei sale Christa Schroeder, i se făcea rău. Hitler o iubea foarte mult pe Blondi. [...] Eva Braun nu avea pentru Hitler aceeași importanță ca Blondi. [...] Contrar celor ce s-au afirmat mai târziu, Hitler nu a fost de față când Dr. Haase și Tornow au deschis cu forța gura animalului și i-au zdrobit între fălci una dintre propriile sale fiole de acid prusic. [...] Fräulein Junge a spus mai târziu despre Hitler că, după ce a văzut câinele mort, «fața lui era ca propria-i mască mortuară. S-a încuiat la el în cameră fără să rostească o vorbă»” (*Sfârșitul lui Hitler*, *op. cit.*, pp. 162-165; pentru citatul din Traudl Junge, v. cartea acesteia *Hitler's Last Secretary...*, *op. cit.*, p. 189) (n. trad.).
126. „Salutați-l din partea mea pe Wenck. Să se grăbească până nu e prea târziu” – Gerhard Boldt, *Ero con Hitler...*, *op. cit.*, p. 153 (n. trad.).
127. Cf. H.R. Trevor-Roper, *op. cit.*, pp. 239-240, aici confruntat cu originalul (*The Last Days of Hitler*, New York, Collier Books, Third edition with a new preface by the author, 1965, pp. 252-253). Totuși, prima parte a citatului nu redă scrisul lui Hitler, ci parafrizarea lui de către Trevor-Roper; am respectat însă textul francez, în care totul figurează între ghilimele, la persoana I. Trevor-Roper consideră scrisoarea către Keitel drept un post-scriptum la testamentele Führerului (n. trad.).
128. Principiul zis *Italia docet*, după unii comentatori. Nazismul era, de pildă pentru V. Klemperer, „o infecție italiană” (*op. cit.*, p. 73), titlul de *Führer* fiind doar germanizarea celui de *Duce*, cămășile brune – variantă a cămășilor negre, iar salutul nazist – copie după cel fascist (*ib.*, p. 82). Însă: „Deși național-socialismul a putut învăța din cei zece ani de fascism care l-au precedat, chiar dacă a putut fi infectat de o bacterie străină, în cele din urmă el este sau a devenit o maladie specific germană; și, prin intermediul unei otrăviri venite în contrapartidă din Germania, fascismul, cu certitudine crud în sine, dar nu atât de bestial ca nazismul, s-a prăbușit în același timp cu el” (*ib.*, p. 88). „Pactul de oțel” încheiat de Germania (*Stahlpakt*) cu Italia (*Patto d'Acciaio*) la 22 mai 1939 s-a dovedit atât de păgubos pentru Hitler, încât l-a socotit o eroare majoră a politicii sale externe; apucase însă, în martie 1938, să-i promită lui Mussolini întregul său sprijin *pereat mundus*, după ce dictatorul italian, amintindu-și că Germania îl susținuse în conflictul abisinian, renunțase „să sprijine marionetele sale fasciste austriece”, lăsând astfel liber curs Anschluss-ului. În schimb, între altele, italienii au întârziat în mod fatal Operațiunea Barbarossa atacând Grecia fără să-l anunțe pe Führer (ca represalii că nu fuseseră anunțați, la rândul lor, de acordurile încheiate la București în

- octombrie 1940 de o comisie militară germană care luase sub protecția Reichului petrolul românesc – v. Kershaw, *Nemesis*, pp. 494-495), iar când acesta și-a trimis trupele spre a-i salva, ei, invidioși pe succesele germane, ar fi vrut ca nemții să lupte în uniforme italiene și să-și vopsească avioanele în culorile tricolorului italian! V. cap. „Aliatul italian”, în Erich Kern, *Contexte și interferențe*, loc. cit., pp. 199-212 (n. trad.).
129. Ca urmare a complotului pus la cale de ducele de Aosta, mareșalul Badoglio, contele Dino Grandi și regele Italiei, Vittorio Emanuele III di Savoia (zis și *il piccolo re* – avea doar 1,53 m –, care-i datora lui Mussolini și titlurile de împărat al Africii Orientale Italiene și de rege al Albaniei), Il Gran Consiglio del Fascismo, întrunit după patru ani de pauză în ultima-i ședință la 24-25 iulie 1943, îi dă un vot de neîncredere lui Mussolini și cere ca regele să ia comanda armatei (inclusiv ginerele Ducei, Galeazzo Ciano, votează acest *ordine di giorno Grandi*, ceea ce-i va aduce condamnarea la moarte în viitoarea Republică de la Salò, în ianuarie 1944). La 25 iulie, Mussolini își devansează vizita săptămânală la castelul regal (Villa Savoia), unde i se comunică înlocuirea sa cu Pietro Badoglio, iar la ieșire este arestat, deși regele îi garantase securitatea (de aici pesemne și ultimele cuvinte adresate de Hitler mareșalului Antonescu, la finele celei din urmă întâlniri a lor, din 5-6 august 1944: „Să nu vă duceți la Palatul Regal!” – *apud* Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Univers Enciclopedic Gold, 2008, ed. a IV-a revăzută și adăugită, p. 423). După un periplu de la o cazarmă din Roma pe insula-fortăreață Ponza, apoi în portul fortificat de pe insula La Maddalena, Mussolini ajunge, într-o ambulanță a Crucii Roșii, la hotelul Campo Imperatore, situat lângă piscul Gran Sasso, pe un platou al Apeninilor, la circa 2 100 m altitudine, de unde, la ordinul lui Hitler, este eliberat la 12 septembrie 1943 de SS-Hauptsturmführer Otto Skorzeny cu al său Jagdkommando, într-o acțiune spectaculoasă în cursul căreia nu s-a tras nici un foc de armă. Este dus în nordul Italiei, la Salò, unde, sub ocupație germană, instaurează Republica Socială Italiană (1943-1945), în care rolul său politic a fost mai degrabă pasiv. La 25 aprilie 1945, pleacă de la Milano spre lacul Como, probabil cu intenția de a se preda Aliaților, însoțit de un convoi de 30 de automobile și camioane cu vreo 50 dintre colaboratorii săi și o comoară „formată din lire italiene, valută, monede și lingouri de aur, pietre prețioase”, echivalentă cu aproximativ 5 miliarde de dolari la valoarea din 2004 (Luciano Garibaldi, *Secretele morții lui Mussolini*, Corint, 2014, pp. 157-158, traducere din engleză de Eugen Avram, din păcate neglijentă, la fel ca și redactarea cărții în ansamblu). Mussolini ar fi avut intenția de a le preda Aliaților „aurul de la Dongo” confiscat de la evreii deportați spre a le fi înapoiat, dar acesta a fost înșușit de Partidul Comunist Italian și „reciclat” prin Elveția de un avocat

expert (*ib.*, p. 172), după ce convoiul a fost oprit de partizani. Urbano Lazzaro, zis Bill, comandant adjunct al Brigăzii 52 Garibaldi, l-a capturat pe Mussolini care, împreună cu Claretta Petacci, „au fost executați în dimineața de 28 aprilie, în fața casei De Maria din Bonzanigo” de către un anume colonel Valerio, pseudonim sub care s-ar fi ascuns Luigi Longo, numărul doi din PCI, imediat după Palmiro Togliatti (*ib.*, p. 278). Serviciile speciale britanice SOE (*Special Operations Executive*), la ordinul lui Churchill însuși, ar fi fost direct interesate în dispariția Ducei și a metresei sale, primul ducând cu el așa-zisele „documente Churchill”, cea de-a doua jurnalul ei, ambele compromițătoare pentru premierul britanic aflat înaintea alegerilor (pe care, de altfel, le va pierde oricum). Documentele ar fi conținut corespondența dintre Mussolini și Churchill, cel din urmă „încercând, până în ultimul moment, ca prin Mussolini să îl determine pe Hitler să oprească luptele de pe frontul de vest, astfel încât toată lumea (italienii, germanii, englezii și, după toate probabilitățile, francezii) să poată opri valul comunist care venea dinspre est. Datorită scrisorilor lui Churchill, Mussolini era convins că va scăpa cu viață și chiar că, după momentul de confuzie inițial, va reveni în politica italiană” (*ib.*, p. 95). Iată de ce credea el că aceste documente valorau „mai mult decât o victorie în război” (*ib.*, pp. 98-99). De fapt însă, trimis urgent de la Milano la Dongo, „colonelul Valerio” va descoperi că Mussolini și Claretta Petacci fuseseră deja împușcați la intervenția întreprizilor englezi, așa că-i mai împușcă o dată, împreună cu alte 15 persoane din anturajul lor, plus fratele Clarettei, Marcello, astfel că la Milano, în Piazzale Loreto, unde fusese programată o execuție publică a 15 fasciști ca replică la uciderea celor 15 partizani de câteva luni mai înainte, ajung 18 cadavre, care sunt brutal vandalizate de mulțime : „Bărbații au urinat pe Mussolini, un gest italian de dispreț infinit, și apoi au început să îi bată corpul cu băte [...]. Ultima necuviință i-a fost făcută Clarei. Bătrânii s-au așezat pe vine și au urinat în gura ei deschisă” (Charles Whiting, *Skorzeny. „Cel mai periculos om din Europa”*, Miidecărți, 2016, p. 131, traducere – foarte proastă, ca și redactarea – de Adriana Zbant). Mussolini este împușcat a treia oară, de astă dată cu cinci gloanțe în trup, de o femeie care strigă : „Cinci gloanțe pentru cei cinci fii ai mei asasinați ! ” (*apud* J. Mayo și E. Craigie, *op. cit.*, pp. 56-57). Ca să nu mai fie călcate în picioare de mulțimea dezlănțuită („cercul morții”), cadavrele au fost spânzurate de picioare la sosirea americanilor, „agățate în cârlige de măcelărie” (*ib.*, pp. 87-88) sub acoperișul unei benzinării Esso, ceea ce nu le-a scutit de a mai fi și lapidate. Văzând fotografiile din Piazzale Loreto, Mircea Eliade, aflat încă în Portugalia, avea să noteze în jurnalul său, la 16 mai 1945 : „Ultima fărâmbă de stimă pentru poporul italian [mi-]a dispărut. Neam de slugi, de trădători și de pești. [...] Totul e grav, totul e

compromițător. Mussolini care încearcă să se salveze, în loc să se omoare. Mussolini e prins cu întreg guvernul republican-fascist, deși mai exista în Italia o armată germană de aproape un milion de soldați, pe cale de capitulare. A putut fi prins pentru că a fost trădat. A fost trădat pentru că era înconjurat de italieni” (*Jurnalul portughez și alte scrieri*, Humanitas, 2006, vol. 1, p. 363, ediție de Sorin Alexandrescu, incompletă și mediocră). Ipotezele lui Luciano Garibaldi privind „documentele Churchill” sunt surprinzător confirmate și de convorbirile telefonice dintre Churchill și Roosevelt, ingenios interceptate de germani, conform cărora președintele american a fost cel ce i-a sugerat premierului britanic suprimarea Ducei (Charles Whiting, *op. cit.*, pp. 131-132), ca și de faptul că Skorzeny a intrat în posesia unei copii a lor (existaseră mai multe), prin intermediul unuia dintre oamenii săi, SS-Obersturmführer Franz Spögler, garda de corp și amantul adițional al Clarei Petacci (*ib.*, pp. 127, 130), ceea ce i-a permis să negocieze direct cu Churchill, sosit (altminteri inexplicabil) la Veneția în august 1945, eliberarea din închisori a unor camarazi ai săi (*ib.*, pp. 141-142). Luciano Garibaldi le găsește totuși un merit comuniștilor italieni care i-au lăsat pe agenții britanici să-l asasineze pe Mussolini (deși armistițiul dintre Italia și Aliați, semnat la 3 septembrie 1943 în Sicilia, prevedea predarea lui viu în mâinile forțelor aliate), și anume: „Acest lucru indică o alegere făcută de liderul comunist italian în favoarea Vestului, cu mult timp înainte de opțiunea atlantică a lui Enrico Berlinguer, secretarul general al PCI în anii 1980, care a renunțat, în sfârșit, la loialitatea sa față de Moscova” (*Secretele morții lui Mussolini*, *op. cit.*, p. 123). Pentru o imagine a modernizării Italiei înfăptuite de Mussolini, a se vedea impresiile lui Constantin Argetoianu, care călătorește în peninsula la finele lui 1931 și începutul lui 1932, când era ministru de Finanțe în guvernul Iorga, după ce nu mai fusese în Italia de vreo 20 de ani; acum este frapat acolo de „formidabila operă săvârșită de Mussolini în zece ani de guvernare” (*Memorii. Pentru cei de mâine, amintiri din vremea celor de ieri*, Machiavelli, 1997, vol. X, p. 26, ediție de Stelian Neagoe, din păcate incompletă și foarte mediocră în totalitatea ei). Primit în audiență, el va scrie despre Duce: „Mussolini dintre patru ochi nu are nici o asemănare cu Mussolini de pe balcon, în fața turmei. [...] Dacă din punct de vedere al impresiei fizice am avut mai mult decepții în apropierea lui Benito Mussolini, din punct de vedere moral așteptările mele au fost cu mult întrecute. Mă așteptam la un pătimăș și am găsit un cerebral. [...] Nu e într-adevăr problemă socială pe care Mussolini să nu o cunoască în amănunt, nu e învățământ istoric pe care să nu caute să-l folosească, nu e controversă critică în lumea ideilor [pe] care, adusă în fața lui, să nu o lămurească printr-un cuvânt de bun-simț. Conversația lui e asemenea unei grădini înflorite și liniștite, în

- care nu suflă vântul, în care lumina se strecoară printre frunzișuri, în care culori și miresme pătrund și încântă sufletul până la uitarea preocupărilor și necazurilor lăsate afară. Cel puțin așa mi-a apărut mie Ducele, în ianuarie 1932 – și așa l-am găsit în noiembrie următor într-o a doua și tot atât de lungă întrevedere” (*ib.*, pp. 30-32 ; de fapt, este citabil întreg Capitolul al XXII-lea al volumului X, pp. 7-47) (n. trad.).
130. „Când îl vede pe Baur, Hitler îi prinde mâinile într-ale sale, îi mulțumește pentru faptul că i-a fost loial ani de zile și amintește din nou despre trădarea și lașitatea care l-ar fi făcut să eșueze. [...] Îl roagă și pe Baur să facă tot posibilul pentru a arde trupul său și al soției sale, pentru că rămășițele [lor] pământești nu au voie să cadă «în mâinile porcilor», așa cum s-a întâmplat cu Mussolini” – Joachim Fest, *op. cit.*, pp. 121-122. Detaliile vin din interviul acordat de Baur magazinului *Life* în octombrie 1955, după ce scapă, împreună cu alți prizonieri germani de război, din captivitatea rușilor (în urma vizitei din același an a cancelarului Adenauer la Moscova și a acordurilor încheiate de acesta cu Hrușciiov), interviu citat în James P. O'Donnell, *The Bunker...*, *op. cit.*, p. 302 (n. trad.).
131. Este vorba de SS-Brigadeführerul Wilhelm Mohnke, comandantul „Citadelei” (*die Zitadelle*, cercul de apărare din jurul buncărului, format din cel mult 1 000 de oameni) – v. A. Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 172 (n. trad.).
132. La H. Eberle și M. Uhl (*op. cit.*, p. 399), scena arată astfel: „La ora 12.00 noaptea, Hitler s-a dus prin gangul subteran în vechiul buncăr. Mohnke și Günsche le postaseră aici într-un șir pe secretarele și dactilografele din subordinea lui Hitler și din centrul de comandă al lui Mohnke. Hitler le-a strâns mâna tuturor și a spus cu voce înecată: «Vă mulțumesc, copii!»” (n. trad.).
133. Dimpotrivă: „Below semnalează faptul că Hitler îmbătrânise brusc în ultimele zile în buncăr, și era apatic. Cum, așa, dintr-odată? Da, fiindcă Morell nu se mai afla lângă el, cu injecțiile sale miraculoase” – Christa Schroeder, *Hitler a fost șeful meu...*, *op. cit.*, p. 261. Morell îi administrase lui Hitler, între altele, și un amestec de cafeină și Pervitin., „un nou drog similar cu Benzadrina”, după câte își amintea Dr. Schenck la 30 de ani distanță – *apud* O'Donnell, *op. cit.*, p. 322. Pentru efectele Pervitinului, o metamfetamină „lansată pe piața germană în 1938 de *I. G. Farbenindustrie*”, v. Andrei Oișteanu, *Narcotice în cultura română. Istorie, religie și literatură*, ed. a III-a revăzută, adăugită și ilustrată, Polirom, 2014, pp. 489-494 (sau același text, în A.O., *Religie, politică și mit. Texte despre Mircea Eliade și Ioan Petru Culianu*, ed. a II-a revăzută, adăugită și ilustrată, Polirom, 2014, pp. 100-103). Autorul scrie: „Al doilea război mondial nu a fost numai o confruntare militară, ci și una farmaceutică. În timp ce soldații germani luau *Pervitin*, aviatorii englezi și americani luau *Benzadrină*, o amfetamină realizată de industria americană în anii '30” (n. 301,

- pp. 588-589). Se pare așadar că Pervitinul a fost un adjuvant important în *Blitzkrieg* (și chiar l-a inventat, după Norman Ohler, *op. cit.*, pp. 89, 104, 125): „În afara conducătorilor, numai piloții Stukas-urilor și echipajele tancurilor aveau dreptul la trei pilule pe zi. Luat în doze masive, medicamentul avea darul nu numai de a-l menține pe cel drogat treaz până la două săptămâni [*sic!*], dar și pe acela de a-i da o mare doză de curaj și optimism. Astfel, I.G. Farbenindustrie fabrica eroi în serie. Nocivitatea medicamentului nu se putea remarca decât după un timp îndelungat”, menționează un martor ocular al „pervitinomaniei” din OKW, Gheorghe Barbul, în *Memorial Antonescu...*, *op. cit.*, pp. 132 sq. Pervitinul, devenit *Volksdroge* („drog popular”), a fost patentat la 31 octombrie 1937 la fabrica Temmler din Berlin-Johannisthal, ca prima metamfetamină germană sintetizată de Dr. Fritz Hauschild și care pune în umbră Benzadrina americană (N. Ohler, *op. cit.*, pp. 35 sqq.); e posibil să mai fie fabricat și astăzi în Cehia. Totuși, Ian Kershaw (*Nemesis*, p. 1041) dă drept sigur faptul că Hitler ar fi luat amfetamine. În schimb, medicul său Morell i-a administrat Eukodal, un opioid cu efect analgezic dublu față de cel al morfinei și mai euforizant decât heroina (N. Ohler, *ib.*, pp. 168 sq.), plus cocaină pentru o perioadă scurtă – iulie-octombrie 1944 (*ib.*, pp. 195 sq.) (n. trad.).
134. „Fronturile II și III bielorus au pătruns în Prusia Răsăriteană, Germania însăși, într-o fiestă a răzbunării: două milioane de nemțoaice aveau să fie violate în lunile următoare. Soldații ruși le-au violat chiar și pe rusoaicele proaspăt eliberate din lagărele naziste” – Simon Sebag Montefiore, *Stalin. Curtea țarului roșu*, *op. cit.*, p. 384. Astfel, Armata Roșie suspendă (temporar?) distincția dintre prieten și dușman pe care Carl Schmitt fonda politicul, după exemplul opozițiilor bine/rău din morală și frumos/urât din estetică (v. Carl Schmitt, *La notion de politique. Théorie du partisan*, *op. cit.*, pp. 63-66 și *passim*); aceasta ar putea ține, dacă-l urmărim pe Schmitt, de o situație dublată de abolirea distincției nete dintre război și pace prin introducerea unei stări intermediare excluse de vechiul Drept internațional (pentru care *inter pacem et bellum nihil est medium*), dar instituționalizată de tratatele de după primul război mondial, de sistemul de prevenire a războaielor adoptat de Societatea Națiunilor și de pactul Briand-Kellogg, plus de apariția ostilității în domenii nemilitare (propagandă, boicot economic etc.); astfel, definiția clasică a războiului la Clausewitz drept „continuare a politicii cu alte mijloace” (v. *De la guerre*, Livre I, I, 24, Flammarion, 2014, p. 42, trad. par Jean-Baptiste Neuens) se întoarce în pacea este „continuarea războiului cu alte mijloace” (Schmitt, *ib.*, pp. 165-170, aici p. 167). Dar, ca să revenim, cifra de două milioane a violurilor este doar estimativă; cea reală rămâne necunoscută – v. Michael Neiberg, *Potsdam. Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial*

- și refacerea Europei, Grup Media Litera, 2017, p. 319, n. 18, traducere din engleză de Corina Hădăreanu. „Nu numai rușii se făceau vinovați de violuri pe măsură ce înaintau în Germania. Saul K. Padover, ofițer american, nota în 1946: «Comportamentul unor soldați nu era deloc lăudabil, mai ales după ce dădeau peste lăzi de coniac și butoaie de vin. Menționez acest lucru numai pentru că există tendința printre cei naivi sau răutăcioși să se creadă că numai rușii jefuiesc și violează». Mulți soldați aliați au descoperit că sexul este disponibil pentru ei. [...] Femeile se temeau cel mai mult de soldații francezi și marocani...” – J. Mayo și E. Craigie, *op. cit.*, pp. 231-232. „Ofițerul britanic J.E. Rhys [...] întâlnise femei germane de toate vârstele care își aplicaseră pe față un amestec de «clei și cereale zdrobite» [müslü?], în speranța obținerii unor cicatrici oribile, care să le facă mai puțin atrăgătoare în ochii soldaților ruși” – Michael Neiberg, *ib.*, p. 111. În Berlinul bombardat de Aliați, printre femei circula această glumă: „Mai bine un rus pe burtă decât un Ami [un american] pe cap” – Antony Beevor, *Berlin...*, *op. cit.*, p. 443. Le-a fost dat așadar femeilor germane să sufere toate variantele acestei glume... (n. trad.).
135. Traudl Junge, *Dans la tanière du loup...*, *op. cit.*, p. 255 (n. aut.). [V. și Traudl Junge, *Hitler's Last Secretary...*, *op. cit.*, p. 194. În varianta lui James O'Donnell (*op. cit.*, p. 226), Eva îi spune secretarei: „Traudl, scumpa mea, uite un cadou pentru iarna viitoare și pentru viața ta de după război. Îți doresc tot norocul din lume. Iar când o vei îmbrăca, amintește-ți întotdeauna de mine și trimite din parte-mi toate cele bune Bavariei noastre natale – *das schöne Bayern*”.]
136. „Către Comandantul Apărării Berlinului, Gen. de art. Weidling. În cazul în care muniția și aprovizionarea apărătorilor Berlinului sunt în pericol să se termine, dau permisiunea pentru ruperea rândurilor. Aceasta va trebui să se desfășoare în grupuri mici, care trebuie să încerce să se alăture forțelor care mai continuă lupta în alte locuri. Unde acest lucru nu este posibil, lupta va trebui să se continue în păduri. Adolf Hitler.” Este ultimul ordin semnat de Hitler în calitate de Führer și trimis la postul de comandă al lui Weidling din Bendlerstrasse – *apud* A. Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 176, care trimite la Olaf Grohner, *Das Ende der Reichskanzlei*, Berlin, VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, 1978, p. 33 (n. trad.).
137. Hans Baur, *I was Hitler's Pilot*, *op. cit.*, p. 188 (n. aut.).
138. Hitler cădea adesea în transă privind portretul regelui Prusiei, de la care aștepta să-l inspire, dat fiind că regele, spre sfârșitul Războiului de Șapte Ani, în 1762, se aflate într-o situație dificilă față cu dușmanii săi ruși, austrieci și saxonii, însă în scurt timp fusese salvat de o „răsturnare a alianțelor”, când țarina Elizaveta Petrovna moare și-i succede la tron nepotul ei, Piotr al III-lea Fiodorovici, prieten cu Frederic. Portretul în

cauză ar fi fost opera lui Anton Graff. În plus, în serile din februarie și martie, Goebbels obișnuia să-i citească din *Viața lui Frederic cel Mare* de Thomas Carlyle, ediția germană – v. James O'Donnell, *op. cit.*, pp. 39-41 și 97 (n. trad.).

139. „Hitler a încheiat discuția cu cuvintele : «Baur, pe piatra mea funerară ar trebui să fie scris : *A fost victima generalilor săi*». La obiecția mea, a adăugat : «Baur, nu știți destule, veți afla multe lucruri care vă vor stârni uimirea» – *apud* Erich Kern, *Contexte și interferențe, loc. cit.*, p. 102, unde Hitler ar fi spus că tabloul era „un Lenbach vechi” (n. trad.).
140. Primele care pătrund în buncăr, la 2 mai 1945 în jurul orei 9, sunt vreo 12 femei sovietice în uniforme, doctorițe și asistente, care ajung în sala mașinilor (*Maschinenraum*), de unde *Cheftechniker* Johannes Hentschel continua să le furnizeze căldură și apă răniților din spitalul de campanie instalat într-unul din subsolurile Noii Cancelarii. Îl întreabă întâi unde era Hitler, apoi „unde-s țoalele” (*Herr Hentschel, wo sind die Klamotten ?*) ; el le îndreaptă spre budoarele Evei Braun și Magdei Goebbels (din păcate, venită în buncăr doar cu o valiză). Ies de acolo încărcate cu haine și tot felul de obiecte, strecurându-se pe lângă cei doi ofițeri sovietici sosiți între timp și care-i puneau întrebări lui Hentschel, cu revolverul la tâmplă. Ultimele șase apar mai târziu, fluturând vesele deasupra capului fiecare câte două suțiene negre din satin cu broderii, din garderoba Evei Braun, cumpărate (de ofițerii care mai circulau, ca Fegelein, pe-afară) de la Paris, dintr-un magazin de pe Rue Faubourg Saint-Honoré (v. O'Donnell, *op. cit.*, pp. 359-364). Altminteri : „În timpul războiului s-a jefuit enorm. În primii ani ai cuceririlor lor din Europa, germanii au practicat jaful pe scară largă, au luat mașinile din fabrici, comorile de artă din muzee și din galerii și le-au trimis acasă. Acum jafurile sunt numai ocazionale. Echipajele tancurilor britanice intră cu tancurile pe ușile depozitelor germane și fură ce găsesc înăuntru ; soldații ruși înhață orice lucru de valoare pe care îl găsesc, de la ceasuri la haine, și trimit totul acasă. Au voie să trimită un pachet [de 5 kg] pe lună. Mulți dintre ei depășesc această cotă” (v. J. Mayo și E. Craigie, *op. cit.*, pp. 71-73, unde se vorbește, după un articol al lui Orwell, și de „jafurile extinse practicate de foștii prizonieri din lagăre” ; mai înainte, era amintit corespondentul BBC Richard Dimbley, care s-a întors din Germania cu tacâmurile lui Hitler marcate cu A.H., inițialele sale, „pe care le punea la masă pentru oamenii care nu-i plăceau” – p. 62 (pentru descrierea tacâmurilor de argint ale lui Hitler, v. Christa Schroeder, *op. cit.*, p. 167) ; dar, cum observă un ofițer german, „toți americanii au ceasuri pe mână de la încheietură până la cot” – p. 219 –, deși ceasurile erau îndeobște marota rușilor ; Linge și-l va distruge deliberat pe al său, o „piesă rădă din care nu existau decât două mii de exemplare”, spunând : „Pe ăsta n-or să-l aibă ! ” – *apud* Rochus

Misch, *Am fost garda de corp...*, *op. cit.*, p. 179. Un punct de înduioșătoare convergență în pasiunea comună a rușilor și americanilor pentru ceasuri a fost atins în cursul vizitei lui Hrușciiov în America din 15-27 septembrie 1959, copios difuzate în toate jurnalele de actualități ce precedau proiecția filmelor în cinematografele noastre : în timpul unei „băi de mulțime”, Hrușciiov își scoate ceasul de la mână și i-l dăruiește unui entuziast „muncitor american”...). Alte „mărfuri” vâdate de Aliți au fost specialiștii din diverse domenii (de pildă, în fizică nucleară, precum acei prizonieri germani întâlniți de Rochus Misch, *op. cit.*, p. 182, într-un „lagăr secret și izolat din orașul Karaganda, în Kazahstan”), savanții, spionii și criminalii de război (se șteea deja la orizont „războiul rece” : „cortina de fier” e pomenită de Churchill într-o scrisoare către Truman din 12 mai 1945 – *apud* J. Mayo și E. Craigie, *ib.*, p. 233 –, cu referire la „blocajul informațional” din zona sovietică, așadar înainte de discursul celebru de la Fulton, din 5 martie 1946, când fusese manevrat de Truman, care avea vești îngrijorătoare despre comportamentul rușilor, primite de la George Kennan în februarie, prin celebra-i „telegramă lungă”). „...ofiterii ruși își încurajau trupele să ia tot ce găseau, ca să sărăcească Germania și să îmbogățească Rusia. A dispărut totul, de la ceasuri de mână, stilouri și becuri, până la centrale electrice și fabrici întregi. [...] soldați ruși [...] furau de la germanii înspăimântați biciclete, un obiect pe care pușini îl văzuseră înainte, și, cum nu știau să meargă cu ele, se înfuriau, bănuind că germanii îi păcăliseră cumva ca să-i facă de râs. Alți ruși, care nu văzuseră niciodată instalații sanitare în casă, foloseau vasele de toaletă ca să-și spele hainele, presupunând că obiectele respective trebuiau să fie mașini de spălat. Soldații americani priveau uimiți cum soldații ruși furau săpun și apoi îl mâncau, crezând că este un aliment” – Michael Neiberg, *op. cit.*, p. 111. Când delegații occidentali la Conferința de la Potsdam vizitează Cancelaria Reichului (la 16 iulie 1945, zi lăsată liberă de Stalin pare-se exact în acest scop), găsesc acolo „cel mai ciudat magazin de suvenir din Europa” și, împreună cu rușii, se servesc la discreție : „Un delegat britanic a luat hârtie de scris personalizată cu numele lui Hitler și adresa Cancelariei. Harry Hopkins a luat cărți din biblioteca personală a lui Hitler, iar un alt oficial american important a luat un scaun care îi aparținuse amantei lui Hitler, Eva Braun. [...] Stilouri, mașini de scris, scrumiere, călimări de cerneală, cărți, prespapieruri și chiar mobilă, cu svastici sau alte simboluri ale regimului, au dispărut în mâinile oficialilor britanici, americani și ruși” – *ib.*, p. 157. Cu toate că Palatul Cecilienhof fusese mobilat și aranjat chiar de ruși spre a găzdui Conferința de la Potsdam, a devenit și el „un mare magazin de suvenir” : „Rușii au luat mobila și argintăria rămasă chiar în timpul conferinței. Când aceasta s-a terminat, totul, de la accesoriile de la baie până la becuri, dispăruse” – *ib.*,

p. 179. La devalizarea de la Potsdam a participat din plin și generalul Nikolai Vlasik, șeful pazei de la Kremlin și majordomul lui Stalin, care a furat cu acel prilej „100 de articole de porțelan, pian, ceasuri, mașini, trei tauri și doi cai, transportându-le în țară cu trenuri și avioane ale MGB [Ministerul Securității]. La Conferința de la Potsdam și-a petrecut mare parte a timpului bând, făcând sex sau furând” – Simon Sebag Montefiore, *op. cit.*, p. 438; mai înainte, „mareșalul de aviație Golovanov, unul dintre favoriții lui Stalin, a demontat casa de la țară a lui Goebbels și a trimis-o la Moscova cu avionul, ispravă care i-a distrus [totuși!] cariera” (*ib.*, p. 437). De notat și că Beria și Malenkov descoperă în Berlinul distrus, la Institutul „Kaiser Wilhelm”, „250 de kilograme de uraniu metalic, două tone de oxid de uraniu și 20 de litri de apă grea” și expediază totul în URSS, plus „niște fizicieni germani de top” (*ib.*, p. 398, nota *). În Germania funcționaseră „brigăzi de trofee” ale rușilor, în cadrul a ceea ce a fost numit un „vandalism organizat” (M. Neiberg, *op. cit.*, p. 237). În timpul Conferinței de la Potsdam, James F. Byrnes, secretar de Stat sub Truman, află că „rușii și polonezii începuseră deja să golească Germania de Est. [...] Americanii și britanicii știau foarte bine că rușii, «prădători naturali», cum le spunea Truman, începuseră deja să transporte active din Germania spre Rusia. Ei știau, de asemenea, că rușii luaseră proprietățile deținute de germani în Polonia, Ungaria și România. Mai știau că rușii aveau planuri să facă presiuni asupra guvernelor Spaniei și Suediei, să le cedeze proprietățile germane din țările respective. Un raport pe care Byrnes l-a primit la Potsdam, pe 18 iulie, îl informa că sovieticii luaseră, pentru ei, concesiunile petroliere germane din România; alte rapoarte de la Washington pentru delegații de la Potsdam arătau că sovieticii confiscaseră, de asemenea, banii românești depuși în bănci deținute înainte de germani. Americanii știau că rușii confiscaseră și informații științifice legate de programele de construire a rachetelor V-1 și V-2 [surse foarte probabile ale viitorului lor program spațial], tot materialul științific din laboratoarele militare germane, precum și ceea ce mai rămăsese din centrele de cercetare ale universităților și institutelor din zona Berlinului. [...] Intențiile rușilor de a secătui Europa de Est, nu doar Germania, păreau, așadar, clare. La un moment dat, în timpul lucrărilor de la Potsdam, Byrnes l-a întrebat direct pe Molotov dacă rușii luaseră «pradă de război» din teritoriile ocupate și, dacă da, cât valora această pradă. Molotov a recunoscut că făcuseră «confiscări diverse» în valoare de 300 de milioane, sumă care a propus să fie scăzută din cele 10 miliarde de dolari cerute inițial de sovietici [ca despăgubiri de război]. Mai târziu, la aceeași întrunire, el s-a oferit să reducă solicitarea sovieticilor cu un miliard întreg și să «rezolve astfel chestiunea», o recunoaștere subtilă a amplitudinii confiscărilor făcute de

- sovietici fără să existe un acord al celor trei puteri. Propunerea lui a însemnat, totodată, recunoașterea faptului că despăgubirile și confiscările pe zone existau deja *de facto*” – *ib.*, pp. 238-239. Toate acestea însă nu-l împiedică pe comandantul sovietic de la Iași să se plângă față de delegația iugoslavă, oripilată, în drum spre Moscova, de „*mamalijniki*” de români, repetând și „vorba de duh a lui Il’ia Ehrenburg și a lui Vișinski, referitoare la corupția și hoția din România: — Țștia nu aparțin unei națiuni, ci unei profesii!” – Milovan Djilas, *op. cit.*, pp. 180-181 (n. trad.).
141. Despre ultimul prânz al lui Hitler, Musmanno scrie (*op. cit.*, pp. 244 și 254): „La masa de prânz, capriciile lui au încetat să mai fie legi imuabile, turnate în bronz. Vegetarian convins [după sinuciderea nepoatei sale Geli Raubal din 1931 sau chiar după atacul britanic cu iperită suferit în primul război mondial], angajase o bucătăreasă vegetariană [pe Fräulein Constanze Manziarly, în vârstă de 25 de ani] care să-i pregătească meniuri vegetariene [după dieta de crudități a Dr. Bircher-Brenner, elvețianul care a inventat müsli – v. Christa Schroeder, *op. cit.*, p. 168] și uite că acum stă pe masă o mâncare cu carne. Și fără să mai bage în seamă această monstruoasă, se apucă să mănânce carnea de parcă nici n-ar mai ști ce bagă în gură. [...] Felurile de mâncare vin și pleacă; șervetele se îndreaptă spre gură și apoi sunt din nou așezate pe genunchi. Linge, valetul, vine și pleacă cu cafea, ceai, prăjituri...”. Această frumoasă hipotipoză involuează spre litotă la alți autori; astfel, prânzul de pe urmă al lui Hitler ar fi fost compus din spaghete „cu un sos ușor” (A. Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 186) de roșii și o salată de varză cu stafide (J. Mayo și E. Craigie, *op. cit.*, pp. 203-204), sau chiar numai din spaghete cu sos de roșii (Jean Lopez, *op. cit.*, p. 209), spaghetti fiind de altfel „preparatul preferat al lui Hitler” (Heinrich Hoffmann, *Hitler așa cum l-am cunoscut...*, *op. cit.*, p. 138)... „Rauschning relatează că Hitler, pe urmele lui Wagner, atribuie mare parte din decăderea civilizației noastre faptului că mănâcăm carne”, scrie Walter C. Langer, *The Mind of Adolf Hitler: The Secret Wartime Report*, New York, The New American Library, „A Signet Book”, 1973, p. 174. Vegetarianismul Führerului era însă compromis de substanțele animale concentrate pe care, începând din toamna lui 1941, doctorul Morell i le injecta polipragmază – v. Norman Ohler, *op. cit.*, p. 140 (n. trad.).
142. „Eva Braun se îngrijea cu multă atenție, era extrem de curată și se schimba de câteva ori pe zi [„cel puțin de cinci ori pe zi”, precizează O’Donnell, *op. cit.*, p. 360]. Avea o coafeză personală și o servitoare, precum și o mașină cu șofer la dispoziție” – A. Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 328 (n. trad.).
143. „De la sediul Führerului ni se comunică: Adolf Hitler, Führerul nostru, a căzut în după-amiaza asta la postul său de comandă de la Cămarile, luptând împotriva bolșevicilor până la ultima suflare. La 30 aprilie, Führerul l-a numit drept succesor pe *Grossadmiral* Dönitz” – Radio

- Hamburg, 1 mai 1945, ora 22.26, *apud* Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 234. Dönitz s-a justificat mai târziu: „Din cât îi cunoșteam personalitatea, n-am crezut că poate fi vorba de o sinucidere, ci mai curând că își găsisse moartea în lupta pentru Berlin. De aceea mi s-a părut potrivit să formulez anunțul referitor la moartea lui într-o manieră onorabilă. În momentul acela, decența m-a îndemnat să formulez anunțul așa cum am făcut-o...” – *apud ib.*, p. 235, cu trimitere la Karl Dönitz, *Zehn Jahre und Zwanzig Tage*, Frankfurt-Bonn, Athenäum Verlag, 1958, p. 437 (n. trad.).
144. „Costul operațiunii și al dorinței lui Stalin de a ajunge la Berlin înaintea Alianților occidentali a fost cumplit. Între 16 aprilie și 6 mai, sovieticii au capturat, pe cele trei principale fronturi implicate, circa 480 000 de prizonieri (dintre care aproape 70 000 doar la Berlin), 1 500 de tancuri și tunuri autopropulsate, 8 600 de piese de artilerie și 4 500 de avioane. Pierderile [lor] proprii includeau 304 887 de soldați uciși, răniți sau dispăruți, 1 220 de piese de artilerie și 527 de avioane distruse, deși cifrele adevărate au fost, probabil, mult mai mari. Este aproape imposibil să oferim o cifră reală a pierderilor umane și materiale suferite de germani la Berlin, din cauza colapsului administrației civile către finalul războiului, dar s-a vehiculat că până la 22 000 de civili și un număr similar de militari au murit din cauze legate direct de bătălie, deși mulți dintre aceștia nu au beneficiat de funeralii militare, ci au fost, pur și simplu, aruncați în gropi comune sau în tranșeele în care muriseră apărându-se” – Peter Antill, *Al doilea război mondial. Berlin 1945. Sfârșitul Reichului de o mie de ani* (titlul original: *Campaign-Berlin 1945*), Grup Media Litera, 2015, pp. 123-125, traducere din engleză Graal Soft (n. trad.).
145. Ultimii apărători ai buncărului au fost voluntarii francezi, un batalion din 33. Waffen-Grenadier-Division der SS „Charlemagne”, singura unitate prezentă în buncăr până pe 2 mai, ca să-i împiedice pe ruși să-l cucerească exact de sărbătoarea de 1 Mai – v. istoria ei romanțată la Jean Mabire, *Mourir à Berlin*, vol. 3: *Les SS français derniers défenseurs du bunker d'Adolf Hitler*, Fayard, 1995. „...fascismul francez era probabil mai aproape de nazism decât de varianta italienească sau spaniolă”, remarcă A. Beevor, *op. cit.*, p. 484 (n. trad.).
146. Ofițeri improvizați din persoanele în compania cărora se afla Ciuikov, care nu reușise să-și adune Statul-Major în timp util – „doi scriitori, ordonanța sa și alte câteva persoane”, plus compozitorul Matvei I. Blanter, trimis de Stalin pe front să se inspire pentru a compune „o simfonie a cuceririi Berlinului” și care, neavând uniformă militară, a fost închis într-un dulap, de unde, după câteva ore, a căzut lat pe podeaua încăperii în care aveau loc negocierile: „După ce i s-a acordat asistența necesară compozitorului care leșinase și după ce acesta a fost dus într-o altă încăpere, discuțiile au continuat ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic!” – v. Joachim Fest, *op. cit.*, pp. 143-145. Episodul comic lipsește din cartea

- lui V.I. Ciuikov, *Sfârșitul Reichului hitlerist*, Editura Politică, 1975, traducere din rusă de Al. Covaliu, prefață de general-maior Constantin Antip (n. trad.).
147. Elena Rjevskaja, *Carnets...*, *op. cit.*, p. 227 (n. aut.). [Stenogramele întâlnirii dintre Krebs și Ciuikov sunt reproduse de Heinz Linge, *op. cit.*, pp. 270-275, după Lew Besymenski, *Die letzten Notizen von Martin Bormann. Ein Dokument und sein Verfasser*, Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1974, pp. 276 sq.]
 148. Joukov (maréchal), *Mémoires*, vol. 2 : *De Stalingrad à Berlin (1942-1946)*, trad. par Serge Oblensky, Paris, Fayard, 1970, p. 323 (n. aut.). [Jukov telefonează la dacea lui Stalin de la Kunțevo : „Tovarășul Stalin tocmai s-a dus la culcare», [i-a replicat generalul Vlasik. «Te rog să îl trezești», a răspuns Jukov. «Este o chestiune urgentă care nu poate aștepta până diminează.» Stalin a ridicat receptorul și a aflat că Hitler era mort. «Deci s-a zis cu ticălosul ăsta.»” – Simon Sebag Montefiore, *op. cit.*, p. 390.]
 149. Goebbels era poreclit în cerul intimilor lui Hitler „micul nostru doctor”, căci avea un doctorat obținut la Universitatea din Heidelberg, în 1921, cu o teză despre literatura romantică din secolul al XIX-lea (v. J. Mayo și E. Craigie, *op. cit.*, p. 50). Astfel, filiația stabilită, între alții (cum ar fi Maurras și Dumézil), de V. Klemperer, potrivit căreia rasismul „germanității” se înrădăcinează în romantismul german (*LTI...*, *op. cit.*, p. 186), pare confirmată și de acest detaliu. Klemperer avea certitudinea că romantismul e strâns legat de nazism : „Căci tot ceea ce constituie nazismul se află deja în germene în romantism : detronarea rațiunii, glorificarea ideii de putere, a prădătorului, a bestiei blonde [...]. ...rădăcina germană a nazismului se numește romantism...” (*ib.*, pp. 190 și 194). În plus, „romantismul îngust, bornat și pervertit [...], romantismul kitsch” alcătuiește pentru el moștenirea comună a „celor doi Fühleri”, Hitler și Herzl, sub forma unei „comunități intelectuale și stilistice” a nazismului și, respectiv, sionismului (*ib.*, p. 274) (n. trad.).
 150. Karl Dönitz, *Memoirs : Ten Years and Twenty Days*, Barnsley, Frontline Books, 2012, p. 452 (n. aut.). [Am colaționat traducerea franceză cu textul citat de Joachimsthaler (care datează radiograma din 1 mai 1945, ora 14.46), *op. cit.*, pp. 233-234, după Percy E. Schramm (Hrsg.), *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht 1944-1945*, Herrsching, Manfred Pawlak Verlagsgesellschaft MbH, 1982, Teilband II, p. 1469.]
 151. „În centrul orașului Berlin, cea mai vitează garnizoană este grupată în jurul Fühnerului nostru și se apără într-un spațiu limitat împotriva superiorității bolșevice. Lupta eroică continuă sub focul puternic al artileriei inamice și al valurilor de bombardamente aeriene” etc. – *apud* Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 233 (n. trad.).
 152. Citat completat după A. Joachimsthaler (și ușor modificat aici), *op. cit.*, p. 235. Înainte de anunțul lui Dönitz, se difuzase mișcarea lentă din

- Simfonia nr. 7 în Mi major de Bruckner (*Adagio, sehr feierlich und sehr langsam*) – v. Ada Petrova and Peter Watson, *The Death of Hitler...*, *op. cit.*, p. 13. Compusă pentru funeraliile lui Wagner, această parte secundă în Do diez minor mai fusese difuzată la Radio Berlin și la 31 ianuarie 1943, înainte de anunțul înfrângerii de la Stalingrad. Simfonia însăși era socotită de Hitler chiar mai bună decât Simfonia a IX-a de Beethoven. S-a folosit înregistrarea unui concert dirijat de Wilhelm Furtwängler (n. trad.).
153. V. *supra*, pp. 107-108 (n. trad.).
154. „Natura îl înzestraseră cu un picior mai scurt”, notează Musmanno într-un inventar al șchiopilor din Reich: „Seyss-Inquart, [un fel de] Quisling al Austriei, avea un picior atrofiat, Julius Schaub, aghiotantul și umbra lui Hitler, executa ordinele stăpânului său având un picior strâmb. Rudolf Hess șchiopăta la Nürnberg înăuntrul și în afara sălii de judecată ca și cum ar fi avut o proteză, pentru că își rănise piciorul sărind cu parașuta deasupra Scoției”, iar Goebbels avea „un mers legănat ca de căluț de lemn” (*op. cit.*, p. 232). Voia oare fostul judecător de la Nürnberg să facă aluzie la *regula celor trei B* (*boiteux, borgnes, bossus*: șchiopi, chiori, cocoșați) excluși de la inițiere în francmasonerie, precum și în alte tradiții? În ce privește anturajul lui Stalin, Milovan Djilas notează (*op. cit.*, pp. 142, 85 și 140) că „în Politbiuro cu greu găseai pe cineva mai înalt ca Stalin”, care, la rândul lui, „era foarte scund de statură, cu un corp diform”; „Un pitic dizgrațios...” (n. trad.).
155. După Joachim Fest (*op. cit.*, pp. 150-151), nu Kunz, aghiotant al comandantului corpului medical SS (*Sanitätsverwaltung*), ar fi participat la uciderea copiilor Goebbels, ci medicul lui Hitler, Dr. Stumpfegger, cf.: „În seara de 1 mai, Magda Goebbels le-a dat un somnifer copiilor ei. Apoi le-a administrat morfină și, în prezența doctorului Stumpfegger, le-a dat și cianură, deschizându-le gura pe rând. Doar Helga, fata cea mare a soților Goebbels, care întrebase înainte de cumplita zi de 1 mai ce anume se va întâmpla cu ei toți, se apăraseră. După semnele prezente pe trupul fetei de doisprezece ani, se poate spune că pentru a i se administra otrava a fost necesară întrebuițarea forței. Având chipul cenușiu, Magda Goebbels coboară în buncărul lui Hitler și spune: «Lucrurile au fost duse la bun sfârșit!». Îl întâlnește pe soțul ei și îl însoțește în camera acestuia, unde rostește plângând o rugăciune pentru iertarea păcatelor”. După Kershaw (*Nemesis*, p. 1186), participă ambii medici: Dr. Helmut Gustav Kunz le administrează copiilor morfină, iar Dr. Ludwig Stumpfegger le sparge în gură câte o fiolă de acid prusic. La Musmanno (*op. cit.*, pp. 267-269) găsim o lungă scenă melodramatică și dialogată (?!), în care copiii sucombă după câte o singură injecție pe care le-o face, după toate probabilitățile, Dr. Stumpfegger; după moartea primilor doi, Helga și Helmut,

- Magda Goebbels iese pe coridor și cade în brațele baronesei von Varo, plângând: „Nu mai suport! Nu mai suport! Dați-mi o țigară!” etc. După Heinz Linge (*op. cit.*, p. 277), Magda Goebbels nu a intrat în camera în care Stumpfegger se ocupa de copii, ci a așteptat pe un fotoliu în fața ușii. La Ada Petrova și Peter Watson (*op. cit.*, pp. 41 și 72), copiii sunt otrăviți cu ciocolată amestecată cu Finodin (menționat și de O'Donnell, *op. cit.*, pp. 262-262), un medicament soporific, de către Dr. Werner Haase. Niște bomboane special otrăvite de Dr. Stumpfegger, deja autor al unor „însălmântătoare experiențe” aplicate deportatelor poloneze de la Ravensbrück, apar și la Jean Lopez, *op. cit.*, p. 185, care, la p. 182, notase că Magda Goebbels, sosind în buncăr la 22 aprilie spre seară împreună cu copiii, aducea cu ea o otravă obținută de la Otto Skorzeny contra unei sticle de whisky. După O'Donnell (*op. cit.*, p. 251), Magda ar fi avut capsulele cu otravă de la Dr. Morell sau de la Dr. Stumpfegger, care distribuise otrava în buncăr în toată acea săptămână; istoricul crede că ea singură și-a omorât copiii, în timp ce (după mărturia SS-Brigadeführer Dr. Werner Naumann, director de cabinet – Staatsekretär – al lui Goebbels) Dr. Stumpfegger și Dr. Kunze stăteau într-o cameră alăturată (*ib.*, pp. 262-263): aparent, după uciderea câte unui copil, pe rând, această reîntrupare a Medeei ieșea pe coridorul din *Vorbunker* (*ib.*, pp. 264-265) (n. trad.).
156. „Imediat ce a fost cucerită Cancelaria Reichului, a început o adevărată mascaradă cu tentă burlescă, care nu numai că a derutat lumea întreagă, dar a și creat impresia că Hitler e încă în viață. În apropierea ieșirii din buncăr, sovieticii descoperiseră printre cei căzuți aproximativ cincisprezece cadavre care erau fie arse parțial, fie mutilate. Ei au găsit unul care se afla într-o condiție acceptabilă și l-au pregătit, probabil cu ajutorul unui specialist în realizarea măștilor, astfel încât să semene cu Hitler. Au dispus trupul neînsuflețit între ruine și pe 4 mai l-au prezentat lumii întregi ca pe un trofeu de mare preț. La puțină vreme după aceea, înșiși sovieticii, care fabricaseră știrea de senzație, au dezmințit totul și au făcut referire mai întâi la o «dublură» a Führerului și mai apoi au vorbit despre un «impostor». O vreme s-au făcut eforturi pentru a se găsi un cadavru care să fie prezentat drept trupul neînsuflețit al dictatorului. S-a și găsit un mort care semăna cu Hitler, doar că un specialist chemat la fața locului a remarcat faptul că decedatul purta șosete tricotate [eroare de traducere; e vorba de *mended* sau *darned socks*, în alte surse, deci de „șosete cârpite”], lucru care ar fi putut stârni suspiciuni în ceea ce privește identitatea persoanei decedate. La câțva timp după aceea s-a răspândit un nou zvon legat de găsirea cadavrului dictatorului. Nu s-a confirmat, însă, oficial, din cauza greșelilor de până atunci. «Decedatul se afla pe o pătură care mai fumea încă», se arată în raport. «Fața [ii] era carbonizată și craniul era găurit de un glonț. Deși chipul este schimonosit cumplit,

- trăsăturile[-i] sunt ale lui Hitler.» La sfârșitul lunii mai, Stalin s-a implicat și a pus capăt goanei după «còpii» ale lui Hitler” – Joachim Fest, *op. cit.*, pp. 166-167. Însă cadavrul cu șosete cârpite „izbutise să stârnească în cercurile ziariștilor legenda «dublurii» lui Hitler care, chit că nu existase vreodată, tot mai apare din când în când și în ziua de astăzi. Despre el s-a scris mult. Operatorii îl filmaseră și-l dăduseră bucuroși drept Hitler. Și până mai ieri au avut loc scene ilariante, când secvențe extrase din filmotecă, însoțite de nota extrem de pretențioasă a operatorului: «Acesta-i Hitler», erau incluse cu seninătate la montaj, iar senzația zguduia presa străină. [...] Se mai iviseră și alte «dubluri» și iată în ce împrejurări. Generalul-colonel Berzarin, comandantul Berlinului, făgăduise că-l va propune la titlul de Erou al Uniunii Sovietice pe cel care va găsi cadavrul lui Hitler. Și deodată îi fuseseră cărate vreo șase exemplare de «hitleri». Iar după aceea se răspândise zvonul «dublurilor»” – E. Rjevskaja, *op. cit.*, pp. 79 și 155. Totuși prima „dublură” a fost arsă în curtea închisorii Lefortovo de la Moscova – Petrova & Watson, *op. cit.*, p. 79 (n. trad.).
157. Variantele fugii lui Hitler (în care credea Stalin) sunt înșirate, spre exemplu, de Joachim Fest (*op. cit.*, pp. 167-169): în Japonia cu un submarin, în Argentina sau în Spania lui Franco (care, într-adevăr, a primit mulți refugiați naziști). Iar potrivit presei occidentale, Hitler ar fi fost zărit la Dublin deghizat în femeie, „s-ar fi urcat într-un avion plin cu explozibil” pentru a sări în aer cât mai spectaculos deasupra Mării Nordului ori a Balcanilor, sau și-ar fi petrecut ultimii ani din viață, până la 2 noiembrie 1947, sub numele de „Adilupus”, în „palatul prezidențial al fascistului Franco”. Rămășițele mai multor persoane din buncăr, inclusiv Hitler și Eva Braun, au fost culese de sovietici, puse în niște lăzi și îngropate la Magdeburg, de unde au fost dezgropate la ordinul lui Andropov (șeful KGB) în 1970 și supuse „Operațiunii Arhiva”, despre care se spune într-un „raport final”: „În noaptea de 4 spre 5 aprilie 1970, rămășițele au fost arse în totalitate. Apoi au fost amestecate cu bucăți de cărbune și pisate, astfel încât s-au transformat în pulbere. Imediat după aceea, pulberea a fost aruncată în[tr-un] râu” (și anume în râul Biederitz, affluent al Elbei). Rămășițele cu pricina „au prea puține șanse de a fi cele ale lui Hitler”, opinează Ian Kershaw (*Nemesis*, pp. 1516-1517, n. 1). La Ada Petrova și Peter Watson (*op. cit.*, pp. 14-20 sqq.), zvonurile încep prin a-l pretinde pe Hitler supraviețuind ca sihastru într-o peșteră de lângă lacul Garda din nordul Italiei, apoi cioban în Alpii elvețieni, crupier la cazinoul din Évian și fiind zărit de asemenea la Grenoble, la Saint-Gall și pe coasta Irlandei etc. (n. trad.).
158. *Direction Générale de la Sécurité Extérieure* (Direcția Generală a Securității Externe) (n. trad.).
159. *The Shining*, film americano-britanic din 1980, produs și regizat de Stanley Kubrick după cartea omonimă a lui Stephen King și devenit un

- clasic al genului *horror*, în care Jack Nicholson face al doilea rol definitoriu pentru cariera sa, după cel din *Zbor deasupra unui cuib de cuci*, film din 1975 regizat de Milos Forman după romanul antipsihiatric al lui Ken Kesey cu același titlu. Overlook Hotel este locul labirintic și sinistru în care se petrec faptele supranaturale din *The Shining* (n. trad.).
160. Fotografii realizate din alte unghiuri ale acelorași resturi dentare mai fuseseră publicate în 1995, în cartea semnată de Ada Petrova și Peter Watson, *op. cit.*, într-un grupaj de ilustrații inserat între p. 52 și p. 53, unde figurează de asemenea și o fotografie a cadavrului unui anume Gustav Weler, presupusul „dublu” al lui Hitler, împușcat în frunte, precum și poza unei lăzi deschise conținând toate rămășițele din curtea buncărului strânse de sovietici și expediate în URSS ; legenda precizează că lada s-ar fi aflat la Kremlin (n. trad.).
 161. Hitler „cheamă un plutonier din gardă căruia îi ordonă să împuște cockerul spaniol al Evei Braun și câinele doamnei Christian și să înece puii lui Blondi, acum orfani prin moartea mamei lor” – va immortaliza Musmanno momentul acestui masacru canin în *op. cit.*, p. 238 (n. trad.).
 162. „Când a venit la Kremlin o delegație americană, din care făceau parte Averell Harriman, Harry Hopkins și Charles Bohlen, Stalin a declarat că era convins de faptul că Hitler nu murise și că se afla, împreună cu Bormann și generalul Krebs, într-un loc pe care nimeni nu-l detectase” – Joachim Fest, *op. cit.*, p. 167. La Conferința de la Potsdam (16 iulie – 2 august 1945), Stalin îi încredințează pe Truman, James Byrne și William D. Leahy că Hitler fugise în Spania sau în Argentina – Ada Petrova & Peter Watson, *op. cit.*, p. 44. „Chiar și după 1950 [rușii] se îndoiau de faptul că Hitler ar fi fost mort”, scrie Heinz Linge (*op. cit.*, p. 283), care, ca și ceilalți prizonieri germani din anturajul Führerului, fusese îndelung torturat în URSS în legătură cu aceasta (n. trad.).
 163. *Apud J. Fest, op. cit.*, p. 148 (ușor modificat). Apelul era adresat punctelor în care luptele continuau, „folosindu-se în acest sens câteva megafone”, după cum notează J. Fest (n. trad.).
 164. Franța nu a fost admisă la Conferința de la Potsdam : „...britanicii și americanii știau că invitarea lui De Gaulle la Potsdam ar fi creat, poate, mai multe probleme decât ar fi rezolvat. Foarte probabil că rușii ar fi susținut că Franța nu merita un loc la masă, deoarece cedase în 1940 și permisesse, astfel, armatei germane să-și redirecționeze forțele spre Est, ca să invadeze Uniunea Sovietică în vara următoare. Sovieticii ar fi putut spune, la fel de bine, că unele dintre statele mai mici din Europa de Est suferiseră mai mult decât Franța din cauza germanilor ; dacă Franța pretindea un loc, de ce nu și Ungaria, Polonia sau România, state care, în 1945, se aflau sub controlul ferm al Armatei Roșii ? Nimeni nu voia repetarea debandadei de la Conferința de pace de la Paris, unde fuseseră

- reprezentate 44 de țări. Admiterea Franței putea, foarte bine, deschide o cutie a Pandorei. [...] Antipatia personală pe care mulți americani și britanici o aveau față de De Gaulle a contribuit, de asemenea, la izolarea Franței...” – v. Michael Neiberg, *Potsdam...*, *op. cit.*, pp. 129 sq. și 195 sq. Stalin a impus ca zona controlată de francezi să fie decupată din zonele britanică și americană (n. trad.).
165. Este o chestiune litigioasă dacă prelungirea luptelor a fost determinată de hotărârea anglo-americanilor de a nu mai repeta greșeala din 1918 (faimoasa „înjunghiere pe la spate” – *Dolchstoßlegende* – a Germaniei propagată de generalul Ludendorff, fiindcă armata sa nu fusese înfrântă pe cale militară și cedase la promisiunea unei păci fără anexiuni și despăgubiri, avansată de președintele american Woodrow Wilson) și a-i cere Germaniei de la bun început o „capitulare necondiționată”, încă de la Conferința de la Casablanca (14-26 ianuarie 1943), impunându-i astfel absența oricărei alternative. Ținând cont și de planul Morgenthau de împărțire, dezindustrializare și „pastoralizare” (a se citi : ruralizare) a Germaniei postbelice („Trebuie fie să castrăm poporul german, fie să-l tratăm în așa fel încât să nu mai poată produce oameni care să meargă înainte așa cum au făcut-o în trecut” – *apud* Michael Neiberg, *Potsdam...*, *op. cit.*, p. 231, ușor modificat aici), pare într-adevăr că formula capitulării necondiționate a fost „contraproductivă” pentru Aliați, căci a prelungit inutil războiul – v. Ian Kershaw, *Sfârșitul. Rezistența sfidătoare și înfrângerea Germaniei lui Hitler, 1944-1945* (titlul original : *The End*), Corint, 2013, pp. 36 sq., precum și notele aferente 10, 11, 12, 13, pp. 524-525, traducere de Cristina Ispas. Dar, pe de altă parte, alternativa „victoria sau moartea” (*Weltmacht oder Niedergang*, „putere mondială sau nimicire” la Hitler – Trevor-Roper, *op. cit.*, pp. 98-99) îi caracteriza și pe ruși, cel puțin la nivelul lumii „în care trăiau liderii sovietici”, după opinia lui Milovan Djilas, *op. cit.*, pp. 110-111, care se va ocupa în *Noua clasă* pe larg de această lume (v. *La nouvelle classe dirigeante*, Plon, 1957, texte français de André Prudhommeaux), urmat de Michael Voslensky, cu trilogia *La Nomenklatura. Les privilégiés en URSS*, Belfond, 1980, trad. de l’allemand par Christian Nugue revue par l’auteur, *Les maîtres de la Nomenklatura*, Belfond, 1989, trad. du russe par Josie Mély et de l’allemand par Christine Zeytounian-Beloüs și *Les nouveaux secrets de la Nomenklatura*, Plon, 1995, traduit du russe par Michel Secinski et Pierre Lorrain. Totuși, prin ordinul 270 din 16 august 1941, Stalin își obliga combatanții la aceeași alternativă abruptă, sub amenințarea reprimării familiilor lor (n. trad.).
166. Heinz Linge, *With Hitler to the End...*, *op. cit.*, p. 210 (n. aut.). [*Cu Hitler până la sfârșit...*, trad. rom. citată, ușor modificată, p. 279; pentru soarta ulterioară a lui Linge până la eliberarea sa din prizonierat, v. și pp. 280-286. Versiunea lui Rochus Misch, *op. cit.*, p. 179 : grupul

- din care făcea parte ajunge la gara Stettiner. „Un puț de aerisire era accesibil printr-o scară fixată în perete. Cineva din grup a urcat, a scos capul și a putut să vadă că la suprafață erau soldați germani. A coborât în mare grabă : «Au reușit să treacă, e toată lumea acolo, au ajuns deja ! » . Am ieșit cu toții. Abia când ne-am aflat în aer liber ne-am dat seama de greșeală. Era vorba de prizonieri. Căzusem în mâinile sovieticilor.”]
167. Lev Bezymenski, *The Death of Adolf Hitler : Unknown Documents from Soviet Archives*, New York, Harcourt, Brace & World [1968], p. 45 (n. aut.). [Cf. Lev Bezimenski, *Enigme descifrate ale celui de-al treilea Reich*, ed. îngrijită și prefată de George G. Potra, traducerea textelor (o selecție din cele două volume originale apărute la Moscova în 1984) și glosar : Paraschiva Rădescu și George G. Potra, postfață : Leonida Loghin, Editura Politică, 1988, p. 295, dar fără reproducerea vorbelor rostite de soldatul Ivan Ciurakov.]
 168. E vorba de cadavrul care purta șosete cărpite – cf. Ada Petrova & Peter Watson, *op. cit.*, p. 53 ; v. și *supra*, n. 156 (n. trad.).
 169. Elena Rjevskaja, *Carnets...*, *op. cit.*, p. 273 (n. aut.) [pasaj lipsă din ediția românească, la fel ca în toate cazurile în care nu semnalăm corespondența].
 170. *Ibid.*, p. 276 (n. aut.).
 171. *Ibid.*, p. 277 (n. aut.). [Citat completat, cu ușoare modificări, după Rjevskaja, *Miros de migdale amare...*, *op. cit.*, p. 137.]
 172. Cf. interogatoriul luat de maiorul Bistrov lui Mengershausen și tradus de Rjevskaja : „Pe când patrulam pe coridor și m-am apropiat de bucătărie, m-am întâlnit cu un cunoscut de-al meu, care se ducea într-acolo, Bauer, curierul Führerului. Mi-a spus că Hitler se împușcase în buncărul său. M-am interesat unde era soția Führerului. Bauer mi-a răspuns că și ea zace moartă în buncăr, dar nu știa dacă se otrăvise sau se împușcase. Cu Bauer am stat de vorbă doar câteva minute : se grăbea la bucătărie. Acolo se gătea pentru suita lui Hitler. Peste puțin timp s-a înapoiat în buncăr. Nu am crezut în știrea lui Bauer privitoare la moartea lui Hitler și a soției sale, și am continuat să patruliez în sectorul meu. N-a trecut mai mult de un ceas de la întâlnirea mea cu Bauer când, ieșind pe terasă, care se afla la vreo 60-80 de metri de buncăr, i-am văzut deodată pe adjutantul personal al Führerului, Sturmbannführer Günsche, și pe valetul lui, Sturmbannführer Linge, cărând prin ieșirea de rezervă a buncărului cadavrul lui Hitler și depunându-l la vreo doi metri de ușă, pentru ca apoi să se întoarcă și s-o aducă, după câteva minute, și pe Eva Braun moartă, pe care au așezat-o tot acolo. Mai la o parte, lângă cadavre, erau două canistre, de câte douăzeci de litri, cu benzină. Günsche și Linge au început să toarne benzină peste cadavre și să le dea foc” – *apud* Rjevskaja, *op. cit.*, p. 134, aici cu minime modificări. Maiorul Bistrov îi arată lui Mengershausen o fotografie a grădinii Cancelariei, pe care acesta înseamnă locul arderii

cadavrelor cu un x, locul unde au fost îngropate cu xx și „ieșirea de rezervă” din buncăr cu xxx – *ib.*, p. 135. Această fotografie cu semnele lui Mengershausen este reprodusă la Ada Petrova & Peter Watson, *op. cit.*, în grupajul foto inserat între p. 52 și p. 53. Mai târziu, Rjevskaja află citind „manuscrisul” lui Rattenhuber, șeful lui Mengershausen, că acesta participase și el la arderea cadavrelor : „Cadavrele lui Hitler și al Evei Braun ardeau anevoie și atunci am coborât să dau dispoziție pentru a se mai aduce benzină. Când am urcat iarăși, cadavrele fuseseră deja acoperite cu puțin pământ. Santinela Mengershausen mi-a declarat că nu se mai putea sta în post din cauza mirosului insuportabil și că el, împreună cu un alt SS-ist, din dispoziția lui Günsche, le-a răsturnat în groapa unde zăcea câinele otrăvit al lui Hitler” – *apud* Rjevskaja, *ib.*, p. 136. Depozițiile lui Harri Mengershausen, acestea și altele, diferă între ele în așa măsură încât alți istorici le-au amendat sever ulterior, mergând până la a-l socoti mincinos. De altfel, Ian Kershaw va observa că cei mai mulți martori din buncăr vor furniza, de la o epocă la alta, versiuni contradictorii ale faptelor – v. *Nemesis*, p. 1183 (n. trad.).

173. „Era, într-adevăr, semnificativ ca disecția lui Adolf Hitler să fie executată sub conducerea doctorului Faust ! ” – face puțină paradă de cultură Rjevskaja, *op. cit.*, p. 138. Mai înainte, derulase o vie poveste despre căutarea stomatologului lui Hitler (pp. 147-154) de către colonelul Gorbușin, ea și șoferul Serghei la volanul unui Ford cu opt cilindri, aceștia găsind-o până la urmă doar pe Käthe Heusermann, „o femeie bine făcută, înaltă și atrăgătoare”, care-i duce în buncăr, în fostul cabinet al doctorului Blaschke unde, ca prin minune, găsesc „radiografiile dentare ale lui Hitler, precum și coroanele de aur pe care nu apucaseră să i le monteze”; or, radiografiile în cauză împreună cu toate dosarele privind tratamentele dentare ale lui Hitler fuseseră luate de Dr. Blaschke în noaptea de 21 spre 22 aprilie 1945 și imbarcate într-un avion Ju 352 cu destinația Berchtesgaden, care s-a prăbușit însă lângă Börnersdorf și a luat foc, după cum va declara Blaschke americanilor, astfel că radiografiile făcute la 19 septembrie și 21 octombrie 1944 au fost descoperite în Arhiva Națională de la Washington abia în 1972 – v. A. Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 289. De altfel, Frau Heusermann va declara ea însăși, la 27 aprilie 1956, că la Căminul de căutare „nu avea nici un rost, fiindcă toate dosarele fuseseră încărcate la bordul avionului care plecase spre Berchtesgaden”, drept care colonelul Gorbușin a dus-o la Schwanebeck, unde i-a arătat resturile dentare pe care ea le-a identificat apoi. Ce nu mai spune Rjevskaja este că Frau Heusermann și Herr Echtmann au fost duși în URSS și condamnați la câte 10 ani de lagăr (conform paragrafului 58/4 : „Reglementare pentru cei care acordă sprijin unui guvern burghez” – v. Joachimsthaler, *ib.*, p. 297), iar după mărturia lui Echtmann din 27 aprilie 1953, asistenta îi

spusese „că fusese violată de ruși pe 2 mai 1945” (*apud* Joachimsthaler, *ib.*, pp. 290-291 și p. 300), adică înainte să-i ajute pe aceștia în cercetările lor stomatologice; de altfel, când dă de ei în cabinetul doctorului Feodor Bruck (evreu care trăise doi ani și jumătate ascuns în cartierul berlinez Steglitz), fostul ei profesor care o chemase ca să-i întâlnească, o podidește plânsul, însă Bruck o liniștește: „...Käthen, dar sunt prietenii noștri” (Rjevskaja, *ib.*, p. 150); brusc, violul-armă de război se transformă în semn de prietenie. Pentru o analiză detaliată, v. Norman M. Naimark, *The Russians in Germany: A History of the Soviet Zone of Occupation, 1945-1949*, Cambridge, Massachusetts-Londra, The Belknap Press of Harvard University Press, 2001⁴, în special cap. 2: „Soviet Soldiers, German Women, and the Problem of Rape”, pp. 69-140, iar pentru o imagine mai cuprinzătoare, v. și James Bacque, *Morts pour raisons diverses. Enquête sur le traitement des prisonniers de guerre allemands dans les camps américains et français à la fin de la Seconde Guerre mondiale*, Éditions Sand, 1990, trad. de l'anglais [*Other Losses*, Toronto, Stoddart Publishing Co. Limited, 1989] par Catherine Ludet. Erich Kern (*Contexte și interferențe, loc. cit.*, p. 241) forjează o ipoteză contrafactuală: „Dacă sovieticii i-ar fi ținut în frâu, atunci, pe soldații lipsiți de scrupule, dacă ar fi dovedit dorința de a menține unitatea Germaniei și dacă ar fi decretat o amnistie, cel puțin pentru grosul funcționarilor și al membrilor NSDAP, fără putere de influență, masele ar fi alergat spre ei, cu atât mai mult cu cât, în rândurile aliaților din Vest, mai ales la americani și englezi, mulți emigranți evrei se răzbuiau; mai mult, soldații germani de pe Elba și din Austria Superioară – sute de mii – au fost lăsați pradă rușilor de către americani; au văzut cum englezii și americanii i-au abandonat călăilor ruși pe ucraineni, cazaci, tătari, caucazieni. Nu, sovieticii nu-și doreau această parte a poporului german!”. Într-adevăr, întărește și Michael Voslensky (*Les nouveaux secrets de la Nomenklatura, op. cit.*, p. 25), după război englezii le livrează sovieticilor mii de cazaci în Austria, care au fost imediat împușcați, fără nici un fel de proces (n. trad.).

174. Parțial citat în Rjevskaja, *op. cit.*, p. 141 (n. trad.).

175. Petrova & Watson (*op. cit.*, p. 76) își vor da seama că Bezîmenskii nu cunoștea întregul adevăr, căci îi fusese ascuns dosarul „Operațiunea Mît. Hitler și anturajul său”, pe care ei îl descoperă în arhive sub numărul oficial 1-G-23 și în care se detaliau și rezultatele unei a doua comisii de anchetă (condusă de specialistul în medicină legală Piotr Semionovskii), opuse celei dintâi, de vreme ce ajungeau la concluzia că Hitler se împușcase totuși (*ib.*, pp. 81-89) (n. trad.).

176. Elena Rjevskaja, *Carnets...*, *op. cit.*, p. 339 (n. aut.).

177. Lev Bezîmenski, *The Death of Adolf Hitler...*, *op. cit.*, p. 57 (n. aut.).

178. „Savanții apuseni, ziariști și memorialiști insistă cu încăpățănare să afirme că Hitler s-ar fi împușcat. Unii, din ignoranță, alții, din dorința de a înfrumuseța cât de cât circumstanțele sfârșitului său : conform tradițiilor militare *germane* [sublinierea mea], un comandant de oști, dacă își pune capăt vieții, trebuie să recurgă neapărat la o armă de foc. Este semnificativ faptul că și generalul Krebs, «stirpe de militar», preferase să ia otravă” – E. Rjevskaja, *op. cit.*, p. 139 (n. trad.).
179. „Deoarece cadavrul era ars, a fost greu de determinat vârsta, însă se poate presupune că avea vreo 50-60 de ani, o înălțime de 165 de centimetri (măsurătoarea nu este exactă, din cauza carbonizării ȣesuturilor)...” – Rjevskaja, *ib.*, citând procesul-verbal al examenului medico-legal (n. trad.).
180. *Ibid.*, p. 67 (n. aut.).
181. Potrivit lui Bernd Wegner (*Hitler, der Zweite Weltkrieg und die Choreographie des Untergangs*, în *Geschichte und Gesellschaft*, nr. 26/2000, pp. 493-518, *apud* Jean Lopez, *op. cit.*, pp. 218-220), dispariția Reichului a fost „coregrafiată ca o operă” (wagneriană, de vreme ce adesea e pomenită *Götterdämmerung*): morții devin eroi, doliul e o mândrie, înfrângerile sunt victorii. „Teatralizarea” aceasta e anunțată de discursul lui Goebbels radiodifuzat la 30 ianuarie 1943, spre finele rezistenței de la Stalingrad, în care se invocă soarta Nibelungilor. Wegner arată că mizanscena înfrângerii decurgea dintr-o tradiție romantică larg răspândită la nemți către sfârșitul secolului al XIX-lea : războiul și mai cu seamă înfrângerea echivalau cu o sanctificare, căci ar fi dat sens existenței prin jertfa liber consimțită a individului în folosul poporului (altminteri, o reminiscență hegeliană) – ar fi vorba de o „religie estetizată a războiului”, de regăsit la Jünger și la Ernst von Salomon. Astfel Hitler, „artist ratat [...], a vrut să facă din sfârșitul său o operă de artă pilduitoare și apocaliptică, sumbră și disperată”. Această interpretare rezumată de Jean Lopez este vădit tributară nu numai lui Trevor-Roper care, la finele *Introducerii* scrise în 1956 la cartea sa *Ultimele zile ale lui Hitler*, *op. cit.*, pp. 49-50, declara că toată cartea trata sfârșitul lui Hitler, „melodramatic și regizat cu minuție”, drept o regizare abilă, ci și celebrului eseu al lui Walter Benjamin din 1936 (dar publicat în formă completă abia în 1955), *Das Kunstwerk im Zeitalter seiner technischen Reproduzierbarkeit*, tradus (expeditiv) în limba română de Catrinel Pleșu, în Walter Benjamin, *Iluminări*, Univers, 2000, pp. 118-144, sub titlul *Opera de artă în epoca reproducerii mecanice* (singura scuză a acestui titlu ar fi că e calchiat după cel al traducerii lui Pierre Klossowski – e drept că „avec l’auteur”, adică împreună cu Benjamin – din 1937, de la Librairie Félix Alcan : *L’œuvre d’art à l’époque de sa reproduction mécanisée*, corectat ulterior de R. Rochlitz în *L’œuvre d’art à l’époque de sa reproductibilité technique*, cf. și it. *L’opera d’arte nell’epoca della sua riproducibilità*

tecnica): fascismul în general, deși Benjamin nu-l citează decât pe Marinetti, „așteaptă ca războiul să ofere satisfacție artistică unei percepții senzoriale care a fost modificată de tehnică”, iar omenirea înstrăinată de sine sub efectul tehnicii își trăiește „propria distrugere ca pe o plăcere de prim ordin. *Iată ce se întâmplă cu estetizarea politicului pe care o practică fascismul. Răspunsul comunismului este politizarea artei*”, conchidea Benjamin (*Iluminări*, pp. 143-144) cu această formulă gravată cel puțin în memoria criticii de artă, însă istoricește implicând o cronologie inversată, căci Mussolini fonda la Milano *i fasci di combattimento* la 23 martie 1919, Deutsche Arbeiterpartei, strămoșul NSDAP, e tot din 1919, în timp ce Marea Revoluție Socialistă din Octombrie izbucnește cu doi ani înainte și nu șovăie defel să estetizeze de îndată politicul, cum pare să nu fi observat defel Benjamin în cursul șederii sale de două luni la Moscova, când, la 18 decembrie 1926, îi venise ideea să scrie o carte „care își propune să discute arta sub dictatură: cea italienească sub regimul fascist și cea rusească sub dictatura proletariatului” (Walter Benjamin, *Jurnalul moscovit*, Idea Design & Print, 2008, p. 25, traducere de Alexandru Suter, cu o prefață de Gershom Scholem, ediție după manuscrisul autograf și note de Gary Smith). Or, în istorie nu ne putem dispensa de cauzalitatea lineară de tipul *post hoc ergo propter hoc*, pe care o adoptă Ernst Nolte scriind, de pildă, tranșant: „Nu există fascism care să nu fi fost provocat de bolșevism” (am tradus liber din cartea sa *Les mouvements fascistes. L'Europe de 1919 à 1945*, Calmann-Lévy, 1992, p. 15, traduit de l'allemand par Rémi Laureillard; v. și corespondența dintre François Furet și Ernst Nolte, tradusă sub titlul *Fascism și comunism* de Matei Martin, cu o prefață de Mircea Martin, Grupul Editorial ART, 2007, unde, într-o scrisoare din 24 iunie 1996, Furet înclină la un moment dat să atribuie primului război mondial „un rol mai important chiar decât Revoluția din Octombrie” în apariția fascismului – p. 90; se poate consulta și Ernst Nolte, *Fascismul în epoca sa*, Vivaldi, 2009, traducere și note de Viorel Bucur, ediție destul de neglijentă în rest) (n. trad.).

182. Probabil prin Rjevskaja, căreia i se încredințaseră, cf. : „La Berlin-Buch, în ziua de 8 mai, chiar la aceeași dată când la Karlhorst avea loc semnarea actului de capitulare a Germaniei despre care încă nu aflasem, colonelul Gorbușin m-a chemat la el și mi-a întins o cutie, spunându-mi că înăuntru se afla dantura lui Hitler și că răspund cu capul de păstrarea ei. Era o cutie găsită la nimereală, uzată, de culoare bordo-închis, căptușită cu atlas, din cele care se confecționează pentru articolele de parfumerie sau pentru păstrarea bijuteriilor ieftine. Acum conținea argumentul decisiv, dovada incontestabilă a morții lui Hitler, deoarece nu există în lume doi oameni care să aibă o dantură absolut identică. În afară de aceasta, proba respectivă se putea conserva mulți ani de acum încolo. Îmi fusese

- înmănată mie, deoarece lada ignifugă în care se afla cadavrul rămăsese în păstrarea celui de-al doilea eșalon și nu exista posibilitatea de a i se garanta deplina securitate. Și tocmai mie anume, fiindcă grupul colonelului Gorbușin care urma să se ocupe în continuare de studierea tuturor împrejurărilor legate de sfârșitul lui Hitler, la data aceea se redusese [...] la numai doi oameni”, lămurește pe îndelete Rjevskaja, povestind în continuare cum ținea tot timpul cutia cu ea etc., nu însă și cum a ajuns la Kremlin (*op. cit.*, pp. 143-144). Kershaw va nota cu oarecare scepticism: „Aparent, rămășițele pământești ale lui Adolf Hitler încăpeau într-o cutie de trabucuri” – *Nemesis*, p. 1184 (n. trad.).
183. V.I. Korotaev a participat la alcătuirea voluminosului tom *Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică. Documente 1941-1956*, Monitorul Oficial, 2013, în cadrul programului „Repere editoriale la MAE”, alături de Vladimir Nikolaevici Kuzelenkov și de istoricii români Laurențiu Constantiniu, Ilie Schipor și Vitalie Văratice (coordonator). S-a lucrat vreme de șase ani, în baza unui acord de colaborare inițiat în 2006 de MAE între Institutul Diplomatic Român, Agenția Arhivelor Federale ale Rusiei și Arhivele Militare de Stat ale Rusiei. Lansarea volumului a avut loc la MAE, pe 12 decembrie 2013 (n. trad.).
184. V. *supra*, n. 163 (n. trad.).
185. V. *supra*, n. 134 (n. trad.).
186. „Unii martori afirmă că s-ar fi auzit o împușcătură pe la trei și jumătate” – Joachim Fest, *op. cit.*, p. 123. „După ora Berlinului, erau ceasurile 3 și 30 de minute. Ora fatală! Pentru că [tot] la ceasurile 3 și 30 de minute, [dar] în dimineața zilei de 22 iunie [1941], din ordinul lui Hitler, Germania declanșase războiul împotriva Uniunii Sovietice”, riscă Rjevskaja (*op. cit.*, p. 124) să discearnă aici o simetrie a istoriei. La fel și Kershaw (*Nemesis*, p. 579, citându-l pe Goebbels): 22 iunie e data la care Napoleon intrase în Rusia în urmă cu 129 de ani. Oricum, Hitler ar fi spus în momentul Conferinței de la Yalta: „Istoria nu se repetă!” – *apud* Albert Speer, *În umbra lui Hitler...*, *op. cit.*, vol. II, p. 46. Pe de altă parte, el ar fi avut presentimentul morții sale în clădirea Cancelariei, după spusele lui Kempka (*op. cit.*, pp. 94-95): „Era la scurt timp după ce Adolf Hitler preluase afacerile de Stat [în 1933]. Ieșeam cu el, cu mașina, pentru a doua sau a treia oară, în afara Cancelariei. [...] atunci mă tulburaseră, în chip bizar, acele cuvinte, pe care nu le voi uita niciodată: «Știți ceva, Kempka? Eu, de aici, nu voi mai pleca viu!»”. Altminteri, spre sfârșitul războiului, un val de sinucideri zguduie Germania: „Mii, ba chiar zeci de mii de nemți se vor omorî între ianuarie și mai 1945, din disperare, de rușine sau de teama exacțiunilor ori a justiției învingătorilor” – Jean Lopez, *op. cit.*, p. 170; în total, au fost aproximativ 100 000 de sinucideri în toată Germania – v. N. Ohler, *op. cit.*, p. 280 (n. trad.).

187. „...Stalin îl tachina pe acest arhitect ratat că *pince-nez*-ul său avea lentile fără dioptrii și că îl purta numai ca să se dea intelectual” – S.S. Montefiore, *op. cit.*, p. 233 (n. trad.).
188. Beriia a fost omul care a adus „un iz de erotism abhaz la curtea lui Stalin” (Montefiore, *ib.*, p. 234); la 36 de ani, „era deja un afemeiat priapic pe care puterea avea să îl transforme într-un prădător sexual” (p. 233); își începuse cariera de „aventurier sexual [...] după o excursie de studiu în România” (p. 82), unde, după cum îi va povesti nuroorii sale, „și-a pierdut virginitatea [...] încurcându-se în chiloții imenși” ai unei femei mai vârstnice decât el (p. 407). Prefera femeile atletice, drept care cutreiera „vestiarele înotătoarelor și jucătoarelor de baschet sovietice” (p. 402). La percheziționarea biroului său după ce a fost arestat la 26 iunie 1953, s-a descoperit că „păstra 11 perechi de ciorapi de mătase, 11 corsete de mătase, șapte cămăși de noapte din mătase, echipamente sportive de damă, echivalentul sovietic al unor costume de majoretă, bluze, eșarfe de mătase, nenumărate scrisori de amor obscene și o «cantitate vastă de obiecte menite destrăbălării bărbaților»” (p. 403). Pentru câteva exemple de „cuceriri” ale sale, v. *ib.*, pp. 404-405 (n. trad.).
189. Raportul secret prezentat pe 25.02.1956 la al XX-lea Congres al PCUS, *online*: <https://chs.univ-paris1.fr/Voyages/kroutchev.pdf> (n. aut.). [Raportul care denunța „cultul personalității” lui Stalin nu menționa decât oprima-rea nomenclaturii de către acesta, căruia Hrușciov, fostul său subaltern obedient și complice, nu-i reproșa represiunile de masă, nici pe cele feroce, ci doar pe cele *injuste*. După moartea lui Stalin (5 martie 1953), organele de securitate cad sub dependența partidului și nu mai ating nomenclatura – v. M. Voslensky, *La Nomenklatura...*, *op. cit.*, pp. 115-116.]
190. La Conferința de la Yalta (4-11 februarie 1945), când Roosevelt îl întreabă cine e cel care stătea în fața lui Gromiko, Stalin îi răspunde „cu răutate deliberată” că e „Himmler al nostru” – S.S. Montefiore, *op. cit.*, p. 387 (n. trad.).
191. „La una din anchetele din prizonierat, Iakov a afirmat : «La 22 iunie, tata mi-a spus prin telefon : ‘Du-te și luptă ! ’»” – Edvard Radzinsky, *Stalin, Aquila '93*, 2003, p. 546, traducere de Maria Leu (n. trad.).
192. *V. Vingt letters à un ami par Svetlana Alliluyeva*, tradit de la russe par Jean-Jacques et Nadine Marie, Éditions du Seuil et Éditions Pierre Charron, 1967, pp. 172-178, pentru o relatare diferit formulată, cu concluzia că moartea lui Iakov rămâne un mister (cartea fusese scrisă în august 1963 și scoasă din URSS *via* India, apoi publicată inițial în traducere engleză, ceea ce îi aduce autoarei un avans de 1,5 milioane de dolari, adică peste 10 milioane astăzi, potrivit cu rata inflației din 1967 – v. Beata de Robien, *op. cit.*, p. 310, n. 2; s-ar mai fi adăugat la această sumă încă 3,5 milioane de dolari din publicarea în reviste ș.a., adică, astăzi, 25 de milioane – *ib.*, p. 319, n. 1) (n. trad.).

193. La 19 iunie [în realitate, *iulie*] 1941, lui Stalin îi este comunicată o știre transmisă la Radio Berlin : „Iakov a declarat că, înțelegând absurditatea rezistenței în fața trupelor germane, a trecut de partea Germaniei” – *apud* Edvard Radzinsky, *Stalin, op. cit.*, p. 545, unde se continuă : „În arhiva sa personală, Stalin a păstrat un raport. Din avioanele germane au fost aruncate manifeste pe care era înfățișat Iakov (îmbrăcat în tunică, fără curea [și epoleți]), înconjurat de ofițerii germani cu care stătea de vorbă. Sub imagine, următorul text : «Fiul lui Stalin, Iakov Djugașvili, locotenent-major, comandantul bateriei..., s-a predat. Dacă un asemenea ofițer sovietic cunoscut s-a predat, înseamnă că orice rezistență împotriva armatei germane este cu desăvârșire inutilă. Luând în considerare acestea, terminați războiul și treceți de partea noastră». În 7 august i-au predat un alt manifest aruncat din avioane [după alte surse, era una și aceeași filă față-verso, trimisă în trei exemplare lui Jdanov], care cuprindea textul unei scrisori scrise de Iakov : «Dragă tată, sunt sănătos, voi fi trimis în Germania într-un lagăr pentru ofițeri. Se comportă cu mine foarte bine. Îți doresc sănătate, salutări tuturor, Iașa». Era scrisul său. Nu exista nici un dubiu – era un trădător” (*ib.*). Trebuie spus că la 16 august, „Stalin a emis Ordinul 270, prin care toți cei care se predau sau erau capturați erau condamnați «ca trădători ai Maicii Patria». Soțiile ofițerilor capturați urmau să fie arestate și trimise la închisoare”, ceea ce s-a și întâmplat pentru doi ani cu Iulia, soția lui Iașa – Rosemary Sullivan, *Fiica lui Stalin...*, *op. cit.*, p. 114. Edvard Radzinsky reproduce (*op. cit.*, pp. 548-550) și procesul-verbal al anchetei lui Iakov de la Statul-Major al Luftwaffe (18 iulie 1941) ; el menționează de asemenea că au existat și încercări ale unor grupuri de diversiune de a-l scoate pe fiul lui Stalin din lagăr (probabil cel de lângă Lübeck, dacă nu Sachsenhausen-Oranienburg) și a-l ucide, toate eșuate (*ib.*, p. 547). Pe de altă parte, după Stalingrad, contele Folke Bernadotte l-a contactat prin Crucea Roșie pe Molotov, „oferindu-l pe Iakov în schimbul lui Paulus. Molotov i-a spus lui Stalin despre această ofertă, dar el a refuzat să dea un [feld]mareșal la schimb pentru un soldat” – S.S. Montefiore, *op. cit.*, p. 359. Stalin intrase și în posesia raportului privitor la moartea lui Iakov, redactat de Gustav Wegner, comandantul batalionului SS care asigura paza lagărului : fiul său fusese împușcat de o santinelă la 14 aprilie 1943 (deși raportul spune că spre finele anului 1943), în timp ce se îndrepta spre gardul de sârmă ghimpată ținut sub curent de înaltă tensiune, și căzuse peste primele două rânduri de sârmă, fiind lăsat acolo 24 de ore (*apud* Edvard Radzinsky, *ib.*, p. 550). Așadar, „Iakov fie a fost împușcat, fie s-a sinucis. Nu se va ști ce s-a întâmplat cu adevărat niciodată” (Rosemary Sullivan, *op. cit.*, p. 115). Totuși, o relatare mai detaliată oferă Milan Kundera după un articol din *Sunday Times* din 1980, speculându-l în sensul temei anunțate încă din

titlul romanului său, *Insuportabila ușurățate a ființei* (Univers, 1999, pp. 237-239, traducere din cehă de Jean Grosu): Iakov fusese cazat în lagăr împreună cu prizonierii britanici cu care se ia la hartă fiindcă aceștia nu suportau să le murdărească toaleta și-l puseseră s-o curățe; Iakov cere să vorbească cu comandantul lagărului, nu i se permite și atunci, înjurând fioros pe rusește, se aruncă în sârma ghimpată electrică care înconjura lagărul. Kundera conchide: „Fiul lui Stalin și-a jertfit viața pe altarul căcatului. [...] moartea odraslei lui Stalin a fost singura metaforă în toată universalei imbecilități a războiului mondial”. În 1977, locotenentul-major Iakov Iosifovici Djugașvili este decorat postum de către Sovietul Suprem al URSS cu Ordinul Marelui Război, clasa I, pe care-l primește fiica sa, Galina (n. trad.).

194. V. *supra*, n. 2 (n. trad.).
195. „*Ein Befehl ist ein Befehl*” („Ordinul e ordin”) – „principiul ordinului”, invocat ca atare în procesele de la Nürnberg (n. trad.).
196. Ian Kershaw vorbește (*Nemesis*, p. 744) de „o competiție pentru a obține aprobarea lui Hitler: o versiune militară a principiului de «a lucra în direcția voită de Führer»”, cu trimitere la comentariile lui Bernd Wegner din Wolfgang Michalka (ed.), *Der Zweite Weltkrieg. Analysen-Grundzüge-Forschungsbilanz*, München/Zürich, Piper Verlag, 1989, p. 659. În mod ciudat, istoricul britanic pune inițiativele individuale ale subordonaților lui Hitler de a-și inspira acțiunile practice din voința lui, ca venind oarecum de la sine în sensul (direcția) acestora (poate un mod oblic de a-l degreva pe Führer de întreaga responsabilitate a politicii sale, căci istoricul precizează imediat: „În nici un caz nu era vorba de un dictat impus de Hitler șefilor săi militari”, dar implicând astfel, până la urmă, o dilematică responsabilitate colectivă), pe seama unei organizări deficitare (aici, în domeniul militar, „absența unei structuri de comandament coordonate”); or, Victor Klemperer vorbea, dimpotrivă, de „mania nazistă de a organiza totul” (*LTI...*, *op. cit.*, p. 143), cu exemple ridicole, mergând până la o „organizație de control al instituției germane a pisicilor” (v. întregul capitol 17: „Sistem și organizare”, *ib.*, pp. 138-144). E la fel de adevărat însă că, într-un memorandum din 15 decembrie 1932, Hitler afirma că, în ce privește cel puțin partidul, idealul ar fi lipsa oricărei organizări – v. Kershaw, *Hybris*, p. 575. Capitolul XIII din *Hybris* poartă titlul „A lucra în direcția voită de Führer” („Working towards the Führer”/„Travailler en direction du Führer”) și începe prin a cita un discurs ținut de Werner Willikens, secretar de Stat în Ministerul Agriculturii din Prusia, la Berlin, pe 21 februarie 1934, la o adunare a Ministerelor Agriculturii din Landuri (*Länder*): dat fiind că Führerul nu poate comanda totul în detaliu, datorită tuturor este să nu aștepte ordine și directive speciale de la el, ci să-i anticipeze voința – grație, am spune, unei hermeneutici abile

- pe care numai viitorul o va ratifica (sau nu): „Oricine comite erori își va da seama foarte curând. Dar cine lucrează corect în direcția voită de Führer, urmându-i liniile și fără să-i piardă din vedere obiectivul, acela va primi ca și altădată cea mai frumoasă recompensă: cea de a obține într-o zi, dintr-odată, confirmarea legală a muncii sale” – v. Kershaw, *Hybris*, pp. 747-750, aici *apud* p. 748. Desigur, acțiunile întreprinse în direcția dorită de Führer decurg din *Führerprinzip*, aderența fără rezervă la ideile Führerului și la realizarea obiectivelor fixate de el, chiar în absența unor ordine explicite; cu alte cuvinte, „Führerul are întotdeauna dreptate”. Dar și bolșevicii ascultau de comandamente similare, așa cum rezultă din Cap. I al *Instrucțiunilor militare ale Armatei Roșii* (1936): „Șeful trebuie să încurajeze orice inițiativă rezonabilă a subordonaților săi prin toate mijloacele posibile și să o exploateze în interesul general al bătăliei. Acest gen de inițiativă depinde de înțelegerea intențiilor șefului” – *apud* Edward Mead Earle, *Lénine, Trotski, Staline: la guerre selon les Soviétiques*, în *Les maîtres de la stratégie*, *op. cit.*, p. 92 (n. trad.).
197. *Foreign Relations of the United States: Diplomatic Papers, The Conference of Berlin (The Potsdam Conference)*, 1945, vol. I, n° 24, „Memorandum by the Assistant of the Secretary of State (Bohlen)”, pp. 29-30 (n. aut.).
 198. Iată în rezumat odiseea rămășițelor respective scandată de arderi, înhumări, deshumări și reînhumări succesive, după Petrova & Watson, *op. cit.*, pp. 87-89: după ce, deja arse, fuseseră amestecate în craterul unei explozii din grădina Cămarilor, sunt dezgropate și apoi arse din nou, căci Klimenko credea că deja poseda cadavrul lui Hitler (în fapt, era doar cel al „dublurii” lui cu șosete cărpite); este dezgropat un al doilea cadavru presupus a fi al lui Hitler și dus la Buch pentru autopsie, apoi iarăși ars (mai puțin maxilarul și dinții, care ajung la Moscova). Când rușii părăsesc clinica de la Buch, rămășițele sunt dezgropate încă o dată și duse la Finow, la 30 de mile de Berlin, și arse acolo a patra oară. Potrivit documentelor de arhivă citate de cei doi autori, la 3 iunie 1945 lăzile de lemn în care se aflau rămășițele sunt mutate lângă Rathenow și îngropate la 1,7 m adâncime într-o anumită ordine (v. *supra*, pp. 135-136). La 23 februarie 1946, groapa e deschisă și lăzile de lemn cu rămășițele pe jumătate putrezite sunt duse la Magdeburg, unde Smerș le arde din nou lângă zidul de piatră al unei curți de pe Westendstrasse (ulterior Klausenerstrasse), nr. 36, și le reîngroapă la 2 m adâncime, sub asfaltul unui teren de paradă. Rămân acolo un sfert de secol, până când rușii trebuie să plece altundeva în Germania de Est ca urmare a reconcilierii politice (1970). Șeful regimentului din Magdeburg îi scrie pentru instrucțiuni lui Andropov, care-i răspunde prompt la 26 martie 1970, declanșând astfel „Operațiunea Arhiva” (v. *supra*, n. 157 și *infra*, în text, pp. 220-224), cu încă o dezgropare, un transfer în alte lăzi de lemn și încă o ardere la Schönebeck, la 11 km de Magdeburg etc. (n. trad.).

199. Este adevărat că generalul Francisco Franco (*El Caudillo*) „îi primea deja în mod deschis pe naziștii fugăriți de justiția Aliatilor” – Charles Whiting, *Skorzeny...*, op. cit., p. 114, deci ipoteza rușilor poate părea plauzibilă. Hitler îl ajutase pe Franco după alegerile din februarie 1936, pe care Frontul Popular le câștigă la limită (34% contra 33%), astfel că dreapta nu-i acceptă victoria și țara se îndreaptă spre haos ; la 17 iulie, garnizoana spaniolă din Maroc se revoltă contra guvernului, iar comandantul-șef al armatei din Maroc, adică Franco, se pune în fruntea ei, fără a avea însă mijloacele de a ajunge în Spania, din pricina rebeliunii marinarilor fideli republicii. Atunci Franco cere ajutor de la Hitler și Mussolini – I. Kershaw, *Nemesis*, pp. 55-56. Voind să evite apariția unui bloc comunist în Occident (Spania și Franța) care, împreună cu blocul sovietic, să prindă Germania la mijloc, Hitler dă curs cererii : „Douăzeci de avioane de transport Junkers Ju 52 – cu zece mai mult decât ceruse Franco – susținute de șase avioane de vânătoare Heinkel He 51 zburară curând în direcția Marocului spaniol și la Cádiz, în sudul Spaniei, care căzuse iute în mâinile insurgenților. Mai pe urmă, ajutorul se va face în cadrul unui sistem de troc – material german contra materii prime spaniole – sub acoperirea a două societăți de export, una germană și cealaltă spaniolă” (*ib.*, p. 59). Mai târziu, ajutorul va spori considerabil : avioane, 6 500 de oameni (viitoarea Legiune Condor) etc. (*ib.*, p. 60). În lipsa acestuia, la care se adaugă și cel italian furnizat gratuit, e greu de crezut că trupele franchiste ar fi învins în războiul civil din Spania (1936-1939), mai cu seamă că Stalin, încă fidel doctrinei leniniste a revoluției mondiale, a intervenit la rândul-i puternic în sprijinirea republicanilor, căci socotea Spania veriga slabă a capitalismului. Lui i se datorează și organizarea Brigăzilor Internaționale de voluntari, în care, din partea comuniștilor români, au luptat Valter Roman, Leonid Tismăneanu, Petre Borilă ș.a. (Brigada „Ana Pauker”), și tot lui, în schimb, devalizarea rezervelor de aur ale Băncii Naționale Spaniole. De cealaltă parte a voluntarilor, din România pleacă opt legionari, între care preotul Dumitrescu-Borșa, generalul prinț Zizi Cantacuzino-Grănicerul și cei doi viitori martiri de la Majadahonda, Moța și Marin. La 23 octombrie 1940, Hitler se întâlnește cu Franco la Hendaye, pe granița franco-spaniolă, cu care poartă o conversație de nouă ore în salonul trenului său special cu 15 vagoane și două locomotive (*Der Führersonderzug „Brandenburg”*) ; Germania se angaja să cucerească Gibraltarul și să-l ofere Spaniei împreună cu o parte din Marocul francez, în schimbul intrării ei în război alături de Axă în ianuarie 1941, ceea ce era însă mult prea puțin pentru pretențiile teritoriale ale lui Franco care, în plus, a formulat și niște „cereri exorbitante de armament și produse alimentare” (Kershaw, *ib.*, pp. 496-497). Întâlnirea n-a dus la nimic, de n-ar fi decât la impresia ulterioară a lui Hitler că a avut de-a face cu un „porc de

- iezuist” – v. *War Journal of Franz Halder, op. cit.*, vol. V, p. 6, notație din 1 noiembrie 1940. Mai târziu, Hitler spunea, nu fără dreptate : „Franco m-a înșelat [...]. Dacă aș fi știut cum stau lucrurile cu adevărat, nu aș fi aruncat în luptă avioanele noastre, care să contribuie la faptul că nobilimea spaniolă și Biserica Catolică și-au redobândit drepturile pe care le aveau în Evul Mediu” (*apud* Heinz Linge, *op. cit.*, p. 245). Totuși Franco, „prin manevrele sale abile, a izbutit – singurul – să se salveze după 1945. La Londra era foarte apreciată contribuția Spaniei la victoria Aliatilor, în vreme ce miile de voluntari spanioli din «Divizia albastră», care au plătit cu viața pe Frontul de Est, n-au atârnat deloc în balanță”, nota Erich Kern, *Contexte și interferențe, loc. cit.*, p. 150 (n. trad.).
200. Eisenhower Presidential Library, Museum, and Boyhood Home, Abilene, Kansas, Statele Unite [Dwight D. Eisenhower’s Pre-Presidential Papers, Principale Files, Box 156, Press Statements and Releases 1944-46 (1), NAID, #12007716], p. 4 (n. aut.).
201. „Știrea i-a uluit pe membrii celor trei delegații de la Potsdam. [...] Molotov umbla prin zona alocată delegației sovietice la Potsdam întrebând cum de Winston Churchill nu știuse dinainte rezultatul alegerilor. Stalin li s-a părut celor care erau în apropierea lui sincer îngrijorat. El dădea vina pe natura «democrațiilor putrede» pentru înlăturarea unei personalități de o asemenea anvergură. El și Molotov presupuseseră că, la nevoie, Churchill va găsi o cale de a aranja convenabil rezultatul alegerilor” – Michael Neiberg, *Potsdam..., op. cit.*, p. 210. În locul lui Churchill sosește la conferință noul prim-ministru, laburistul Clement Attlee (n. trad.).
202. Aluzie la romanul lui Robert Louis Stevenson din 1883, *Treasure Island (Comoara din insulă)*, tradus în românește de Brunea-Fox la Editura Ion Creangă, 1983, cu multiple reeditări după 2000 (n. trad.).
203. E. Rjevskaja contestă (*op. cit.*, p. 141) ceea ce „rezumase, în seriosul său studiu, istoricul englez Trevor-Roper : «Într-un fel sau altul, Hitler a reușit totuși să-și atingă ultimul țel. Întocmai ca și Alaric, [vizi]gotul care a distrus Roma în anul 410 și care a fost înmormântat în secret de către credincioșii săi în apropiere de râul Busento [în realitate, sub albia râului, care a fost temporar deviată în acest scop], în Italia, distructivul nostru contemporan a fost ascuns pentru totdeauna de ochii omenești». Într-o scrisoare din 7 august 1973 către Erich Kern, Hanna Reitsch își comunică impresiile despre filmul *Hitler, ultimele zece zile (Hitler : The Last Ten Days*, coproducție anglo-italiană, 1973, regia Ennio De Concini), în care nu află „nici măcar o fărâamă de adevăr istoric despre felul cum a decurs sfârșitul în buncăr”, acțiunile și vorbele atribuite ei, ca și celorlalte personaje, fiind „inventate de-a dreptul grotesc”. Or, pentru că filmul se bazează pe cartea lui Trevor-Roper, Reitsch se pune s-o citească și-i trimite, „speriată”, istoricului o scrisoare : „Pe-atunci eram foarte tânără

și mai credeam, desigur, în încercarea sinceră a unui istoric de a descoperi adevărul. I-am comunicat că a căzut pradă unui fals, deoarece a folosit un așa-zis «raport de martor ocular al Hannei Reitsch» referitor la ultimele zile în buncărul lui Hitler, ce ar fi fost scris la persoana I, dar pe care eu nu l-am întocmit niciodată, nu l-am scris niciodată, nu l-am văzut niciodată și, mai ales, nu l-am semnat niciodată, căci nu corespunde realității. Răspunsul lui – de mirare pentru un istoric – a fost cam așa: ceea ce a pus el pe hârtie ar fi fost primit de la CIC-ul american [*Counter Intelligence Corps*], iar aceștia au obiceiul de a spune adevărul. Istoricul englez n-a dorit sub nici o formă raportul meu; căci istoria se scrie, pentru un istoric din cercul puterilor învingătoare, mult mai ușor, mai frumos și mai interesant, inventat și falsificat atunci când e vorba de fapte și cuvântări ale învinșilor” (*apud* Erich Kern, *Introducere* la Erich Kempka, *Ultimele zile cu Adolf Hitler*, *op. cit.*, pp. 10-12). În aceeași linie a butaforizărilor vizuale, Luciano Garibaldi nota (*Secretele morții lui Mussolini*, *op. cit.*, p. 53, n. 1) modul în care a fost utilizată arhiva Institutului Luce de filme și fotografii din perioada fascistă: „Cu scopul de a-l ridiculiza pe Mussolini și mișcarea fascistă, zeci de ani la rând peliculele de la Institutul Luce au fost proiectate în cinematografe și la televiziuni pe funcția «repede-înainte», pentru a-i face pe Mussolini și pe cei din anturajul său să arate ca niște roboți” (n. trad.).

204. Kempka (*op. cit.*, pp. 75-82) dă de înțeles că Hitler s-ar fi împușcat în gură și vorbește despre cantități mari de benzină (de la aproximativ 180-200 de litri la început, la „încă vreo câteva sute de litri” pe urmă) cu care au fost incinerate cadavrele soților Hitler, după ce fuseseră aprinse cu o cârpă îmbibată în benzină (care devine „o torță de hârtie” la J. Fest, *op. cit.*, p. 126, la Kershaw, *Nemesis*, p. 1182, ca și, mai detaliat, la Linge, *op. cit.*, p. 269: „M-am întors în buncăr și am luat de acolo mai multe coli de hârtie, pe care erau scrise tot felul de rapoarte care ar fi trebuit să ajungă la Hitler. Din hârtiile respective am făcut o torță, pe care Bormann a aprins-o. Am aruncat torța respectivă înspre trupul îmbibat de benzină al lui Hitler. Cadavrul a luat foc imediat”). Cremațiunea a durat, după Kempka, „din jurul orei 14.00 și până aproape de ora 19.30 seara”, după care rămășițele carbonizate au fost înmormântate lângă peretele casei sale (într-adevăr, Kempka avea o casă în grădina Cancelariei, atestă Musmanno, *op. cit.*, p. 257). Joachimsthaler ne previne însă (*op. cit.*, pp. 182 sq.): „Kempka este răspunzător pentru mai multe afirmații false și declarații neadevărate care apar în literatură”, astfel încât cârpa „îmbibată în benzină” revine ca atare la Trevor-Roper, *op. cit.*, p. 247 (atribuită lui Günsche), și la Musmanno, *op. cit.*, p. 261 (n. trad.).
205. Propunerea alcătuirii unei comisii mixte de anchetă (ruso-americano-britanice) a venit din partea generalului de brigadă Brian Conrad, șef al US

- Intelligence, la 31 octombrie 1945, dar rușii o resping (respectiv, Abakumov și – „aparent” – Stalin), reținând totuși ideea unei a doua anchete, opinează Petrova & Watson, *op. cit.*, p. 82 (n. trad.).
206. Cele șase dosare ale „Operațiunii mit” au fost totuși consultate de Ada Petrova în 1992 și descrise în Petrova & Watson, *op. cit.*, Cap. 5: „The Discovery of Hitler’s Skull”, pp. 75-90. Dosarele conțin copii după rapoartele interogatoriilor luate celor din anturajul lui Hitler (din cei circa 70 găsiți și duși la Moscova, zece sunt transferați din lagăre la Butirka pe 16 februarie 1946 și băgați rând pe rând în cinci celule separate păzite permanent, în care fuseseră probabil montate microfoane, câte doi în fiecare celulă, unul fiind informător german), memorandumuri ale Smersș și detalii despre o a doua comisie de anchetă a morții lui Hitler (n. trad.).
207. Mai multe *Sonderkommandos* sovietice s-au format spre sfârșitul războiului, fiecare alcătuit din 15 vorbitori de germană, care au scotocit partea de nord a Germaniei în căutare de dovezi ale soartei lui Hitler – Petrova & Watson, *op. cit.*, p. 77 (n. trad.).
208. Heinz Linge, *op. cit.*, p. 279, citat completat (n. trad.).
209. Heinz Linge, *With Hitler to the End...*, *op. cit.*, p. 211 (n. aut.). [Cf. p. 280 din trad. rom., pasaj citat aici.]
210. Poate fi o aluzie la condițiile din buncăr (încăperi mici cu ventilație precară, în care plutea un „miros fetid de cizme, uniforme de stofă asudate, dezinfectante iritante cu gudron [...], ca într-un closet public”, cf. declarația căpitanului Beermann, *apud* O’Donnell, *op. cit.*, p. 88), la „homosexualitatea latentă” a lui Hitler care-l făcea să se înconjoare în serviciul său personal de subordonați înalți, solizi și blonzi, „aproape întotdeauna sută la sută homosexuali”, după Georg Strasser (*apud* Walter C. Langer, *op. cit.*, p. 179), dar poate și la „teribilul miros al corpului” lui Hitler, secondat de „incontrolabila-i flatulență” (Petrova & Watson, *op. cit.*, p. 158, care la p. 80 menționează totuși baia zilnică a lui Hitler, parfumată totdeauna cu esență de conifere, în timp ce A. Speer, într-o comunicare personală menționată de Erich Fromm, se referă la curățenia excesivă a lui Hitler, „oarecum” compulsivă – v. Erich Fromm, *op. cit.*, p. 587). Ultimul aspect ar trimite în mod curios la teoriile susținute de Dr. Louis Capitan despre „bromhidroza fetidă” a austro-germanilor, un miros corporal amintind de cel al „cuștii unui animal carnasier”, și de „polykezia” acelorăși, o „manifestare a unei supraactivități anormale a funcției intestinale și mai ales o utilizare extraordinar de abjectă și dementă a produselor sale”, „una dintre particularitățile cele mai marcate ale rasei germane”, un „symptom de degenerescență mentală ereditară”, o „demonstrație a unei stări de inferioritate fiziologică și psihologică” – v. Dr. Capitan, *Les caractères d’infériorité morbide des Austro-Allemands* (1^{er}e leçon du Cours d’Anthropologie préhistorique de 1915-16), în *Revue anthropologique*

- publiée par les professeurs de l'École d'anthropologie de Paris, 1916, tome XXVI, pp. 75-80, text datat 8 noiembrie 1915 și considerat astăzi drept propagandă de război. În mod și mai curios însă, acest diagnostic rasial rezonează cu cel al psihianalistului de la Cambridge, Massachusetts Walter Charles Langer, căruia OSS (Office of Strategic Services) îi ceruse să-i facă o analiză psihologică lui Hitler (transformată mai târziu într-o carte : *The Mind of Adolf Hitler...*, *op. cit.*) ; astfel, după Langer, Führerul ar fi avut „tendințe coprofagice” (p. 176), perversiunea lui fiind „un compromis între tendințele psihotice de a mânca fecale și a bea urină pe de o parte, și a duce o viață socială acceptabilă, normală, pe de alta. [...] Practicarea acestei perversiuni reprezintă o formă extremă de degradare masochistă” (p. 175). Se pare că Hitler n-a găsit decât două parteneri întru aceasta, pe Geli Raubal și pe Henny Hoffmann (fiica cea mare a fotografului său, Heinrich Hoffmann, și viitoarea soție a lui Baldur von Schirach, Reichsjugendführer și Gauleiter al Vienei). Pe baza analizei sale, Dr. Lange va prezice în 1943 că sfârșitul cel mai probabil al lui Hitler va fi sinuciderea, dar nu una „simplă”, ci una „dramatică” (pp. 215-216). Predicția, altminteri exactă, se putea însă deduce din declarațiile anterioare ale lui Hitler (de altfel citate de Lange) și din instaurarea „războiului total” după înfrângerea de la Stalingrad, fără nici o necesitate de a se fabula asupra vieții sale sexuale într-un demers care poate fi și aici lesne asimilat propagandei de război. În plus, psihianaliza, o terapie care n-a vindecat pe nimeni niciodată de nimic, trece astăzi drept o escrocherie sau, în orice caz, drept una dintre cele mai vajnice „științe inexacte”, ca să folosim termenii lui Raymond Queneau, ori drept o „știință inefabilă” și o „sinteză epică”, potrivit termenilor mai sofisticați aplicați istoriei literare și istoriei în general de către G. Călinescu (v. *Istoria literară ca știință inefabilă și sinteză epică*, în *Principii de estetică*, EPL, 1968², pp. 153-188, prelegere din 1947). V., pentru obsolescența și trucurile psihianalizei, Catherine Meyer (coord.) *et alii*, *Cartea neagră a psihianalizei. Să trăim, să gândim și să o ducem mai bine fără Freud*, Iași, SEDCOM LIBRIS, 2006-2012, traducere din franceză (cu erori) de Paraschiva Nisioi, Cătălina Farcașu, Adriana Duceac și Alina Hucai ; Michel Onfray, *Freud : amurgul unui idol. Afabulația freudiană*, Humanitas, 2011, traducere din franceză de Emanoil Marcu și Vlad Russo ; Richard Noll, *The Jung Cult : Origins of a Charismatic Movement*, New York-Londra-Toronto-Sydney-Singapore, Free Press Paperbacks, Simon & Schuster, 1997, și *id.*, *The Aryan Christ : The Secret Life of Carl Jung*, New York, Random House, 1997 (n. trad.).
211. „Un document notează că Baur [...] era foarte speriat de pedepsele fizice. «Spunea că regretă faptul că nu s-a sinucis [când avusese șansa]. Cerea un pistol ca să se împuște»” – Petrova & Watson, *op. cit.*, p. 77 (n. trad.).

212. Din 1924, Hitler își propunea cucerirea puterii prin mijloace legale, iar din 1930, de când NSDAP începe să câștige în alegeri, a tot repetat că va recurge la mijloace exclusiv constituționale întru realizarea acestui scop (Kershaw, *Hybris*, pp. 485-487). După depunerea jurământului în fața președintelui Hindenburg care va accepta în cele din urmă să-l numească în postul de cancelar, Hitler va ține un scurt discurs în același sens (*ib.*, p. 603). Această cucerire legală a puterii va fi însă bine ținută minte în regimurile democratice ulterioare din lumea liberă, pentru care s-a transformat într-un precedent de evitat; în felul acesta, rezultatul sufragiului universal liber poate fi contestat în zilele noastre prin nerecunoaștere, invalidare și/sau boicot (inclusiv de către alte țări – v. Algeria sau Austria), într-un demers foarte asemănător cu doctrina „suveranității limitate” pe care a încercat s-o impună Brejnev în Estul satelizat al Europei. De altminteri, desemnarea candidaților în alegerile zise „primare” din Statele Unite (și din alte țări care au urmat același model) de către membrii fiecărui partid este deja o manipulare a maselor. Un alt truc pe cât de simplu tot pe-atât de eficient constă, mai ales la alegeri prezidențiale, în a împinge în ultimul tur un candidat extremist (de regulă, de dreapta), pentru care, în primul tur, vor vota masiv membrii partidului advers; opinia publică va fi apoi alertată de perspectiva victoriei electorale a unui extremist (real ori confecționat propagandistic) și somată să facă bloc în fața acestei primejdii (eventual însoțite și de o *reductio ad Hitlerum* – v. *infra*, n. 233). Riscul aici este sporirea dramatică a abstenționiștilor, care transformă „tirania majorității” (specifică democrației, după Tocqueville) într-una a minorității (n. trad.).
213. Hans Baur, *I was Hitler's Pilot...*, *op. cit.*, p. 205 (n. aut.).
214. Rochus Misch îl întâlnește pe Baur în lagărul de lângă Poznań (pe atunci, încă Posen), fără un picior, „amputat cu ferăstrăul și fără anestezie” – Rochus Misch, *Am fost garda de corp...*, *op. cit.*, p. 180 (n. trad.).
215. Rochus Misch, *J'étais garde de corps d'Hitler (1940-1945)*, *op. cit.*, p. 221 (n. aut.). [Aici, trad. rom. citată, pp. 180-181.]
216. Hans Baur, *I was Hitler's Pilot...*, *op. cit.*, p. 205 (n. aut.).
217. La adunarea anuală rituală a NSDAP de la Nürnberg (*Reichsparteitag des Friedens*, „sărbătoarea libertății”), Hitler proclamă pe 15 septembrie 1935 *Die Nürnberger Rassengesetze* (Legile rasiale de la Nürnberg), care cuprindeau *Reichsbürgergesetz* (Legea cetățeniei Reichului), *Reichsflaggengesetz* (Legea drapelului Reichului) și *Das Gesetz zum Schutze des deutschen Blutes und der deutschen Ehre* (Legea protecției sângelui german și a onoarei germane), toate votate în unanimitate de Reichstag. Aceste măsuri ar fi profitat și de conferința din vară a Kominternului de la Moscova pentru a sluji la denunțarea „iudeo-marxismului” – v. Kershaw, *Hybris*, p. 805. Astfel, supușii Statului erau distinși de cetățenii Reichului, cei

- din urmă trebuind să fie de sânge german, adică să aibă fiecare în ascendență cel puțin câte doi bunici „arieni” (altminteri erau clasați printre cei „amestecați” – *Mischlinge*). Evreilor „integrali” (*Volljuden*) li se interziceau, sub amenințarea unor pedepse severe, căsătoriile și relațiile sexuale extraconjugale cu germanii „puri”, precum și deținerea de servitoare germane sub vârsta de 45 de ani (*ib.*, p. 806). În noiembrie, un prim decret complementar la Legea cetățeniei Reichului preciza ce trebuie înțeles prin evrei: în principal, cei care aveau mai mult de doi bunici evrei și cei pe trei sferturi evrei. Cei care erau doar pe jumătate evrei (având fiecare câte doi bunici evrei și doi bunici „arieni”) nu erau considerați evrei decât dacă erau de confesiune iudaică, erau căsătoriți cu un evreu, proveneau dintr-un cuplu cu un partener evreu sau erau copii ilegiti ai unui astfel de cuplu. S-a remarcat faptul că nu s-a putut ajunge la o definiție biologică a rasei în funcție de grupele sangvine și de aceea s-a recurs la confesiunea religioasă, ceea ce ar fi putut duce la situații absurde, precum cea presupusă de Kershaw, potrivit căreia un „arian pur” convertit la mozaism avea să fie considerat evreu. Oricum, aceste legi ar fi pus capăt unor acțiuni individuale antisemite excesive (*ib.*, pp. 809-811) (n. trad.).
218. Heinz Linge, *With Hitler to the End...*, *op. cit.*, p. 212 (n. aut.). [Aici, trad. rom cit., pp. 281-282. Prizonierii germani la englezi erau și ei interogați cu metode asemănătoare (microfoane și iscoade în celulă), poate mai puțin violent și mai rafinat; de pildă, anchetatorii lor, care vorbeau perfect limba germană, față de prizonieri o făceau cu unele greșeli, ca să nu le deștepte suspiciuni inutile – v. teza de doctorat în filozofia istoriei susținută în martie 2013 la Universitatea din Exeter de către James Martinson Goodchild, *R. V. Jones and the Birth of Scientific Intelligence*, accesibilă pe internet la <https://ore.exeter.ac.uk/repository/handle/10871/10661>. Reginald Victor Jones (1911-1997) este ofițerul britanic de informații care a intuit primul sistemul de ghidare *Knickerbein* folosit de Luftwaffe în Bătălia pentru Anglia și, cu concursul criptanalistilor de la Bletchey Park și al prizonierilor germani anchetați și spionați de englezi, l-a descifrat până la capăt, concepând și modul de a-l buia.]
219. Hans Baur, *I was Hitler's Pilot...*, *op. cit.*, p. 211 (n. aut.).
220. Nu pe Baur îl însărcinase, ci pe Linge, pe care îl sfătuiește ca după aceea să plece cu un grup din buncăr și să se îndrepte spre vest; Linge îl întreabă atunci „pentru cine sau pentru ce să ne mai zbatem” și primește următorul răspuns nietzschean: „Pentru omul care va veni” – v. Heinz Linge, *Cu Hitler până la sfârșit...*, *op. cit.*, p. 267 (n. trad.).
221. Într-un interviu la radio *Europe 1* din 20 martie 2018, Philippe Charlier a afirmat că șansele de a se preciza sexul numai în funcție de craniul unui schelet sunt de doar 55% – v. <https://www.youtube.com/watch?v=geFIQ5kokGY>. Ar însemna că analiza lui Nick Bellantoni e contestată în proporție de doar 45% (n. trad.).

222. <https://www.youtube.com/watch?v=ZqrrjzfnsvY> (n. aut.).
223. În cartea scrisă în celulă împreună cu Günsche, Linge afirmă că a inspectat corpurile arse ale lui Hitler și Evei Braun, iar corpul celui dintâi avea o rană de glonț în cap: „Gaura avea dimensiunea unei copeici” – *apud* Petrova & Watson, *op. cit.*, p. 80 (n. trad.).
224. Heinz Linge, *With Hitler to the End...*, *op. cit.*, p. 213 (n. aut.). [Aici, trad. rom. cit., p. 283; e vorba de interogatoriul de la Berlin, din timpul reconstituirii întreprinse de a doua comisie de anchetă a rușilor; Linge continuă: „Domnișoara translator, pentru care detaliile pe care le afla erau complet noi, puneu mult suflet, dar la un moment dat se vedea că ar fi vrut să facă altceva. Interogatoriile erau întrerupte, de obicei, de sosirea camionului cu pâine. Într-o zi – întrebările alea stupide îmi ieșiseră pur și simplu pe nas –, am avut o reacție dură. Când am auzit camionul cu pâine, am spus: — Acum gata! Mi-e foame. Nu mai pot! Domnișoara translator s-a înroșit și mi-a spus: — Când ați vrut să ne înfometați, am mâncat șobolani și șoareci! Mi-a fost rușine pentru izbucnirea mea. Interogatoriul luase sfârșit.”]
225. Totuși, se pare că Ada Petrova, cel puțin, l-a consultat – v. Petrova & Watson, *op. cit.*, pp. 88-89, precum și *supra*, nn. 157 și 198 (n. trad.).
226. Heinz Linge, *With Hitler to the End...*, *op. cit.*, p. 213 (n. aut.). [Aici, trad. rom. cit., p. 282.]
227. Hans Baur, *I was Hitler's Pilot...*, *op. cit.*, p. 221 (n. aut.). [„Un hering sărat, 450 de grame de pâine jilavă și două cuburi de zahăr alcătuiau rația mea zilnică de alimente”, își amintește Linge, *ib.*]
228. *Ibidem* (n. aut.).
229. V. *supra*, nn. 156 și 160 (n. trad.).
230. Aluzie la atentatul cu bombă din 20 iulie 1944, săvârșit de locotenent-colonel Claus von Stauffenberg într-o sală de ședințe din Wolfsschanze („viziuna lupului”), lângă Rastenburg. Altminteri, după înfrângerea de la Stalingrad (iulie 1942-februarie 1943), Hitler capătă diverse ticuri nervoase (mâncărimi, astfel că își scărpină urechile și ceafa până la sânge, își rodea unghiile, devenise insomniac și respira greu etc.) și crampe stomacale pe fond nervos, împrejurare în care Dr. Morell îi face șase injecții cu un opiaceu și un analgezic, pe lângă cele cu glucoză, Vitamultin și „probabil” cu Pervitin – v. H. Eberle și M. Uhl, *Dosarul Hitler...*, *op. cit.*, p. 171 și n. 181 (n. trad.).
231. Winston Churchill, *The Sinews of Peace*, North Atlantic Treaty Organization (NATO), 5 martie 1946 (n. aut.).
232. *Nouvelles soviétiques*, nr. 86, 16 martie 1946 (n. aut.).
233. „Cu cât o discuție *online* durează mai mult, cu atât probabilitatea de a se face o comparație cu naziștii sau cu Hitler [indiferent de subiectul inițial

- abordat] se apropie de 1” – *legea lui Godwin*, enunțată de Michael Wayne (Mike) Godwin în 1990, pe rețeaua Usenet (v. Wikipedia). Deși Godwin neagă, „legea” sa reprezintă totuși o variantă a mai vechii *reductio ad Hitlerum*, denunțată în anii 1950 de către Leo Strauss : discutând despre Max Weber, el scria că trebuie să se evite „sofismul care a fost frecvent folosit în ultimele decenii ca substitut pentru *reductio ad absurdum* : *reductio ad Hitlerum*. Un punct de vedere nu este de respins prin faptul că se întâmplă să fi fost împărtășit [și] de Hitler” – v. Leo Strauss, *Natural Right and History*, Chicago & Londra, The University of Chicago Press, The University of Toronto Press, Toronto 5, Canada, Charles R. Walgreen Foundation Lectures, 1965⁵, pp. 42-43. Să notăm că există și o *reductio ad Stalinum* (sau *red-baiting*, „prigoana roșie”), pentru a-i stigmatiza pe cei care atacă orice avatar al stângii – comunism, marxism, anarhism etc. (n. trad.).
234. Datorită politicii guvernului lui Dönitz, instalat la Flensburg (unde regimul se menține *de iure* [sic !] până la 23 mai 1945 – J. Lopez, *op. cit.*, pp. 221-222), care urmărea o alianță cu anglo-americanii și un front comun împotriva sovieticilor, tergiversând acceptarea unei capitulări totale, 1 800 000 de soldați germani s-au salvat de captivitatea în URSS și s-au predat Aliaților occidentali, astfel că, până la urmă, în total, din cei 10 000 000 de prizonieri de război germani, mai puțin de o treime cad în mâinile sovieticilor – Ian Kershaw, *Nemesis*, pp. 1188-1189 (n. trad.).
235. Prof. Hugo Blaschke, împreună cu dosarele stomatologice ale lui Hitler și ale Evei Braun, fusese prins de englezi, iar Dr. Theo Morell de americani, împreună cu radiografiile craniului lui Hitler – v. Petrova & Watson, *op. cit.*, p. 47 (n. trad.).
236. US National Archives, nr. 01 FIR 31, în Reidar F. Sognaes și Ferdinand Ström, *The Odontological Identification of Adolf Hitler : Definitive Documentation by X-Ray, Interrogations and Autopsy Findings, Acta Odontologica Scandinavica*, 31/1973, pp. 43-69, aici p. 57 (n. aut.).
237. „Dinții ilustrați în cartea lui Bezîmenskii și invocați de el ca probă a identității lui Hitler n-au nimic în comun cu cei care apar în radiografiile capului lui Hitler făcute de Giesing și von Eicken în septembrie și octombrie 1944. [...] dentiția cadavrului era complet diferită de a lui [Hitler]. Căci puntea din maxilarul superior al lui Hitler cuprinzând nouă dinți era fixată cu ace pe al doilea incisiv stâng și pe al doilea incisiv drept, pe câtă vreme puntea de pe maxilarul superior al cadavrului rușilor era fixată cu ace pe al doilea incisiv și pe cel mijlociu” – Werner Maser, *Hitler : Legend, Myth & Reality*, *op. cit.*, p. 312 (n. trad.).
238. V., de exemplu, Guy Walters, *Vânătoare de naziști. Cum au scăpat și cum au fost urmăriți criminalii de război naziști* (titlul original : *HUNTING*

- EVIL : How the Nazi War Criminals Escaped and the Hunt to Bring Them to Justice*), Meteor Press, 2012, traducere din engleză de Mihai-Dan Pavelescu (n. trad.).
239. Reidar F. Sognaes și Ferdinand Ström, *The Odontological Identification of Adolf Hitler, Acta Odontologica Scandinavica*, nr. 31-1/1973, pp. 43-79 (n. aut.).
240. Denuțria (a nu se confunda cu lipsa de hrană, care este subnutriția), ca stare a unui organism viu în care dezasimilarea depășește asimilarea hranei, ar fi un argument în favoarea *polykeziei* acuzate de Dr. Capitan ca țară mintală a „rasei germane” – v. *supra*, n. 210 (n. trad.).
241. Autorii confundă cianura cu acidul cianhidric, a cărui sare este de fapt cianura (n. trad.).
242. Nuanță de albastru intens obținută de artistul Yves Klein la compania Rhône-Poulenc și brevetată la Institut National de la Propriété Industrielle în 1961, sub numele de *International Klein Blue* (n. trad.).
243. Parafrază la versul lui Lamartine din poemul *L’Isolement (Singurătatea)*, apărut în 1820 în volumul *Méditations poétiques*: „*Un seul être vous manque, et tout est dépeuplé*”/„Lipsește o ființă, și toate sunt pustie”, după traducerea din 1830 a lui Ion Heliade Rădulescu (n. trad.).
244. Philippe Charlier (n. 1977), care lucrează în antropologie medico-legală, diagnostic retrospectiv, paleopatologie și patografie, s-a mai ocupat, în afară de personajele istorice pomenite aici, și de Diane de Poitiers, Robespierre ș.a., și a publicat peste o duzină de cărți, cele mai recente fiind *Zombis. Enquête sur les morts-vivants*, Tallandier, 2015, și *Les Zombies. La vie au-delà de la mort*, o bandă desenată din colecția „La Petite Bédéthèque des savoirs”, tome 19, la care este autorul scenariului, desenele aparținându-i lui Richard Guérineau. De asemenea, Charlier a conferențiat și la Muzeul Țăranului Român de la București, la 18 mai 2012, rostind o alocuțiune cu tema „De la Henric al IV-lea la Dobrogea, antropologie medico-legală și arheologie” (n. trad.).
245. V. și *supra*, n. 125 (n. trad.).
246. Traudl Junge, *Dans la tanière du loup...*, *op. cit.*, pp. 243-244 (n. aut.). [Citat completat aici după T. Junge, *Hitler's Last Secretary...*, *op. cit.*, p. 186.]
247. Lev Bezymenski, *The Death of Adolf Hitler*, *op. cit.*, p. 67 (n. aut.). [V. și trad. rom. suferindă de rigorile cenzurii, Lev Bezymenski, *Enigme descifrate...*, *op. cit.*, pp. 296 și 301.]
248. „În dreapta lui Hitler se afla soția lui. Își trăsesese picioarele la piept. Fața ei schimonosită trăda modul în care murise : se otrăvisese cu cianură. Faptul că «mușcase din capsula cu otravă» se citea pe trăsăturile ei. Cutia în care se aflase capsula cu cianură se găsea pe masă” – Heinz Linge, *op. cit.*, p. 268 (n. trad.).
249. Adagiu contras apoftegmatice în *dosis sola facit venenum* (n. trad.).
250. V. și *supra*, n. 61 (n. trad.).

251. V. *supra*, n. 5 (n. trad.).
252. Arhivele audio ale interogatoriilor lui Otto Günsche, 1956, Arhivele de Stat de la München (Staatsarchiv München), CD/DVD de la 71 la 74 (n. aut.).
253. *Ibidem* (n. aut.).
254. *Ibidem* (n. aut.).
255. *Ibidem* (n. aut.).
256. Două desene reconstituind pozițiile lui Hitler și Evei Braun după sinucidere ar valida varianta lui Linge, care este și cea a lui Artur Axmann din desenul celălalt – v. Joachimsthaler, *op. cit.*, p. 5 din cele 8 inserate între pp. 192 și 193 ale cărții sale (n. trad.).
257. Erich Kempka, *I was Hitler's Chauffeur...*, *op. cit.*, p. 77 (n. aut.). [Citat completat aici după trad. rom. cit., p. 75.]
258. Hugh Trevor-Roper, *The Last Days of Hitler*, Londra, Pan Books, 1947, p. 6 (n. aut.). [Fraza nu figurează în trad. rom. cit., unde găsim doar acest pasaj: „La 1 noiembrie 1945, când am prezentat raportul meu la Berlin, rușii l-au primit cu desăvârșită lipsă de interes” – p. 37.]
259. <https://www.youtube.com/watch?v=ZqrrjzfnsvY> (n. aut.).
260. Petrova și Watson (*op. cit.*, p. 126) l-au consultat în 1995 și pe profesorul Viktor Zviaghin de la Centrul Federal de Examinare Medico-judiciară din Moscova, care a precizat, în urma unei examinări independente, că, după opinia sa, fragmentul de craniu păstrat de ruși îi aparține lui Hitler cu o probabilitate de 80% (n. trad.).
261. Arhivele de Stat din München (Staatsarchiv München), *loc. cit.* (n. aut.).
262. *Ibidem* (n. aut.).
263. *Ego Productions* au realizat un film documentar despre moartea lui Hitler după cercetările efectuate de Jean-Christophe Brisard și Lana Parshina, care a fost transmis la 20 martie 2018 pe canalul de televiziune France 2 (n. trad.).

Foto 1 : Cele două piese principale ale dosarului Hitler păstrate la GARF (Arhivele de Stat ale Federației Ruse de la Moscova). Potrivit rușilor, este vorba de bucățile din divanul pe care s-ar fi sinucis Führerul și, într-o cutie pentru dischete, de o bucată din craniul lui Hitler.

Foto 2 : Fragmentul de calotă craniană păstrat la GARF, Moscova. Ar fi fost descoperit în fața ieșirii de urgență din *Führerbunker*, la Berlin, în mai 1946, în timpul contraanchetei sovietice cu privire la moartea lui Hitler. Impactul glonțului, ca și urmele cremației și resturile de pământ sunt toate perfect vizibile.

Foto 3 : Bucăți din maxilarul lui Hitler. Anchetatorii sovietici le-ar fi smuls din cadavrul descoperit la 5 mai 1945 în grădina Noii Cancelarii a Reichului de la Berlin. Sunt și astăzi păstrate în arhivele serviciilor secrete ruse, ȚA FSB.

Foto 4 : Detaliu al unei bucăți din dinții lui Hitler. Urmele de carbonizare de pe restul maxilarului dovedesc faptul că arderea a fost violentă, dar nu suficient de îndelungată ca să deterioreze dinții și protezele.

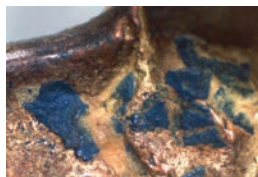

Foto 5 și 6: Petele albastre nu se află decât pe o latură a maxilarului. Pot fi văzute la dreapta, în fotografia 5. E vorba de un albastru viu surprinzător (zoom realizat la microscop în fotografia 6). Să fie oare o urmă lăsată de cianură?

Foto 7: Spre sfârșitul vieții, Hitler nu mai avea decât patru dinți sănătoși, fără nici o proteză. Tocmai pentru a salva unul dintre ei i-a cerut dentistului său să-i facă această proteză în formă de jgheab. Forma-i unică și recognoscibilă a facilitat travaliul de identificare a dinților Führerului.

Foto 8: Radiografie a feței lui Hitler făcută în toamna anului 1944 (astăzi păstrată la National Archives, College Park, Maryland, Statele Unite, nr. 27500765). Protezele metalice ale dinților apar sub forma unor pete albe, în special cea cu jgheab, la stânga jos.

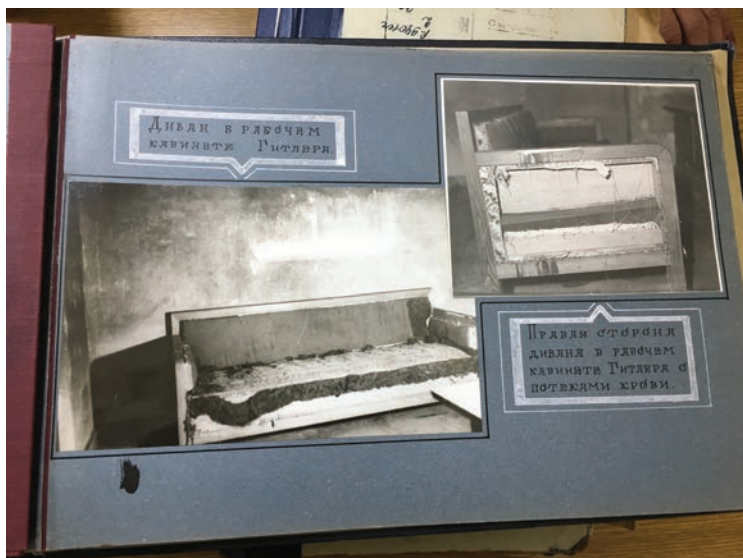

Foto 9 : Fotografii făcute de anchetatorii sovietici în *Führerbunker*, în mai 1946, la Berlin. Ar fi vorba de divanul pe care s-ar fi sinucis Hitler. Pe partea dreaptă a brațelor de sprijin se disting niște scurgeri întunecate. Să fie vorba de sângele dictatorului ?

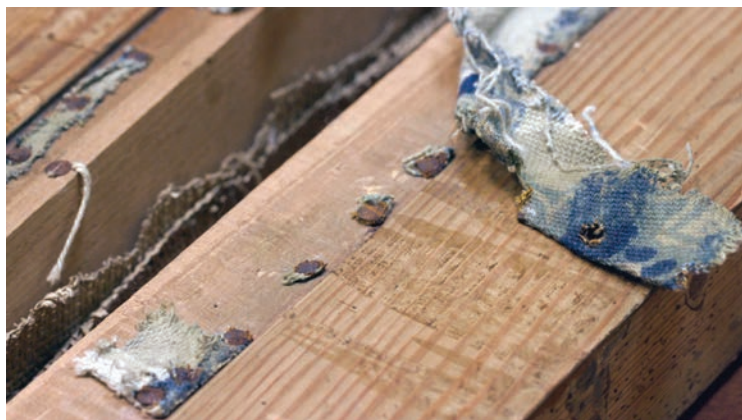

Foto 10 : Detaliu al bucăților de divan păstrate la GARF, Moscova. Urmele de scurgere întunecată (imediat lângă bucata de pânză) rămân vizibile la 70 de ani după consumarea faptelor.

Cuprins

Partea I

Ancheta (I)

Moscova, 6 aprilie 2016	7
Berlin, mai 1945	16
Moscova, octombrie 2016	26
Paris, octombrie-noiembrie 2016	40

Partea a II-a

Ultimele zile ale lui Hitler

19 aprilie 1945	
<i>„Unde sunt rușii? Rezistă frontul? Ce face Führerul?</i>	
<i>Când părăsește Berlinul?”</i> (Înălți funcționari naziști prezenți	
în <i>Führerbunker</i> -ul berlinez)	52
20 aprilie 1945	
<i>„Ziua de naștere a Führerului, dar, din păcate, starea de spirit</i>	
<i>nu îndeamnă la sărbătoare.”</i> (Jurnalul intim	
al lui Martin Bormann)	57
21 aprilie 1945	
<i>„Începuse cea din urmă luptă.”</i> (Erich Kempka, șoferul personal	
al lui Hitler)	62

22 aprilie 1945	„Războiul e pierdut!” (Adolf Hitler).....	64
23 aprilie 1945	„Știu că Göring este un element putred.” (Adolf Hitler)	67
24 aprilie 1945	„Soldați, răniți, berlinezi, cu toții la arme!” (Apel al lui Goebbels în presa berlineză).....	70
25 aprilie 1945	„Adolf, bietul de tine, bietul de tine! [...] Toți te-au părăsit! Toți te-au trădat!” (Eva Braun)	74
26 aprilie 1945	„Rămâneți în viață, mein Führer, aceasta este voința fiecărui german!” (Hanna Reitsch, as al aviației germane)	76
27 aprilie 1945	„Eva, trebuie să-l părăsești pe Führer...” (Hermann Fegelein, general SS și cumnat cu Eva Braun)	81
28 aprilie 1945	„Deschiderea negocierilor cu Himmler pentru a se pune capăt războiului în Europa.” (Agenția Reuters)	84
29 aprilie 1945	„Mein Führer Adolf Hitler, doriți s-o luați de soție pe domnișoara Eva Braun?” (Walter Wagner, ofițer nazist de stare civilă)	87
30 aprilie 1945	„Unde vă sunt avioanele?” (Hitler către pilotul său personal, Hans Baur)	101
1 mai 1945	„Hitler a murit. S-a luptat până la ultima suflare pentru Germania, împotriva bolșevismului.” (Alocuțiunea marelui amiral Dönitz la Radio Hamburg)	105
2 mai 1945	„Hitler a fugit !” (Agenția de presă sovietică TASS)	109

Partea a III-a

Ancheta (II)

Moscova, decembrie 2016.....	113
Lubianka, Moscova, decembrie 2016.....	122
Berlin, 2 mai 1945	138
Moscova, martie 2017.....	151
Moscova, mai 1945.....	171
Arhivele de Stat Militare din Rusia, Moscova, martie 2017.....	184

Partea a IV-a

Concluzii ?

Moscova, martie 2017.....	205
Berlin, 30 mai 1946.....	227
2017, vara	242
Paris, septembrie 2017	258
<i>Note privitoare la arhive.....</i>	281
<i>Mulțumiri</i>	285
<i>Note</i>	287

www.polirom.ro

Redactor: Tereza Culianu-Petrescu

Coperta: Carmen Parii

Tehnoredactor: Irina Lăcătușu

Bun de tipar: aprilie 2019. Apărut: 2019

Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iași, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1,
et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

